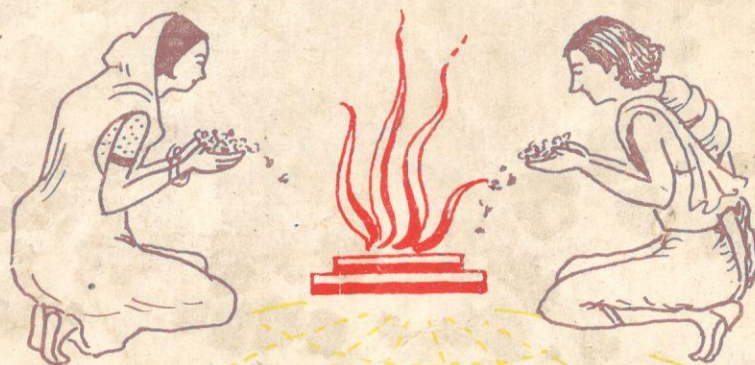

PRAVIN VAISHNAV
D' SALAAM

THE HINDU MANDAL

**GOLDEN JUBILEE
SOUVENIR
1919 - 1969**

DAYEY

"The self is a river. It is full of waters of self-restraint. Truth is deep fount. Good conduct is its bank. Compassion is its waves. Take a plunge in it."

KOTAK LIMITED

Manufacturers of

HIGHEST QUALITY COSMETICS, HOUSEHOLD, CHEMICAL, & INDUSTRIAL PRODUCTS

COSMETICS

Lotus perfumed talc powder
Kotak Talc
Kotak Brilliantine
Kotak Talcum Powder
Rose Water
Sobia Talc

CHEMICAL

Killox Insecticide
Super Wood Preservative
Super Liquid Cleaner
Kotkill Insecticide

HOUSEHOLD

Blue Foaming cleaner
Pure Malt Vinegar
Best Salad Oil
Super Table Salt
Supertime Salt

INDUSTRIAL

Battery Acid
Kotak All-Purpose oil
Distilled Water

Extend their warmest
greetings to Hindu Mandal
on the celebration of
their Golden Jubilee

For prompt, efficient, 24-hour service, oiling,
greasing, washing and minor repairs.
Also Afrigas cylinders.

STOP AT—

KOTAK SERVICE STATION

1930 — SHELL DEALER — 1969.

SOLE PROPRIETOR KOTAK LIMITED
P.O. Box 226, Bar es Salaam
Opp. Camco Cinema or ring 22943/22442.

Message

FROM

THE PRESIDENT OF
THE HINDU MANDAL

To mark the **fiftieth year of its existence**, the Hindu Mandal, Dar es Salaam, a parent religious and philanthropic body comprising all Hindu castes and sects, is holding its Golden Jubilee Festival this month.

This is indeed a happy occasion, but let the real purpose of the Festival not be overlooked. As will be seen from some of the material appearing in this Souvenir, an attempt is being made to use the Festival as a forum for interpreting and encouraging the application of the true principles of the Hindu religion in relation to the present times.

The fundamental principles of Hinduism such as Truth, Non-violence, Justice, Honesty, Love, Tolerance, equality of all Human Beings and Service to Humanity are common to all religions despite their other apparent diversities. Indeed the principles are so universal that even the atheist, dictated though only by his own conscience, believes in them. It is, therefore, perhaps not essential that we brand the source of these principles as any particular religion. On the other hand, apart from the fact the existence of God as the ultimate source of our spiritual inspiration is generally acknowledged, there is, I think a definite psychological advantage in attributing one's belief in these principles to a particular religion and using intelligent and meaningful ceremonies and sermons for re-inforcing such belief.

There could, however, be a tendency of such ceremonies and sermons to deteriorate, over a period of time, into a maze of irrelevant rituals and isolationist dogmas, thus clouding the real principles of the Religion. To give an illustration, the principles of SARVA DHARMA SAMBHAV (equal respect for all religions) enshrined in the Hindu religion had thus almost been forgotten until it was re-discovered some decades back.

It is desirable, therefore, that we should periodically set out to re-discover and re-dedicate ourselves to such principles. The object of the Mandal's forthcoming celebrations in a sense is, as I think it should be a joint pilgrimage to such re-discovery and re-dedication.

The time is now long overdue for the member of the Hindu faith to broaden his horizon and to subject his personal and sectarian interests to the interests of the Nation and even of humanity at large. Paradoxically perhaps, and in a special sense, true Hinduism preaches non-Hinduism (or humanism).

The efforts of the organisers of the Festival would be amply justified and rewarded if this real message of the Hindu religion is successfully put across.

Dar es Salaam.

S. H. RAJANI

PREAMBLE

To uphold, further and put into practice the true principles of the Hindu Religion, namely, truth, justice, honesty, equality of all human beings and service to the mankind;

To run charitable activities for the benefit of all people of Tanzania irrespective of caste, colour, creed or religious beliefs;

To act as a unifying force between the different Hindu castes and religious sects in an endeavour to break down unnecessary barriers between them and to enable them to play their part as a larger entity in the service of humanity.

The theme of the celebrations which are to last five days, is intended to have a modern and realistic outlook and to be threefold :

Re-interpretation of the real principles of the Hindu Religion and their practical application to the modern Tanzania.

Integration of different Hindu castes and faiths and of different Hindu institutions into one entity so as to enable the community to acquire a broader outlook and to pool its resources together for a more significant contribution to the well-being of the nation.

Emphasis on the duty of the members of our community to identify themselves with the aspirations of the nation and to play their fuller part in the nation's fight against poverty, ignorance and disease.

Preface

Our Hindu Mandal completes fifty years of its existence this year. During these years it has threaded its way through thick and thin establishing itself more and more and becoming stronger and stronger every year.

This is a rare and auspicious occasion. The last Annual General Meeting of the Hindu Mandal decided to celebrate this occasion in the most befitting manner and gave instructions to the new Managing Committee to work out the details and organise celebrations of the Golden Jubilee. The present Managing Committee at its very first meeting appointed a Sub-Committee under the Chairmanship of the Vice-President, of the Hindu Mandal to recommend the methods and timings of the celebrations. On the recommendations of the Sub-Committee, the Managing Committee fixed dates for the Golden Jubilee celebrations and appointed a Central Celebrations Committee to work out in detail and the full fledged programme was chalked out. As a part of celebrations it was decided to publish a "Souvenir" Supplement in The Standard, The Africa Samachar and in a Kiswahili Newspaper and to issue daily bulletins.

The aim in bringing out this Souvenir was fourfold.

- (1) To serve as a documentary record for the information and guidance of future generations as regards various activities, social and religious, hitherto undertaken, thus providing a link between the past, the present and the future.

- (2) To project Hindu personality by way of literary contributions on various aspects of Hindu Life written by our local talents.
- (3) To present the glimpses of our individual and corporate life as reflected through Hindu personalities and institutions.
- (4) To assess the contribution made by our Community towards the development of the Nation and consider further ways and means how we may play our part in future national policies of accelerating and increasing our contribution in the light of the national policies and principles.

It is up to you all to judge to what extent we have been successful in fulfilling our purpose. We have endeavoured to do whatever we could within the short period at our disposal.

When the idea of the project was conceived the response was so overwhelming and so spontaneous that we had to make radical changes in our original plan. The material on our desk was so much and so varied that it was a hard task to make selection.

In the section of this Souvenir, which presents the institutional records, our hands inevitably have been fairly heavy. Elsewhere we have tried to exercise a lighter touch.

It goes without saying that we are responsible for only the facts concerning the Hindu Mandal, Dar es Salaam.

Our task became more difficult due to the

limited time at our disposal. It became most difficult as we had to adjust to the financial aspect of the publication. We cannot please all. We have tried to be fair to all and steer a course, creating minimum ill-feeling. However if we have inadvertently offended anybody in discharging our duty, we tender our sincere apologies.

We are thankful to all literary contributors, presidents and secretaries of other Institutions and to all those who have given their valuable time in this great venture and to those who have shown the spirit of dedication and have worked as a team.

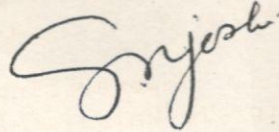
I have to express special thanks to Africa Printers, The Standard, The Ngurumo, and The Africa Samachar for taking their special interest and getting the work done in time.

We acknowledge our thanks to various advertisers for giving so generously the advertisements which made the project feasible.

We would be failing in our duty if we do not thank Mr. T. R. Buch, Miss Vasanti and Mr. Manu Patel who were helping so quietly and in unassuming manner. We may also add that but for the active support and valuable guidance of Mr. P. N. Kotak, this occasion would never have materialised.

Last but not in least, we express our heartfelt thanks to the Central Celebrations Committee for entrusting us with this responsibility. How far we have fulfilled the mission we do not know.

Dar es Salaam,
29th August, 1969.

S. N. Joshi,
Publicity Secretary

卐

The Almighty, Infinite, Eternal
Incomprehensible, self-existent Being;
He who sees every thing though never
seen; He who is not to be compassed by
description and who is beyond the limits
of human conception is Brahma, the one
unknown true Being, the Creator the
Preserver and Destroyer of the universe.
Under such and in numerable other defi-
nitions is this deity acknowledged in
the Vedas or this sacred writings of
the Hindus.

Messages from Up-Country and Abroad

(From: SHRI H.D. SHAH)

I am indeed happy to note that Shree Hindu Mandal is publishing a Souvenir on the occasion of its Golden Jubilee Celebrations.

Right from its inception in 1918, the Mandal has rendered yeomen services to the people of Tanganyika without any distinction of race, creed or colour and this can be vouchsafed by its multifarious successful activities.

However since Independence, the country is making swift progress in all walks of life and it is therefore high time now for various social, cultural, sub-communal and religious Hindu Institutions to integrate themselves with the Mandal in order to enable it play its role dynamically in all the Nation-building Activities.

I wish the Mandal every success in its changed role of the present development and pray to Almighty for giving its leaders a dedicated spirit of service and self-sacrifice for the common good of the people of Tanzania.

(From: CUTCHHI GUJARATI HINDU UNION-NAKURU)

I have great pleasure in conveying our hearty greetings and congratulations on behalf of the Cutchhi Gujarati Hindu Union of Nakuru on the auspicious occasion of the celebration of the Golden Jubilee on the completion of the span of 50 years of your renowned institution which has during all these glorious years provided the much needed opportunities for the spiritual and ethical growth and development of the members of your Mandal as well as of all those who time and again took advantage of your institution.

The deep and encompassing orbit of your activities such as providing medical amenities comprising of a dispensary, maternity home and the rest house in themselves amply demonstrate the catholic and humanitarian principles to which you have given a practical shape and speaks eloquently the fervour of human love and spiritual purpose the guiding beckon lights.

Your Mandal could be aptly compared to a beautiful well-laid out garden intensively cultivated to grow fruits that could give nourishment both physical and spiritual, an abode of relief and solace to all such suffering from various ailments, the eradication of which is most necessary for the steady and unhindered development of the individual. We pray let the dimensions of your Mandal extend in the years to come to all such other activities consistent with the dignified aims and objects with which it is teeming with fruitful results.

Finally we wish your occasion grand success.

(From: THE HINDU UNION - BUKOBA)

You are celebrating 50 years of your Shree Hindu Mandal, and on this auspicious occasion, I on my behalf and on behalf of all Hindu Brothers convey you heartiest greeting on this occasion. We are very far away, yet our spirit is with you.

I wish you success in your Golden Jubilee Celebrations.

(From: THE HINDU UNION - ARUSHA)

On behalf of the Hindus of Arusha, we take this opportunity to convey to you our congratulations and best wishes on the occasion of your Golden Jubilee Celebrations. We offer our prayers to the God to continue to guide you on the right path so that you can effectively work towards the upliftment of the Hindus in Dar es - Salaam in particular and Tanzania in general.

Hinduism is considered to be the mother of all religions of the present world.

Therefore, on this occasion, we, the Hindus of Arusha, hereby appeal to all our brethren in Tanzania and all over the world to really try to understand the Hindu religion and follow its principals and teachings from which solutions can be found to restore understanding and peace among the people of different colours and creeds.

OM SHANTI! SHANTI! SHANTI!

(From: CUTCHI GUJARATI HINDU UNION - NAIROBI)

As the President of The Cutchi Gujarati Hindu Union and as a born Hindu also, how proud and happy I am to extend my heartiest congratulations and greetings to your Hindu Mandal on this auspicious occasion of completing 50 years and celebrating it's Golden Jubilee. Besides our sincere blessings, I pray the almighty God on this Auspicious Occasion of yours to bless the entire Hindu Community and to those of you who work tirelessly and selflessly for the benefit of the Community as a whole. May the almighty God also give you strength, health and everything else needed, to keep Hinduism alive and spreading forever.

Wishing you all the best of luck and God bless you.

(From: THE HINDU MANDAL - SHINYANGA)

Congratulations on Anniversary Best Wishes.

(From: HINDU SABHA -JINJA)

On the auspicious occasion of the celebrations of the Golden Jubilee of Shree Hindu Mandal Dar es salaam, a religious, social and cultural institute of the Hindu Community, I have great pleasure, on behalf of the members of Hindu Sabha Jinja and myself, ingiving this message with our sincere wishes and fervent Prayers to God Almighty that may Shree Hindu Mandal gather from strength to strength and make enduring contribution to the religious, social and cultural life of the Communities in Tanzania.

Once again, we pray to God Almighty that his choicest blessings be showered upon all the members of the Hindu Community and all be bestowed with health, happiness, peace and prosperity.

(From: SHREE HINDU UNION - MOMBASA)

President and members of the Managing Committee of Hindu Union, Mombasa extend their greetings on auspicious occasion of your Mandal's Golden Jubilee Celebrations.

(From: SHREE HINDU MANDAL - KAHAMA)

On the auspicious occasion of the celebration of the Golden Jubilee of our Hindu Mandal completing 50 years in Dar es Salaam, I on behalf of all the members of the Hindu Community in Kahama and on behalf of myself, send you all our heartiest congratulations with many many best wishes.

Our hearts and prayers are with you in this rare and auspicious occasion and we cheerfully join with you in this grand Yagna of Karma.

Lastly we wish the celebration every success.

May Lord Krishna Bless this Grand Colorful Occasion!

(From: SHREE HINDU MANDAL- MOSHI)

The President, Managing Committee and Members of Shree Hindu Mandal, Moshi join heartily in your Golden Jubilee Celebrations.

We all fervently pray to Almighty God to give you more strength to serve the Hindu Community settled in Tanzania.

Lead us O Lord from Darkness to light

RADO
YEARS
AHEAD

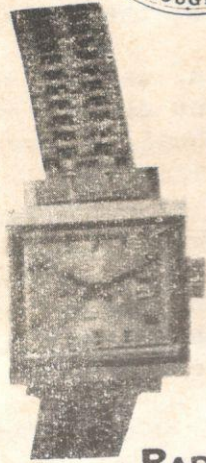

RADO
The New Direction
Man sized Man-shaped

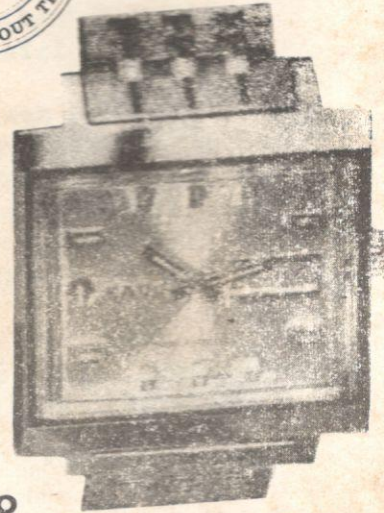

RADO DIASTAR
The only scratchproof watch
in the world

RADO
DIASTAR DIAMANT
A watch of the highest de
luxe class

RADO
SELECTED MODELS
100% waterproof
MANHATTAN (SQUARE)
GENTS & LADIES
Rado watches in very
attractive models

DAR ES SALAAM

SWISS
WATCH
STORES

On this proud occasion of the fiftieth anniversary of SHREE HINDU MANDAL
we extend our sincere good wishes.

SWISS WATCH STORES

P. O. Box 1479

Telephone 22142

DAR ES SALAAM

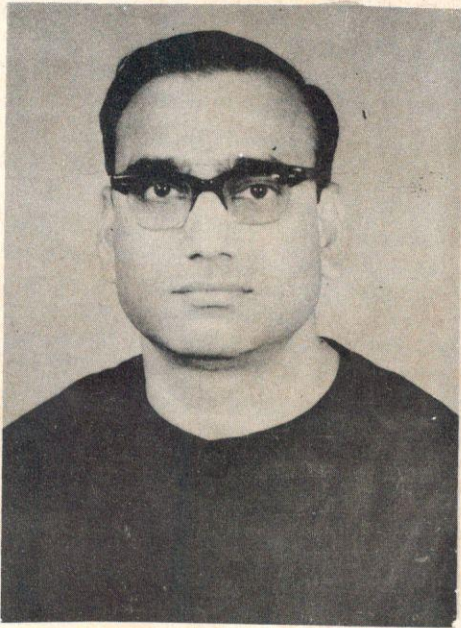
The
founded
religious
different
inception

1. To u
true
2. To r
all p
color
3. To
diffe
an
barr
play
of h

The
by vari
body to
belong.

In
has bee
activitie

It
dispens
plannin
More t
religiou
matern
practiti
gynaec

THE HINDU MANDAL

Its Changing Role

By N. G. Mehta

Hon. General Secretary, Hindu Mandal

The Hindu Mandal, Dar es Salaam was founded on the 29th June, 1919 as a Hindu religious society embracing within its folds all different Hindu castes and sects. Right from its inception its aim has been in effect threefold :

1. To uphold, further and put into practice the true precepts of the Hindu religion.
2. To run charitable activities for the benefit of all people of Tanzania irrespective of caste, colour or creed.
3. To act as a unifying force between the different Hindu castes and religious sects in an endeavour to break down unnecessary barriers between them and to enable them to play their part as a larger entity in the service of humanity.

The institute has generally been recognised by various other Hindu institutions as a parent body to which Hindus of all castes and sects belong.

In furtherance of its aims the Hindu Mandal has been running various charitable and religious activities.

It has well-equipped and well staffed medical dispensary and maternity home and family planning unit in Nyanza Street, Dar es Salaam. More than one hundred patients of all races and religious faiths are treated in the dispensary. The maternity ward has ten beds. A full time medical practitioner who is a qualified physician and gynaecologist and obstetrician is in charge of

the medical services and is assisted by two mid-wives and two nurses. Patients are treated at low charges, or, in cases of hardship, even free of charge. An X-ray plant costing about Shs. 20,000/- is scheduled to be installed in the dispensary in the month of October this year. Plans are in hand for the conversion of the Assembly Hall into a surgical ward.

The Mandal's newly built Crematorium which is situated off Bagamoyo Road is used for the cremation of deceased persons of Hindu faith and also of those of other faiths whose relatives desire them to be cremated.

Religious services are held from time to time on days of festival. Mass prayer meetings are also held by the Mandal on National holidays such as Saba Saba Day, Republic Day, Zanzibar Revolution Day, and Union Day.

Funds are, from time to time, contributed for charitable causes. The Mandal's Assembly Hall on Nyanza Street, Dar es Salaam is open for suitable use by people of all races and faiths. Classes for teaching Kiswahili to children have also been conducted there. The Mandal's other associate institutions run other charitable and religious activities such as the Temeke Dispensary where about 300 local residents are treated free every day, schools, temples of worship, periodic fund raising activities for national charitable causes and physical training.

Compared to what members of the Hindu faith could and should do, the contribution of the Hindu Mandal to the cause of humanity has been quite modest and humble. One reason may lie in

the fact that the community is not well organised. Caste system and institutions based on sub-sects and sub-creeds still persist with the result that the efforts, resources and manpower of the community are dissipated. There is therefore a strong case for the integration of all Hindu castes of all Hindu institutions into one common group representing the whole of the community. By becoming united members of the community would be better placed to serve the humanity.

The Hindu Mandal, mindful of a need for such integration, appointed an "Integration Sub-Committee" about three years ago directing it to recommend the manner in which such integration could be best achieved. A detailed report was duly submitted by the sub-committee and approved by the general body. However, to put the report into practice is becoming exceedingly difficult. This is perhaps understandable, if not justifiable. To remove deeply embedded roots of tradition is not an easy task. The more enlightened members of the community are, however, determined to persist in their efforts to bring about unity.

The most important thing which the member of Hindu faith has to bear in mind is that his role as such member should be subject to the more sacred role which he has to play as a citizen or resident of this country. The true principles of Hinduism are clear on this point. Unless he can apply the principles to the changing circumstances, they would be of no practical benefit to anyone.

This month the Hindu Mandal celebrates its

Golben Jubilee Festival. The purpose of the celebration is more serious and constructive than the word "Festival" might suggest. The theme of the celebration is going to be threefold and has a modern and realistic outlook :

1. Re-interpretation of the real principles of the Hindu religion and their practical application to the modern Tanzania.
2. Integration of different Hindu castes and faiths and of different Hindu institutions into one entity so as to enable the community to acquire a broader outlook and to pool its resources together for a more significant contribution to the well-being of the Nation.
3. Emphasis on the duty of the members of the community to identify themselves with the aspirations of the Nation and to play their fuller part in the Nation's fight against poverty, ignorance and disease.

We believe that among the many fronts from which this fight can be waged, religion, if properly interpreted and applied, can also be an effective front.

During the celebrations, the Hindu Mandal hopes to raise, through various fund-raising activities, a substantial sum for donation to some national charitable cause.

The task which the Mandal has set out to perform is not an easy one but with the blessings of the Almighty and the goodwill and co-operation of all concerned, there is no reason why it cannot be done.

No one should remain content with his own well-being but on the contrary, he should regard his well-being lying in the well-being of others.

In matters affecting well-being of the society (all others) the individual should subordinate his personal likings, in matters affecting him alone, he is to enjoy the freedom of action.

My heart, O Father meekly prays to Thee
To win Thy grace to make me good and wise
And bless the mind with knowledge full and free
From dark and vicious thoughts of sin and lies.

G. S. RUGHANI (TANZANIA) LTD.

INCORPORATED IN TANZANIA

Direct Importers, Wholesalers
&
Retail Merchants

*Our good wishes to all on this happy occasion of
the Golden Jubilee of the HINDU MANDAL*

DEALERS IN:

CYCLES, CYCLE SPARES, TRICYCLE
ACCESSORIES, REFRIGERATORS, COOKERS, WATCHES
AND GRAMOPHONE RECORDS

P.O. Box No. 679
UHURU STREET.

OFFICE
Tel. No. 20826
HOUSE

DAR ES SALAAM

Associated Concern:-

Dawn & Company Ltd.

**P. O. Box 868,
KAMPALA
UGANDA**

By Truth is upheld the universe, By Truth the sun shines and is hot, By Truth the wind blows All is firmly established in Truth. By Truthfulness the mind is free from anxiety worry . Peace of mind is the result and regard of Truthfulness. Only a Truthful man therefore is capable of meditation on Lord.

MORCO TEXTILES

DIRECT IMPORTERS & EXPORTERS
OF COTTON, WOLLEN, SILK RAYON
PIECE - GOODS & HOSIERY
& READY MADE GARMENTS
ALSO AVAILABLE TANZANIAN PRODUCTS OF TEXTILE

BANKERS:-
THE NATIONAL BANK OF COMMERCE
CLOCK TOWER
BRANCH

CONFIRMING HOUSE:
BALFOUR WILLIAMSON & CO. LTD
ROMAN HOUSE, WOOD STREET,
LONDON E. C. 2.

*CONGRATULATIONS TO SHREE HINDU MANDAL ON THIS HAPPY
GOLDEN JUBILEE FESTIVAL*

P. O. Box 101

OFFICE 22165
TEL. No. HOUSE 21507

DAR ES SALAAM.

I do not long for liberation, nor do I desire opulence. O Moon-faced One! I do not need knowledge of Brahman nor again do I long for pleasure. Therefore do I beg of you, O Mother, to bestow on me that birth that makes me utter Thy name.

PIONEER

CONSTRUCTION COMPANY LTD.

BUILDING & CIVIL ENGINEERING CONTRACTORS

SEND WARMEST CONGRATULATIONS AND GREATINGS TO
SHREE HINDU MANDAL
ON THE GOLDEN JUBILEE

P. O. Box 20380

Telephone 20525

MWISHO STREET

DAR ES SALAAM

The devotees who commune with God who is wholly pervading all the stable substances and even mankind, who is the greatest of the great, free from destructive activities and who is Omniscient, become the illuminators of all being enlightened in the light of the self refulgent Lord.

QUICK SERVICE STORES

GENERAL WHOLESALERS

OUR HEARTIEST CONGRATULATIONS AND BEST WISHES TO

SHREE HINDU MANDAL

ON THE GOLDEN JUBILEE

P.O. Box 1122

Telephone 20555

DAR ES SALAAM

The creation has been stabilised by his greatness, of him who steadied apart heaven and earth, vast as they are; he set the lofty and the great vault of heaven in motion, and the sun besides and extend the earth.

HEARTY GREETING TO SHREE HINDU MANDAL

**BUY TANZANIA
U. T.**

RETRED TYRES

TESTED   PROVED   GUARANTEED

FOR EAST AFRICAN CONDITIONS
LATES DESIGNS AVAILABLE

UNITED TYRES RETREADERS LTD

P. O. Box 1961

PHONE 63203

FACTORY PUGU ROAD

DAR ES SALAAM

TANGA BRANCH

P. O. Box 809

PHONE 2050

P.O. Box 305

PHON 64

MOROGORO

—0—

WARMEST GREETING TO THE HINDU MANDAL

BAHASHA LTD

ENVELOPE MANUFACTURERS

FACTORY AND OFFICE:-

51/2 PUGU ROAD

P.O. Box 1961

TELEPHONE 63203

DAR ES SALAAM

God Varun, even though we violate thy laws, as subjects (their king's) day by day subject us not to be deadly weapon of an enraged (god), to the fury of an angry one.

CONGRATULATIONS TO SHREE HINDU MANDAL

P. MULJI & SONS

Sole Prop:- PRADHAN MULJI WALJI
MERCHANTS, COMMISSION AGENTS, EXPORTERS
& IMPORTERS.

Associated Company:

MSASANI PENINSULA ESTATES LTD
DAR ES SALAAM.

P. O. Box 462

Telegrams & CABLES

OFFICE
Telephone } 22195
HOUSE

"JEEWANI"

No. 1572 - 77 MALI STREET
DAR ES SALAAM

OUR BEST WISHES ON THE OCCASION OF THE GOLDEN JUBILEE
TO SHREE HINDU MANDAL
WELL KNOWN AS HOUSE OF NOVELTY

GORDHANDAS HIRJI

Sole Prop:- GORDHANDAS HIRJI

DIRECTOR IMPORTERS
OF

IMITATION JEWELLERY, TOYS, SUNDRIES
HOSIERY GARMENTS, AND ALL KIND OF NOVELTIES

BRANCH:-

NATIONAL BANK OF COMMERCE
MOROGORO ROAD BRANCH

TELEGRAMS "MONARCH"

P.O. BOX 1917

OFFICE
Telephone } 20505
HOUSE

MOROGORO ROAD
DAR ES SALAAM

Let me not, oh Vuruna, experiance a death of a bounteous, loving and liberal patron; let me not, oh king, be without easily managable wealth. Powerful in the assemlby may we discourcemightily.

Greetings to **SHREE HINDU MANDAL**

EAST AFRICAN MERCANTILE CORPORATION

IMPORTERS ★ EXPORTERS ★ WHOLESALERS

Exporters of:—

Cloves, Oil Seeds, Oil Cakes, Carolamom
Red Small Chillies, Cassia and East African Pulses

Bankers:-

**National Bank of Commerce
Jamhuri Street Branch**

Tele { **MANDALIA**
GRAM ACME

Associated firm

M. D. MANDALIA & SONS

P. O. BOX 914

TELEPHONE 22928

JAMHURI STREET

DAR ES SALAAM

Extend warmest Golden Jubilee greeting to

SHREE HINDU MANDAL

PATTANI & SONS

Cable: "PATSONS"

P. O. Box 2797

Telephone 23102

MARKET STREET

DAR - ES - SALAAM.

Whether you be far or near, O Asvins that enjoy very many (powers), or wether you are in the aerial regions, come (here).

TANGANYIKA CHEMISTS

Dealers in:

**DISPENSING CHEMISTS, PATENT MEDICINES PERFUMES
COSMETICS & BABY REQUISITES Etc.**

On the Golden Jubilee we are pleased to extend
our good wishes to

SHREE HINDU MANDAL

—0—

India Street

P. O. Box 993

Telephone 20523

Dar es Salaam

HINDU MANDAL - DAR ES SALAAM

LIST OF OFFICIALS FROM 1919 — 1968

6 -1-1918	to 6-7-1918	President Vice President Hony. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Keshavrao Vasudev Manhore Mr. Ravishanker M. Thaker Mr. Himatsingh Rana Mr. Keshavji Anandji
-7-1918 7	to 28-12-1918	President Vice President Hony. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Keshavrao Vasudev Manhore Mr. Khimji Jivandas Mr. Himatsingh Rana Mr. Keshavji Anandji
9-12-1918	to 19-1-1920	President Vice President Hony. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Ravishanker M. Thaker Mr. Bhanji Jivan Mr. Madhavji Trikamji Mr. Govindji P. Jani
20-1-1920	to 5-2-1921	President Vice President Hony. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Manibhai N. Desai Mr. Lalji Jagshi Mr. Pendse M/S Raichand Trikamji & Co.
		Mr. Manibhai N. Desai resigned and Mr. Maganlal Haribhai Vyas elected as President.	
6-2-1921	to 11-12-1921	President Vice President Hony. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Vithal Krishna Khare Mr. Narandas Haridas Mr. Naranbhai Gopaldas Patel Mr. Mulji Walji
12-12-1921	to 11-12-1922	President Vice President Hony. Secretary Hony. Jt. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Ashabhai K. Patel Mr. Kalidas Ukabhai Mr. Mulshanker G. Bhatt Mr. C.C. Jamindar Mr. Khatave Lalji
12-12-1922	to 28-3-1924	President Vice President Hony. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Kashishanker M.N. Bhatt Mr. Khimji Jivandas Mr. Bhanushanker M. Thaker Mr. Kalidas Bhimji & Co.
29-3-1924	to 3-4-1926	President Vice President Hony. Secretary Hony. Jt. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Manibhai Haribhai Patel Mr. Odhavji Visram Mr. Durgaprasad Chhotala Mr. Dariawar Singh Mr. Govindji P. Jani
4-4-1926	to 12-12-1927	President Vice President Hony. Secretary Hony. Jt. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Naranbhai Bhailalbai Patel Mr. Uccharanglal Keshavlal Oza Mr. Naranbhai G. Patel Mr. Dolatram Dayaram Vora Mr. Harishanker Mulji & Co.

1-12-1928 to 31-10-1931	President Vice President Hony. Secretary Hony. Jt. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Chatrubhuj Naranji Mr. Govindji P. Jani Mr. V.K. Khare Mr. Tulshidas Ramji Mr. Chatrabhuj Dwarkadas
	Mr. Khere left for Lindi and Mr. B.K. Oza elected as Hony. Secretary, Mr. Chatrabhuj Dwarkadas left for India and Mr. Damodar Ashkaran Shah elected as Hony. Treasurer.	
1-11-1931 to 17-5-1933	President Vice President Hony. Secretary Hony. Jt. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Rambhai S. Patel Mr. Arjanbhai K. Patel Mr. C.C. Jamindar Mr. M.G. Bhatt Mr. Damodar Ashkaran Shah
18-5-1933 to 29-12-1934	President Vice President Hony. Secretary Hony. Jt. Secretary Hony. Treasurer	Mr. D.K. Patel Mr. Mulshanker O. Bhatt Mr. Mulshanker G. Bhatt Mr. C.C. Jamindar Mr. Hemshanker D. Pandya
30-12-1934 to 24-4-1938	President Vice President Hony. Secretary Hony. Jt. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Tribhovan B. Sheth Mr. Mulshanker O. Bhatt Mr. Somabhai G. Patel Mr. Valabhbhai Patel Mr. Ramji Kara Shah
25-4-1938 to 6-7-1940	President Vice President Hony. Secretary Hony. Jt. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Mathuradas Kalidas Mehta Mr. Rambhai S. Patel Mr. Pritamlal M. Acharya Mr. Gulabbhai N. Mehta Mr. Chatrabhuj Dwarkadas
	Mr. P.M. Acharya left for India, S.R. Anantani elected as Hony. Secretary.	
7-7-1940 to 18-4-1942	President Vice President Hony. Secretary Hony. Jt. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Mathuradas Kalidas Mehta Mr. Rambhai S. Patel Mr. B.M. Thaker Mr. R.P. Trivedi Mr. T.B. Sheth
19-4-1942 to 19-12-1942	President Vice President Hony. Secretary Hony. Jt. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Topandas Kimatrai Mr. D.R. Singh Mr. P.M. Acharya Mr. G.N. Mehta Mr. Valabhbhai Patel
20-12-1942 to 31-12-1943	President Vice President Hony. Secretary Hony. Jt. Secretary Hony. Treasurer	Mr. Topandas Kimatrai Mr. D.R. Singh Mr. S.R. Antani Mr. K.R. Sukhthanker Mr. Naranbhai Patel
1944 Silver Jubilee Year	President Vice President Hon. Secretary Hony. Jt. Secretary Hony. Treasurer	Mr. D.R. Singh Mr. M.S. Patel Mr. B.M. Thaker Mr. T.R. Buch Mr. Raichand Mehta

<u>Year</u>	<u>President-V. President</u>	<u>Secretaries</u>	<u>Treasurers</u>
1945	Mr. D.R. Singh Dr. M.S. Patel	Mr. B.M. Thaker Mr. T.R. Buch	Mr. Raichand Mehta
1946	Mr. Narshidas M. Mehta Mr. Keshavji Ramji	Mr. B.M. Thaker Mr. V.R. Bhardwa	Mr. Ramji Kara Shah
1947	Mr. D.M. Anjaria Mr. Shavji Ramji	Mr. R.L. Mankad Mr. D.R. Thaker	Mr. Liladhar Vithaldas
1948	Mr. Rambhai S. Patel Mr. Ratanshi J. Chande	Mr. T.R. Buch Mr. D.R. Thaker	Mr. Karsandas Nanji
1949	Mr. Rambhai V. Patel Mr. Mohanlal Ramji	Mr. T.R. Buch Mr. D.R. Thaker	Mr. Ramji Kara Shah
1949	Mr. Rambhai V. Patel Mr. Mohanlal Ramji	Mr. T.R. Buch Mr. D.R. Thaker	Mr. Ramji Kara Shah
1950-51	Mr. Jayantilal D. Shah Mr. N.S. Patel	Mr. D.R. Thaker Mr. Kanubhai Shukla	Mr. Karsandas Muldas
1952	Mr. B.M. Thaker Mr. Ramji Kara Shah	Mr. T.R. Buch Mr. Y.B. Thaker	Mr. Karsandas Muldas
1953	Mr. Jayantilal D. Shah Mr. Ramji Kara Shah	Mr. T.R. Buch Mr. Bhupat N. Shah	Mr. Karsandas Muldas
1954	Mr. Jayantilal D. Shah Mr. Liladhar Vithaldas	Mr. T.R. Buch Mr. Anand R. Patel	Mr. M.R. Adhiya
1955	Mr. Jayantilal D. Shah Mr. Jivraj V. Patel	Mr. Bhailal V. Patel Mr. Umedlal V. Kothari	Mr. M.R. Adhiya
1955	Mr. Jayantilal D. Shah Mr. Liladhar Vithaldas	Mr. Bhailal V. Patel Mr. Kantilal D. Jadav	Mr. M.R. Adhiya
1956	Mr. Jayantilal D. Shah Mr. Jivraj V. Patel	Mr. Bhailal V. Patel Mr. Umedlal V. Kothari	Mr. D.R. Thaker Mr. Prabhudas Mehta
1957	Mr. Jivraj V. Patel Mr. C.H. Khanderia	Mr. T.R. Buch Mr. Y.B. Thaker Mr. C.J. Chohan	Mr. D.R. Thaker Mr. Bhupat N. Shah
1958	Mr. Chhagan M. Suchak Mr. C.H. Khanderia	Mr. Y.B. Thaker Mr. Indukumar K. Jani Mr. Bhupendra N. Desai	Mr. D.R. Thaker Mr. Bhupat N. Shah
1959	Mr. Chhagan M. Suchak Mr. C.H. Khanderia	Mr. B.V. Patel Mr. S.H. Rajani Mr. B.N. Desai	Mr. D.R. Thaker Mr. Hirjibhai D. Shah
1960	Mr. Harkishandas D. Shah Mr. Bhailalbai V. Patel	Mr. S.H. Rajani Mr. T.C. Kanabar Mr. B.N. Desai	Mr. Jagannath P. Bhatt Mr. Mawjibhai Chaku
1961	Mr. Chhaganlal Suchak Mr. Mohanlal Adhiya	Mr. Shanker N. Joshi Mr. A.T. Nathwani Mr. T.C. Kanabar	Mr. Jagnath P. Bhatt Mr. H.M. Kotak
1962	Mr. Naranbhai M. Patel Mr. Manubhai M. Amin	Mr. Mukutlal S. Raval Mr. D.S. Patel Mr. Ratilal G. Patel	Mr. Sivabhai J. Patel Mr. Manilal G. Raval
1963	Mr. Naranbhai M. Patel Mr. Chandulal H. Khanderia	Mr. Mukutlal S. Raval Mr. S.N. Joshi Mr. R.A. Shah	Mr. M.G. Raval Mr. Karsandas Muldas

1964	Mr. Harkishandas Shah Mr. Chandulal Khanderia	Mr. H.M. Dekhtawala Mr. R.A. Shah Mr. Dharm Inder Sood	Mr. Karsandas Muldas Mr. S.P. Sharma
1965	Mr. Harkishandas D. Shah Mr. Chandulal Khanderia	Mr. H.M. Dekhtawala Mr. R.A. Shah Mr. Satish Joshi	Mr. Ramanlal C. Patel Mr. S.P. Sharma
1966	Mr. Naranbhai M. Patel Mr. S.H. Rajani	Mr. S.J. Jadeja Mr. P.M. Vaishnav Mr. A.T. Nathwani	Mr. N.G. Mehta Mr. S.M. Shah
1967	Mr. S.H. Rajani Mr. U.V. Kothari	Mr. N.G. Mehta Mr. P.M. Vaishnav Mr. Anil Buch	Mr. H.M. Kotak Mr. Satyaprakash Sharma
1968	Mr. S.H. Rajani Mr. U.V. Kothari	Mr. N.G. Mehta Mr. P.M. Vaishnav Mr. Kanti J. Dhruve	Mr. B.K. Tanna Mr. T.M. Dekhtawala

SHREE HINDU MANDAL DAR ES SALAAM
CHRONOLOGICAL OUTLINE OF MANDAL'S
HISTORY AND MAIN ACTIVITIES

- 1891 Plot for the cremation ground was acquired.
- 1894 Hindus resided in a village (on the site occupied presently by Ocean Road Hospital)
- 26-12-1917 First public meeting for starting an organisation of Hindus.
- 1-1-1918 Hindu Mandal was organised and its constitution was approved. Shri Kalidas Ukabhāi and brothers donated a plot in the Nyanza Street (Ghose Street) for Hindu Mandal premises.
- 1919 Mr. K.V. Manor, performed the opening ceremony of the Hindu Mandal building, erected in Ghose Street. Indian public School was started.
- 1924 Concrete structure was erected on the Crematorium ground.
- 1931 Hindu Public Dispensary started.
- 7-10-1935 Shree T.B. Sheth performed the foundation laying ceremony of the maintainance building No. 1.
- 25-3-1936 Shri Mathuradas Kalidas Mehta performed the opening ceremony of the Maintainance building No. 1.
- 1937 Kesavji Ananji Rest House started.
- 1937 Rambhai V. Patel performed the foundation laying ceremony of Maintainance building No. 2 on receiving a donation of shs. 22,500/- from late James Mackeand Betterly.
- 3-10-1944 Hindu Public decided to raise the fund in memory of late Shri Mathuradas Kalidas Mehta.
- 10-4-1944 Attempt at integration was made by compiling the facts about the Hindus.
- 13-10-1944 Silver Jubilee was celebrated.
- 1947 Shs. 2,500/- donated for school Building of El-Hassan School, Dar es Salaam.

- 14-9-1948 Coordination Committee was formed.
- 1-10-1950 Participated in "Keep the city clean campaign week of Municipality".
- 28-5-1951 Undertook issuing marriage and Birth Certificates.
- 30-9-1951 Participated in "Keep the city clean, campaign week of Municipality".
- 22-10-1951 Organised Deepawali Party for developing close relation with other communities and races.
- 9-8-1952 Janmashtami Fete, organised in collaboration with other Hindu institutions raising building Funds. Shri Narsinhbhai Mathuradas Mehta donated shs. 25,000/-.
- 9-10-1952 Organised Deepawali Festival Party for developing close relation with other communities and races.
- 19-1-1953 — Shri J.D. Shah performed the Foundation laying ceremony of new premises of the Hindu Mandal.
- 17-10-1953 His Worship the Mayor Abdul Karmjee performed the opening ceremony of the Dasherah Fete organised for raising the building fund.
- 15-5-1954 — H.E. EDWARD TWINING performed the opening ceremony of the new premises of the Hindu Mandal.
- 1957-1959 M.K. Hall was utilized occasionally for TANU meetings.
- 25-6-1958 — Waiting Hall & Gate built on the cremation ground.
- 1960 Hindu Mandal assisted TANU in organising Fete on occasion of attainment of Responsible Government.
- 18-5-1962 Contributed to the Tanganyika National Fund.
- 24-7-1962 Contributed to the Magomeni Relief Fund.
- 10-9-1962 Prepared almanac of Hindu Holidays.
- 17-6-1964 Contributed to the National relief fund.
- 1-8-1964 Contributed to the T.S.P.C.A. & T.A.P.A.
- 2-1-1965 Undertook the responsibility of providing religious instructions to Hindu pupils of the schools.
- 20-5-1965 Religious classes conducted.
- 16-7-1965 — Maternity Home commenced functioning.
- 28-9-1966 — Crematorium was moved to the new plot on Bagamoyo Road near village Museum.
- 18-11-66 Made contribution to the Tanganyika National Fund.
- 26-1-1967 Conducted Swahili classes.
- 31-5-1967 Contribution to Kilwa Relief Fund.
- 8-5-1968 Contribution to Rufiji relief Fund.
- 11-6-1968 — Hindu Mandal accepted invitation to send its representative of Tanzania National Council of Social and Welfare Services.

Represented by DR. BRAJESH VARSHNEY, ASST SEC. H.M.

Let noble thoughts come from every side

DUSARA'S MUSIC HOUSE

Air Conditioned

Direct Importers:-

Fuji Firms, Toshiba Electronic Flash Units
"Orient" Watches, Carton Microscopes,
Minette Tripods

Full range in Photographic Equipments and
Accessories, Audio Equipments etc, etc.

Our felicitations to SHREE HINDU MANDAL
on the occasion of the fiftieth anniversary

Independence Avenue

P. O. Box 2742

Telephone 23165

DAR ES SALAAM

Mr. B.K. Tanna
Hon. Treasurer

SHREE HINDU MANDAL - DAR ES SALAM

SUMMARY OF ACCOUNTS 1959-

Amt: '000 Shillings	1959	1960	1961	1962	1963	
Revenue:						
Rent	93.4	38.4	50.7	48.3	46.3	
Medical	29.1	24.2	31.7	34.9	50.1	
Crematorium	1.9	3.6	3.3	1.3	1.8	
Rest House	1.1	1.3	1.3	1.2	1.6	
M.K. Hall	--	--	--	0.1	--	
Donations	5.1	4.6	4.3	3.5	3.2	
Sunday Income			15.9			
	80.6	72.5-100%	107.2+47.9%	89.3-16.7%	103.0+153%	13
Expenses	70.9	69.7-1.7%	106.0+52.1%	81.8-22.8%	89.8+ 97%	10
Surplus (+)	9.7	2.8-71.1%	1.2+57.1%	7.5+525%	132 +7.7%	2
Deficit (-)						
Fixed Assets	657.0	660.8	660.5	667.2	660.2	66
Liquid Assets	26.7	16.6	18.1	20.2	41.8	6
Fund(exd. Frptrvisiyon)	673.7	667.4+0.5%	678.6+0.2%	687.4+1.3%	702.0+2.2%	73
31st December						

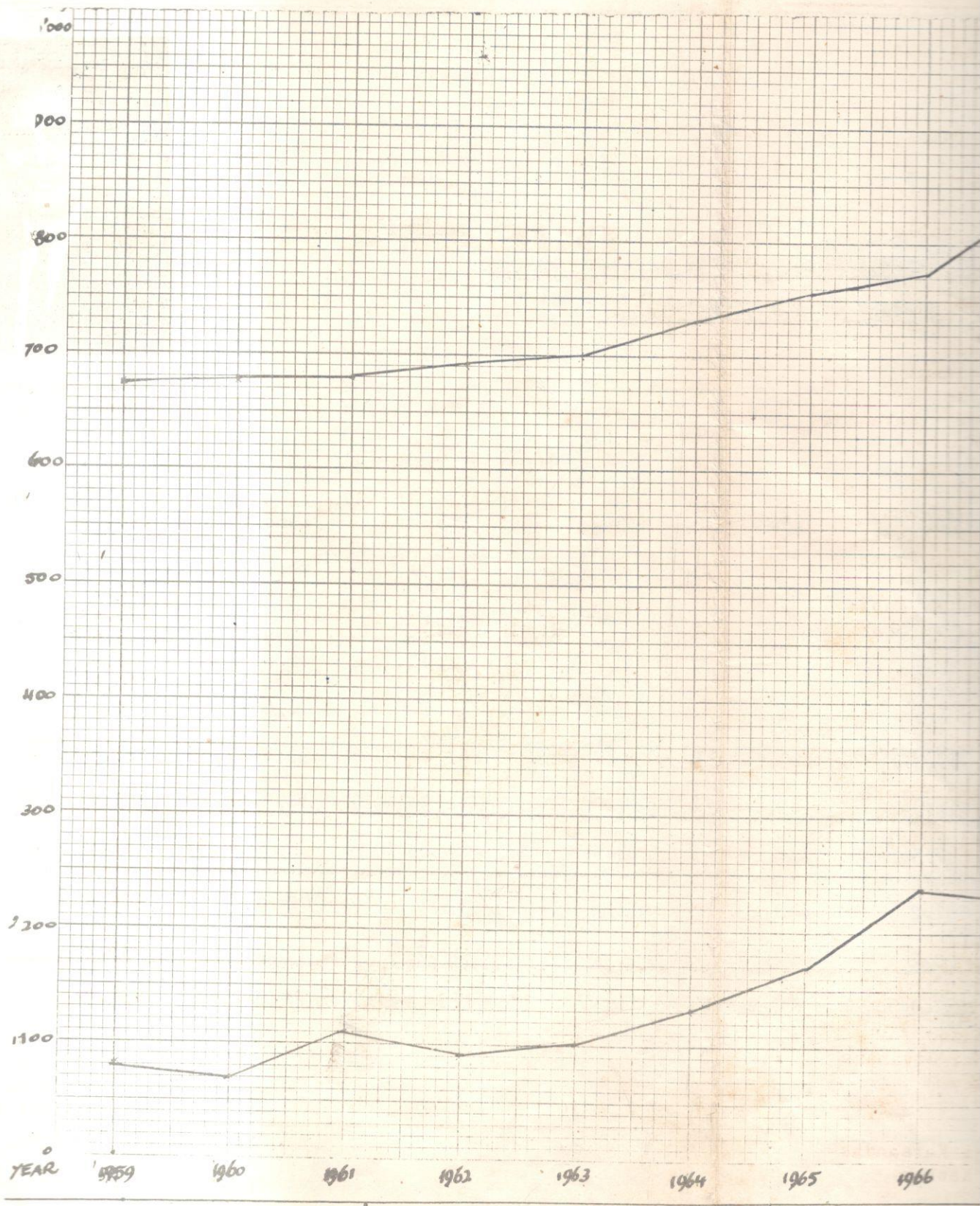
T.M. Dekhtawala
Hon. A. Treasurer

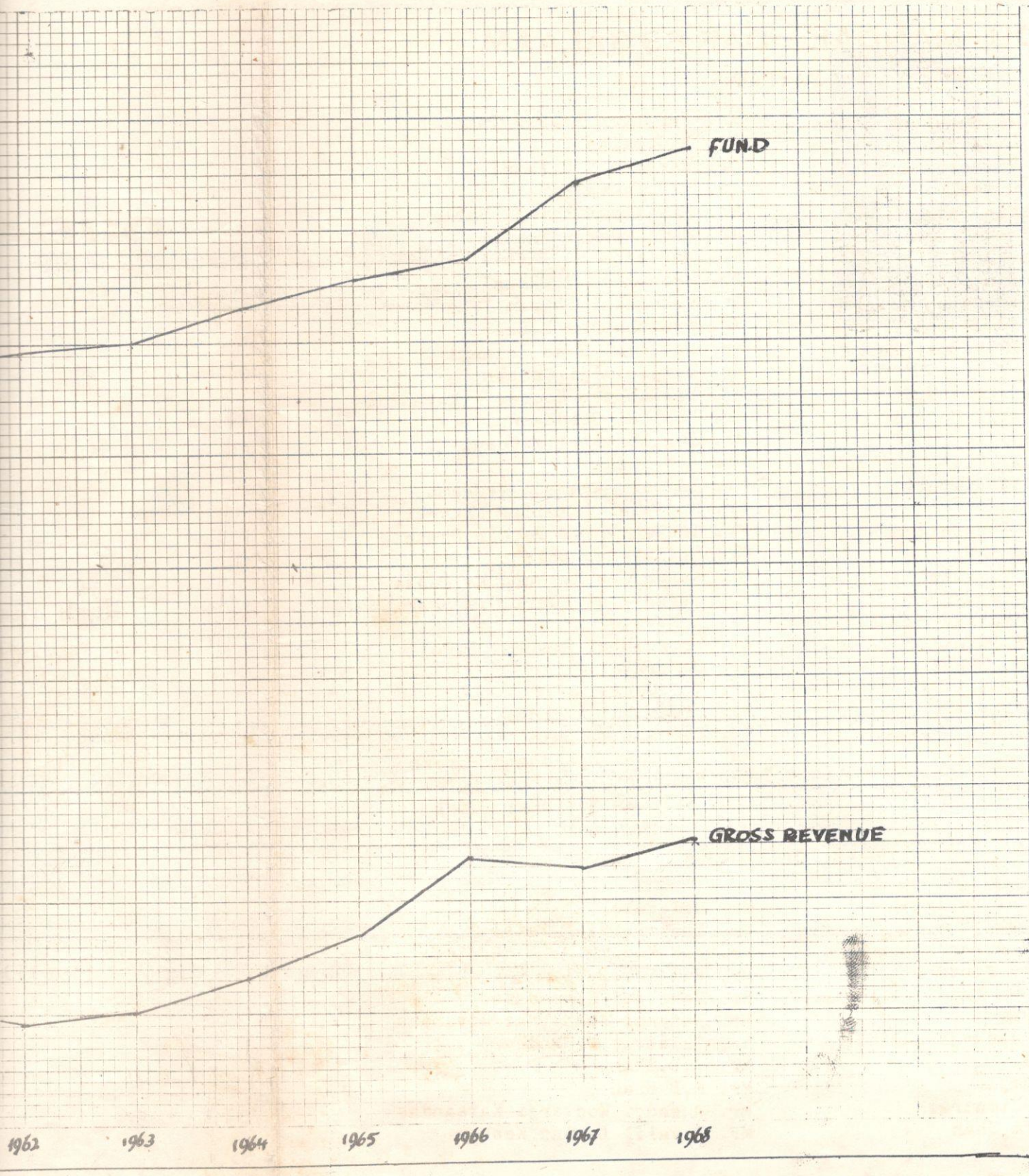
SHREE HINDU MANDAL - DAR ES SALAAM - TANZANIA

SUMMARY OF ACCOUNTS 1959 - 1968

1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
48.3	46.3	45.8	45.8	44.4	44.1	43.6
34.9	50.1	78.9	104.7	177.5	178.4	192.0
1.3	1.8	3.0	2.5	3.9	3.6	3.4
1.2	1.6	2.7	1.9	2.0	2.9	4.5
0.1	-	0.2	0.1	-	0.1	-
3.5	3.2	2.9	11.4	8.6	4.4	5.0
		0.7	0.6			
89.3-16.7%	103.0+153%	134.2+303%	167.0+24.4%	236.4+41.5%	233.5-0.1%	248.5+6.4%
81.8-22.8%	89.8+ 97%	109.0+214%	141.7+30.0%	218.3+54.1%	245.4+12.4%	225.0-8.3%
7.5+525%	132 +7.7%	25.2+89.5%	25.3+ 0.4%	18.1+28.5%	11.9-165.7%	23.5+297.5%
667.2	660.2	666.4	716.1	734.9	805.5	807.3
20.2	41.8	63.8	37.7	37.0	33.2	58.1
687.4+1.3%	702.0+2.2%	730.2	753.8+4.5%	771.9+2.5%	838.7+8.7%	865.4+3.2%

B.K. TANNA
HON. TREASURER
SHREE HINDU MANDAL

HINDU MANDAL - DAR ES SALAAM

PATRONS

Mr. Chhaganbhai M. Suchak	Mr. Jagjivan Hansji Patel
Mr. Maganlal Liladhar	Mr. M. Gopalan
Mr. Liladhar Vithaldas	Mr. Ramanbhai U. Patel
Mr. Mohanlal R. Adhiya	Dr. M. G. Panvalkar
Mr. Kanji Laxman Patel	Mr. Mawjibhai Khimji Babla
Mr. Ratilal Hemraj Shah	Mr. Ramji Damji Thanki
Mr. Karsandas Nanji	Mr. Narottam S. Patel
Mr. Kalyanji Bhanji Shah	Mr. Chimanlal V. Rawal
Mr. Shantilal Hansraj Mulji	Mr. Chhotalal Shiram Vyas
Mr. Keshavji Jethabhai Chande	Mr. Pranshanker M. Bhatt
Mr. Jivandas Trikamdass Ladha	Mr. Nathalal Ruda Solanki
Mr. C. C. Patel	Mr. Velji Valji Chohan
Mr. Ladhahbai Parmanand	Mr. Vallabhdass Kooverji Karsandas
Mr. Haridas Savji Rajani	Mr. Vrajilal Gordhandas
Mr. K. R. Barot	Mr. Jugalbharthi M. Gosai
Mr. Gordhanbhai Chotabhai Patel	Mr. P. N. Kotak
Mr. Hirji Manji Ranpura	Mr. Laxman Karamshi Vadgama
Mr. Jivan Jeraj	Mr. Kantilal Laxmidas Jhaveri
Mr. Vithaldas Purshottam	Mr. Tribhovandas Bechar Sheth
Mr. Nanji Kara Shah	Mr. Mathuradas Bhimji
Mr. Naranbhai V. Patel	Mr. Narshidas Mathuradas Mehta
Mr. Madhavji Visram	Mr. Jayantilal Dwarkadas Shah
Mr. Lalubhai Amaldas Patel	Mr. D. K. Patel
Mr. Jashbhai B. Patel	Mr. Bhikhabhai Rambhai Patel
Mr. Mohanlal K. Doshi	Dr. D. N. Patel
Mr. Jivraj V. Patel	Dr. C. J. Gohel
Mr. Gulabbhai A. Patel	Mr. Jiwan Mulji Sodha
Mr. Jagjivan Kurji Lakhani	Mr. Rambhai V. Patel
Mr. Rambhai S. Patel	Mr. Haribhai Nialchand Parekh
Mr. Ranshodhbhai B. Patel	Mr. Manibhai Zaverbhai Patel
	Mrs. Lilaben Manibhai Patel

LIFE MEMBERS

Mr. Maganlal H. Lavingia	Mr. D. J. Patel
Mr. Juthalal Velji	Mr. Thakorbhai P. Patel
Mr. Harekhchand Manekchand	Mr. K. M. Kotak
Dr. Dewanchand Mehta	Mr. Mulji C. Babla
Dr. Manubhai S. Patel	Mr. Venibhai K. Buddhdeo
Mr. Kanji Jeram	Mr. Ratansi Jethabhai Jivandas
Mr. Harjivan Jadavji Kalidas	Mr. Gulabray P. Gandhi
Mr. D. K. Popat	Mr. C. D. Shah
Mr. Shavji Ramji	Mr. M. D. Shah
Mr. Topandas Kimatrai	Mr. A. andji Kooverji Karsandas
Mr. Ramji Kara Shah	Mr. Dayalal Laxman Keshav

Mr. Girdharlal Lavji Kara
 Mr. Mansukhlal Lavji Kara
 Mr. C.T.Pujara
 Mr. Pranlal L.Shanghavi
 Mr. Harilal P.Shanghavi
 Mr. Hansraj Karsandas
 Mrs. Dhaniben D.Ratanshi
 Mr. Himabhai S.Patel
 Mr. C.N.Majethia
 Mr. P.V.Kotecha
 Mr. Amritlal Gordhandas
 Mr. Dharmakumar R.Thaker

Mr. T.R.Buch
 Mr. Manilal Pardhan
 Mr. Balachanda B.Vora
 Mr. Damodar Devkaran
 Mr. Naranbhai Motibhai Patel
 Mr. Motilal Govindji Doshi
 Mr. Vasantlal Manilal Mandalia
 Mr. Shyam Joshi
 Mr. Harshedrai H.Parekh
 Mr. Vadilal Damodar Shah
 Mr. Bharatbhusen M.Visram
 Mr. Mawjibhai Chaku

OUR HOMAGE

On the occasion of the Golden Jubilee of the Hindu Mandal, we pay homage to the spirit of dedication and services to some of our late and senior workers of our Community.

Mr. Sukhabhai K.Vaishnav
 Mr. V.R.Boal
 Mr. Mugatlal Raval
 Mr. Pritamlal M.Acharya
 Mr. Ramniklal L.Mankad
 Mr. Ambalal R.Chohan
 Mr. Maneklal P.Ambani
 Mr. Shavjibhai Ramji
 Mr. Harjivan Jadavji
 Mr. C.C.Jamindar
 Mr. B.K.Oza
 Mr. D.D.Vora
 Mr. A.K.Patel
 Mr. M.G.Bhatt
 Mr. Gulabbhai N.Mehta
 Mr. S.R.Antani
 Mr. K.R.Sukhtanker
 Mr. Bhupat N.Shah
 Dr. M.S.Patel
 Mr. Ratanshibhai J.Chande
 Dr. Dewanchand Mehta
 Mr. Natubhai V.Patel
 Mr. Narottamdas L.Mehta

Mr. L.N.Bhagvat
 Mr. N.A. Bhatt

Mr. T.R. Raijada
 Mr. M.M. Amin

LATE

Mr. Narshi K.Chohan
 Mr. Keshavlal P. Chohan
 Mr. Kashishanker N.Bhatt
 Mr. Damodar A.Shah
 Mr. Hemshanker D.Pandya
 Mr. Mulshanker O.Bhatt
 Mr. D.R.Singh
 Mr. Natha Ruda Solanki
 Mr. Govindji P.Jani
 Mr. C.T. Pujara
 Mr. Chatrabhuji Dwarkadas
 Mr. Jashbhai B.Patel
 Mr. R.U.Patel

Mr. S.
 Mr. U.
 Mr. F.
 Mr. P.
 Mr. E.
 Mr. B.
 Mr. T.
 Members
 Mr. Ja
 Mr. E.J
 Mr. A.
 Mr. Na
 Mr. Tr
 Mr. Pr
 Mr. H
 Mr. G
 Mr. M.
 Mr. D
 Trustees
 Mr. Na
 Mr. E
 Mr. E
 Mr. G
 SUB COM
 Medical
 Mr. S.E
 Mr. P.M
 Mr. U.V
 Mr. Na
 Mr. E.M
 Mr. A.T
 Mr. B
 Medical
 Mr. S.E
 Mr. P.M
 Mr. Na
 Mr. E.L.S
 Dr. S.M.S
 Dr. D.V.D
 Mrs. Vani

HINDU MANDAL - DAR ES SALAAM

MANAGING COMMITTEE

Mr. S.H.Rajani	President
Mr. U.V.Kothari	Vice-President
Mr. N.G.Mehta	Gen.Secretary
Mr. P.M.Vaishnav	Asst.Secretary
Mr. K.J.Dhruve	Asst.Secretary
Mr. B.K.Tanna	Treasurer
Mr. T.M.Dekhtawala	Asst.Treasurer

Members

Mr. Jashbhai U.Patel
Mr. H.M.Dekhtawala
Mr. A.T.Nathwani
Mr. Manibhai T.Patel
Mr. Tribhovan M.Dusara
Mr. Pragji M. Parmar
Mr. Bhailal P.Shanghavi
Mr. Gopalbhai Savjani
Mr. M.L.Shah
Mr. Dinesh P.Vaishnav

Trustees

Mr. Maganlal Liladhar Morjaria
Mr. Karsandas Nanji
Mr. Harkisandas D. Shah
Mr. Gokaldas Nanji

SUB COMMITTEES

Medical Services Committee

Mr. S.H.Rajani	Chairman
Mr. P.M.Vaishnav	Convenor
Mr. U.V.Kothari	Member
Mr. Manibhai T.Patel	Member
Mr. H.M.Dekhtawala	Member
Mr. A.T.Nathwani	Member
Mr. Bhailal P.Shanghavi	"

Medical Advisory Board

Mr. S.H.Rajani
Mr. P.M.Vaishnav
Mr. Mohinder Singh Palray
Mr. N.L.Shah
Dr. S.M.Shah
Dr. D.V.Dhupa
Mrs. Vanitaben Nathwani

Rest House

Mr. Dinesh Vaishnav	Convenor
Mr. A.T.Nathwani	Member
Mr. Kanti J.Dhruve	Member

Crematorium

Mr. P.N.Kotak	Chairman
Mr. J.U.Patel	Convenor
Mr. T.M.Dusara	Member

Religion

Mr. Narandas L.Morjaria	Chairman
Mr. M.T. Patel	Convenor
Mr. J.U. Patel	Member
Mr. M.L. Shah	Member
Mr. Karsandas J.Pabari	Member

Integration Committee

Mr. S.H.Rajani	Chairman
Mr. U.V.Kothari	Convenor
Mr. M.L.Shah	Member

BUILDING MAINTENANCE COMMITTEE

Mr. Bhailal P.Shanghavi	Convenor
Mr. Pragji M.Parmar	Member
Mr. A.T.Nathwani	Member
Mr. Kanti J.Dhruve	Member

SOCIAL & WELFARE COMMITTEE

Mr. Dhirubhai G.Patel	Chairman
Mr. H.M.Dekhtawala	Convenor
Mr. Gopalbhai Savjani	Member
Mr. N.M.Patel	Member

ENTERTAINMENT & CULTURAL COMMITTEE

Mr. T.M.Dekhtawala	Convenor
Mr. Pragji M.Parmar	Member
Mr. T.M.Dusara	Member
Mr. P.M.Vaishnav	Member
Mr. Shyam Joshi	Member

FINANCE COMMITTEE

Mr. B.K.Tanna	Convenor
Mr. M.L.Shah	Member
Mr. J.U.Patel	Member
Mr. Narandas L.Morjaria	Member

GOLDEN JUBILEE CENTRAL CELEBRATION COMMITTEE

Mr. S.H.Rajani
Mr. U.V.Kothari
Mr. N.G.Mehta
Mr. P.M.Vaishnav
Mr. K.J.Dhruve
Mr. B.K.Tanna
Mr. T.M.Dekhtawala
Mr. Sanghavi
Mr. Harish Modi
Mr. Jayanti Parmar
Mr. P.M.Parmar
Mr. P.M.Bhatt
Mr. K.M.Buddhdeo
Mr. H.M.Dekhtawala

Mr. S.N.Joshi
Mr. M.T.Patel
Mr. Indubhai J.Dave
Mrs. Vanitaben A.Nathwani
Mr. T.M.Dusara
Mr. R.N. Bannerji
Mr. Padhyay
Mr. M.R.Pillai

Representatives of:-

- (a) Sub Communities
- (b) Religious Institutions
- (c) Other Institutions

SUB-COMMITTEES

FINANCE COMMITTEE

Mr. P.N.Kotak Chairman
Mr. B.K.Tanna Convenor
Alternate Mr. T.M.Dekhtawala
Mr. Narandas Morjaria Member
Mr. Dhirubhai G.Patel Member
Mr. Jashbhai U.Patel Member
Mr. Vallabhdas Karsandas "

FETE COMMITTEE

Mr. Bhailal Shanghavi Convenor
Mr. Pragji M.Parmar Co-Convenor
The Hanuman Physical Culture
Institute

TOMBOLA COMMITTEE

Mr. Harish Modi Convenor
Mr. Ajitbhai Adatia Member
Shree Lohana Welfare Section

RAFFLE COMMITTEE

Mr. Jayanti Parmar Convenor
Upanga Sports Club

VARIETY ENTERTAINMENT

Mr. Pranesh Bhatt Convenor
Mr. Kantilal N.Patel Member
Indo-Tanzania Cultural Centre

RELIGIOUS COMMITTEE

Mr. Kantibhai Buddhdeo Convenor

CONFERENCE COMMITTEE

Mr. H.M.Dekhtawala Convenor
Mr. Indubhai J.Dave Member
Mr. Narandas Rughani Member
Mr. P.M.Vaishnav Member
Mr. J.U.Patel Member

CHILDREN'S PARTY COMMITTEE

Mrs. Vanitaben Nathwani Convenor
Shree Hindu Mahila Mandal

PUBLICITY COMMITTEE

Mr. S.N.Joshi Convenor
Mr. P.N.Kotak Member
Mr. P.M.Parmar Member
Mr. Satish Joshi Member
Mr. Dinesh Vaishnav Member
Mr. Shyam Joshi Member
Mr. Indubhai J.Dave Member
Mr. Kantibhai N.Patel Member
Mr. Parshu Shukla Member
Mr. Anil Buch Member
Mr. Ruparel Member
Mr. Bhailalbhair Patel Member
Mr. John Cowper Member

EXHIBIT

Mr. Ind
Mr. An
Mr. K.P
Mr. Na

GUEST

Mr. N.T
Mr. Di
Mr. Ha
Mr. D.C
Mr. Na
Mr. Sa

GARDEN

Mr. S.H
Mr. N.G
Mr. U.V
Mr. Gok
Mr. Mag
Mr. Kar

DISPENSARY

Dr. P.L.

Mr. Ali
Mrs. Kamla
Miss Arun
Mr. Sams

Mr. Omar
Mr. Ramza

MATERNITY

Mrs. S.Wil
Mrs. H.Mae

EXHIBITION OF MURALS

Mr. Indubhai J. Dave	Convenor
Mr. Anil T. Buch	Member
Mr. K.P. Raithatha	Member
Mr. Nautam Joshi	Member

GUEST & TRANSPORT COMMITTEE

Mr. M.T. Patel	Convenor
Mr. Dinesh Vaishnav	Member
Mr. Harshad Rawal	Member
Mr. D.G. Patel	Member
Mr. Navinbhai M. Patel	Member
Mr. Satish Joshi	Member

GARDEN PARTY COMMITTEE

Mr. S.H. Rajani	Convenor
Mr. N.G. Mehta	Member
Mr. U.V. Kothari	Member
Mr. Gokaldas Nanji	Member
Mr. Maganlal Liladhar	Member
Mr. Karsandas Nanji	Member

GYMNASTIC FEATS & DISPLAY

Mr. Pragji M. Parmar	Convenor
Mr. Navin Bhathella	Member
Mr. Vasant Solanki	Member
Mr. Naran Solanki	Member
Mr. Rajnikant M. Parmar	Member

SHREE Hanuman Physical Culture Institute

VOLUNTEERS COMMITTEE

Mr. P.M. Vaishnav	Convenor
Mr. Bhagwanji T. Parmar	Member
Mr. Pragji M. Parmar	Member
Mr. Bhagwanji Solankimatra	Member
Mr. Kanjibhai Dusara	Member

GOLDEN JUBILEE DEBATE

Mr. Parshu Shukla	Organiser
-------------------	-----------

GOLDEN JUBILEE LITERARY COMPETITION

Mr. Kantibhai N. Patel	Organiser
------------------------	-----------

STAFFDISPENSARY

Dr. P.L. Patel (MB:BS:MD:D.G.O.)	Senior Medical Officer
Mr. Ali Mzee	Compounder
Mrs. Kamlaben Jani	Nursing Sister
Miss Aruna Mulji	Receptionist
Mr. Samson B. Ottieno	Laboratory Technician
Mr. Omari Ramashani	Dresser
Mr. Ramzani Juma	Sweeper

Mrs. W. Koshuma	Midwife
Mrs. Osashia Mwashha	Nursing Sister
Mrs. Salima Juma	Ahya
Mrs. Sakina Saidi	Ahya
Mrs. Kidawa	Ahya
Miss Eva Matari	Ahya
Mr. Iddi Kassim	Watchman

HINDU MANDAL

Mr. T.R. Buch	Executive Officer
Miss Vasanti H. Vaja	Office Secretary
Mr. M.H. Buwi	Office Messenger
Mr. Juma Mushe	Watchman-Crematorium

MATERNITY HOME

Mrs. S. Wilfred	Midwife
Mrs. H. Maeda	Midwife

This is Perfect. That is Perfect. From Perfect, Perfect issues forth.
In Perfect, perfect goes back. Perfect remains in the end.

Building Contractors, bus body builders & furniture makers

Our felicitations to SHREE HINDU MANDAL
on the occasion of the fiftieth anniversary

KARTAR SINGH & HARI SINGH

P. O. Box 777

Telephone 21060

D A R - E S - S A L A A M

1. The re
Relig
that
begin
Brahm
the sa
2. That
Mater
Pheno
and w
It is
3. There
of rea
Truth
two s
4. Anyth
and v
Unity
the c
Brahm
basic
5. Ultim
tion.
6. Ther
times
Some
recei
7. The
poter
in a
may
psyc
8. Ther
a s
pote
dete
9. God
time
10. Bra
ever
bod

Some Salient Features of the Hindu Religion

By S. N. Joshi

1. The real name of Hindu religion is Sanatan Religion, a religion which believes in only that reality which has no ending, no beginning. That ultimate reality is the Brahman; and Hindus aim at realisation of the same in themselves.
2. That ultimate Reality is the Instrumental, Material, Formal and Efficient cause of all Phenomena. It is in all, yet it is above; within and without. It is all and yet it is nothing. It is the unmoved mover.
3. There is no contradiction in the higher realm of reality. Good and Bad, Life and Death, Truth and Untruth — all these pairs are the two sides of the same coin.
4. Anything and everything is from Brahman and will go back to the Brahman. Essential Unity of all living and non-living things is the core of the Hindu Philosophy. Universal Brotherhood and reverence for others are basic things of Hindu Religion.
5. Ultimate Reality does not need any explanation. It is self-evident.
6. There are two kinds of revelations. Sometimes Brahman itself reveals to a person. Sometimes man moulds his life so as to receive the revelations.
7. The Ultimate Reality is all-pervading, omnipotent, omniscient. Hindus do not believe in any particular form of worship. Anyone may follow any path suitable to one's psychological make up.
8. There is nothing like non-living thing. Even a seemingly non-living thing is full of potential energy. The extent of manifestation determines the degree of life in a thing.
9. God is free. God can take any form, at any time, at any place and in any condition.
10. Brahman may help and guide the course of events by acting as a personal God to anybody worthy of it. You may realise that Ultimate Reality with the grace of a personal God or get help from spiritual adept guide or some agent or directly.
11. In the final analysis of the values, the religious and ethical values merge into that reality.
12. There was chaos. Rta — principle of good — differentiated and nursed the cosmos. Out of five subtle elements of Earth, Fire, Water, Air and Sky — gross elements developed. After many combinations and manipulations the whole world was created.
13. All religions are the manifestations of that ultimate reality — Brahman — and so they are all equally capable of bringing the adherents into the contact with the highest state of Bliss — uniting the individual with ultimate reality.
14. When there is disorder God sets it right by sending some outstanding personality. Where there is moral disorder and things become topsy-turvy, fair becomes foul and foul becomes fair, God intervenes either directly or indirectly by sending messenger or prophet or taking incarnation.
15. Individual Soul is the part and parcel of that ultimate reality. It seems far away and different because of its true nature being shrouded in impurities due to the resultant effect of the various deeds done.
16. All beings have to bear the fruits of their deeds. Nobody can escape it; though in rare cases God's grace may redeem it.
17. Soul is permanent. Entering one stage is known as birth and leaving that stage is known as death. The period between birth and death is known as life. Life does not end at the death.
18. There is inherent unity of religions. All religions in pure and true forms are one and the same. Apparent differences that arise are not due to the nature of religions but due to our incapability to understand their true significance.

-
19. Rta — the principle of good — is the law on which the whole world is based. It is the law of self-dispensing justice.
20. Hinduism is essentially spiritual. The spiritual motive dominates the whole life. When Hindus aim at reforms they generally aim at socio-spiritual reformations. In the final analysis, they consider the spiritual aspect to be the supreme. Religion and ethics are helping factors.
21. The enlightenment of spiritual values can be better done by personal contact. Hindu religious persons — recluses — are not supposed to stay at any particular place for more than two days. Buddhist monks introduced spirit of service to the afflicted and the illiterate and made spiritual values more shining.
22. Hinduism does not attempt to train one to discern the ultimate reality. It offers a way of thing which enables one rationally to understand the reality experienced by self-fulfilled personality and thereby to lead one to the realisation of One.
23. There are three stages in the spiritual climb : (1) Faith, (2) Understanding and (3) Realisation.
24. Hinduism is not dogmatic. It is the rational synthesis which goes on gathering into itself new concept as humanity progresses.
25. Sorrow and suffering are to be rooted out. This can be done by getting knowledge of the true nature of the things. Ignorance is the cause of suffering and sorrow.
26. Hinduism is self-conscious and self-critical.
27. It primarily aims at seeking to know the inner truth and laws of all sides of human activity.
28. Its metaphysical analysis is based on Psychological Sciences.
29. It proceeds on the facts of experience.

The institutions which rise spontaneously in the recess of the heart shines exuberantly in the presence of the inner self. The men of sagacity verify them with the stream of eternal law.

He who Cultivates the habit of discipline attains to excellent qualities and by excellent qualities, one attains to honour and esteem. Honour and fame react to make one be conscious of the value of truth and this consciousness truly developed makes one realize the ultimate truth.

Man is the master of his own Destiny.

MATHARU WOOD WORKS

Manufacturers of:

Doors & Windows Frames
All Types of Furniture &
Body Builders

We extend our hearties Congratulations
to SHREE HINDU MANDAL on this
auspicious occasion of it's fiftieth
anniversary

Telephone

Showroom 23918   Workshop 63189

P. O. Box 2200

DAR-ES-SALAM

Warmest greetings to SHREE HINDU MANDAL

KALIDAS SAMJI & CO. LTD.

FURNISHERS

Stockist in: Light & Heavy Furnishings, Household Linen & Carpets

Corner Makunganya / Mkwepu Streets

P.O Box 382 DAR ES SALAAM Phone 20908

Shine for us with loveliest rays, goddess Usas, prolonging life for us, and bestowing on us nourishment and gifts consisting of cattle, horses and chariots, O Goddess longed for by all.

Hearty Greetings to SHREE HINDU MANDAL

DECOR FURNISHERS

*House of Novelties, Gift Article, Furnishings,
Rugs, Skin Goods & Household Linen*

INDEPENDENCE AVENUE

P.O. Box 2546 DAR ES SALAAM Telephone 24365

The self is river. It is full of waters of self restraint. Truth is deep fount.
Good conduct is its bank. Compassion is its waves. Take a plunge in it.

HEM SINGH

Building and Civil Engineering
Contractors

We extend our hearties congratulations to
SHREE HINDU MANDAL
on this auspicious occasion of its fiftieth
anniversary

P. O. Box 698

Telephone 63469

D A R E S S A L A M

"A Wise man should not think of worldly objects of pleasure. But he should Strive only for the religion. Food is preordained together with the birth of man."

MEHAR CHAND & CO.

CLEARING FORWARDING AND TRANSPORTING AGENTS

As we welcome the fiftieth anniversary of
THE HINDU MANDAL
We wish all our Customers and friends continued health
and happiness in the future.

Associated Concern:-

**MEHAR CHAND
WAREHOUSE LIMITED.**

CUSTOMS BONDED WAREHOUSE OWNERS

P. O Box 881

Telephone 22375

DAR ES SALAAM

This is our prayer, this our song, O Asvins. Accept with pleasure this mark of honour, O mighty Gods. These hymns go forth in quest of you. Ye Gods,) protect us ever more with your blessings.

JASHBHAI P. PATEL & CO.

Pioneers in Clearing

and Forwarding

extend hearty congratulations and best wishes for their future success of

HINDU MANDAL

PROMPT AND RELIABLE
SERVICE GUARANTEED

WE OFFER

Transporting, Clearing & Forwarding
Bonded Warehousing facilities

JASHBHAI P. PATEL & Co.

EXPORT, IMPORT, CLEARING & FORWARDING AGENTS

P. O. Box 252, Jamhuri St. Dar es Salaam Phone 22066 & 23846

Godowns: Pugu Road, Phone 63431; Dakawa Road, Phone 63039

"Do not (strike) us, Varuna, with those weapons of thine that at thy instance smite down the sinner. May we not be away from light: please rout our enemies that we may live."

Kooverji Karsandas & Sons

General Produce & Piece Goods Merchants

Exporters & Importers

We extend our hearties Congratulations to SHREE HINDU MANDAL
on this, auspicious Occasion of it's fiftieth anniversary.

BRANCH AT

P. O. Box 20

LINDI

Telephone 26

Bankers:-

National Bank of Commerce
Masdo Hsc. Branch
Dar es Salaam.

P. O. Box 569
Telephone 22153

DAR-ES-SALAAM

Arise Awake   And Stop not till the Goal is reached.

MOHAN'S

Importers, Wholesalers and Retailers

Dealers in:-

Provisions, Grocery, Wines, Spirits, &
Household Requisites

We send best wishes to all our customers and friends on this occasion
the Golden Jubilee of the HINDU MANDAL.

“A Self Service Stores”
Most Competitive and Reliable.

P. O. Box 1236

Telephone 21985

DAR ES SALAAM

“May all creatures in this universe be happy. May all be healthy.
May all get good things. to see. Let nobody be unhappy.”

SATYAVAN VINOD & CO.

**Merchant & Commission Agents
Exporters & Importers**

Our Hearties Congratulation and best wishes
to SHREE HINDU MANDAL on the GOLDEN JUBILEE

P. O. Box 9001

Telephone Office 21536
House 67433

D A R E S S A L A M

The minds of the pious converge to fire as (men's) eyes to the sun.
When the diverse-coloured dawns bring him forth, the white charger (Agni) is
born at the head of the day.

Hemraj Bharmal Tanzania Ltd.

(ESTABLISHED 1903)

Importers of:
COTTON, WOOLLEN, RAYON
& SILK PIECE GOODS

As we welcome the fiftieth anniversary of
the HINDU MANDAL with all our
customers and friends continued
health and happiness in the future

Bankers :
National Bank of Commerce,
City Drive Branch

Telegrams & Cables
"WOOLLENS"
All Branches.

P. O. Box 1310

*Telephone 21087
23013*

D A R E S S A L A A M

પ્રમાણિકતા અને સરવીસ
અમારો મુદ્દાલેખ છે.

કોઇપણ જાતના વીમા માટેની
ઉત્તમ સલાહ માટે

નેશનલ અન્ડરરાઇટર્સ

મશીહીરી સ્ટ્રીટ

પો. બોક્ષ નંબર - ૧૩૧૪
ફોન નંબર ૨૨૩૦૦ - ૨૩૯૩૦

દ્વા રે સ લા મ

હિંદુ મંડળને સુવર્ણ મહોત્સવ પ્રસંગે

અમારા હાર્દિક અભિનંદન

Century Automobiles (Tanganyika) Ltd.

IMPORTERS - AUTOMOBILE SPECIALISTS - EXPORTERS

Specialist in:- PEUGEOT PARTS

Distributors:- PERKINS

DIESEL ENGINES & PARTS

Associates:-

Century Tractor & Implement (E.A.) Ltd. Box 30192, Nairobi.

Nyanza Automobiles Ltd. Box 635, Jinja.

Century Automobiles (Kampala) Ltd. Box 663, Kampala.

Telegrams: "MAMART"

P. O. Box 583

Telephone 20713

MSHIHIRI STREET

DAR-ES-SALAAM

O Lord the Supreme Creator We place our trust in Thee. Bring to us whatever good in Thy sight and take away which is evil.

Congratulations to the Hindu Mandal

GAJJAR GARAGE

PANEL BEATERS, SPRAY PAINTERS AND WELDERS

P. O. Box 182

Telephone 23175

DAR ES SALAAM

O beautiful-born daughter of heaven, Usas, mayst thou, whose strength is increased by the Vasisthas with their hymns, confer on us noble mighty wealth (Ye gods,) protect us evermore with your blessings.

THE GENERAL MACHINERY STORES LTD.

(Established in 1933)

Importers & Dealers in:-
Motor Spare Parts & Accessories

on the occasion of fiftieth anniversary of
SHREE HINDU MANDAL
 we extend our warmest greetings.

Telegrams: "GENMACHSTO"

Telephone 21585
 20732

House 23168 K. H. PATEL
 20089 M. C. PATEL

P. O. Box 222

DAR ES SALAAM

Let us unveil with the knowledge true, the mystery Golden, and behold the Truth veiled under its fold.

Auto Spares & Hardware Stores Ltd

DIRECT IMPORTERS & WHOLESALERS

Dealers in

Motor Spares & Accessories

of

Albion — Leylands — Fiat — Mercedes Trucks BMC — Bedford, Commer
& Ford Trucks—Peugeots — Volkswagens & Land Rovers etc.

Distributors for:

Lucas, Cav, Girling, Fag, & Bosch
Products.

Near Traffic Lights

JAMHURI STREET

P. O. Box 1383

*Telephone 21404
23769*

D A R E S S A L A A M

Unto the heaven be peace, unto the sky be peace and the earth be peace.
Peace be into the waters; unto the herbs and the trees be in peace. Unto all the
gods, unto Brahman and unto all be peace. And may we realise that peace.

SUNDERJI NANJI LTD
IMPORTERS & EXPORTERS
MERCHANTS & COMMISSION AGENTS

Stockists of:-

—ALL KINDS OF JUTE GOODS

Dealers in:-

TEXTILE, IVORY & HIPPOTEETH

P. O. Box 315

Telephone Office
House 20531

DAR E S S A L A A M

Associated with

ULANGA COTTON & RICE INDUSTRIES LTD.

*Ginners, Planters, Rice Millers,
Maize Millers & Oil Millers*

P. O. Box 1

Radio Call: 6729

I F A K A R A

Our felicitations to SHREE HINDU MANDAL
on the occasion of the fiftieth anniversary

The world may be dull; if so, brighten it by your presence.

We extend our best
Wishes to all our friends
On the celebration of the

GOLDEN JUBILEE of Hindu Mandal

TEEKAY

for quality

HOUSEHOLD LINEN

FURNISHINGS

CARPETS

TRAVEL GOODS

LADIES, MEN'S & CHILDREN'S WEAR

TEEKAY

Independence Avenue
Box 500 DAR ES SALAAM PHONE 22309

I have seen him, him to whom everything is visible; I have seen (his)
chariot alight on the earth: He has accepted these verse of mine.

H. VITHALDAS & CO. LTD.

PRODUCE BROKERS AND COMMISSION AGENTS

SPECIALITIES

RAW CASHEWNUTS, GROUNDNUTS, SIMSIM SEEDS,
SUNFLOWER SEEDS, CASTOR — SEEDS, OIL CAKES.

*WE EXTEND OUR CONGRATULATIONS AND BEST
WISHES TO **SHREE HINDU MANDAL** ON THIS
HAPPY OCCASION OF GOLDEN JUBILEE.*

CABLE ADDRESS 'BROKING' TELEPHONE 21411/21457

P. O. Box 2851

DAR ES SALAAM

Until you understand man, you will only half understand God.

PATEL STORES LIMITED

SELF SERVICE

SUPERMARKET

EXTEND THEIR WARMEST
GREETINGS AND HAPPY
CELEBRATION OF THE

GOLDEN JUBILEE

TO ALL THEIR CUSTOMERS

FOR ALL YOUR FAMILY
REQUIREMENTS, SHOP AT

PATEL STORES

AZIKIWE ST. OPP. THE STANDARD

*GOOD SERVICE FRIENDLY ATMOSPHERE
NO PARKING PROBLEM*

BRIEF HISTORY OF LOCAL HINDU INSTITUTIONS

ARYA SAMAJ - DAR ES SALAAM (The Vedic Church)

Arya Samaj is a mono-theistic organization. It believes that there is only one God - Formless, Omniscient, Omnipotent, and Omnipresent. The very first and the second principles of Arya Samaj express this belief.

A remarkable characteristic of Arya Samaj is its humanitarianism. It preaches a gospel of equality and freedom. Man is not great or good by virtue of birth. Every individual has a right to progress according to his capacity.

With the aforesaid ideas in mind the pioneers of Hindu community established Arya Samaj 59 years ago and built Vedic Church on Morogoro Road, Dar es Salaam in the year 1926 to spread the world's oldest mission - Vedic mission.

Hindi, Sanskrit and Gujrati classes are run by the Arya Samaj to enable children to learn the script in which Hindu religion is originally written. Arya Samaj has helped many societies morally and financially and gave donations generously. Its preachers go to Primary and Secondary Schools in Dar es Salaam and preach Hindu religion and culture.

With the aim helping the orphans of different tribes Dayanand Home was founded in Nairobi under the auspices of Arya Pritinidhi Sabha, Eastern Africa. (The East Africa council of Arya Samaj churches).

Bal Sabha, a Sunday school for youngsters, is another activity being carried out by the Arya Samaj Dar es Salaam to instil the Spiritual and religious teaching of Vedas in the young minds.

Arya Samaj invited and still invites many learned scholars and veteran leaders to inculcate the religious teaching as preached in Vedas (for the spiritual welfare of mankind).

Arya Samaj Dar es Salaam has always been cooperating with the Hindu Mandal, Dar es Salaam in carrying out all the activities for the welfare of the society and Nation.

The Arya Samaj Dar es Salaam and Arya Stri Samaj Dar es Salaam join hands with the Hindu Mandal Dar es Salaam in celebrating Mandal's Golden Jubilee.

OM SHANTI, SHANTI, SHANTI.

THE INDO TANZANIA CULTURAL CENTRE- DAR ES SALAAM.

On the 14th April, 1938, a group of social workers sat together and decided to form an organisation for providing social services to the community of Indian Origin in general and Hindu community in particular.

They decided to call this organisation the HINDU VOLUNTEER CORPS. To-day the Institution is serving all those who have the good fortune to be residing in the Republic of Tanzania. The name of the Institution has since been changed to the INDO TANZANIA CULTURAL CENTRE and its primary aim is to promote friendship and fraternity between the various communities residing in the United Republic of Tanzania and to undertake such Social, cultural and educational activities as will foster and promote interest in Literature, arts, science, music etc. amongst the Youths and Children of the residents of Tanzania.

The publication of the monthly magazine "Sandeepan" was started in 1945. The Institution had also organised "Study groups". The Library stands as one of the most important contributions by the Institution.

Another achievement of which the I.T.C.C. is justly proud is Shishukunj. Our main object is to prepare these children to adjust themselves to the local conditions and to inculcate into them the quality of brotherhood and unity regardless of cast, colour or creed.

The Educational Exhibition which featured several items of the paintings by children, was the source of inspiration which resulted in the establishment of Shishu Kunj.

With a generous gift of the vast sum of shs. 35,000/- from Shree Madhavji Visram to commemorate the name of his deceased cousin Laxmidas Odhavji Visram the Institution was able to house Shishu Kunj. The foundation stone of this new building was laid by Mr. T.R. Buch, one of the pioneer members of the Institution. The new building was opened by Jayaben, the widow of Laxmidas Odhavji Visram on the 20th day of November 1960. The late Shree T.B. Sheth donated shs. 7,500/- for the hall which was named as "Smt Motibai T.B. Sheth Hall" in honour of Mrs. Motibai T.B. Sheth.

In 1962 a need was felt for coordinating the efforts and exchanging of ideas about child education. In the result the Institution sponsored the Child Education Conference of East Africa which led to the establishment of the East Africa Child Education Institution. The chief guest at the Conference was Shree Manubhai Pancholi (Darshak) who was specially invited from India.

Whatever the cause, be it Bengal Relief Fund, Kasturba Memorial Fund, Assam Relief Fund, Magomeni Fire Relief Fund, Tanganyika Red Cross Society or fund for Blind, Institution has always been in the forefront to help to collect funds and render social services.

ARYAN SOCIAL SERVICE LEAGUE AND HANUMAN PHYSICAL CULTURE INSTITUTE

The Aryan Social Service League came into existence in the year 1931 under the auspices of the Arya Samaj, Dar es Salaam. The main workers at that time were messrs. Manmohanray Parikh, Ramjibhai Ganatra, Keshavlal Chohan, Somabhai Arya and Ujainsinhbhai Lavingia. Members of the League felt at a later date that one of the most important needs of the Community in general and the youngsters in particular was to propegate physical culture and provide facilities for physical education. With this in mind, the Hanuman Physical Culture Institute was formed in 1934, the activities of which consisted of a gymnasium, scouting, children's library and scout band.

A plot of land was acquired in 1936 and through the genorosity of Mr. Madhavji Visram, who donated a substantial amount of the cost, it became possible to construct the Institute's own building in 1937, which is known as the Late Odhavji Visram Memorial. Mr. Vinaychandra B. Patel offered his services as a physical Culture Instructor and in trained many youths of the Community. The Institute was fortunate securing the services of such other Instructors during all these years including Messrs. Manudev Rathod, Harji Arya and Natwarlal Vyas.

The Institute began flourishing in the hands of able and sincere workers who have rendered services to make it one of the best and well organised Institutes of the Society, and it has now become a source of inspiration for the youths of the City to develop their bodies through physical exercises and athletic games.

Young boys of all races get together every evening on the Institute's ground for exercises and are trained under experienced and well trained instructors, with whose efforts the boys make splendid progress in the activities of the Institute.

At present about 150 boys take part in the Physical Training Exercies and games; people of all ages take part in the Body Building Section to develop their physique, and Weightlifting and Judo Classes are also conducted under the guidance and trained instructors. As the Membership of the Institution is open to all, irrespective of caste, colour or creed, it always welcomes all to take part in its activities.

The Institute organises a Fun Fair and Fete every year to celebrate the Occasion of Lord Krishna's Birth day and this Fete is therefore well known as the "JANMASHTAMI FETE".

It has been estimated that at least 2000 youths have taken the advantage of the facilities offered by this Institution. We have a humble share in our National Activities as well. We may be called a self running Institution. We believe in giving all we get from the net proceeds of these Fetes retaining only a small portion for the upkeep and maintenance of the Institute. Along with other Institutions, various national causes have been benefitted. Uptill now, we have donated atleast Shs. 25,700/- to various National Funds.

THE HINDU BENEVOLENT SOCIETY OF TANGANYIKA

This society came into existence in 1952 due to the efforts of some leading members of the Hindu Community with a view to render useful services to the people of this country.

It was necessary to create an Endowment fund so that the income derived therefrom could be utilised to meet the recurrent expenditure of the dispensary. Members of the Hindu Community gave generous donations and a sum of about Shs. 300,000/- was collected. Part of this fund was invested at that time to purchase a maintenance building in the town. Another building was purchased in 1965 in the Upanga area.

In the beginning, the number of patients treated at the dispensary was less than 100 per day and it was open for only two hours every morning. Gradually the demand for medical services grew, and it became necessary to increase the working hours from two to four hours every day. The treatment to patients including consultation medicines, dressings and even injections are provided absolutely free of charge.

The dispensary's staff consists of a Doctor, a Compounder, a Dresser and an assistant. The average number of patients since the increase of working hours was about 4000 per month upto 1967. But during 1968 the average number of patients has gone upto about 7000 per month. Due to this tremendous increase in patients, the dispensary is running at an annual deficit of about shs. 10,000/- despite the grant of shs. 12,000/- from the City Council. The Society has to depend on donations to wipe out the deficit. We are grateful to all the donors and particularly the Welfare Section of the Lohana Mahajan and the Hanuman Physical Culture Institute for their generous contributions.

The other important activity carried on by the Society is a library. One of the philanthropic members of the Hindu Community the late Mr. T.B. Sheth, offered to meet the cost of the library building which was constructed in 1958, and in accordance with the wish of the donor, it has been named as Mahatma Gandhi Library. The building is used in the evening by the residents of the Temeke area as reading room & library and in the morning it is used as a sewing class and for making handicrafts by the women of the area. Since the beginning of 1969 it is also used at night for an adult education class sponsored by the Tanu Branch.

SHREE RAJPUT DHOBI GNATI MANDAL

The history of Shree Rajput Dhobi Gnati Mandal dates back from early 1900. In 1948, at the desire of the elderly group, Yuvak Mandal willingly consented to be replaced by Shree Rajput Dhobi Gnati Mandal, with minor charges in the constitution.

The minor group of the Hindu Community is well-organised.

THE PRATHANA SABHA

Workers of the Hanuman Physical Culture Institute were aware of the fact that physical instructions given to the athletes would be more meaningful if it is backed up by the spiritual and religious education. They were also, alive to the need of inculcating the spirit of service and dedication in youths so that when they grow up, they turn out to be the right type of citizens required for the Nation building. Keeping this view in mind, workers of the Hanuman Physical Culture Institute decided to undertake such an activity and the Prathana Sabha was founded. Since its inception in 1952, it has been conducting evening prayers on every Friday on the lines of the prayer meetings of Mahatma Gandhi following the set pattern.

Many distinguished personalities and scholars have been invited to deliver sermons.

Over and above this regular activity the Prathana Sabha organises the following activities.

1. Special Morning Prayer Meetings are organised on occasions such as Saba-Saba, Union Day, Jamhuri Day, Diwali Days etc.
2. Ward Prayer Meetings with a view to create interest in prayers, every month, ward prayer meetings are organised at the houses of those who invite the Prathana Sabha, members for the purpose.
3. Monthly Meetings of Devotional Songs: For providing an alternative choice - rather a better choice to pop songs and jass music, a monthly programme of Devotional songs is arranged on the last Saturday of every month from 9.00 to 12.00 midnight.
4. Eye Camps: Uptill now two eye camps have been organised. Dr. Umed Patel treated eye patients and conducted operations in jandic etc. free of charge
5. Distribution of Gifts: On all auspicious occasions the Prathana Sabha distributes gifts to the patients at various Hospitals.

The Prathana Sabha has no permanent fund. It collects funds from the well wishers when the occasion arises.

THE UPANGA NURSERY SCHOOL SOCIETY

The Physical Culture Institute started Nursery School on a modest scale in 1949.

Within no time the strength rose to number which necessiated a spacious building of its own. And in 1955 the most modern building was erected in the Upanga Area in 1969. The Name was changed to the Upanga Nursery School Society.

At present the strength is 150 children and has a staff 5 teachers.

It is open to all irrespective of race, caste and creed.

HINDU MAHILA MANDAL

Photo of late Shrimati
Rambhaden Liladhar Morjaria.
In whose memory a generous
donation was given by her
sons Devrambhai & Brothers.

Being inspired by Sanodevi's Guidance, late Ladkiben Odhavji Vishram and other ladies started Hindu Mahila Mandal in 1930. Mrs. Chanduben Bhonsley and others helped in putting on the solid foundation. Due to the kind cooperation of Mr. Devram Liladhar and Brothers, G.A.K. Patel and Hanuman Physical Culture Institute. Hindu Mahila Mandal had its own premises a most modern building.

It conducts social welfare activities, Prayers and Havans.

It celebrates National and Religious Festivals.

It organises sewing and embroidery classes, handicraft classes, debates and games and sports events.

It contributes its share in Girls Guide, Red Cross Blind Society when called upon.

THE SANATAN DHARMA SABHA - DAR ES SALAAM.

In 1931, Shree Madhavacharya, a Mission here inaugurated the Sanatan Dharma Sabha, Dar es Salaam. A plot was acquired on the 3rd November, 1931 for building a temple. Stone laying ceremony for the temple was performed by Mr. Kalidas Bhimji on 30th January 1933. And temple was erected in 1939.

It arranges religious performances, lectures and observes religious ceremonies. It conducted classes in Gujarati.

Shankershram is amalgamated with Sanatan Dharma Sabha.

SHRI TANZANIA SWAMI NARAYAN SATSANG MANDAL

Founded on 24-11-1954 in the premises of Patel Brotherhood under the Presidentship of Param Bhakta Laljibhai Makanji Karania and resolved to build temple.

Three Trustees were elected Messrs Late Ravishanker M. Thaker, Laljibhai Makanji and Khimjibhai Ramji Patel and after election of New Managing Committee of Messrs Lalji Makanji (President) Khimjibhai Ramji Patel (Vice-President) Ravishanker M. Thaker (Secretary) Naranbhai M. Patel (Joint Secretary) Shivabhai and Dharmakumar R. Thaker as Treasurers. A fund raising committee was appointed and a beginning was made by Mr. Lalji Makanji who donated Shs. 25,000/- and total amount was raised shs. 48,184/-

Foundation laying Stones ceremony was made on 19-8-1957 and the consecration ceremony was made on 23-12-1958.

JAIN SANGH - DAR ES SALAAM.

Jain Sangh was established in 1930. Its primary aim was to have a place of worship where both the groups could perform the Religious ceremonies in their own way.

When it became difficult to accommodate members of community in a small place most particularly during P yursana a two roomed flat was rented.

As the time passed, the flat was found too small to accommodate the members.

Attempts were made to have its own building to cater the needs of the community. Government made available a plot in 1957. And present spacious building came in to existence. Jain Sangh Building is the Hub of many activities. Religious classes are conducted sports and games are arranged. Prayer, worship and Religious ceremonies are going on all days.

BRIEF HISTORY OF UP-COUNTRY HINDU INSTITUTIONS

GLYMPSES OF SHRI HINDU MANDAL - TANGA

Shri Hindu Mandal, Tanga is an old institution with its history dating back to 1930. In the early formative stage the sphere of its activities was limited to religion only and within a short period of its activities, thanks due to the efforts and zeal of the workers of that time, the Mandal could build the present temp. in or about 1933. The temple is ideally situated and is within an easy reach for all. All the religious functions take place in the premises of the temple.

However, this was not enough. The population of the community was ever increasing and so also the social problems! There was no assembly hall where the members of the community could assemble on occasions other than religious. The Mandal used to hold its meetings at the premises of the Hindu Club. The leaders and others alike felt the need for a hall of its own very much and with the concerted effort of all, the Mandal was able to have a very spacious assembly hall of its own in 1953. This was indeed a great stride forward. The open ground of the Hall is very spacious where there is a play ground for the children.

On the extreme side of the Hall, there stands Shri S.M.J. Hindu Nursery School. The Mandal also runs a charitable dispensary open to all without any kind of distinction. In the field of education, the Mandal gives school fees to poor and deserving students of the community. The Mandal has been fortunate enough for all these years to receive the patronage and services of some well known and eminent personalities from the community.

SHREE HINDU MANDAL - MOSHI

It was founded in 1929. It conducts Nursery School, Religious classes and Gujarati classes.

It organises Film Shows, Variety Entertainment Programmes.

It helps the National Institutions e.g. T.A.N.U. whenever a call is made

THE HINDU MANDAL - LINDI

It was founded in 1927. It has been trying its best to tackle the problems facing the Hindus by managing Hindu Hostel, Nursery School, Library, Temple, Crematorium, Rest House.

It organises dramatic and cinema shows, and Variety Entertainment Programmes.

It runs religious and Gujarati classes.

It celebrates all National and Religious Holidays.

It has been actively helping monetary and in other way U.W.T.; T.A.N.U. and giving scholarships to students.

THE HINDU MANDAL - KAHAMA

It was founded in 1942. It engages itself in organising Daily Evening Prayers. Special Havan ceremony on Sunday evenings.

It also organises, Social Functions, Parties and Variety Entertainment Programmes.

It tries to contribute its share in Nation Building by actively helping in cash and in kind.

THE HINDU UNION - MOSHI

This union was established in 1934 and Hindu Temple was erected on it in 1955. Since, then the extension have been made to the building. It is a very attractive temple in the midst of the town and all Hindus get the rest religious advantages on all Hindu religions festivals. It is a very good institution which provides spiritual and cultural advantage to all Hindu people

THE HINDU UNION - BUKOBA

"The Hindu Union", was officially formed in the year 1930. Since then "The Hindu Union" has been having all sorts of activities carried for the benefit of the residents of Bukoba and near by places, under guidance of elders.

"The Hindu Union", Bukoba had taken keen interest, and active part in Nation Building projects, and have always given helping hand to local administration.

SHREE HINDU MANDAL - MTWARA

Brief History: A small mud building was donated by one Mr. Gulabhai to Hindus to be used as a temple in 1907 and in 1928 this Mandal was established. Due to limited number of members this building was used for all the activities until 1958/59 when a proper building was erected on the same plot with residential facilities. A small crematorium ground had to be handed over to Government in 1960 as the trunk road between Mtwara/Lindi was built and the local circumstances were only favourable in the current year when a small crematorium ground has been built in Mtwara. During all the period, our Mandal has always been eveready to help the Government in various projects and has donated good amounts for Tanu Building at Mikindani, U.W.T. activities and building of Ward for Grade II at Mtwara Government Hospital. Good number of members turn up for self help schemes. Further, we are now in the course of making the arrangements to acquire a plot in Mtwara for a temple.

THE HINDU UNION - MUSOMA

Hindu Union Musoma was founded in 1935 to carry on the religious, social and educational activities. It conducts sport activities and arrange variety Entertainment Programme.

It actively helps the National activities.

SHREE HINDU UNION - ARUSHA

It was founded in 1923. Since its inception it has been very active in catering the needs of the community.

It manages Temple, reading room, Library, Crematorium and Guest House.

It undertakes sports, organises lectures, Film Shows, Baby Health Shows, Dramatic Shows.

It also celebrates Religious Holidays.

It also lends its helping to many worthy causes. It helps schools, and students.

Over and above that whenever a call is made for any National cause, it has risen to the occasion. It has helped T.A.N.U.; T.A.P.A.; T.Y.L. and contributed an handsome amount to local T.A.N.U. Building and Mbulu Earth quake Relief.

THE HINDU MANDAL - KILOSA

The Hindu Mandal Kilosa was able to play its part more effectively and serve the community in better way when the New Premises were built in 1958.

It runs Hostel, Rest House and a Prayer Hall started a school.

It celebrates all National as well Religious occasions.

It has got a very good band of workers like Mr. J.D. Thakrar.

Mr. Dhirubhai Bhagat works as the Hon. Secretary of the Mandal.

THE HINDU MANDAL - DODOMA

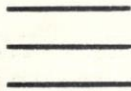
Hindu Mandal became very active when Late Kara Ladha donated a building to the Hindu Mandal in 1926. Due to the expanding population of Hindus a need to have an spacious building long felt. In 1958 a new modern building was erected.

It caters the needs of Hindus in general. It celebrates the Hindu and National Festivals, conducts Gujarati and Hindi classes, run a library and organises sports. ladies section hold prayer meetings. It also arranges lectures.

Listen to this call of mine, V rana, and show me mercy today. Des.rous
of protection I have sought to win they favour.

KESHAWJI RAMJI LTD.

MANUFACTURERS OF

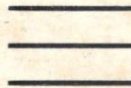

CAR, TRUCK AND STEEL LUXURY BODY BUILDERS ETC.

CABINET MAKERS AND FURNITURE MANUFACTURERS

CONVEY THEIR SINCERE GREETINGS TO **SHREE HINDU MANDAL**

ON THE OCCASION OF THE GOLDEN JUBILEE

FACTORY PUGU ROAD OFFICE & SHOW ROOM MAKUNGANYA ST.

P. O. BOX 211

TELEPHONE } OFFICE
FACTORY 21860
HOUSE

DAR ES SALAAM

May Aryaman grant thee, Aduri, each desire; may Pusan, the tooth less god, and may Bhaga grant thee each desire.

UNITED AUTO & HARDWARE STORES

P. O. Box 724

PHONE 23098

MOROGORO ROAD

DAR ES SALAAM

P. O. Box 55

PHONE 111

INDIA STREET

LINDI

DEALERS IN:—

ALL KINDS OF MOTOR SPARES, HARDWARE & ELECTRICAL GOODS

WE CONGRATULATE **SHREE HINDU MANDAL**
ON THE AUSPICIOUS OCCASION OF GOLDEN JUBILEE

Sub — Dealers; for Genuine Ford Spares.

Always ask & use Genuine Ford Spares for Ford Vehicles

Also Ask for All kinds of Motor Spares, Tanganyika
Jacks, Hyd. Jacks, Tools, Hot Patches, Tarpolins,
Electrical Goods, Champion Spark plugs Etc.

*We have also stocks of
Electrical goods:— All kinds
of Bulbs, Tube Light & Fittings
Switches wire, Switch Sockets,
water Heater (also Floating,)
Hot Plates Etc. Etc.*

HAVE ICE CREAM AT HOME IN ABOUT
HALF AN HOUR'S TIME
MOTOR SPARES — ELECTRICALS — HARDWARES.

My songs go forth, as cows to the pastures, in search of the far seeing
(Varuna)

JUTHALAL VELJI LTD

MERCHANTS & COMMISSION AGENTS

EXPORTERS AND IMPORTERS

**EXTEND WARMEST GREETINGS ON THE OCCASION OF
THE GOLDEN JUBILEE TO
SHREE HINDU MANDAL**

BRANCH AT:-

USUMBURA P.O. Box 74 (Ruanda Urundi)

Telephone No. 21536

Dir. House No. 67433

Tel graphic Address "POPULAR",

P.O. Box 9001

DAR ES SALAAM

---

*And now let us talk together once more of the reason why thou partakes
(before every one else) like a hotr, of the mead, dear unto thee, offered by
me.*

ESTB. 1925

T.B.SHETH & Co LTD

EXPORTERS & IMPORTERS
MANUFACTURERS' REPRESENTATIVES
AND

SOLE AGENTS

Extend their warmest greetings and happy
Celebration of the Golden Jubilee
TO SHREE HINDU MANDAL

ACACIA AVENUE
TELE. Address "SHETH" Telephone. 22049

P. O. Box 350

DAR ES SALAAM

Power of Life withdrawing first, reminding the Force Divine Not to tarry long, the work being done and Mission fulfilled; While the Force Physical stood amazed, and Vision clear with Loyalty and power over the animal World attuned with Truth.

Hearty Greetings to **SHREE HINDU MANDAL**
ON THE OCCASION OF ITS GOLDEN JUBILEE

BAZAAR EMPORIUM

GENERAL MERCHANTS & DIRECT IMPORTERS
HEAD OFFICE:

P. O. Box 5288	Telephone	OFFICE 21560
		HOUSE 55035
	BHZAAR STREET	
	NAIROBI	
	BRANCH AT	
P. O. Box 3878	P. O. Box 2185	P. O. Box 1494
Phone { Office 5289	Phone { Office 3482	
{ House 56473	{ House 6639	
KAMPALA	MOMBASA	DAR ES SALAAM
(UGANDA)	(KENYA)	(TAZANAIA)

Greetings to **SHREE HINDU MANDAL**

KENYA OVERSEAS Co Ltd

ASK FOR:-

MONO PRODUCTS: HAIR OIL,

SNOW AND POWDER

P.O. Box 20002	Telephone	office 21594
		House 21433

DAR ES SALAAM

I as it were spread the holy grass for the true ones [Asvins]; I send forth hymns as the wind the storm - clouds; [to those Asvins] who, darting forth like arrows, brought home on their chariot the bride for the young Vimada.

MODERN FURNITURE MART LTD.

MANUFACTURERS OF LATEST & MODERN DESIGNS
FURNITURES

STOCKISTS OF

LAMENTED PLASTIC SHEETS PLYWOOD, FORMICA GLOY
FURNITURE FITTINGS ETC

*Our best wishes on the occasion of the
Golden Jubilee to* **SHREE HINDU MANDAL**

CUSTOMERS SATISFACTION IS OUR MOTTO

FACTORY PUGU ROAD

SHOW ROOM ZANAKI STREET

P. O. Box 160

Telephone 63319

DAR ES SALAAM

A VISIT WILL PAY YOU

The true gods (went), O Pusan, to the bridal procession of Surya as two archers (forming an equipage) - and it was a glory to see them. Your winged animals, born in waters, (oh Asvins) spring on to the battered yokes [as it were] of the mighty Varuna. We have come to an end of this darkness we have offered a hymn to you, oh Asvins; come hither by the paths which gods take. May one obtain as sympathetic company which is quick in dropping gifts.

CONGRATULATIONS TO **SHREE HINDU MANDAL** ON THE OCCASION OF IT'S GOLDEN JUBILEE.

PEMBA TRADING COMPANY

IMPORTERS, EXPORTERS, GENERAL MERCHANTS AND COMMISSION AGENTS

AGENTS FOR:-

STEAMERS & MOTOR SCHOONERS

Bankers:

National Bank of Commerce,
City Drive Branch
P. O. Box 20980

Cables:-

"Adventure"

Telephone 23819

DAR ES SALAAM

Warmest greetings to Shree Hindu Mandal

RADIO AND ELECTRICAL CENTER

Direct Importers & Wholesalers, of Electrical Appliances,
Accessories, Juke Box Distributors, Operators & Engineers.

Associates :-

TANZANIA AMUSEMENT CO.

P. O. Box 2240

{ CABLE JUKE BOX
{ PHONE 20352

MOROGORO ROAD/KALUTA STREET

DAR ES SALAAM

A wise man should not think of worldly objects of pleasure. But he should strive only for the religion. Food is preordained together with the birth of man.

Warmest Greetings to SHREE HINDU MANDAL

PRAKASH BROTHERS LTD

Government Contractors, General Merchant, Quarry owners and Transporters
DEALERS IN:-
Stones Graves, Lime, Kifusi Gardening Soil and Cement Blocks Etc.

P. O. Box 956

Telephone 21093

ZANAKI STREET
DAR ES SALAAM

Hearty Greeting to

SHREE HINDU MANDAL

**PARMAR TAILORING
HOUSE**

Dealers in:-

All kinds of cloth, Ready
Made Suits, Trivera, Terelene
Khaki, Tetrex, Tetron, Decron,
All Wood Etc.

UP-TO-DATE TAILORING
& OUTFITTING UNDERTAKEN
SPECIALIST IN ITALIAN
SUIT MAKING

P. O. BOX 2932
JAMHURI STREET
DAR ES SALAAM.

WORMEST Greeting to

SHREE HINDU MANDAL

KHETIA & SONS

Tanzania's Leading Textile,
Produce Brokers & Commission
Agents,

Buying & Selling Agents

P. O. Box 1105 Telephone 20558

MALI STREET
DAR ES SALAAM.

In thee resides the breath and life of everything at the time when, beautiful one, thou shinest. This being so [come] on thy chariot [and] listen, shining one, to our invocation, oh giver of wonderful gifts. At this time Usas, when thou hast opened out the doors of heavens by thy light, grant to us an ample harmproof shelter; grant, oh goddess, nourishment with plenty of cows. Shower on us abundant wealth which assumes all lovely forms; shower on us food; shower on us all-conquering splendour; shower on us, great Usas, the pride of heroic deeds, oh beautiful one.

COAST & INTERIOR AGENCIES

TRANSPORT SERVICE TO MOSHI, ARUSHA, LIND, MTWARA
MWANZA, SHINYANGA & TANGA.

ON THE OCCASION OF THE FIFTIETH ANNIVERSARY WE EXTEND
WARMEST GREETING TO **SHREE HINDU MANDAL**

Also Dealers in:-
POTATO & ONIONS

HEAD OFFICE

P. O. Box 1423

Dar es Salaam,

Telephone 22221

BRANCH AT MOSHI

P. O. Box

Telephone 2684

We invoke thee as the protector of our selves, oh protector, as one who would befriend and love us. Smite down, Brhaspati, the revilers of gods. Let not evil-minded persons attain to higher well being, (than ours). Oh Brhaspati, born of the Eternal L w, give unto us wonderful wealth such as would be worth beyond the reach of our opponents and would appear to be full of glory and power amongst (our clans-) men and would shine with strength.

CONGRATULATIONS TO **SHREE HINDU MANDAL**

PRABHAT TRADING COMPANY

Sole Prop. J. B. MEHTA (Tanzanian)

DIRECT IMPORTERS.

WHOLESELLERS & COMMISSION AGENTS
DEALERS IN CUTLERY, GLASSWARE,
EARTHEN-WARE, COSMETICS, STATIONERY,
HAIROIL, BALLPENS ETC.

Bankers

**National Bank of Commerce,
City Drive Branch**

**P. O. Box 638
Telephone 21003**

MSHIHIRI STREET

DAR ES SAAM

Warmest Greeting to **SHREE HINDU MANDAL**

BHIKHABHAI RAMBHAI & CO

Dealers in :-

RETAIL GROCER, SPECIAL FRESH DALL MASALA,

STAINLESS STEEL UTENCILS

P. O. Box 697

ZARAMO STREET

Telephone 21447

DAR ES SALAAM

Degrade not truth by forcing it upon unwilling minds.
Golden Jubilee greetings to Shree Hindu Mandal
BUY ALL FROM ONE SOURCE

The most trusted symbols of the quality products with proven
 performance and dependability

Obtainable from Recognised and Reliable Tanzania Organization

SHARP: Transister Radio, Radio Phonos, Tape Recorders Fans Toaster etc.

ZENITH: Transoceanic Transistor Portable Radios & Stereo Phono.

SR: STANDARD Transistor Portable Radios.

TANDBERG: Top Quality Stereo Taperecorder with Cross - FIELD HEAD
 "MORPHY RICHARDS" HOUSE HOLD ELECTRICAL APPLIANCE

BOSCH: Refrigerators & Food Mixers.

BASF: Recording Tapes & Cassettes.

HIRCHMANN: Car Aerials, Plugs, Sockets and Terminals.

LUXO: Swedish multipurpose adjustable
 working Lamps.

SPLENDOR: Electric bulbs, Tube Lights

MASTERTAPE: Recording Tapes.

BRAUN: FOOD MIXTURES

EDOX: SWISS WRIST WATCH

MODERATE PRICES - GENEROUS CASH DISCOUNT

CONTACT DIRECT IMPORTERS & DISTRIBUTORS

DWARKADAS MORARJI & SONS (1965) LTD

RADIO DEPT. INDEPENDENCE AVENUE,

P. O. Box 671, DAR ESSALAAM PHONE 21548

ALSO AT

P. O. Box 160, MTWARA - PHONE 68

The female weaver (Night) has laid on (on the world) her extend (web of darkness) once more; the wise one (sun) has restrained his power in the midst of his activity. After lying quiet (during daytime) he (Savitr) has (now) shown activity; he has kept apart the division of time (N. and D.); the god Savitr has come as Aramati.

HARIDAS SAVJI RAJANI

ESTABLISHED 1929

IMPORTERS, EXPORTERS, GENERAL MERCHANTS
AND COMMISSION AGENTS

SHIRTS IN LATEST STYLES ALWAYS IN STOCK
ALSO DEALERS IN:- TROUSERS, REFINED
HONEY, SUPERFINE GHEE, FRESH BUTTER, COTTON
PIECE GOODS, SAREES, BEDSHEETS AND JAVA
PRINTS VITENGE

OUR BEST WISHES ON THE OCCASION OF THE
GOLDEN JUBILEE TO **SHREE HINDU MANDAL**

TELEGRAMS & CABLE
"ASHOK"

P.O. Box 1535

OFFICE
TELEPHONE } 21198
HOUSE

DAR ES SALAAM

LATE SHRIMAN SHETH MATHURADAS KALIDAS MEHTA.

Magnate of Hindu Community; Philanthropist and Generous donor. Shree Devkunver Arya Kanya Shala is the outcome of his generous donation. His name has been joined with the Hall of the Hindu Mandal, in his memory, in appreciation of his services to community.

MR. BIHARILAL K. TANNA

Chartered Accountant. Educated in Tanzania. Received his Accountancy qualification in U.K. He is an Administrative Manager and Chief Accountant of Tanganyika Sisal Spinning Co. Ltd.—Enthusiastic social worker. Elected Honorary Treasurer of Shree Hindu Mandal, DSM. for the year 1968 and 1969.

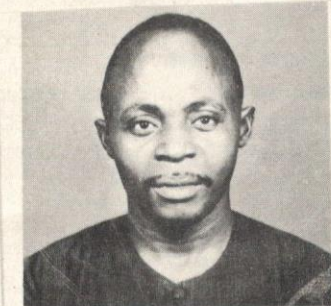
LATE MR. HASSANI SAIDI

He joined Hindu Mandal Dispensary in 1937 as a dresser. He died in Dar es Salaam on 3-9-1960. He was quiet and polite. His amiable nature won the love of all.

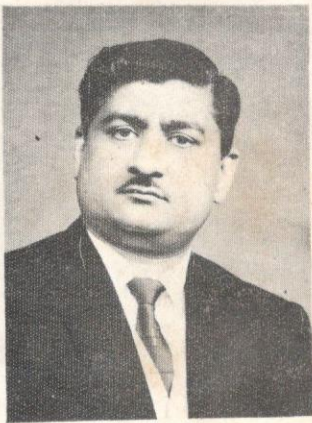

MR. JAYANTILAL DWARKADAS SHAH

Ardent social and religious worker. He was the prime mover of starting Hindu Benevolent Society in 1952. He was a deputy mayor of Municipals Council of DSM in 1955. He was a member of legislative Council in 1954, 1955 and 1956 and was appointed a member of Cashew Board during 1961 - 1962. He has rendered great service to the community and nation.

MOHAMED HASSANI BUWI (41)
Messenger of Hindu Mandal. Chairman - Hindu M Mandal Staff Committee. Appointed by NUTA. Service with Hindu Mandal 1-12-1957. Born at Madamu, Morogoro, Tanzania. Married with four children

MR. DEVSHI SAMAT SHAH
President of Hindu Union, Arusha, was born in 1920. Came here in 1930. He runs his own business. He was the pioner in starting Asian/African joint partnership business, As a social and educational worker, he holds various positions in many institutions. He believes in "United we store, divided we fall"

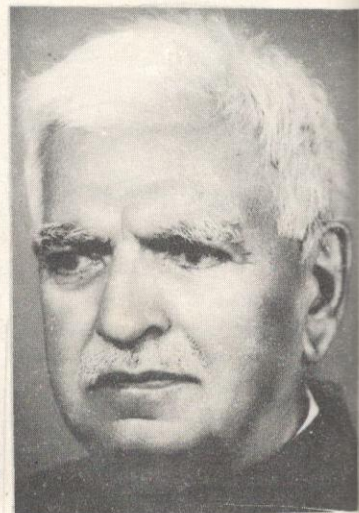
MR. P.N. KOTAK
Born in 1916 came here in 1929. He runs his own business. He owns Kotak Petrol Station. His other interests are in cosmetic disinfectants etc. He is an unassuming worker. He is connected with many religious and social, cultural activities. He is the Chairman of Crematorium Sub Committee.

MR. GOCULDAS NANJI RUPAREL
A businessman. An ardent Social worker. He is the president of Arya Samaj Dar es Salaam and is one of the Trustees of Hindu Mandal.

MR. MAVJIBHAI C. BUDDHDEO

Ardent social worker. After he retired from Smith Mackenzie & Co Ltd., he decided himself for social work. He gave his selfless services to many institutions. His experiences has been a great asset to the community.

MR. J.V. PATEL

Director of the leading building contractor firm. Well known social worker. His unassuming nature and quiet manners are well known. He is a "Lion". Pioner member of the former Hindu Volunteer Corps.

MR. INDUBHAI J. DAVE

A worker with difference. His silent services bespeak volumes for him. He is the winner of many prizes in Art. His literary activities have given many ballets and stories. He is a friend, philosopher, and guide to many institutions. He started Shishukunj activity which spread through our East Africa.

MR. TARA SINGH DOGRA

Born on 14th August 1914. Profession-Civil Engineer, Business-Companies Director, with interest in Tanzania, Kenya & Uganda. President of Shri Guru Singh Sabha (Sikh Temple) Dar es Salaam for the years: 1962, 63, 64, 67, 68, 69. Member of the Rotary Club of Dar es Salaam, since 1956 and worked on various sub committees and elected Senior Vice President for 1969-70. President of the East African Ramgarhya Conference held at Eldoret in 1960, was elected by the Ramgarhya Sabhas of Tanzania, Kenya and Uganda.

MR. YASVANT B. THAKAR

A social worker. He believes in silent services to the Community. He is a man of convictions. He held different positions in different institutions.

SHRI D.S. KHAMBHAITA
PRESIDENT HINDU UNION, MOSHI

Born in 1915 at KALAVAD in India. Worked as a religions leader since 1934, when Hindu Union was established. He has worked whole heartily, and sacrificed time and wealth for the spiritual and cultural uplift of the people in Moshi and East Africa in general. He is President of the Union since 1951 upto present day. He worked in the Education Board of the Public School at Moshi. He is a veteran leader.

MR. NANAKCHAND - MUSOMA

Born in 1882 in India. He came here in 1914. He had his own business. He is actively connected with many institutions. He is interested in social and Religious activities. He believes in racial unity.

MR. A.G. DESAI

Education Officer. He is an active member of the Committee since 1955. Secretary of the Mandal 1955-56, 1958-1962, 1966-68. He was the General Secretary of the Art & Literary Light Club, Tanga - ALL, Tanga - for three years. He was the committee member of the Volley Ball Association, Tanga, and Tanga Badminton Association. He is the the Managing Committee of the Red Cross and is the Leader of one Junior Link. He is also the Quarter Master, Tanga Scouts Association.

MR. CHHOTABHAI MADHAVDAS RAO-MUSOMA

Born in 1905. Came here in 1929. He is the governing Director of business film. He served many institution in various capacities. He believes in peaceful co-existence.

MR. B.B. DESAI

He is an active member and a good worker.

MR. C.J. AMIN

He is a prominent business-man of Tanga.

MR. JAYANTILAL RAMBHAI PATEL
(ARUSHA)

Born in 1923. Came here in 1963. He is a Director, of Business firm. He is a social worker.

MR. M.M. KANSARA

A well known accountant and auditor. He held the post of the treasurer for more than nine years. He is also the committee member of the Tanga Education Society.

MR. J.D. THAKRAR-KILOSA

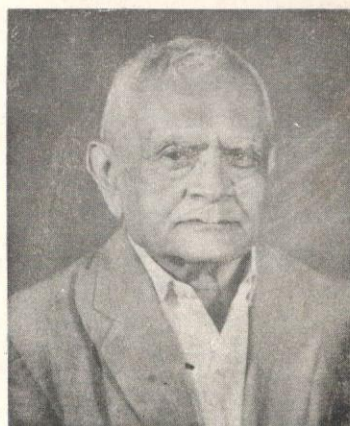
Businessman in Kilosa. Mr. Thakrar is a Social Worker. He has been giving selfless service to the Hindu Mandal of Kilosa as an Honorary Secretary. He was a manager of the public school established at the initiative of Hindu Mandal. On Several occasions he has represented Hindu Mandal on Government matters.

LATE POPATLAL BHANJI LAXMAN-TANGA

His spirit of selfless service made him prominent among the members of the community even in his young age. He was the moving spirit in having a most modern building of the Nurser School. He was very actively connected with many institutions and held various positions.

MR. MANILAL MATHURDAS DEWANJI
 Managing Director of Keshavji Anandji & Co. Ltd., Dar es Salaam, is a social worker. He has been rendering services to various community, national and parastatal institutions. He has been holding different positions in different institutions. He is the president of the Chamber of Commerce. He is interested in sports.

VALLABHDAS KOOVERJI – Business man
 Social and religious worker. Mr. Vallabhdas is the President of Hindu Mandal, Lindi and also was president of Sanatan Dharma Sabha and Shankrashrama Dar es Salaam. He is quiet and amiable by nature.

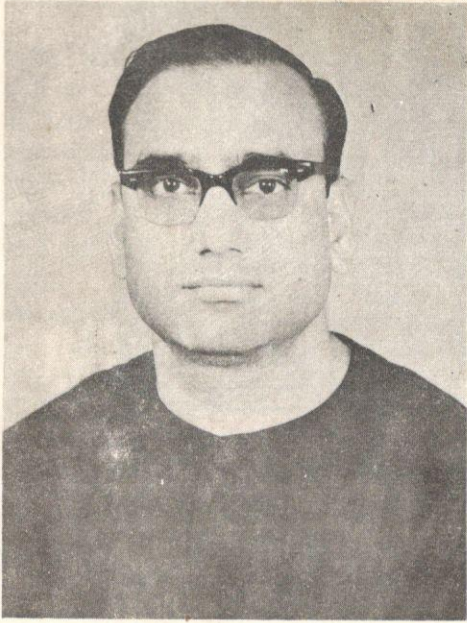
MR. KANTI J. DHRUVE – Businessman.

Mr. Dhruve is a social worker. He has been elected Hon. Asst. Secretary for the last three years, of the Hindu Mandal, Dar es Salaam. He has rendered Honorary service to Hindu Volunteer Corps for 4 years as Honorary Secretary and for one year as a vice-president. He is the Chairman of the Funds Raising Committee of T.S.P.C.A. DSM.

MR. SHYAM JOSHI

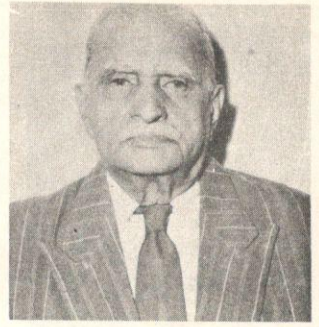
He was born in 1919. He came here in 1939. Since then he has been working in various capacities in various institutions. He is sincere and outspoken and enthusiastic social worker. He is working with National Agricultural Products Board. He is at present organiser of Prathna Sabha. He is a writer. He believes in "Where there is a will, there is a way."

Shree Natwarlal G. Mehta, an accountant and a Lawyer, has been connected with Shree Hindu Mandal since last four years. Since his College days he has rendered social service in various fields. His mixing nature and enthusiasm has taken him to a status of a well-respected a social worker who is always in demand. He was born in India on 12th January

MR. HARJI SOMABHAI ARYA
He was born on 22nd May 1921 in Dar es Salaam. He was actively engaged in Physical culture activities. He has his own Photographic studio. He firmly believes in strengthening the cultural ties between Tanzania and India. In this direction he has organised many visits of Dancing Troupes from India. He believes in "Nothing is impossible in this world. Man has power to do anything and everything"

LATE MR. RAVISHANKER MAYASHANKER THAKER
One of the Trustees of Hindu Mandal, Dar es Salaam, and also Swaminarayan and Laxminarayan temples, Dar es Salaam. He was a well known social worker of the time.

LATE MR. BHANUSHANKER MAYASHANKER THAKER
Prominent Social, religious and public worker. He had given his Honorary Services for many years to Hindu Mandal, Dar es Salaam and other allied institutions. He was a frank and soft hearted and fearless man. He was with the National Bank of India Ltd.

LATE MR. RANDHIR B. THAKKER
He was a prominent journalist. Proprietor of the firm "Thakers" well established printing business. Fearless and outspoken. He contributed a great deal to National cause. He always championed the cause of TANU. And helped it whenever his services were required. He was the editor of "Ngurumo" The Swahili daily in Dar es Salaam.

MR. DHARMAKUMAR RAVISHANKER THAKER

Mr. Thaker has given his Honorary Services to Hindu Mandal, Dar es Salaam and Hindu Dispensary, for many years. He is one of the trustees of Swaminarayan Temple, Dar es Salaam. He was the Secretary of the 1st Ward Development Committee, ward 3 Dar es Salaam. He was associated with Cultural activities. This is a man of convictions.

MR. MATHURADAS KESHAVJI DEWANI

He was born in 1890. He came to Zanzibar in 1895, and joined business in 1906. He served as a president of Rest House in Zanzibar and was vice president of Merchant Chamber in Mombasa. Hindu Mandal "Keshavji Ana-n'hi" Rest House owes its existence due to his generous donation. He is a pious man and leads a retired life.

SHREE TOPANDAS KIMATRAI

Businessman—Director of Teekay Ltd. Mr. Topandas was once a President of Hindu Mandal, Dar es Salaam. His religious activities have been centralized to Shankrashram. He is quite amiable by nature.

SHREE MAGANLAL LILADHAR MORJARIA

Prominent Businessman. Mr. Morjaria is one of the Trustees of Hindu Mandal, Dar es Salaam. He has donated a magnificent amount to many institutions. He is kind hearted benevolent and devout by nature. He is a youth amidst youths and elder amidst elders. Although he is old yet his spirit is young. He never hesitates in coming forward to help any good and worthy cause. He is always found smiling just like a captain who might have weathered the storm of life.

JOHN COWPER

He runs an advertising business of his own by the name, "Cowper Advertising Agencies." His pleasing manners and readiness to help anybody if his help is sought for has won the hearts of many. His services are silently given smile and confidence are his two assets.

MR. A.T. NATHAWANI

Social worker; Mr. Nathawani has rendered his services to Hindu Mandal, Dar es Salaam. He is the treasurer of T.S.P.C.A. Dar es Salaam.

LATE SHRI D. M. ANJARIA

Advocate by profession. His social services were in full measure as President, Shree Hindu Mandal, Shree Shankerashrams Vice president, Shree Sanatana Dharma Sabha. During the second world war he was at the helm of Civil defence service. He was decorated as an associated serving brother of the Saint John.

सत्यान्नास्ति परो धर्मः

:- स्व. द्वारकादास मो. शाह :-

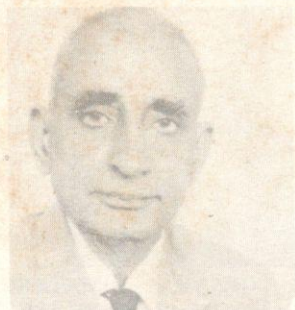
LATE DWARKADAS MORARJI SHAH

He was born in 1894, settled in Zanzibar in 1910 and started his own business. In recognition of the services he rendered in various Government, Semi Government and Community, social and religious institutions. He was awarded "Stars" class titles. He was a public spirited man and a friend, philosopher and guide to all.

MR. D. K. PATEL

Retired social and public worker. He has given his guidance and service to various religious, social and educational institutions of the community. He was nominated at different times on various Government bodies. He was the founder member of the Hindu Benevolent Society of Tanganyika and trustee of many institutions. He was the member of LEGCO.

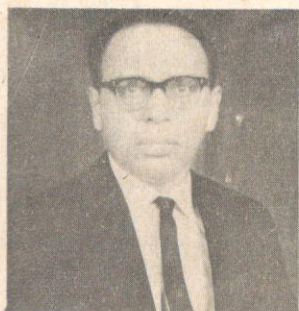
**MR. R. S. PATEL,
B.A.L.L.B. BAR-AT-LAW**

Mr. Patel had been twice elected president of Shree Hindu Mandal, Dar es Salaam and also committee members for some years. He had taken a keen interest in establishment of Hindu Dispensary. He is also one of the founder members of Patel Brotherhood (Dar Brotherhood). He is the member of Rotary Club.

LATE RAMJI KARA SHAH

Ardent selfless worker in social and religious field. Rendeord selfless service to Hindu Mandal Dar es Salaam as well as all allied social and religious institutions

**MR. HARIYADAN MANILAL
DEKHTAWALA B. Sc. LL. (B.U.)**

Practising as an Advocate since 1954. Sincere social worker. He has been rendering honorary services to Hindu Mandal, Dar es Salaam in the various capacities. He is the Hon. Secretary of the Hindu Benevolent Society of Tanganyika. He has actively participating in ~~var~~ activities and many institutions of Dar es Salaam Lodge of Theosophical Society in East Africa as well as of Prathna Sabha.

**TARUNKUMAR MANILAL DEKHTAWALA
B'Com.**

Young social worker. He has been giving his services to Hindu Mandal, Dar es Salaam as an Honorary Treasurer for the last two years.

MR. JAYANTI MULJI PARMAR

Bank Manager. Mr. Parmar is a social worker and is rendering his services to Hindu Institutions including Hanuman Physical Culture Institute, Upanga Sports Club and other Institutions.

**MR. HARKISANDAS DWARKADAS SHAH
Dar es Salaam**

A prominent business personality. Ardent social worker. He has been rendering his honorary services to all allied social and religious institutions for the last 25 years. He is the President of the Dar es Salaam Lodge of the Theosophical Society. He is a member of TANU. Ideal of Service and Self Sacrifice is his message to the youth. He is one of the Trustees of Hindu Mandal

MR. BHAILAL PRANJIVAN SANGHAVI
Born in Dar es Salaam, 16.2.1929, is a Tanzanian Citizen. Started his career as a businessman and is the Managing Partner of Sanghavi & Co., established in 1925. He is brother of Late Harilal Sanghavi He believes in "God helps him who helps others".

MR. PRAGJI MULJI PARMAR

Bank Officer Mr. Parmar extended his honorary services to other Social and religious institutions. He is the Secretary of the Hanuman Physical Culture institute. He is interested in sport activities. He is a member of NUTA, the member of TANU and Ten Cell leader in ward No. 3 and also a member of TAPA. His pleasing and sophisticated manners are remembered by all who came into his contact.

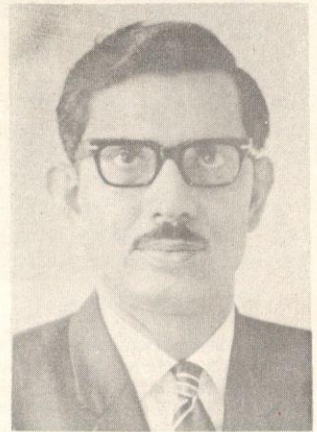
LATE MR. NARSINHDAS M. MEHTA
Son of Late Mathuradas, Kalidas Mehta, Donor of a very substantial sum to Hindu Mandal, Dar es Salaam in memory of his late father. His religious and Social activities were mainly concentrated in Lindi and Arusha, were highly appreciated by the general public.

MR. CHHAGANBHAI MULJI WALJI
He was a social, cultural and religious worker at Zanzibar. On coming over here he has taken keen interest in the activities of Hindu Mandal and allied institutions.

MR. NARANBHAI M. PATEL
Well known a business man and social worker. President of the Tanzania Swaminarayan Satsang Sabha. He is actively interested in National activities.

MR. J. K. CHANDE
Mr. J. K. Chande was born in 1929. He is well known in business circle and is actively connected with various National/Parastatal Industrial and commercial bodies. His field of activities is wide spread and covers religious and culture aspects also.

Mr. Chande is currently the Chairman of the Board of Directors of Tanganyika Standard (Newspapers) Limited, and is a Director of the Board of many Companies including Tanganyika Electric Supply Company Limited. The National Bank of Commerce, East African Harbours Corporation, Tanganyika Tourists Corporation, International Computers (Tanzania) Limited.

MR. CHANDULAL HARAKCHAND KHANDERIA
He was born on 12.8.1909. Came here 1927 He has served Hindu Mandal as Vice President and Chairman of Hindu Public Dispensary on various occasions. He was President of Jain Sangh for many years and is one of its trustees. He has also rendered his services as committee member to Hanumah Vyayamshala, Hindu Nursery School Society, TANU Ward Committee and Dar es Salaam Merchants Chambers.

MR. SATISH M. JOSHI

Born in 1937. Social worker. Associated with Hindu Mandal, Dar es Salaam since 1956. Elected to Dar es Salaam City Council as a Councillor in January 1969. He is a citizen and member of T.Y.L. He went abroad as delegate of NUTA

MR. T. H. VARA

Social worker. Mr. Vara has given his honorary services to many community institutions for several years and was attached to St. John Ambulance for 5 years. He is a member of Tanzania Art Craft Society Music (Vocal). Painting and Dramatic play are his hobbies.

MR. PRATAP CHHOTALAL DOSHI

Mr. Doshi is a social worker. He has been elected a City Councillor of the Dar es Salaam City Council from ward No. 4. He worked for sometime as a Chairman of the ward committee. Mr. Doshi is associated with his father's business.

MR. NAUTAMLAL SHANTILAL JOSHI
Civil Servant. Mr. Joshi, as an honorary worker has been attached to the activities of T. B. Sheth Library, and Shishukunj undertaken by Indo Tanzania Culture Centre and prathna Sabha. His hobbies are music, painting, drama, swimming. He is also associated with sports activities.

MR. ANIL T. BUCH M.A.

A young, enthusiastic social worker. A worthy son of a worthy father. He is full of original ideas. He is really an asset to Hindu Community.

LATE HIMATLAL JADAVJI MEHTA
Commercial employer, Enthusiastic and staunch worker in religious field. One of the prominent founders of Shiva Temple.

MR. PREMJI KALA VAGHELA
Bank Manager. Mr. Vaghela has been in Bank for 35 years in continuous service. He is the President of Upanga Sports Club and also treasurer of Y.M.C.A. Building Fund and treasurer, Rotary Club of Dar es Salaam. He is of quiet and amiable nature.

MR. J. S. MONNOLLI
Handloom Technologist. Mr. Monnolli was appointed as a pattern maker (textile fabric designs) by the all India Handloom Board, at weaver's service centre Bombay. He came to Dar es Salaam as handloom expert sponsored by the Government of India to Tanzania under the "SCAAP". At present he is training local people in the art of handloom weaving in Cottage industries Training Centre, Dar es Salaam. He is also an artist.

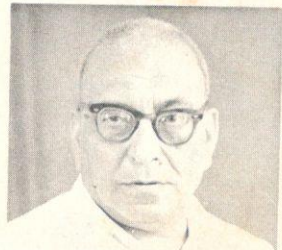
MR. L. M. PATEL
Winner of many prizes was born in Bombay in 1926. He joined the Sir J. J. School of Art in Bombay where he received his diploma in Fine Arts in 1951. Qualifying as an art master in 1956, he left India for Tanzania where he has been teaching since 1958. His sculpture "Ngoma" graces the Mnazi Mmoja Gardens in the Tanzanian capital.

MR. KARSANDAS NANJI
One of the trustees of Hindu Mandal. Connected with religious and social activities of the community. He is a Director of Messrs. Sunderji Nanji Ltd. and Calico Textile Industries Ltd.

MR. BHANJI LAXMAN — TANGA
He was born in 1904. He is a self made man. He came in Zanzibar, in early thirties and last year he settled in Tanga, and started his business as Gold smith. Many charitable institutions owe much to his generous donations. He holds various positions in various institutions. He leads a retired life. His main hobby is reading.

MR. MANIBHAI DADABHAI PATEL
ARUSHA
Retired Civil Servant—Manager of Schools, is a citizen. He was born in 1903. He came here in 1922. He is actively associated with various community and National institutions and activities. He believes in "Integration and synthesis is the only way of assuming peace in multi-racial society".

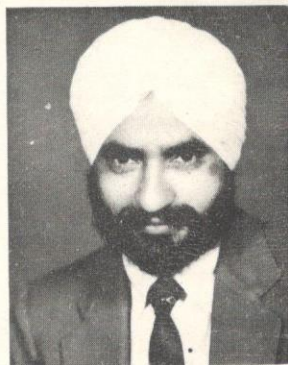
MR. KANTILAL MAVJIBHAI BUDDHDEO
Accountant and Auditor by Profession. Mr. Buddhdeo is a social worker. He is connected with many institutions and in various capacities. At present he is the President of Hindu Benevolent Society of Tanganyika

MR. KARSANDAS MULDAS
Well known businessman. He devoted his time in many social and religious institutions. He was connected with the activities of the Hindu Mandal. He is of amiable nature.

LATE MR. MOOLIYIL GOPALAN
Business man and social worker. His guidance and service in educational field was valuable and available to all without distinction of caste creed and colour. He was one of the founder member of Staban Robert Secondary School. He died on 24th July 1966.

MR. MOHINDER SINGH PALRAY
A well known Industrialist. Actively connected with many philanthropic activities. He is interested in religious and social activities. He is well known for his generous donation to National and other worthy causes.

THE LATE MANMOHANRAY MANILAL PARIKH
A Civil Servant of Tanganyika Government, Social worker, founder member of Shri Aryan Social Service. He volunteered himself for collecting fund for Hindu Public dispensary from door to door with a collection box. People still remember his selfless services.

HARISINGH SHAMSINGH
Started the firm of KARTARSING AND HARSING in the year 1945 as Furniture Makers. Thereafter expanded the business and started Bus Bodies Building in 1948 and Building Construction in 1955

KARTAR SINGH ISHERSINGH

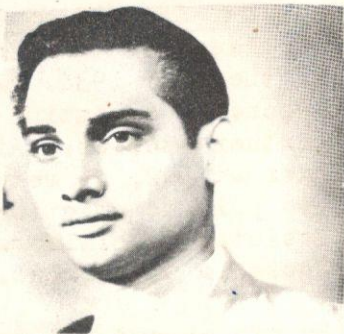
Started the firm of Kartarsing Harisingh in the year 1945 as furniture makers. Expanded the business and started Bus Body Building in 1948, Building Construction in 1955. He was Vice-President in 1968 for Sikh Temple.

MR. VINYACHANDRA B. PATEL

B.P.E., D.P.E., J.M.B.E.

Principal S. B. S. M. School, Johannesburg. Founder and first captain of Shri Hanuman Physical culture Institute. Young and energetic social worker. Dedicated his life for physical culture.

LATE SHRI HARILAL PRANLAL SANGH-AVI

Businessman. Mr. Sanghavi had given his selfless services to social and educational institutions. He was elected to Dar es Salaam City Council from one of the wards. He was actively participating in all commercial national institutions and events.

LATE T. B. SHETH

Mr. Sheth was a prominent businessman and a sisal planter. He was associated with many public institutions and trade associations in various capacities. T. B. Sheth Hindu Public Library is the outcome of his generosity. He was also nominated on some Government bodies before independence. He donated generous amount towards a library which is being known Mahatma Gandhi Library

LATE MANDAVJI VISRAM

A prominent businessman of the day. Well known for his philanthropic activities. His main interest is education and physical culture and religion. He is a generous donor.

LATE MRS. LADKIBEN ODHAVJI

A veteran woman worker. Founder member of Shree Hindu Mahila Mandal.

MR. S.N. JOSHI M.A. HDC.

Born in India in 1923. He has been in Tanzania since 1953. He is a dynamic Social worker and is connected with a number of social and religious bodies. Religious literature is his favourite subject. He has written numerous articles and delivered numerous lectures on various aspects of religion. He is the publicity secretary of the Hindu Mandal Golden Jubilee celebrations Committee.

MR. SHASHIKANT HARIDAS RAJANI

President of the Hindu Mandal, was born in the year 1934. After completion of secondary education he went abroad for further studies. After becoming Barrister at Law, he returned and established his private practice. He is the Senior Assistant Administrator General in the Tanzania Government.

By his shrewd and tactful manners he has won over the hearts of all. He is actively connected with many social, religious, cultural activities. He is a "Lion" and via president of the Foundation.

Dr. Dhirajlal Tejani
Kilosa .M.B.B.S.
F.R.C.S. M.D.
is a district Medical officer. He is actively connected with Hindu Mandal. He is a social worker

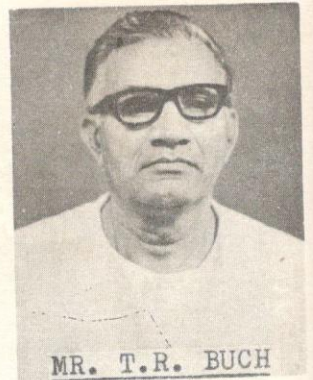
Rabindra Nath Banerjee M.A. (Cal.) T.D.
Born in 1910. Education Officer grade I A.
Ex. Headmaster Govt. Senior Sec. school
Jinja, Uganda. Playwright, Novelist and
short story writer.

MR. NARANBHAI V. PATEL

Director of Patel Store Ltd. Very prominent and active in rendering his services in social and educational activity. Has served in various institutions in various capacities. He has given direct financial Assistance to many worthy causes. He was a member of a TANU ward at Upanga.

Mohanlal R. Adhia
An ardent social worker and businessman, well known for his frank and candid opinions. He held various positions in various institutions

MR. T.R. BUCH

MR. PRAVIN M. VAISHNAV
Born in 1922 in Wadhwan city. Started his social life in 1940 with youth and freedom movements in Kathiawar States, India, he continued to associate with many social, educational and cultural institutions including Hindu Mandal since 1945 and takes active part up to this date. He is Hon. Asst. Secretary and the Convenor of Medical Services of Hindu Mandal since last four years. He is Tanzania citizen and cell Leader of TANU - The Rulling Party of this country.

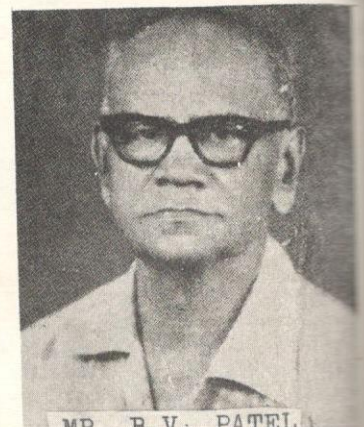
Born in 19-3-1911. Came here in 1929. Retired Railway servant. Sincere and selfless social religious and public worker. He has mainly given his honorary services as a secretary to almost all religious and social institutions. Also he has been convenor of Fund Raising Committee for TANU District Headquarter Building. A fete organiser for National Festivals celebrated by TANU Youth League. He was taking keen interest in scout activities.

MR. JAYANTILAL RAMBHAI PATEL
Born in 1923. Came here in 1963. He is a Director, of Business firm. He is a social worker.

MR. PARSHURAM D. SHUKLA
Teacher by profession. Active social worker. He is connected with many social and religious activities. He has been acting as President, vice-president, Secretary or Joint Secretary, as a captain of Hanuman Physical Culture institute and also vice-president of Dar es Salaam Lodge of Theosophical Society.

Late Dayashanker Khetia
Tanga, was born in 1902. He came here in 1925. He was a prominent business man and social worker.

MR. B.V. PATEL

Profession: Accountant and Company Secretary. Ardent social worker. He was Honorary General Secretary of Shree Hindu Mandal, Dar es Salaam for the years 1954, 1955 and 1958 and was elected as Vice-President for the year 1959 and 1960. Mr. Patel had been giving honorary services to other allied social and religious institutions and also some public institutions.

Most gracious God, who brings (the world) to life & keeps (it) in repose:
He who controls both what moves & what is still;
May He, Savita the God, grant us grace, for serene life, with three fold bar
against evil.

-Rigveda 4.53.6.

(ESTABLISHED: 1948)

INDO AFRICAN TRADING CO. LTD.

(Managing Director : H. M. PARIKH)

Cable Add. **"COINDO"**

Tele. Add. **"PARIKH"**

Phone Office & Resident 22037

P. O. Box 1839;
TANZANIA

SEWA STREET

DAR ES SALAAM
EAST AFRICA

Heartiest greeting to Hindu Mandal on the occasion

of the Golden Jubilee

STOCKIST:

High Tensile 'Square Grip Bars'

Round Iron Bars

G. C. I. Sheets

Water Pipes & Fittings

Soft Board & Hardboards

Baling Hoops & Buckles

Angles, Flats, Plates, Etc.

&

Building Material

PRAYER TO MAHALAKSHMI

Adorations unto Lakshmi who shines like gold, who is being bathed by water falling from golden pots held in the trunks of four elephants, white as snow mountains, who sports in her (four) hands Vara-Mudra, two Lotus and abhaya Mudra; who shines by her crown and who wears round her slender body silken sari and is posed on the lotus.

— Tanstrasara.

**CONGRATULATIONS AND BEST WISHES TO
SHREE HINDU MANDAL**

**TANGANYIKA GARAGE AND
SPRAY PAINTER**

SPECIALIST OF :-

**Damage Cars, Auto Repairers, Panel
Beaters Welders, Spray Painters**

61/62 NKURUMAH ROAD

P. O. BOX 20517

DAR ES SALAAM

TELEPHONE 21863

Our Felicitations to **SHREE HINDU MANDAL** on the occasion of the fiftieth anniversary.

AUTO SERVICE

SOLE PROPRIETOR H. P. SOLANKI

**SPECIALIST FOR PENAL BEATING WELDING & RESPRAY
VEHICLE MECHANICAL REPAIRS, BATTERY CHARGING.
ELECTRIC AND GAS WELDING**

NEW BABU TRANSPORT SERVICE

TRANSPORTING OF CEMENTS & SAND

NKURUMAH STREET & PUGU ROAD

P. O. Box 20789

DAR ES SALAAM

TELEPHONE 21450

“May we unloosen thy mind by our hymns, as the charioteer unloosens the yoked horse, that thou mayst show us mercy. My (verses) that give expression to my diverse longings fly forth (to Varuna) to seek the higher blessing, as birds to their nests”.

Liladhar Vithaldas Visram

Importer, Exporter & Commission Agent

We send best wishes to all our customers and friends on this Occasion of the Golden Jubilee of the HINDU MANDAL

Morogoro/Market Street

Cables: HAPPY

P. O. Box 1207

Telephone

Office 22007

House

DAR ES SALAAM

"Like a young girl who has a lover, she comes up beaming, impelling the whole living world to activity. Now is the time when men should kindle Agni. Dispelling darkness, she has made light. With her vast extent she has risen in front of the world; wearing a brilliant garment she shines brightly. Of a golden hue and a lovely countenance, she has beamed forth, the mother of cows, the bringer of days."

THE CALICO TEXTILE INDUSTRIES LTD.

(INCORPORATED IN TANZANIA)

Cotton and Rayon Textile Manufacturers

Hearty Congratulations to SHREE HINDU MANDAL
on the occasion of the Golden Jubilee

Agents:

Messrs. Sunderji Nanji Ltd.
P. O. Box 315 — Phone 20531
Dar es Salaam

M/s Juthalal Velji Ltd.
P. O. Box 9001 — Phone 21536
Dar es Salaam

Cables & { CALICO
Telegrams {

Telephone: Office 63428
House 20531

Pugu Road

P. O. Box 9021

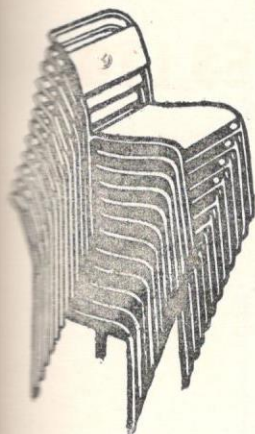
Dar es Salaam

TANZANIA

PRAYER TO LORD GANESA

May that elephant - faced Lord - whom shiva worshipped for vanquishing Tripura; whom Vishnu worshipped for tying up, Mahabali artfully; whom Brahma worshipped for creating creation; whom Adishesha worshipped for carrying the Earth; whom Parvati worshipped for killing Mahishsora; whom the Siddha munis (Sanaka, Sanandana and others) worshipped for Liberation; and whom the Love - god worshipped for winning over the world - bless us.

—Ganesa Stotra.

**BUY
THE
BEST**

**BUY
TANZANIAN**

**BUY
FROM
AFRIMETALS**

AFRIMETALS

WE EXTEND OUR BEST WISHES AND HEARTIEST GREETINGS TO HINDU MANDAL ON THIS AUSPICIOUS OCCASION

SPECIALIST IN HOUSEHOLD HOSPITAL - SCHOOL RESTAURANT - CANTEEN - AND CLUB FURNITURE NURSERY AND PLAYGROUND EQUIPMENT AND GENERAL STEEL STRUCTURES.

STEEL FUNITURE available for sale or hire

AFRICAN METAL INDUSTRIES

P. O. Box 1041 Dar es Salaam, Phone 63168

Prayer for Devotion

Ruler of the three world! We are drowning in the enormous ocean called Samsara, whose waters are our greed; where the wind, passion, raises waves called illusion on those waters; where there are whirlpools known as the wife; that sea is infested by crocodiles known as children; brothers and relatives. Muni ficent the boat called devotion to your lotus feet (so that we may save ourselves from the catastrophe.

-Saint Kulasekhara.

FOR UP-TO-DATE GENT'S TAILORING.
Remember!

MOHANLAL VIRJI SOLANKI
MARKET STREET
DAR ES SALAAM

Convey their Hearty greeting to Shree Hindu Mandal on the occasion of the Golden Jubilee.

<p>THE MOST EXPERIENCED TAILORS OF THE TOWN A VISIT WILL CONVINCEN YOU OF OUR ABILITY AND SERVICE</p>

Make your selection from our wide range of rayon and woollen suitings, shirtings, Blazer cloth, tweeds, etc.

AT VERY REASON ABLEPRICES.

TANGANYIKA PRINTING WORKS LTD.

Our congratulations and best wishes to SHREE HINDU MANDAL on the occasion the Golden Jubilee

AT VERY REASONABLE PRICES.

P. O. BOX 20550

TELEPHONE 23957

DAR ES SALAAM

TANZANIA

We have expressed our homage to thee before; we do it now and we shall do it in future. O mighty God. Indeed on thee rest unshakable thy laws as on a mountain. O God whom no one can do harm. And further drive away all the sins for which I am responsible. Let me not, oh King, suffer for other men's doings. Many dawns remain (still) undawned; wish us a live in them.
Varun.

SHAH KALYANJI BHANJI

ESTD: 1924

*Our heartiest Felicitations on the auspicious
Occasion of Golden Jubilee celebrations of*

SHREE HINDU MANDAL

Associated with

KALYANJI BHANJI & SONS [PROPERTY] LTD

P. O.Box 37

Telephone 20593

DAR ES LAAM

MAKER OF LATEST TYPE JEWELLERY

KANTILAL K. CHOKSHI

JEWELLERS & GOLDSMITH

Extends warmest Golden Jubilee

*Greetings to **Shree Hindu Mandal***

OPP: CAPITAL HOTEL
CORNER: ZANAKI - LIBYA ST.

OFFICE }
TEL. } 24293
HOUSE }

P. O. BOX 20363

DAR ES SALAAM

the blessing of thine is a wonder and is evident even to the simple mind, (viz) that the approach of night as thou art kindled, beast lie down around thee.

Imperial Lime Stone Quarries

(Prop: J. K. GANDHI)

**Government Contractors,
Quarry Owners & Motor
Transporters**

*GREETINGS TO SHREE HINDU
MANDAL*

NKURUMAH/LIBYA STREET
P. O. Box 962 Telephone 21821
DAR ES SALAAM

MOHANLAL M. SHAH

CONVEYS

**GREETINGS TO SHREE
HINDU MANDAL ON THE**

OCCASION OF GOLDEN

JUBILEE

P. O. Box 692
DAR ES SALAAM

General Mercantile Stores

DEALERS:

**Grocery, Hosiery, Cutlery &
Household Requisites**

*HEARTY GREETINGS TO
THE HINDU MANDAL*

INDIA STREET

P. O. Box 692

DAR ES SALAAM

SONDHI & SONDHI (1968) INSURANCES SERVING AGENTS

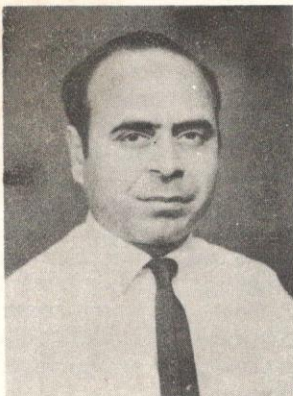
*For NATIONAL INSURANCE
CORPORATION OF TANZANIA LTD*

We are popular because we provide excellent service with care and attention needed in this specialized business. We arrange everything, and ensure that you receive the type of service you demand. You will find that N.I.C's rates are all about the same, but when it comes to prompt service, SONDHIS lead. Next time you require an insurance try us. You will be more than satisfied, like many others who have found SONDHIS the best.

P.O. Box 1470 Telephone 2163
DAR ES SALAAM

MAHATMA BUDDHA

(By Har Parshad Sharma)

On the full moon day of May, 2513 years ago, there was born in the district of Nepal an Indian Prince Siddhartha Gautam. He was brought up in the lap of luxury, received an education befitting a prince, was married and had a son. His contemplative nature and boundless compassion didn't permit him to enjoy the material pleasures, of the Royal Household. He renounced all worldly pleasures in his 29th year and donned the simple yellow garb of an ascetic and wandered forth in search of Truth and Peace all alone and penniless. It was an unprecedented historic renunciation, for he renounced not in old age but in the prime of manhood, not in poverty but in plenty. It was a belief in the ancient days that spiritual enlightenment could be gained only through suffering and leading a life of self-denial. It was not unusual for young men, harrassed and puzzled by the evil in the world, to wind up their affairs, say farewell to their families and their friends and "go forth". They lived in woods, with their only possession a wooden bowl with which they begged for a bite to eat. The idea was that self-denial and severe bodily discipline would bring in a moment of sublime insight in which the secrets of the Universe would become suddenly clear. The first revolutionary thing about Siddhartha Gautama was that he tried this and decided that it was useless. One day, after six years of rigid self-denial, when he had reduced himself to a faltering skelton, he was attacked by violent pains and fell in a dead faint. When he came to, he decided that in order to uncover the secrets of the Universe, you have to adopt a *Middle way* between extremes self-denial and extreme

sensual indulgence. The former weakens one's intellect and the latter retards one's spiritual progress. This *Middle Way* became one of the salient characteristics of his teaching. One happy morning while he was deeply absorbed in meditation, he attained Enlightenment (Buddhahood) at the age of 35. He devoted the remainder of his life to serve humanity both by example and precepts dominated by no personal motive whatever.

The Buddha was a human being. As a man he was born, as a man he lived and as a man his life came to an end. Though a human being, he became an extraordinary man but never arrogated to himself Divinity. The Buddha laid stress on this important point and left no room for anyone to fall into the error of thinking that he was an immortal divine being. He told his disciples that they should depend on themselves for their deliverance. Because to depend on others for salvation is negative and to depend on oneself is positive.

The Buddha did not claim the monopoly of Buddhahood which, as a matter of fact, is not the prerogative of any specially graced person. According to the teachings of Buddha, anybody may aspire to attain that state of perfection if he makes the necessary exertion. In one sense, all are potential Buddhas.

Mahatama Buddha was an extremely calm, serene, tolerant and magnetic personality. Once when he went to a place to preach, a notorious character came there and started calling bad names

to Lord Buddha. Mahatama kept on smiling at the foolish behaviour of this man. When the man grew tired of his utterances, Mahatama made him sit near him and talked to him in a sweet, polite and loving manner. The man was amazed at this unexpected behaviour and felt ashamed of his foolish action. He fell down at the feet of Buddha and begged for pardon. When he was pardoned, he drew up enough courage to ask Buddha as to why he was not stopped when he was abusing him. Lord Buddha replied that as long as his inside had been full of dirty ideas, there had not been any room for good or spiritual advice to have any lasting effect on him but when he had poured out his unworthy ideas and his inside was clean, he had given him the necessary advice. This goes on to prove that Mahatama Buddha was an extremely tolerant and calm personality and those who came into his contact even for a short while felt themselves obliged to improve.

Buddhist monks have tried their utmost to spread the Dharama as propounded by Buddha. But there has been no force or compulsion. It has been only by winning men's hearts that they have sought to make converts. Men of religion have been seldom, very seldom, as tolerant as Buddhist monks. The whole of the history is full of religious persecutions and religious wars. In the name of religion and of God, perhaps more blood has been shed than in any other name. It is good, therefore, to remember how these Buddhist monks, intensely religious, behaved, and still behave, in order to convert people to their way of thought. It is strange that one should be so foolish as to think that religion and faith can be thrust down a person's throat at the point of sword.

There is a striking similarity in the services rendered to the humanity by Mahatama Buddha and by

Maharishi Swami Dayanand Saraswati — the founder of Arya Samaj. It is written in the Buddhist Granth "Dham Pad" that ignorance is the major enemy of the mankind. The 8th principle of the Arya Samaj formulated by Swami Dayanand reads "Ignorance ought to be dispelled and knowledge spread". Mahatama Buddha raised the status of down-trodden women and brought them to a realization of their importance to the society. Swami Dayanand was also a champion of the emancipation of the women and went out of his way to tell us that without the active participation of the womenfolk the progress of the society is incomplete and that sex is no barrier to rise spiritually. Buddha vehemently protested against the degrading caste system. In the words of Buddha it is not by mere birth that one becomes a low caste or noble but by one's Karmas or action. Swami Dayanand also believed that one's caste was to be judged by one's qualities, habits and actions and not by mere birth. A few of the many such similarities between Mahatama Buddha and Swami Dayanand point to the untarnished fact that no great man has lived in vain. The history of the world is but the biography of great men.

In Tanzania, President Nyerere has described that poverty, ignorance and disease are our worst national enemies and has advised everyone in Tanzania to fight these enemies in the spirit of self-reliance as outlined in the Arusha Declaration. Let all of us resolve to emulate him and try to fight ignorance and disease and spread the message of peace, good will and religious tolerance in our country. This, I believe, will be a glowing and befitting tribute to Mahatama Buddha and indeed to any great religious teacher.

Oh Thou Eternal Witness of the Universe, We meditate on the One Truth and silently we adore Thee and offer Thee our salutation. We take refuge in that One Being - the basis of everything, Self supporting and Supreme, a vessel in the sea of life.

O Supreme Spirit—
Lead us from untruth to truth,
Lead us from darkness to light,
Lead us from death to immortality.

(Brihadaranyaka Upanishad)

Spiritual Trinity

By L. V. Modha

Hinduism is not only a religion but it is also a way of life. It does not look to any personal authority, because it is not founded by any person but it adheres to fact the Truth (Satyam). It expects everyone to build the life on the Truth (Satyam); the Good (Shivam) and the Beautiful (Sundaram). It does not insist on the outward life only but it puts more stress on the inward life — the spiritual life. To try to know the spirit (Atma) in this physical frame which is subject to emotions, instincts, sickness and death, is the constant aim of the Hindus.

Hinduism and Hindus have survived and succeeded because of their adherence to fact — the eternal truth. Broad-mindedness, tolerance for others' views and opinions and staunch belief in the ultimate victory of the truth (Satyameva Jayate) have given the Hindus the real courage without which nothing can survive in the times of troubles. Even in the times of difficulties, Hindus have found solace and peace inside them. It would not be wrong if it is said that this inward quest has not only given the Hindus their salvation but has also saved the world a great deal of troubles and misery. It is well-known, and history agrees, — that others have looked outward for their personal solutions and caused the world

a lot of troubles and destruction.

Because Hinduism puts more stress on the inward life than on the outward form of life, Hindus were able to adjust themselves in different situations — different parts of the world — without friction or conflict or violence or destruction of life and property.

Hindus have progressed and prospered because of their broad outlook and respect for soul — which they think is the part and parcel of the Universal Spirit. With the passing of the time, Hinduism has also changed outwardly because it could see the relativity of time and space. It could accept the truth in the new form — in different perspective as one can see gold in different kinds of ornaments of different shapes and sizes.

It has always accepted reformers who saw the truth according to their time and space. And in this way it remained flowing — welcoming new ideas and purified itself. That is why Hinduism has survived and will survive. It is up to the Hindus themselves to see, understand and treasure this great heritage and pass it on to their coming generations in its more beautiful and pure form.

O Lord in Thee may all be happy. May all be free from misery, may all realise goodness, and may no one suffer pain.

In the sight of the ignorant He seems to be moving whereas the enlightened one knows that He does not move; for the ignorant He is very far but for the enlightened one He is near at hand. He is within all this universe and He is even outside all this universe.

HINDUISM

Compiled by : Miss Sharda Rajani

Many people find it difficult to understand "Hinduism". It is a museum of beliefs, a medley of rites, or a mere map, or a geographical expression? The ease with which Hinduism has steadily absorbed the customs and ideas of peoples with whom it has come into contact is as great as the difficulty we feel in finding a common feature binding together its different forms.

The difference among the sects of the Hindus are more or less on the surface. "The unity transcends the innumerable diversities of blood, language, dress, manners and sect," Mr. Vincent Smith observes. The world is now full of racial, cultural and religious misunderstanding. We are groping in a timid way for some device which would save us from our suicidal conflicts. Perhaps Hindu way of approach to the problem of religious conflicts may not be without its lessons to us.

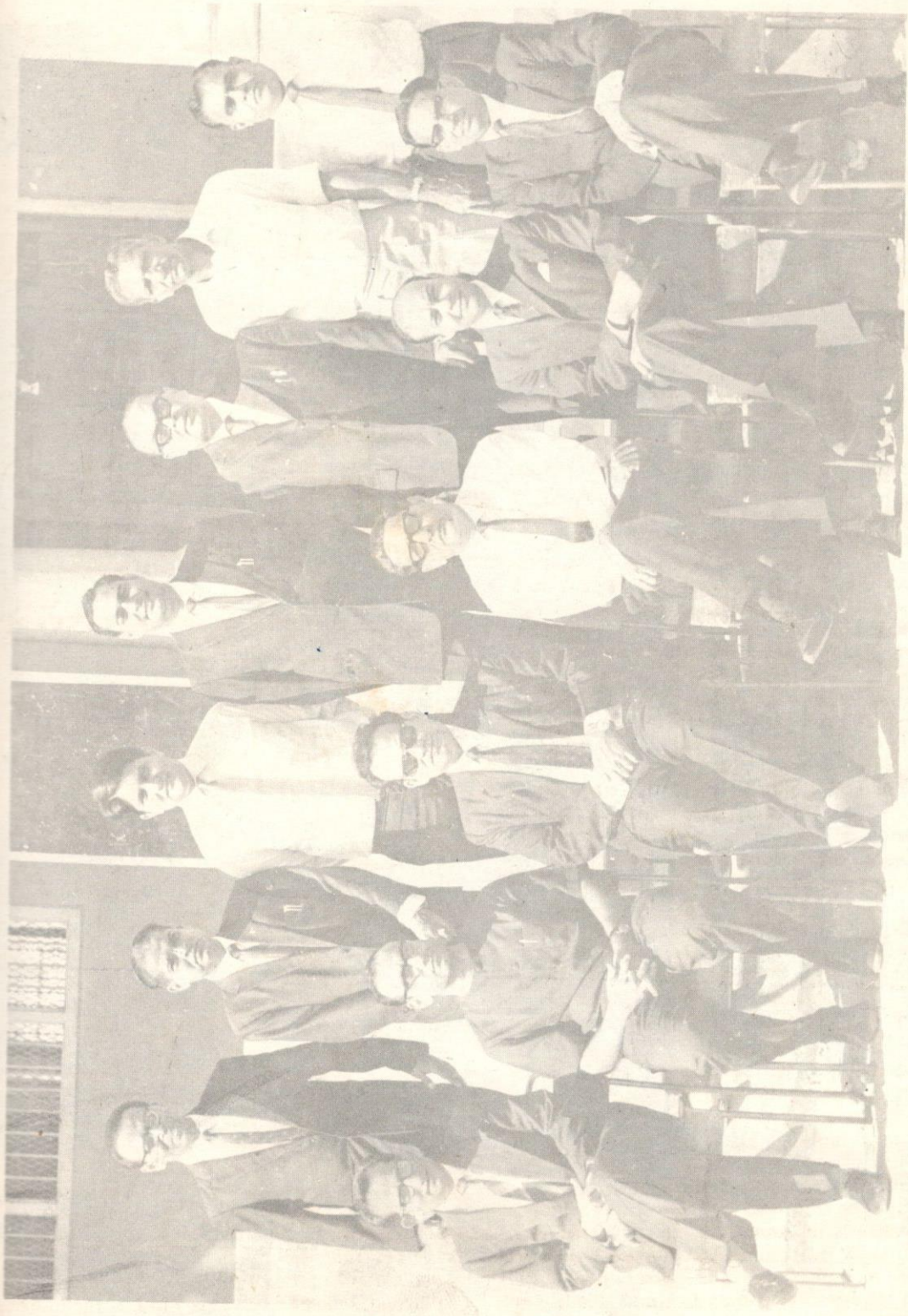
By accepting the significance of the different peoples, Hinduism has come to be a tapestry of most variegated tissues and almost endless diversity of hues. Hinduism is therefore not a definite dogmatic creed but a vast, complex but subtly unified mass of spiritual thought and realisation. Hinduism affirms that some of the highest and richest manifestations which religion has produced require a personal God. There is a rational compulsion to postulate the personality of the divine. Hinduism does not distinguish ideas of God as true and false, adopting one particular idea as the standard for the whole human race. The same God expresses itself at one stage as power, at another as personality, at a third as the comprehensive spirit just as the same forces which put forth the green leaves also cause crimson flowers to grow. We do not say that the crimson flowers are all the truth and the green leaves are all false. The bewildering polytheism of the masses and the uncompromising monotheism of the classes are, for the Hindu, the expressions of one and the same force at different levels.

Hindu method of religious reform is essentially democratic. It allows each group to get to the truth through its own tradition by discipline of mind and morals. The right way to refine crude beliefs of any group is to alter the bias of mind. Hinduism absorbs everything that enters into it, magic or animism, and raises it to a higher level. Differences in name become immaterial for the Hindu since every name, at its best, connotes the same metaphysical and moral perfection. Hinduism requires every man to think steadily on life's mystery until he reaches the highest revela-

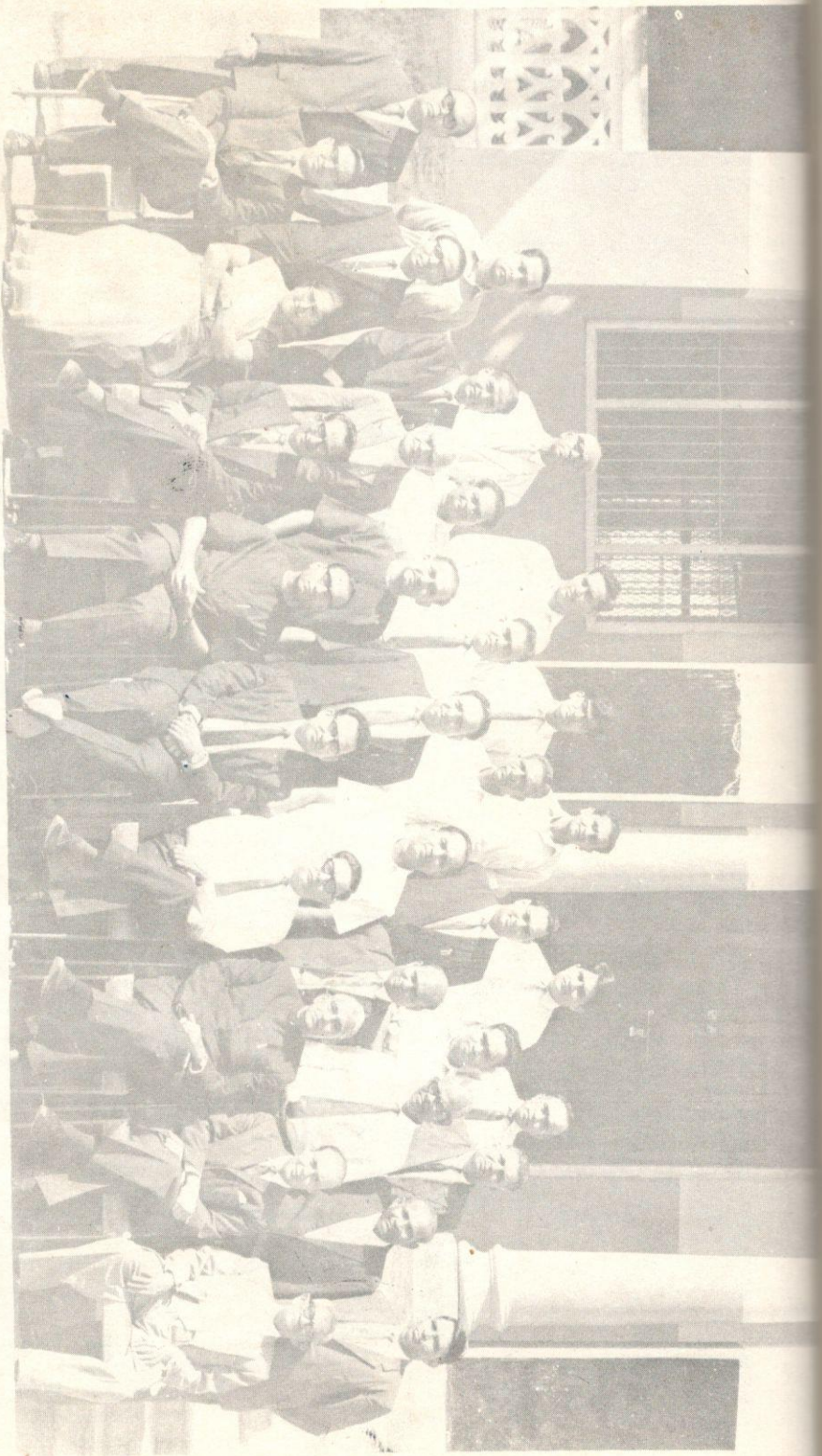
tion. Hinduism does not believe in bringing about a mechanical uniformity of belief and worship by a forcible elimination of all that is not in agreement with a particular creed. Its scheme of salvation is not limited to those who had a particular view of God's nature and worship. Religion is not correct belief but righteous living.

The Hindu theory says that every human being, every group and every nation has an individuality worthy of reverence. The world is wide enough to hold men whose natures are different.

Hinduism is more a way of life than a form of thought. While it gives absolute liberty in the world of thought, it enjoins a strict code of practice. Hinduism insists not on religious conformity but on a spiritual and ethical outlook in life. It insists that we should be kind and honest, grateful to our benefactors and sympathetic to the unfortunate. Hinduism is not a sect but a fellowship of all who accept the law of right and earnestly seek for the truth. "Dharma", formed from the root "dhri" (to hold), means that which holds a thing and maintains it in being. Every form of life, every group of men has its "dharma", which is the law of its being. Each individual has in him the sex, and the parental instincts, love of power and wealth, desire for the common good and a hunger for communion with the unseen. These different activities function in interdependence in man's life. If life is one, then there is one master science of life which recognises the four supreme ends of "dharma" or righteousness, "artha" or wealth, "kama" or artistic and cultural life and "moksha" or spiritual freedom. While the pursuit of wealth and happiness is a legitimate human aspiration, they should be gained in ways of righteousness ("dharma"), if they are to lead ultimately to the spiritual freedom of man (moksha). Each one of these ends requires ethical discipline. In dealing with the problem of the conflict of the different racial groups, Hinduism adopted the only safe course of democracy, namely that each group should be allowed to develop the best in it without impeding the progress of others. Every historical group is unique and specific and has an ultimate value and the highest morality requires that we should respect its individuality. Mr. Valentine Chiror remarks, "The supple and subtle forces of Hinduism had already in prehistoric times welded together the discordant belief and customs of a vast variety of races into a comprehensive fabric sufficiently elastic to shelter most of the indigenous populations."

Sitting L to R. Mr. K.J. Dhruve-Hon. Asst. Secretary, Mr. N.G. Mehta-Hon. General Secretary,
Mr. S.H. Rajani-President, Mr. P.M. Vaishnav-Hon. Asst. Secretary.
Mr. B.K. Tanna-Hon. Treasurer, Mr. T.M. Dekhtawala-Hon. Asst. Treasurer.
Standing L to R Members: Mr. H.M. Dekhtawala, Mr. M.L. Shah, Mr. Dinesh Vaishnav, Mr. P.M. Parmar,
Mr. T.M. Dusara, Mr. M.T. Patel, Mr. A.T. Nathwani.

Sitting

L - R

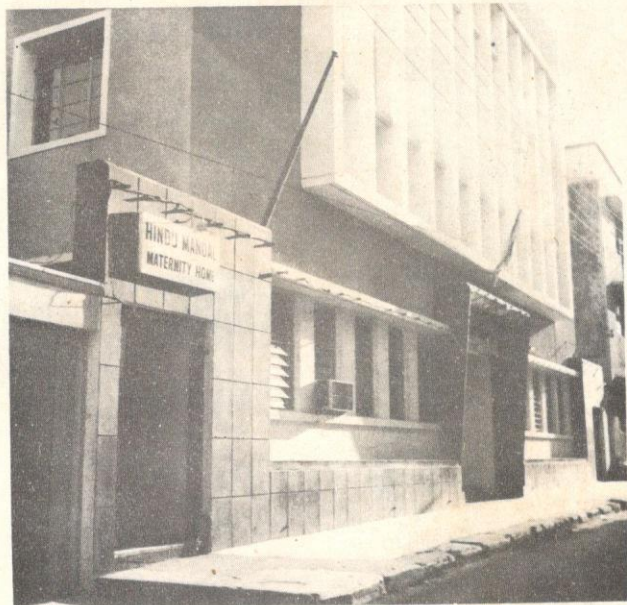
Standing 1st line

L - R

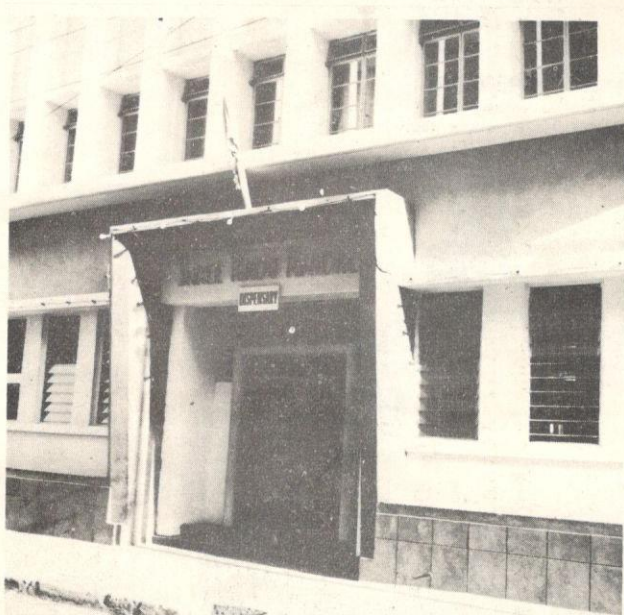
Standing 2nd line

Standing 3rd line

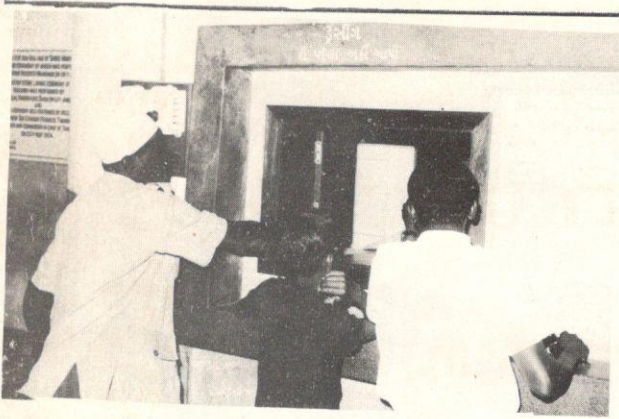
Mr. T.M. Dekhtawala, Mrs. Vanitaben Nathwani, Mr. K.J. Dhruve
 Mr. N.G. Mehta, Mr. S.H. Rajani, Mr. P.M. Vaishnav,
 Mr. Maganlal L. Morjaria, Mr. B.K. Tanna, Mr. P.N. Kotak.
 Mr. T.M. Dusara, Mr. H.M. Dekhtawala, Mr. Vallabhadras Koonverji
 Mr. K.M. Buddhdeo, Mr. P.D. Shukla, Mr. Shyam Joshi,
 Mr. D.G. Patel, Mr. R.M. Bannerji, Mr. Nagarbnhai Patel,
 Mr. M.R.G. Pillai.
 Dr. D.V. Dhupa, Mr. M.L. Shah, Mr. M.V. Solanki, Mr. A.T. Nathwani
 Mr. M.T. Patel, Mr. P.M. Parmar, Mr. Kanti N. Patel,
 Mr. S.N. Joshi.
 Mr. B.V. Patel, Mr. Jayanti Parmar, Mr. Satish Joshi,
 Mr. Nautam Joshi, Mr. D.P. Vaishnav, Mr. B.A. Solanki Matra.

Hindu Mandal, Maternity Home,
Nyanza Street, Dar es Salaam.

Hindu Mandal Dispensary,
Nyanza Street, Dar es Salaam.

Patients at the dispensary counter.

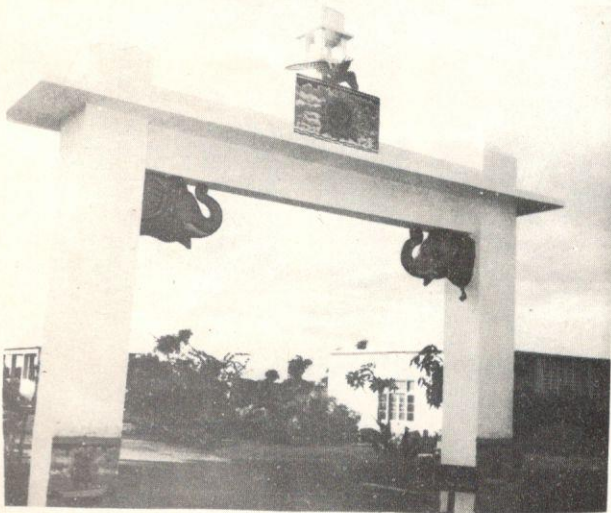
Dr. P. L. Patel, the senior Medical Officer of the Hindu Mandal examines a patient.

A maternity patient's blood pressure is checked by Mrs. W. Koshuma, a midwife.

Omari Ramadhani applies dressing to a patient's knee.

Hindu Crematorium,
Bagamoyo Road, Dar es Salaam.

Mrs. S. Wilfred takes a patient's blood sample for test in the Mandal's laboratory.

And now I bow to Thee O God of calm O god of peace and Lord of
bliss divine Thy grace supplies to burning hearts a balm, Thy blessings in
my right desires shine.

PATEL CONSTRUCTION

COMPANY (1967) LIMITED

BUILDING CONTRACTORS

—0—

**Our best wishes on the occasion of the
Golden Jubilee of SHREE HINDU MANDAL**

We Accept Contracts From Any Part of Tanzania

Bankers:-

P. O. Box 1646

National Bank of Commerce

Telephone 22008

Clock Tower Branch

SIMU STREET

Dar es Salaam

TANZANIA

O All pervading Mother sweet, divine Be pleased to bless the craving of my soul
To reach thy bosom. May this world of mine be full of bliss and peace from
pole to pole.

OVERSEAS SYNDICATE CO

DEALER IN:-
IMITATION JEWELRY, GLASSWARE AND
WRIST WATCHES

Hearty Greetings to SHREE HINDU MANDAL

P.O. Box 3030

Telephone 22344

DAR ES SALAAM

Warmest sreetings to SHREE HINDU MANDAL

AUTOMOBILE HADWARE STORE

DIRECT IMPORTERS

Dealers in:-

MOTOR SPARES & ACCESSORIES

MAIZE MILL & RACE HULLER SPARES ETC

GRAMS

P. O. Box 797

‘MOBILE’

Telephone 20849

INDIA SREET

DAR ES SALAAM

Branch at:-

TABORA

P. O. Box 112

Telephone 108

LORD SWAMINARAYAN

Sketch of Lord Swaminarayan as preserved in London Museum

Going along the Morogoro Road, only at a little distance from the Mtendeni Primary School, one comes across a very beautiful Hindu temple called the Swaminarayan temple. It's beauty is enhanced by the fact that it is flanked by the gorgeous Tanu Youth League Building on one side and the Technical College premises on the other side. The Tanu Head quarter Building is visible in the front of it, not very far away. It is a very pleasing sight to see the religious saffron flag of Lord Swaminarayan on the top of the temple fluttering in the accompaniment of the National flags on the Tanu Youth League Building and the Tanu Headquarter. The temple itself is considered to be one of the show pieces in the city, enriching the beauty of Dar es Salaam and many tourists are usually seen taking photographs of the temple itself and the statues of the palace guards that are put at its main gate. The temple has a big beautiful garden and the inner temple is constructed on a high pedestal decorated with mosaic and multi-coloured terrazo slabs. It is a very nicely ventilated place and the devotees who visit the temple twice every day (in the morning and in the evening) experience perfect bliss and happiness in their minds not only due to its beauty and magnificence but also due to the religious and celestial atmosphere that pervades the place. For a time being they feel as if they are living in altogether a different world which is free from all the anxieties of every-day life.

The followers of Lord Swaminarayan are peaceful, law-abiding and loyal inhabitants of Dar es Salaam. Their mode of worship and religious practice do not differ in any way from those of the other Hindus. As a sect they put more stress on the

abstinence from violence, wine, woman, meat, and theft. They are very particular in visiting the temple at least once in a day and they follow the commands of their Lord very conservatively and in detail. On certain religious days during the year they celebrate the occasions very feverously and

By J. D. Dave,
B.A., B.T.

devoutly, when many outsiders also are generally invited. They are the people of unflinching faith and are in general cooperative and generous.

Now something about Lord Sahajaand Swaminarayan. Lord Swaminarayan was born some 188 years back on the 9th day of the month of Chaitra (3-4—1781 A.D.), in a place called Chhapaiya at a distance of ten miles from Ayodhya in

India. As a child he was the centre of attraction not only for family members but also for the town folk and for the people living in the adjoining districts. He was named Harikrishna but people used to call him by the favourite name of Ghanshyam. At an early age of eight he had finished the study of vedas and other religious scriptures. Even big savants and masters of philosophy were greatly surprised at his intellectual and godly abilities.

At the age of eleven, he gave salvation to his parents and sent their souls to the place of perfect bliss; and Ghanshyam left his place for the revelation of the Supreme on the 19th June, 1792. He visited the Himalayas and many other lone places and came in touch with many yogis and Sidhnas of various religious practices. Thus after travelling the length and breadth of India for seven years, finally he came to Lojpur, a place in Saurashtra. There he was much attracted by a great saint—Muktanand Swami and through his guidance he became the disciple of the greatest of the great Ramanand Swami.

At the very first sight Ramanand Swami recognised that Ghanshyam was no ordinary Sadhu. He saw in him (now Narayan Muni) godly powers and as such Narayan Muni was put at the helm of his religious sect called Udhava Sampradaya. From this day of the 1st December, 1801, he asked his followers to concentrate on and to worship Swaminarayan and he himself came to be known as Lord Swaminarayan.

The social, political and religious conditions in India during these years were very precarious. Robbery, murders, drunkenness and debauchery were rampant throughout the country. By sheer dint of his preachings, actions and godly abilities Lord Swaminarayan emancipated all those who were practising such evils. He taught them laws of health, good living and civics and changed them into god-fearing, law-abiding and devout citizens, through his superhuman abilities. He also abolished many wicked and evil customs that had come down

through ages among the people. As such, it is not an exaggeration to call Him the Man of his Age.

He started societies for helping and emancipating the poor, the helpless and the down-trodden. In the religious field also He did away with religious squabbles and got big and beautiful temples built at various places for the people to worship God in the right way.

He trained and prepared a troupe of 500 staunch Paramhansas (spiritual preachers) for guiding the laymen on the right-path. These Paramhansas were religious Sadhus of very high morality, character and integrity. Those 500 Sadhus worked day and night for the uplift of the society against heavy odds.

For his followers, Swami Sahajanand wrote Shikshapatri (A Religious Code) in which he laid down the rules of daily conduct for these Sadhus as well as for his lay followers — both men and women. He performed many Yangras (religious sacrifices) and gave alms to many poor and the needy. To many he showed his Godly powers and brought about a perfect social and religious change in the country. Even foreign tourists of the day have taken a special note of his Godly powers and the transformations that he had brought about in the country. In recognition of his work and abilities, even the British Government of the day, looked upon him with awe and friendliness.

At the time of His packing off from this worldly life at the age of 49, he consoled his followers by saying that he would remain omnipresent before them for eternity through his temples, idols in the temples, the preachings in the Religious books and through the Sadhus and devotees.

To-day, the preachings, of Lord Swaminarayan have crossed the boundaries of India and his followers and temples are found in many parts of the world. One such monument is on the Morogore Road, next to the Tanu Youth League Building.

The intuitions which rise spontaneously in the recess of the heart shines exuberantly in the presence of the inner self. The men of sagacity verify them with the stream of eternal law.

Training in Citizenship

SCOUTING

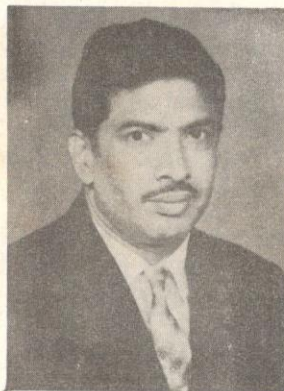
By Mr. M. G. Nayar

The status of a member of a state which usually applies to one who has the right of suffrage or of participating in the Government of the community in which he resides, is citizenship. According to the definition of Aristotle citizenship must involve taking part in legislative, deliberative or judicial activities of the community. Citizenship is ordinarily acquired by birth, but most modern nations also confer it upon foreigners who fulfil certain requirements. The citizen in modern times is still the person clothed with certain rights liable to certain duties towards the state just as in ancient times, the strength and the efficiency of the modern state are as dependent on the conscious energy of its citizen as were those of the ancient city state. Active, energetic cooperation on the part of the citizen with the purpose of the state makes the distinctive quality of citizenship. The citizen should actively cooperate with the state. Such cooperation can come only when an individual feels one with the state.

The activities used in scouting to give the youths who are the leaders of tomorrow are the following

- (i) Character formation.
- (ii) Training in habits of observation, obedience and self reliance.
- (iii) Stimulating loyalty and thoughtfulness for others.
- (iv) Teaching services useful to the public and handicrafts useful to oneself.
- (v) Promoting physical, mental and spiritual development.

Character formation in individuals deserves due importance. It is a good character that makes the individual. Character decides the rank of citizen. And a good citizen only knows the value of honour. Scouting through its activities aims at a practical, natural and workable scheme for the development of character through positive activity. Boys are inspired to work through social approval. The whole movement is founded upon the ideals of the scout promise, the scout law and the good turn which the scout is to perform each day. A scout because of his training becomes Resourceful in emergencies, ready and able to take care of himself. Service to others is the essence of life and religion.

Habits of observation, obedience and self reliance are highly essential for a man of action. A good citizen should have a wider outlook of life. This could be achieved by mental and spiritual development. Every group must be interested in developing a troop of Boy Scouts. Both outdoor activity and contests work together, develop self reliance, confidence, and other desirable character traits. Scouting is dynamic and not static, its programme is initiating and not restricting. "Scouting is the instrument by which the boy hammers himself into an individual. A real scout leader is indeed a leader of the leaders". Scouting is a boy's programme and not a man's programme.

The sense of honour is conveyed by the scout's promise and the scout law. Discipline is put into him through team games. A sense of duty and responsibility is ingrained by the patrol system. Resourcefulness is encouraged by means of badges. The boy gets practical religion by having to do good turns. Duty to God is doing one's duty to one's own fellow beings. The scouts make themselves adepts at some handicrafts of which there are many to choose from. Scouting is meant to improve the physical health of boys. The scout is asked to be clean and he is told to take care of himself.

Scouting really does offer good training in citizenship.

The Arusha Declaration and the Religion

(By Shashi Rajani)

The Arusha Declaration has been hailed as a unique manifestation of legitimate aspirations of the Nation. It would, however, be wrong to call it a mere political, national or ideological declaration. It is very much more than that. The principles enshrined therein have their roots in the very inherent and fundamental rights and obligations of every human being.

It declares all human beings to be equal but does not allow for the well-known Orwellian fictional qualification, "... but some are more equal than others." It prohibits exploitation of one man by another, yet it does not intend the respective roles of the exploited and the exploiter to be reversed. It recognizes dignity of labour and co-operative effort but condemns the institution of human parasite. It provides for rational distribution and maximum utilization of existing resources but does not neglect to exhort people to play their full part in increasing resources. It re-affirms fundamental individual freedoms but makes them subject to the welfare of the Nation.

These principles are, in essence, based on the principles of humanism or human justice. The uniqueness of the Arusha Declaration is, however, underlined by the fact that its principles of humanism are defined more concretely and more particularly and are presented against the background of the present structure of the society.

All religions teach the principles of humanism, but being general as they are, the principles have to be more specifically defined and applied in relation to circumstances existing at any particular time, if they are to be of any practical use to man.

The principles can only be applied through human agency. However, before man puts them into practice he should first form a clear intention of doing so and then learn precisely how he can best apply them to any particular set of circumstances. The Arusha Declaration seeks to deal with the first aspect in two ways:

1. by appealing to the patriotic and humanitarian spirit of man and
2. by legislation.

The second aspect is dealt partly by concrete methods prescribed therein and partly by verbal and written directions, suggestions and pronouncements.

The new social structure which the Nation seeks to build cannot be built in a day. It is a slow and

sometimes painful process. The construction can, however, be expedited, and the pain transformed into joy, if everyone plays his part sincerely, to the best of his ability and know-how and in the spirit of self-sacrifice. Construction of a modern architectural structure is a complex affair requiring the services of people from various specialized fields and also of a host of ordinary workmen; but the building of a modern and just society is a far more complex affair requiring everyone, whether in ordinary capacity or in specialized capacity, to play his part, not with a view to personal gain but to personal sacrifice for the general good. All individuals at all levels and all groups and institutions, be they philanthropic, social or religious, have to work, both jointly and severally, towards the highly cherished common goal. In the construction of a building, mechanical tools are also a great help but in the building of a society the only tool is the natural human conscience.

It is in this context that religion and religious groups and institutions can also play their part in the fulfilment of that ideal of social equity. The fight against poverty, ignorance, disease and social injustice has to be waged from all possible fronts and religion, if interpreted in its true light and sensibly applied, can be an effective front. Religion is not to be placed in an ivory tower, oblivious to all that happens around it; it should be a homogenous part and parcel of human intellect and behaviour. Those in the field of religion can do a great service to the Nation if they can assist their co-religionists to understand and practice the principles of humanism, and consequently of the Arusha Declaration, in the context of the Nation's needs and aspirations. The threads of religion and the threads of human behaviour have to be interwoven into a smooth but strong social fabric.

Hinduism is not a muddled mass of ceremonies and rites and numerous gods as is sometimes thought, but is based on belief in a single divinity and on principles of humanism. It is the duty of every member of the Hindu faith, along with members of other religious faiths, to give a hand in the weaving of that fabric.

The role which we can play as religionists and the role which we can play as citizens or residents of this country are neither mutually exclusive nor strictly interdependent but they certainly are — at least to my mind — mutually beneficial.

THE LITTLE LORD

By Rabindra Nath Banerjee

Once upon a time there lived a young and very beautiful widow in a certain village in Northern India. Her name was KARMABAI.

She was married when she was a child of nine. Her husband who was just a year older and had been her only play-mate for four years or so suddenly died in his fourteenth year from snake-bite, and poor Karmabai became a widow at the age of thirteen!

In those days there was no question of remarriage of widows. The very thought was sinful to Hindu widows and for their parents simply unthinkable.

Karmabai's parents were worshippers of Lord Krishna and they were very pious people. Both of them died when their only daughter Karmabai had just attained her twenty-fifth year. They left her enough for a modest but reasonably comfortable life. Her father died first, and his last words were: "I know you love the Lord. I have therefore no fear. He will look after you."

Her mother departed soon after, and her last words were: "Weep not, my child, I am leaving my Gopal in your hands. Look after the little one and all will be well."

The 'Little One' was BAL GOPAL—a clay-image of the infant Lord Krishna. Karmabai's mother was wise: motherhood — even a make-believe motherhood — would be the young widow's salvation: and there could never be a sweeter, a more adorable child than the Bal Gopal.

She was right. To Karmabai herself it was no make-believe! She treated the little Lord exactly

like a human baby — as if He were her very own little one.

That morning when Malati a good neighbour and her dearest friend, stopped at her yard holding a brass pitcher in the crook of her left arm, to ask Karma to accompany her to the river, Karmabai was chastising the Little One thus:

"Gopal! Gopal! Stop crying this moment, you naughty one! Crying won't do! It won't melt my heart this time! — you ate all the sweets again while I was away. And now I'll have to buy some for the guest: I can't make any because there is no milk in the house——"

"Karma, O Karma!" called her friend Malati.

"O hello, Malati, whereto?"

"Who is inside? Who were you shouting at?"

"Why, my Gopal, of course: who else! He has grown so naughty — you simply believe what he has done."

With an indulgent smile Malati said, "Why, what has he done now?"

"Well, I simply don't know how to manage him. He has eaten all the sweets I prepared for the guest. And now his tummy will ache and I won't be able to sleep at night."

"You and your Gopal! When will you grow up Karma? No wonder people think you are crazy!"

"I know — I know — the naughty one will indeed make me mad and soon! Better fetch me some of your digestive pills as you did last time, Malati. He is too much of a glutton for his age: don't you think so?"

"No, dear, I don't: probably the rats in your store-room — must be the rats——"

"Don't be silly, Malati, — there are no rats in the house: you know my tom-cat, Rahu——"

"All right! all right! perhaps you have a secret lover as people say——"

"For shame, Malati, — You and I are both widows!"

"Never mind: I'm in love with you all the same! Are you coming, then?"

"Yes, yes, — give me a minute, will you?"

"What are you doing? Why are you tying him up with that rope? You are mad!"

"You won't understand, Malati, you're n't—you're n't—I mean you don't know how naughty, how playful he is!"

That evening, as usual, Karmabai was singing a 'bhajan' (i) in her superbly melodious voice. The words were:

ERI MADHAVA KABA TUNHU AOABARE!
(My Lord, when — when will you come?)

NAYANAKA NEEDA GAYI BAYANAKA HASHA
SUKHA GAYI PIYA SANG DUKHA MUJHA
PASHA!!

SUKHA GAYI PIYA DUKHA MUJHA PASHA!!
(Gone is the sleep from my eyes, the smile from my face:

Gone is my hapiness with my Beloved and only sorrow with me stays:)

KA-SE KONHU SAKHI MARAMAKI LAJA !
(To whom shall I relate for whom I pine?)

SO PIYA BINE KOISE RAHABARE !!
(How shall I live without that Beloved of mine?)

The beautiful melody filled the cottage and overflowed, and it attracted quite a few inquisitive neighbours.

"Open the door, you vile woman! Open the door, you harlot!!" Shouted one of the righteous men: "You are a disgrace to your pious parents and you are a shame to the community! Open the door at once: this time that slippery rogue is not going to escape! We'll tear him to pieces!"

Karmabai opened the door. She came out scanned the faces and addressed the village elder Bhaktram:

"What's the matter, uncle? What do they want?"

The accuser jeered: "Uncle is not going to save you! Don't pretend any more! Where is the Man?"

"What does that man mean, Uncle? Why are you silent?"

"The man inside!" shouted the accuser." your Lover, you harlot!"

For a moment Karmabai's eyes flashed fire. The accuser visibly cowered. Karmabai turned to Bhaktram once again and said: "Come inside, Uncle, and have a look: you only, and nobody else! My Gopal is asleep and must not be disturbed."

Bhaktram went in reluctantly. The neighbours now began to talk amongst themselves. The majority of them declared that the accuser was a vicious man and all that he had been saying against the innocent Karmabai was sheer nonsense. Daulatram, the accuser, gnashed his teeth in rage and charged the male members that they had all been taken in by Karmabai's physical charms.

Bhaktram came out and declared: "Well, I told you! Don't listen to Daulatram: that fellow is wicked. There's nobody there!"

Daulatram was already deflated but he still scoffed:

"What about G o p a l — who must not be disturbed? Who is that fellow?"

"Don't be silly, Daulatram!" thundered Bhaktram. "Look, you all know she is deeply devoted to Lord Krishna and she believes that image her mother gave her is no image but the Lord incarnate. She believes she is the Little Lord's mother! I have known this childish affair for a pretty long time. Let the poor girl play with her make-believe: she is not doing any harm to anybody. Poor little girl! She has nobody in this world to call her own. Why grudge her this innocent pastime?"

All agreed and were contented but Daulatram hissed:

"I tell you, old man, that woman was dancing and there was music going on: her Lover was playing on The foot—

"Did you see the flute-player?"

"N-no; but I tell you he was there — he is still there: I know: let me in!"

Karmabai said: "Uncle, that man is not to enter my hut! He is the Beast who-who——"

"Who — what? out with it, Karma!"

"I had once to bite his right hand to free myself from his sinful clutches: that scar on his fore-arm— let him explain — let him deny!"

"The Pig!! What have you to say now, Daula-gram? Hello! Where is that 'saitan'?"

"Radhe Krishna! Radhe Krishna! cited a tall, dignified and very saintly-looking 'sanyasi' (2) and enquired: "Anybody there?"

"Namaste, Sadhubaba (3), you are most welcome! said Karmabai. She then spread a deer-skin on the earthen floor and said, "Please be seated."

"Thank you, my daughter, God bless you! Radhe Krishna! I have heard about you and your wonderful devotion to our Lord Krishna from a fellow-Sanyasi: Radhe Krishna! — It appears you are preparing for your bath in the holy river and have still not finished the cleaning of your teeth: are'nt you rather late, my daughter?"

"Yes, Sadhubaba, I'm afraid I'm always late: you see, my little child feels hungry early in the morning: he is always so hungry — and wo'nt wait till I have finished my morning chores."

"I see, I didn't know you have a child — but I have heard you are very devoted to Bal Gopal—"

"Yes, Sadhubaba, that's right: 'Gopal' — that's what my child is called."

(i) Sanyasi — a hermit (3) I salute thee, saintly father.

"I see, the little idol your saintly mother left in your care: Yes, yes. I know about that too — I have heard about your most admirable devotion to the infant Lord Krishna. Radhe Krishna! Radhe Krishan! — You almost confused me, my child! — But do you mean to say you offer him food without first bathing in the river, without even performing the pujah Formal worship ?

"Yes, Sadhubaba."

"Radhe Krishna! for shame woman! The Lord is not a play-thing!"

"Well, I really don't know which lord you are talking about, Sadhubaba, but my Gopal is only a child and cannot be kept without his morning meal till mid-day."

The hermit smiled and said, "My daughter, you surely mean well, but I am afraid in your sheer ignorance you are only playing with God. It is

all very well to think of Bal Gopal as your own child but one must not go too far! One would say you have no faith in religious rights at all! Radhe Krishna! Radhe Krishna! May the Lord forgive your childishness! — I must take your leave now, my daughter. Radhe Krishna! Radhe Krishna!"

"O no, no! Please. Sadhubaba, — forgive my faults and kindly wait for a while: I shall run to the river, take a dip, run back home and cook a meal for you. Do not go away, please!"

"You are very kind, my daughter. But I have my own rigid rules. I cannot accept any food in a house where the Lord is not worshipped properly and according to the customary rites. Some day perhaps, my child, you will give up your childish notions and realise that the ritual is not so meaningless as you think, and then, if the Lord so wishes, I may be able to accept your hospitality, farewell, my child! you need more light: may the Lord bless you! Radhe Krishna! Radhe Krishna!"

Poor Karmabai burst into tears. "Gopal! Gopal!" she wailed, "can you forgive your poor ignorant mother? — But — but am I your mother? Didn't the Sadhubaba say I was just being silly and childish? He Certainly knows better. I must obey his instructions."

From then on Karmabai scrupulously went through the prescribed ritual morning and evening, and what with the three baths and making floral wreaths and preparing sandal pastes and burning incense and uttering the mantras, the little Lord began to have very late mealtimes and bedtimes and didn't seem to enjoy those at all — particularly His confinement inside the decorated throne: neither did Karmabai herself feel happy or contented any more; even her devotional songs — though technically perfect — failed to rouse her to her former moods of ecstasy.

Only Malati noticed the change and felt sorry for Karmabai. As Karma had no secrets from her, Malati was quick to realise that the simple rhythm of Karma's life was broken. She boldly declared one day that the Sadhubaba was only a busybody and had no business to interfere with Karma's spiritual life.

"No! no!" protested Karma, "he is wise and holy; I am only an ignorant woman."

Soon, however, the Little Lord — probably growing intolerant of bodily discomforts — was roused to action.

Early in the morning one day Karmabai's meditation was interrupted by the Sadhubaba's recital of 'JAI GOPAL! Jai Gopal!' (5)

She came out immediately and with folded hands said: "Namaste, Sadhubaba, — have you then forgive my Gopal?"

She could not finish. The hermit fell at her feet and said: "Pardon me, pardon me, Mother! Forgive my vanity!"

"Please, please, Sadhubaba, don't add to my sins by touching my feet — please! What's the meaning of all this?"

"Holy Mother, your Gopal visited me last night and severely scolded me for interfering with your simple ways of worship. The Lord rightly pointed out that foolish as I am I could not understand the

depth and sincerity of your Love for Him. He then commanded me that I should immediately apologise to you and ask you to forget the ritualistic routine I insisted on. The Little Lord complained he has been missing your motherly affection and His meals had been delayed ever since I visited you, Mother!"

"My poor Gopal!!" sighed Karmabai: Didn't I tell you, Sadhubaba, that my Gopal is only a little child——"

"Yes, you did, Holy Mother, and you were right! Forgive my utter stupidity and bondless conceit, and bless me, Mother, bless me !!"

PRAYER TO LORD KRISHNA

Seeing that the enmity between the moon who is the beloved of the world and the lotus, to be unnatural, the conjurer Krishna changed himself into a child lying on a banyan leaf and, as though to reconcile them, tries to unite his lotus feet with his moon like face. May that Lord bless us.

- Subhashita

THE MOON

ACCORDING TO THE VEDIC SCIENCE

BY: MR. N. M. PILLAI

The proverbial planet of poetic fancy and mental imagery has at last been reached! To-day the moon has become part of Man's domain. The mighty scientific urge which seeks to unravel the secrets of the outer world has certainly been realised to this extent. But side by side with this mighty scientific urge, man has always been swayed by one other urge - the spiritual. The discriminating man who desired to know more about the inner being than the outer things would perhaps not be impressed with the challenge of modern science, but be progressively drawn towards the spiritual urge. The choice here is clearly between the world and God, between the preferable and the pleasurable, between the electable and the delectable. It has not been easy to indicate where and at what times these two deep-rooted human tendencies are discernible, although it is a commonplace remark that the West has inherited and marched forward with the scientific attitude and the East has clung to a life of spiritual aspirations and activities. But the fact is that as worldly men are found in all climes and times, so are found Saints and seers. The apparent conflict between these two attitudes is more in the minds of men than in geographical divisions demarcated by time.

In India from times immemorial the best minds have easily overcome the seeming disharmony between these two attitudes of mind and their outward expressions, and have even brought about a marriage of scientific and religious pursuits. It is the union of these two mighty urges of man that has manifested itself in the eternal verities embodied in our four Vedas, six Vedangas, Sastras, itihisas and Puranas. Age after age keen Indian minds have been preoccupied with such timeless questions as: what is that by knowing which everything in this universe is known? In the courses of this unending and long search for truth, both immediate and ultimate, our sages of old have unfolded to us a vast knowledge about the entire universe including the moon and other celestial bodies. In the context of the modern man's supreme achievement in science by his having descended upon the moon, and thereby created a shining moment in human history, it should be interesting and appropriate to consider the knowledge about the moon as enshrined in the Vedic texts.

The wealth of knowledge that we draw from our scriptures about the moon is more scientific and technical in character than spiritual. It is a fact based on observation that each of the darker and lighter

half of the moon takes fifteen days to mature. But according to the Vedas the moon consists of sixteen Kalas(aspects), gaining or losing light by one aspect each day, and thus moving on to the climax of the full moon or new moon as the case may be. But then what is the sixteenth aspect? This aspect called Rohini is invisible to the earth, does not differentiate between light and darkness, does neither wax nor wane, and is said to represent the eternal time. The Vedic science also holds that the origin of the mind, the intellect and the ego is to be traced to this aspect of the moon. It is probably for this reason that in astrological interpretation all attributes of human mind are associated with the moon. While the fifteen waxing and waning aspects of the moon cause the individual bodies, its invisible aspect is said to mould the mind. Briefly the Vedas affirm that the substance out of which this earth with all its patterns of life is formed is the moon.

The scriptures then go on to consider the origin, functions and purpose of the moon. In its fifteen lighted aspects the moon draws cosmic energy from the solar system and condenses it; in the fifteen dark aspects this energy is released to the earth. It is this absorption and transmission of the solar energy by the moon that brings about the contraction of the waters of the seas and oceans during the lighter half of the moon, and their expansion during the darker half. As a result of this ebb and flow, the waters of the earth never dry up, and a perennial supply of it is assured. In effect this function of the moon may be interpreted as converting the solar energy into water, which is the true seat of energy - the energy that is indwelling in the universe and vitalizing it, and is called Vaiswanara in the Vedic language. Besides, all forms of life on earth owe their continuance and sustenance to the moon. Without the moon being the great medium to receive condense and release the solar energy, life therein will be impossible.

The Vedic science has a lot of knowledge to offer in respect of space too, the conquest of which is now declared almost complete. The Vedas maintain that air or atmosphere Vayu, to be accurate - has a vital part to play in the composition of the solar system. Extending to a distance of over 240 millions of miles, and lying encamped by a nebula of vayu, the solar system is sustained by several layers of this vayu, each functioning in terms of the emanation of the solar energy. These columns of air act as a basis for the universe, and project themselves in three peaks which are associated with the causation of light and darkness, night and days, and the transmission of solar energy. The function of the moon in releasing to the earth the cosmic energy is thus closely connected with the contribution of the air.

A consideration of the above few of the many Vedic concepts in regard to the moon should afford the modern scientists plenty of scope for further exploration of the moon. But if in the fond hope and pursuit of an occupation of, or operation on, the moon, any disequilibrium is effected what fate it will leave on all life in this earth is a big question mark!

“WHY MUMMY?”

Ting, Tong, Ting, Tong, Ting, Tong, Ting Tong,

Sudden ringing of the temple-bells at the adjacent temple woke me up from my early morning sleep.

Hypnotically I was drawn out of my cosy bed, out into the balcony facing the temple.

Long after the silence had taken over, a gentle tap of my mother on the shoulder broke my spell the spell of the ringing bells.

“What was the tolling of the bells for?” I asked her.

“To wake up God,” was her innocent answer.

“Sorry! Do you mean to say, mummy, that God also sleeps like us? Then who looks after us when He is asleep?” I could not help asking.

“Ummm....., look, dear, it is too early for you to wake up yet. Go back to sleep, will you?”

The above flashback of my childhood occurred to me when the other day my five year old came up to me with great enthusiasm, asking,

“Mummy, mummy, what is the address of God? I want to send Him my birthday card.”

Before I could grasp the full essence of it, another tiny voice joined forces.

“Better still, why not to ring Him up, mummy? on the phone we can very well explain to Him all about our fancy dress party. You just give us His telephone number, o.k. mummy?”

How I wished the answer was as short as the telephone number.

Mine, of course, were not the only ones to put me in a mental muddle.

Very distinctly I remember the Christmas day when, as usual all the children from the neighbourhood had gathered to gether at our place in the afternoon. They were busy decorating the Christmas tree, a big green leafy branch plucked from the garden. All of a sudden I heard a great deal of noise in the form of heated arguments from the direction of the nursery room.

“No, you can’t.”

“I can.”

“I say, you can’t.”

I found my intervention inevitable.

“Mummy, mummy, Veronica says, I cannot see Jesus.”

“Why not, dear?”

“Jesus is not her God, aunty,” was the credulous reply.

“Of course, dear, He is your God by all means, but I just want to know one thing.

What does your grandmother call your daddy?”

“Fred”.

“What do people call him?”

“Doctor.”

“And what do you call him?”

“Daddy, of course.”

“Now do mean to say, your grandma’s Fred, the doctor and your dad are three different persons?”

“No,” she giggled.

“You see then, sweetie, your Lord Jesus, Mariam’s Mohamed and Deepa’s Lord Krishna are one and the same person. He only adopts different names for different people.”

“Really aunty? Oh, how wonderful! Well Deepa, tonight you will also get a present from Father Christmas, happy?”

And sure enough, dear dad had great fun acting the roll of Santa Claus that night, dropping presents into the stockings hanging from two tiny beds.

But it seemed the matter was not to end there.

One Sunday morning,.....

“Mummy, mummy, Veronica’s daddy has gone hunting today. She says when he comes back he would bring with him so.....much meat. One day he had even brought home a big lion. Aunty Marie cooks nice nice things for Veru from that.”

“Yes mummy; why we never have any meat dish? Veru says she is very strong because she eats meat.”

The blunt question was simply appalling me. But the urgency and importance of it prompted me to say that which my conscious had always felt was the truth.

"You remember Sonny, the other day that Bunny had died in your school and you had come home all in tears? And Honey, when aunty Iris lost her Suki, the parrot, you were the one to cry most. When that orange fish died in the aquarium, you both were so sad.

It is not that because we are Hindus we should not do this or that. We are human beings first, and as such, God has given us a sense of wisdom to judge between good and bad.

Tell me my darlings, would you like to take your food directly from Mother Nature or from the dead carcass of an animal who has had his food originally from Mother Nature?

As for being strong, this is what the scientific people of the world have proved. According to them the strength derived from the flesh of a dead animal is not as lasting as the strength of a vegetarian.

Again, wise men have said this body of ours is a temple of God. How can we befoul such a holy thing with filthy abominations as meat, alcohol or tobacco?

We should live, not for ourselves but for others. Should go through the world as friends and helpers, earnest in loving reverence and care for all live things. Every wakeful hour of our life and also that of even our sleep should be utilized for the good of others.

This is our ageless teaching. With this lofty philosophy of ours, how can we ever think of living at the cost of some innocent, defenceless creatures? Isn't it a total physical and spiritual degradation of ours?"

I could see that they found the argument digestible.

But no sooner do I have sign of relief, than fresh problem would crop up from somewhere or other.

The scene was very pathetic. Poor ayah had lost her small daughter and I had to lend the most sympathetic shoulder to her crying, broken heart and share her loss with her.

But my dumber little ones simply could not understand why our ayah's poor little girl had to die.

It was a himalayan task for me to give them an intelligible explanation. Luckily something I had read somewhere came to my help at this time.

"I would tell you a true story that would answer your query, dear," I told them.

"Late Shree Jamshedji Mehta, a saintly person of Karanchi, had once an unpleasant task of breaking a piece of news to a widow of the death of her young, promising and only son.

With great difficulty when he managed to convey the message, the mother was stupified for a minute, and then he was amazed to see her bend down upon her knees and pray to God saying, "Lord, my son was given to me by you. Today he has been taken away by you. Yours has come back to you. As long as he was in my trust, I have tried to look after him my level best. Now he is in your most worthy hands, let me not give way to grief at my loss."

And it gave them a thought to ponder over.

Personally I feel life is all the more interesting and colourful in this otherwise mundane world with the little angel's tornado of innocent, hearty, unpretentious, devout, simple and at times highly philosophical questions. There is no end to the inquisitive mind's Y's however wise one may be. Fortunately or unfortunately, we who want our off-springs to think, speak and act nothing but the truth cannot even bluff them. The situation is very embarrassing when we ourselves do not know the answer to their 'whys'.....

.....and that is what I am going to be in if my hunch is justified, judging from that mischievous and mysterious look in their eyes this rime. God knows what they have in those tiny heads of theirs.

Ah yes, only He knows.

My God! They are your unique creations! Hats off to You!

**All the illumious forces of nature
are free from destruction and being
in harmony with one another mani-
fest their activities in conformity
with reason. They are the supporters
of the self sacrificing activities
which find favour with them.**

WHAT PART HINDU COMMUNITY WILL PLAY IN THIS COUNTRY

By H. M. DEKHTAWALA (Advocate)

Our community though of Indian origin, has been rooted in this country having its history going back over 150 years. Our community has played an important roll in the trade, culture and custom of this country. Our people have always assisted and have lent a helping hand to the Government in this country, with their knowledge technique and experience. No doubt there are a few people of our community, who have acquired wealth in trade or profession. But taking an average, most of our people are hardly affluent or in higher income group. We have got in our community, artisans, traders, contractors, engineers, lawyers, doctors and accountants. Some of our people are also, employed in public or private sector. But wherever they are, they attend their job diligently and faithfully and thus have played an important part in the welfare and advancement of this country.

Since the formation of Tanganyika African National Union, (TANU) members of our community have assisted its members in achieving independence of this country, and since independence, we have continued our whole hearted support to the TANU and the Government of this country. We have served the Government loyally and faithfully so far, and even this day, many of our members are the citizens of this country. There are certain members of our community who are non-citizens. Nevertheless, they render their useful services in the welfare of the country with wholehearted spirit of co-operation and sincerity in whatever field they are, be it trade, vocation or service in government, parastatal or private.

This is an opportune moment when we have to pause, consider and ponder what part our community shall play in this country. Our community has been spread out in every nook and corner of this country. Thus our people usually come in contact with people in all walks of life. Unity in variety is a plan of nature and our community has recognized and inherited the same. We are interwoven with one another with the Common bonds of love and fraternity and respect for one another. Hindus have never acted in collusion or entered in political intricacies but always acted

with confidence and sheer gesture of good-will and co-operation.

Our community has to perform in this context an important function in the advancement and progress of this country. I would like to express briefly, according to my understanding and belief, the following views which might enlighten the members of our community.

Firstly, in my opinion, all have to express their allegiance to the nation, and our community can not be exempted. We have adopted this country. Hence we should express our loyalty to this country. It is an inherent right of the subject to seek protection and security from the State, for the person or property of each individual and an individual has to discharge an important obligation to the State that he shall be at all times, loyal and law abiding citizen. I am sure that our members shall always consider this factor as an essential ingredient and act always in the interest and welfare of the country by expressing their loyalty to this country.

Secondly, all members of our community should be fraternal to one another, and also a spirit of brotherhood be maintained, with the people of this country, irrespective of their caste, colour, creed or religion. Our Hindu Religion says that all men are equal before the Almighty. You will find that the principles of Arusha Declaration, and the manifesto of Socialist State, adopted by our nation have much similarity with the principles of Sanatan Dharma, and even our Vedas and other Scriptures are embodied with similar principles. Nowadays, with the advent of knowledge and scientific inventions, the boundaries of the countries are wiped out, and the spirit of internationalism prevails. Efforts are made to conquer the space and the man has reached and stepped on the Moon. It should therefore be a man's motto that world is my country, and humanity is my nationality. We find that a spirit of brotherhood and mutual trust amongst people prevails, and all live in harmony and mutual confidence. We appreciate that such spirit is prevalent

in this country. This is not a small achievement. The happiness of an individual lies in the happiness of the State and its people. We must encourage and strive hard to spread the spirit of brotherhood and co-operation. This should be done with determination and firm conviction as it is necessary in the interest of the people at large. We must strengthen it by our action and conduct. Action prevails the speech. What you preach, must be followed in action.

Thirdly we must co-operate whole heartedly with the spirit of Arusha Declaration and encourage self reliance projects, by *taking* an active part in them. The country can advance not by borrowing loans and industries from outside countries, but by the sweat and sacrifice of its people. Nation has so far saved a lot of money by carrying out self reliance projects. Members of our community have contributed in such self reliance projects, and they should not leave any stone unturned when called upon to do so hereafter, in such beneficent and useful activities and projects.

Fourthly we must send our youths to gymnasiums, and national service camps, T.Y.L., boy scouts and girl guide movements, to train themselves physically fit. The training which they get at such centres will be useful to them. They can serve as a Reserve Force of the Country and thus protect the country from any outside or imminent danger or in times of need. This training will be useful to them to encourage their patriotism, self respect and discipline.

Fifthly, we must celebrate all national celebrations on common platform, and this will infuse in the members of our community the spirit of national awareness. Such celebrations encourage the people to act with unity and keep in wiping our segmentation of casteism, tribalism or sectionalism. People become conscious of celebrating such occasions, jointly and with unity. Thus there will be created a spirit of brotherhood. All national organisations be supported wholeheartedly and people should merge their activities, in the interest of the nation as a whole.

Lastly all our members should identify themselves as the part and parcel of the nation and should not use the community places for their giving out discontent or petty quarrels. They should use such centres as means of spreading knowledge and conduct useful activities for the welfare of the people of the whole country. We must show to our brother citizens that we have got common interest and aspirations with them. We are not separate or are not here to satisfy our self centred motives. We are law abiding subjects of this country and we shall strive with all our capacities, resources and means at our disposal, and with the knowledge, technique, and experience which we possess, to prove to be part and parcel of the national life.

In the end, I should like to remind you the advice of our illustrious President of the Republic of Tanzania.

"PLAY YOUR PART, IT WILL BE DONE."

In the sight of the ignorant He seems to be moving whereas the enlightened one knows that He does not move; for the ignorant He is very far but for the enlightened one He is near at hand. He is within all this universe and He is even outside all this universe.

WHAT PART HINDU COMMUNITY WILL PLAY IN THIS COUNTRY

By H. M. DEKHTAWALA (*Advocate*)

Our community though of Indian origin, has been rooted in this country having its history going back over 150 years. Our community has played an important roll in the trade, culture and custom of this country. Our people have always assisted and have lent a helping hand to the Government in this country, with their knowledge technique and experience. No doubt there are a few people of our community, who have acquired wealth in trade or profession. But taking an average, most of our people are hardly affluent or in higher income group. We have got in our community, artisans, traders, contractors, engineers, lawyers, doctors and accountants. Some of our people are also, employed in public or private sector. But wherever they are, they attend their job diligently and faithfully and thus have played an important part in the welfare and advancement of this country.

Since the formation of Tanganyika African National Union, (TANU) members of our community have assisted its members in achieving independence of this country, and since independence, we have continued our whole hearted support to the TANU and the Government of this country. We have served the Government loyally and faithfully so far, and even this day, many of our members are the citizens of this country. There are certain members of our community who are non-citizens. Nevertheless, they render their useful services in the welfare of the country with wholehearted spirit of co-operation and sincerity in whatever field they are, be it trade, vocation or service in government, parastatal or private.

This is an opportune moment when we have to pause, consider and ponder what part our community shall play in this country. Our community has been spread out in every nook and corner of this country. Thus our people usually come in contact with people in all walks of life. Unity in variety is a plan of nature and our community has recognized and inherited the same. We are interwoven with one another with the Common bonds of love and fraternity and respect for one another. Hindus have never acted in collusion or entered in political intricacies but always acted

with confidence and sheer gesture of good-will and co-operation.

Our community has to perform in this context an important function in the advancement and progress of this country. I would like to express briefly, according to my understanding and belief, the following views which might enlighten the members of our community.

Firstly, in my opinion, all have to express their allegiance to the nation, and our community can not be exempted. We have adopted this country. Hence we should express our loyalty to this country. It is an inherent right of the subject to seek protection and security from the State, for the person or property of each individual and an individual has to discharge an important obligation to the State that he shall be at all times, loyal and law abiding citizen. I am sure that our members shall always consider this factor as an essential ingredient and act always in the interest and welfare of the country by expressing their loyalty to this country.

Secondly, all members of our community should be fraternal to one another, and also a spirit of brotherhood be maintained, with the people of this country, irrespective of their caste, colour, creed or religion. Our Hindu Religion says that all men are equal before the Almighty. You will find that the principles of Arusha Declaration, and the manifesto of Socialist State, adopted by our nation have much similarity with the principles of Sanatan Dharma, and even our Vedas and other Scriptures are embodied with similar principles. Nowadays, with the advent of knowledge and scientific inventions, the boundaries of the countries are wiped out, and the spirit of internationalism prevails. Efforts are made to conquer the space and the man has reached and stepped on the Moon. It should therefore be a man's motto that world is my country, and humanity is my nationality. We find that a spirit of brotherhood and mutual trust amongst people prevails, and all live in harmony and mutual confidence. We appreciate that such spirit is prevalent

SHIVRATRI

(By H. P. Sharma)

All over the world, wherever Hindus live, they celebrate shivratri, the Night of Blessing. Hindus fast upto midnight and partake of food only after having propitiated God and asked for His Blessings. It is impossible to calculate how this Night affects individual lives, but as far as religious and national life of India is concerned, this Night ushered a day full of rich possibilities of immense proportions.

It happened in a very small way. In a small temple of Tankara — a village in Gujarat (India) — a young boy of 14, Mool Shanker, prayed with all the sincerity of a young heart to the Almighty God for His blessings. The blessing came in the form of a doubt which made this young boy leave his home and all that a home stands for. For 30 years, continuously, he knocked at the door of enlightened sages, travelled wide, sought knowledge and guidance, did penances, faced wild beasts and bitter cold of the mountains and ultimately came to a frail old man who was blind but had the true light in his heart. This blind man directed Mool Shanker to a new vision — a vision of great glory and truth. He renamed the young man and called him Dayanand. The teacher's name was Swami Virjanand. Initiated and by this old illustrious teacher, Dayanand began to heck down the undergrowth of superstitions and ignorance that festered in India in the early 19th century.

India of those days, with all her deep knowledge buried under the heap of trash of petty religious

observances, was rorting with all sorts of diseases. Any evil, that you can name, and many more that you cannot even name, flourished there. It was indeed the darkest night in the history of India, — spiritually, socially, intellectually and even materially. But dawn is nearest when night is the darkest. So was it in this case. Dayanand preached a new way of life, bitterly fought opposition and carried his noble ideas throughout the length and breadth of the country. A reformer never has an easy task. He has to cut every inch of his way. Dayanand did it splendidly. It was he who first raised the voice against untouchability. "No one is so low as to be spurned and no one is so high as to be unapproachable" he said. He was the first man to realize how artificial was the caste system which split the Hindu community into great many sections. He told the people that the Holy Vedas made no distinction between the highborn and the lowborn. Swami Dayanand was an idealist who translated his ideals into practical life. He fervently prayed for Light and Knowledge. And when he got them, he passed them to humanity so that humanity no longer groped in dark but awoke to its responsibilities and to its destiny. It was the Night of Shivratri — the Night of Blessing — that wrought this miracle.

Today when the Hindu Mandal is celebrating its Golden Jubilee the message of Shivratri becomes all the more imperative and crystal clear and is nothing else than the quick integration of the various sections of the Hindu community with the Hindu Mandal.

ROOPA - RAMU

By Indrakumar P. Dave, M.A.

The Universe was tuned to the melody of music,
Breezes played on the tops of the hills,
The river murmured forth and cuckoos cooed,
A shepherd played his flute tunefully.

Thus a melodious musical concord was sounded,
This would Ramu hear calmly.
All alone would he graze his animals,
And hear the rhythmical low.

He asked his innocent self one day,
'If music be found in everything,
Why not in me?
Why not my untouched heart chords
Give out the musical melody that riseth in Nature?'

He took a gourd and made a flute out of it,
And played forth his heart's song;
for he had many a time seen
And heard Roopa singing raptures.

Many a time she went to the groves
At the out skirt of her tiny village,
That nestled against green hills
To flit away joyful hours.

Roopa was born of high and Ramu of low,
She engulfed in riches, he endowed with poverty
Made their classes far apart. YET
With love so ardent Ramu would woo to wed her.

Once Roopa slept in a pool of moonlight,
Ramu sneakingly drank in her beauty;
At long last Roopa straightened her rumped
petticoat,
Looked lovingly at her self and serenely paced
homewards.

Roopa endowed with more than a normal share
of beauty.

Appeared exquisitely beautiful in a robe of
embroidered silk
which flatteringly moulded her figure;
Her gait had a fawn-like beauty.

She saw Ramu nearing her with a Lute in his hand,
She caught a flash of scorn in her eyes;
But Ramu was the lovely image for her,
And her look became meaning-ful.

There were dimples in her cheeks and
A twinkle in her eyes;
Her hair woven into two plaits hung flatteringly
on her bosom,
And Roopa became a pretty poem.

Ramu felt an upsurge of joy and saw promise in
Roopa.

And Roopa saw her wish in Ramu and her face
became a mask of happiness
The young life that burnt inside
Shone through her eyes and made them glow.

A lock of hair straggled over her cheeks,
And the wind played its simphony,
And her heart sang its harmony,
Roopa saw her social class melt away.

Roopa's lips held a promise of bliss,
A wave of emotions seized Ramu,
Roopa's lips shaped a curvy smile,
And under the heavens Roopa and Ramu clung
to each other.

Roop, on the verge of joyful tears,
Swung to the rhythm of her song, and her face
Reflected the charm and gaiety of her naive heart,
And amidst Nature — the Divine Priest,
Roopa and Ramu were wedded into oneness.

Science and Religion

By Kanti Dhruve

This is the age of predominating materialism. Science, technology and inventions rush hurriedly far advance. Man has probed into mysteries of physical nature and harnessed its forces for human material comforts. Man has landed on moon and is trying to penetrate into other planets million of miles away. What are all these for? All efforts of harnessing physical nature are towards making human being happy. But the discoverers and inventors cannot say whether their inventions would be utilised for world construction or human destruction. No doubt some sciences have a boon, but others have been curse to human being.

Violence has taken place of love, fear has taken a grip all round. Human happiness is far away from vision. One human being tries to exploit another human being socially, economically and sentimentally. This, the man calls

civilisation. The influence of over-materialism on human mind has kept it backward in respect of realisation of highest human value of life.

If the civilisation is to be preserved, if the human society is to be made healthy and happy, religion is the only answer to counteract the evil effect of over-materialism.

Science and religion can dwell together in unity and good will. They will have to illustrate mutually and demonstrate the wisdom, power and grace of the Almighty. Science should adorn and enrich religion and religion should enable and sanctify science. Science is a heap of facts and figures minus spirituality. The one very young in science and the one very ignorant in religion, both of them miss the truth, the true end and aim of life.

Common be your prayer
 Common be your end
 Common be your purpose
 Common be your deliberations
 Common be your desires
 United be your hearts
 United be your intentions
 Perfect be the union among you.
 We seek Thy blessed feet to mediate
 Upon Thy glorious form of holy light,
 Which drives away the gloom of sin we hate
 And makes the souls of righteous people bright.

Message of Gita

By B. V. Patel

Biologically a man is a living being just as other living beings. But in man there is something more which makes him distinct from other beings. Then what is something more?

The Hindu word "Dharma" appears to have deeper and wider meaning than the word religion which is generally taken as faith in particular creed or dogma and practised in outer ceremonial form. Dharma has been derived from Sanskrit root "Dhru" (to hold) and it stands for that which holds up the existence of a thing. It is essential nature of a thing without which it can never exist. The essential nature of a thing, therefore is called its Dharma. Man has also an essential nature that upholds the existence distinct from the rest of creation and that essential nature is divinity. Human being is divine by nature, but the divinity in him is obscured by many impurities such as lust, greed, anger, hatred, envy, pride and selfishness.

The Gita teaches several methods as means to an end to remove impurities so that the blossom of divinity may manifest to the fullest extent, the main of which are inner religion, importance of work and duty, a sense of renunciation and non-attachment towards the material side of life, need for disinterested service and social sense and the development of the human ideals.

One of the main aspects of the Gita is that the emphasis on inner religion is more important today than the practice of ceremonial rituals, although, no doubt the outer form of religion is the support of inner religion as a means.

The second aspect of the Gita which is as valuable today as in the past is the emphasis it lays on the necessity to work and perform actions having the force of duties. The obligation of work extends to all spheres of life and not merely to religious duties. If a man does not work, he not only harms himself, but he harms the community also in which he lives because he profits by the work of others without contributing his own mite. The action of which the Gita speaks is no doubt primarily religious duty and its religion or yuga Dharma. The present industrial and scientific age has revolutionised one's manner secondarily social duty; but the duties vary according to evolution of society and are considered obligatory for its preservation or progress at any particular period. Every age has of living. Man's notions about the value of things of life have radically changed. The social equilibrium has been radically upset; therefore the results are two extremes, idle rich and the idle beggar, the extreme form of capitalistic industrialism and the extreme false sense of religious

pietism. This upsetting of human's social equilibrium and the consequent changes of value have resulted in giving religion a secondary place in one's life. But the man's duty to work for himself as well as for others still remains an obligation of a religious nature. Therefore good actions are obligatory to revive the equilibrium in the society and to make the society healthy and happy. It is a fundamental law of human relations that one cannot increase his own standard of living excessively without lowering the standard of some others because the system is based on exploitation and spoilation. The standard of life must certainly be raised higher, but the standard is not to become overrich at the expense of others but to lead a moderately enjoyable and noble life as good citizens of the world. The entire teaching of Gita is directed to such a change from within.

The third important point which the Gita teaches is the integration of the individual with social life in which he lives. The man has realised the necessity of synthesising individual freedom with social obligations, but this cannot take shape unless there is an urge from within to sacrifice one's benefits for the good of the society as a whole. Man's social problems are increasing in numbers as well as in intensity. Distribution of wealth and the necessary articles of living have become a major problem. Some people assume an attitude to be considered themselves as religious minded making a show of external practices of religion are resorting to anti-social activities, such as profiteering, black marketing, adulteration and various other social crimes. Because of this the eternal truths of the Gita are more important today as they were before to lead its followers from outer to inner religion.

The Gita teaches non-attachment. With the increase in scientific knowledge and inventions, although the man's standard of living is rising higher, it does not bring peace and happiness in one's mind. The only way to escape from this state of continuous mental turmoil is to discard many superfluous things from one's daily life and maintain an attitude of non-attachment.

The adoption of humanism as a common religion is also the teaching of the Gita for the modern age. If humanity is to be treated as indivisible and one, and if God is one, as a necessary corollary religion must be one and one only and that is of humanism. If the religion is to be taken in this sense, the universal brotherhood will not be far from horizon, on the single platform of religion.

Hindu Outlook of Life

BY: MR. BHAILALBHAI PATEL

On this auspicious day Hindus, while celebrating the Golden Jubilee of its Mandal, bow their heads in respect and reverence to all the religions of the world. It would not be out of place if we try to get some glimpses of Hindu view of life on this occasion.

The contents of Hindu faith regarding God, nature and soul have come down to Hindus through scriptures from the days of Rig-Veda. Since then, through thousand of years, they have been amplified and elucidated by the later scriptures and verified by the realization of the seers of every age including the present one. The findings of the Hindu seers reveal certain unalterable eternal truths about life and existence, such as the immanence of God in nature and the divinity of the Soul. These may be said to be the fundamentals of the Hindu faith, which for this reason, is also called the Eternal religion. It is on such eternal verities that the entire structure of Hindu life is built. And this is perhaps why this structure has lasted through scores of centuries.

The essential divinity of man is one of the fundamentals of Hindu faith. His soul being none other than God, man has always within him the potentiality of becoming divine in all his bearings. The fact is, as long as man does not realize his oneness with universal spirit and remains to his physical body and the physical universe, he continues in a state of bondage. He is almost a brute in Human form. Yet Hinduism does not damn him for ever. It helps him onward step by step till the brute in him disappears altogether yielding place to God. To speed up this glorious transformation is according to Hinduism, the very object of human life. Every thing else is considered as a means to this end.

Spiritual practice consists essentially in battering this bastion of ignorance, lower self till it is reduced to nothingness. This comes through renunciation of desires and the fundamental requisite of spiritual practice. This cannot be accomplished in a day nor by all at the same time. It is the ideal but it has to be reached through stages, each man to start from where he stands. This is why the path of desire (Pravritti Marg) sanctions even the pursuit of desires within certain limits. One has to gain perfect control over nature, external and internal when the divine soul within manifests itself completely. This may be done either by psychic control or philosophy of worship or work or by any combination of these. Hindu religion with all its temples, images, rituals and mythologies with all its varying shades of spiritual ideologies points unmistakably to this.

Thus religion with the Hindus is an immensely practical affair. It is to regulate a man's life and conduct in such a way as may enable him to advance as far as possible towards divinity from where he starts. The practical courses of religion must, therefore, fit in with his natural requirements depending on the stage of his spiritual development. Each man has to take up the course that suits him best that is the doctrine of each "according to his capacity."

Another important fact is that the spiritual progress made during one life is not lost. The stage reached by a man in one life becomes the starting point of the next. Virtue and vice do not cancel each other, each brings its own results separately. And one rises above both on the dawning of self-knowledge.

The immanence of God in nature is another outstanding spiritual truth admitted by all schools of Hindu thought. Beneath the ever changing diversities on the face of nature, there is an underlying unity in God. Therefore unity in diversity is regarded by the Hindus as the fundamental law of nature. They are taught to appreciate the need and function of both these factors of unity as well as diversity in creating the symphony of nature. Diversity is no accident. It has a meaning and value. It proceeds from the urge for divine manifestation "I am one - may I be many"; this omnipotent will of the Lord fulfils itself by projecting infinite diversities. His prakriti (cosmic energy) has the potentiality of throwing out endlessly new forms. This is why nature bears on it the stamps of manifoldness.

In relations with fellow men anything that makes for unity is good for spiritual progress. Selfless love makes for unity, therefore it is good. This is why Hindus are asked to cultivate such love through the selfless service of Humanity. Hinduism teaches to expand one's heart through such service till he succeeds in embracing the entire world as his very self. Indeed expansion of heart, is the rhythm of spiritual life. The Hindus are taught to expand their hearts through renunciation and service. This is their religion. In the scheme of Hindu life this Dharma of selfless service is a prominent factor.

The relation between individuals is expressed in terms of duties and not of rights. The assertion of rights and consequent scramble for power and privilege very often proceed from lust, conceit and crass selfishness. It is through the discharge of the prescribed duties that one may expand one's heart and advance spiritually. The entire range of Hindu life from the crudest stage right upto the highest to a graded course of renunciation and service gradually lifts one up to the great vision of the central divine unity in the midst of diversity.

Among the many and diverse, one should ceaselessly and consistently strive to see the eternal one. This is verily the key note of Hindu life.

The age old scheme of life characterized by renunciation and service has to be revived. Consciousness of duty has again to gain prominence over that of right. The relations between individual and groups within the society have to be readjusted accordingly. Every individual be he a son or a servant is a manifestation of God and as such he has to be treated with due regard. This does not stop at this. Revitalized by such overhauling they are expected to extend their vision of unity in diversity beyond the framework of the society by a selfless service to be extended to all corners of the earth.

One desires to get the best things of this world as also of the finer worlds. Hindu religion shows the way of fulfilling such desires. It teaches that one has to sear his desires. Each and everyone of them is not good. Some lead one to evil deeds which bring misery as their sure effect. One has to drop those desires if he wants to be happy. The desires such as lying stealing, cheating, inflicting injury upon others are all evil deeds. They react upon one by bringing in miseries. One must avoid these. Again scriptures enjoin one to do certain meritorious deeds which may surely bring happiness to him. Any act that helps one to become selfish is a meritorious one. Such act alone can bring happiness. One has to pay for one's future happiness out of one's present selfish interests. Each of these good acts is a sacrifice.

Hindu life is divided into four stages: Student's life, Householder's life, retired life and life of renunciation. For each of these four stages coming one after the other, certain specific duties are enjoined.

The essential principle of Hindu religion in relation of man with man is that the use of enjoyment of anything except after fulfilling the necessary obligation towards other Human being is to be regarded as theft and therefore reprehensible both in the eyes of the state and God. But there is not the slightest doubt that the future of the human race depends on the success with which the foremost men in the society exert themselves towards the realisation of this notion. Equality and fraternity are not possible unless something is done to render opportunities equal. The basic truth is twofolds; firstly that no one shall enjoy an amenity prior to fulfilment of his obligation. Secondly the emphasis is on the obligation and not on the rights. The only right which is recognised and extolled is the right to service and then should serve that comes to one's eyes realising that they are mere forms of one and abandoning hatred of all living beings.

Hindu religion stresses the necessity of setting good example to the mass. It is the withdrawal of the ego of better men in the community so that the more power is transferred to their hands, the less they think of themselves and the more they think of human life as a whole.

Let my Thoughts be True.

RAMBHAI M. PATEL & SONS.

CLEARING,
FORWARDING
&
TRANSPORTING AGENTS

Congratulations to SHREE HINDU MANDAL
on the occasion of Golden Jubilee

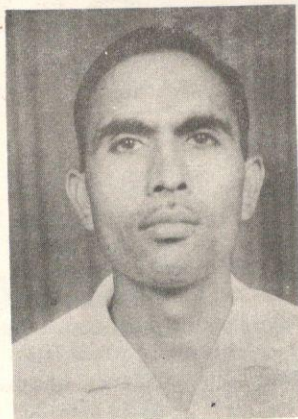
P. O. Box 1381

Telephone 22678

D A R E S S A L A A M

'SHIVA' A SYMBOL OF UNITY

By S. C. Sharma

The achievements of ancient India in the realms of philosophy and religion are universally acknowledged. But all of us do not understand the significance, nature and meaning of symbols expressing various aspects of religious philosophy. For example we take only idol-worship. It is wonderful and great imagination. A man should mould his life so as to be always on the path of progress, aiming at self-realization—is the ultimate aim of vedic culture. There are many ways of reaching that ideal and idol-worship is one of them. Idol-worship means a worship of that ultimate reality in size and most beautiful shape in a direct way. But most of the people have no clear idea about it and so think in a different way.

I understand them in a wider form and that also within the range of geographical environment. Shiva, the lord of welfare and also death is nothing more than the image of the cultural map of India. His head with matted hair ('JATAS') and halo of Shining moon from where Holy River Ganges spouts out is the Himalayas with its dense forests and ice capped peaks of the Everest (local name is Gauri Shanker). The snakes in his neck represent the region of Tarai (Lower Himalayas) full of cobra-snakes. The ashes and dust on his body are nothing but the alluvial silt deposition of Ganga Jamuna Plain which is the granary of the country and greatest consuming area as well. The skin of a lion on his waist showing central India, which is famous for her fearful lions. His left hand with 'DAMARU', the most popular musical instrument in Nagaland. 'Trishul' in the right is showing North-West part of Pathans who always carry with them trident like weapons. On one side he has a bull famous in West Rajasthan and Gujrat and on the other side a 'Kamandal' —

shaped (a water-pot) Bay of Bengal — a source of Eastern Monsoon.

Lord Shiva is the controller of rainfall which is caused by the Himalayas. He is known for his extra-ordinary kindness (DAYA) and furious anger (KROHD) and unlimited power, winning over desires (KAM) are the three main roots of Indian culture along with individual, social, national and even with political approach. These three merits are also shown in the National Flag by three different colours and the 'Chakra'.

Thus not only religiously but in all aspects of our life, he is a symbol of India's land, her physical features, elements of climate, social status, worldwide brother hood and the basis of our Vedic Culture. When he is happy, there is rainfall at proper time, proper place and in proper amount — the crops in plenty — a sign of prosperity. But when he is angry a sort of curse is followed by floods, droughts and storms causing number-less deaths. India is SHIVA and SHIVA is INDIA.

Shiva is not a God of a part of society or a province but from Kashmir to Kanyakumari and from Somnath to Surma he unites the different modes of Vedic culture. The literature or music, art or archeology — all are from him. He is the true picture of our way of life, National unity, feelings and a higher status of thinking. The theory of non-attachment is an extra-ordinary gift of culture and that too enjoying the life of this material world — comes from him. We should not forget it when we worship 'Shiva' — a giver of prosperity to us and to our nation. No wonder we worship him.

GANDHI MISSION

This is the Gandhi Centenary year. In most countries influential committees have been formed to celebrate Gandhi Centenary. In many countries Gandhi Foundations have been set up. Mahatma Gandhi — was he a social reformer, religious leader, statesman, politician or a freedom fighter? He was a combination of all. He led a life of Truth and Non-violence. Ahimsa was his creed. What did he preach? What did he practise? "Be pure in thought, word and deed", "Conquer untruth with truth", "Defeat violence by non-violent means". For the faults and short-comings of others he did penance. On many occasions he had subjected himself to prolonged fasts to correct his disciples as well as the whole nation. He stood for Truth and Non-violence, and Service and Sacrifice were his watch words. His life was an 'Experiment with Truth'. No man of our time had the hold on the masses that he had. The devotion that he had from millions of his countrymen was extraordinary. He was a giant among men.

The ideals, for which Gandhiji stood, which he preached, which he practised and for which he sacrificed his life may all be summarised in one word 'GANDHISM'. Gandhism is not a religion, it is not a political creed. It is a way of leading a life, it is a great philosophy, but very simple which any ordinary person could follow.

What shall we do to propagate Gandhism? Centuries ago India had sent to the neighbouring countries Missionaries-Buddhist Monks — to spread Buddhism. Shall we not do something similar now. Gandhi Foundations or Gandhi Missions could be set up in important cities throughout the world. Gandhi Smarak Nidhi, Gandhi Centenary Celebration Committee (India) and more than all the Government of India should come forward to train volunteers who would be prepared to lead their lives in the Gandhian way. They should be sent out to different parts of the world to serve in the Gandhi Missions.

We in India have plenty of well qualified and experienced Doctors, Engineers, Teachers, Experts and Specialists who will be prepared to go out of India and while continuing in their profession, will be prepared to spend their spare time to propagate Gandhi ideals and in their new environments live like true disciples of Gandhiji. This will be the greatest contribution which India could give to the rest of the world.

If it is taken up on a Government to Government level, most of the developing countries would like to get our assistance in manpower. Any one sent

out for service in a foreign country should be one who would be willing to spend his leisure hours in the propagation of Gandhian ideals and who would himself lead a Gandhian life. This will earn for India more prestige and outsiders will understand India better.

Already we have our Doctors, Engineers, Teachers and Experts in many parts of the world, either working in the Government, United Nations Missions or following vocations of their own. We have our highly qualified Doctors and Scientists working even in the United States and the United Kingdom — why speak of the developing countries only. It is for the Government of India, through their High Commissions and Embassies to gather these highly educated and influential people, and get them to found Gandhi Missions, which should be used as centres for study classes on Gandhian ideology.

It should be possible for those Indians who are going out of India, to work in foreign lands, to attend orientation (I do not want to use the word indoctrination) courses, where they could study Gandhian ideals and Gandhian way of life. It may even be made compulsory for them to attend these courses before they leave the shores of India. The Gandhi Smarak Nidhi will be the ideal institution to run these courses. It should also be possible for the Gandhi Smarak Nidhi to supply sufficient literature to the Gandhi Missions abroad. As Gandhi Missions will not be sectarian or political there will be no opposition from any quarter. The Gandhi Mission will only be aiding individuals, to imbibe self-respect and self reliance and to lead a life of service and sacrifice.

The observant and non-violent (gods) found him abiding in waters like a
lion, gone past all obstacies, past enemies

TRIKAMDAS LADHABHAI & SONS

*Our good wishes to all on this happy occassion of the
Golden Jubilee to the HINDU MANDAL*

Cable "Wealthy"

Telephone Office 20827
House

P. O. Box 525

DAR-ES-SALAM

Fortitude, Forgiveness, restraint of senses, non stealing, external and internal purity, ascetic self control, intelligence, learning truthfulness, never being angry these ten are the characteristics of religion.

BUILDERS (V. M. CHAVDA) LTD.

We send best wishes to all our Customers
and friends on this occasion of the

GOLDEN JUBILEE OF
THE HINDU MANDAL

P. O. Box 831

Telephone 21088

NKRUMAH STREET

D A R E S S A L A A M

One moon dispels all darkness of the night, not a thousand stars.

Tanzania Trading Corporation

(Formally: PREMCHAND DHARAMSHI & CO. LTD.)

On the occasion of the fiftieth anniversary
of SHREE HINDU MANDAL we extend
our warmest greeting

“GENERAL MERCHANTS”

P. O. Box 2705

Telephone Office 23186
House 22742

D A R E S S A L A A M

“O Lord in thee may all be happy. May all be free from misery may all realise goodness, and may no one suffer”.

JERAJ AGENCIES

Distributors for

B. A. T. Tanzania and

Dealers in:-

All Kinds of Cigarettes

P. O. Box 633

Telephone 20198

DAR-ES-SALAAM

Congratulation to Shree Hindu Mandal on this happy Golden Jubilee Festival

---

(Both) "We have listened to thy words. O poet; thou hast come from afar with cart and chariot". (One) "Like a woman with swelling bosom (sukling her baby), like a maid for her lover, I will bend for thee". (The other) "I will bend for thee".

GENERAL TRADING STORES

Direct Importers of:-

Austin, Bedford, Albion, Land-Rover,
Commer, Truck Spares, Tools &
Accessories

Extend Warmest greetings on the occasion
of Golden Jubilee of SHREE HINDU MANDAL

P. O. Box 241

*Telephone Office 20868
House 20454*

MOROGORO ROAD

DARESALAAM

We, thy mortal friend, choose thee, a dog, the child of the waters, beautiful, lustrous, ever advancing, unscathed, to be our protector.

BABLA'S SERVICE STATION

(ESTABLISHED 1931)

Dealers in:-

CALTEX PETROLEUM PRODUCTS, TYRES
BATTERIES & CAR ACCESSORIES

“We are pleased to extend our good wishes
to *SHREE HINDU MANDAL*.
on the Occasion of the Golden Jubilee Festival.”

SERVICE WITH A SMILE & SATISFACTION

INDEPENDENCE AVENUE/PAMBA ROAD

P. O. Box 307 Telephone 21856

DAR ES SALAAM

Bringing with her the eye of the Gods (the sun) leading the lovely white horse, the beautiful Usas is to be seen spread over the world, brightened with her rays and bestowing wonderful gifts.

Karsandas Jeram Pabari & Co. Ltd.

**IMPORTERS & EXPORTERS
GENERAL MERCHANTS & COMMISSION AGENTS**

On the Golden Jubilee we are Pleased to
extend our good wishes to SHREE HINDU MANDAL

**Associated Firm
DAVDA & COMPANY**

Bankers:-
National Bank of Commerce
City Drive Branch

Telegraphic Address:-
"PABARICO"

P. O. Box 383

Telephone Office 21146
House 21140

D A R E S S A L A M

“She rises to view before us, like a fair one bestowing her person, like a (maid) who rises from her bath; banishing enemies and darkness, Usas, heaven's daughter, has come with light.”

“TUCCO”

Tanzania Uniforms & Clothing Corporation

Specialist in:

Wearing Apperals, Uniforms for Office Staff, Workshop, Hospitals, Hotels, Schools, Factories, Embassies and Government Departments. Bed-Sheets, Pillow Covers, Towels, Mattresses, Pillows, Mosquito-nets, Blankets, Rain Coats, Peak Caps, Fezes, and Car Seat Covers, Canvas Goods and Tarpaulins.,

Extend hearty Congratulations and best wishes for their future success of HINDU MANDAL

Telegrams:- “TUCCO”

P. O. Box 20638

Telephone 22915

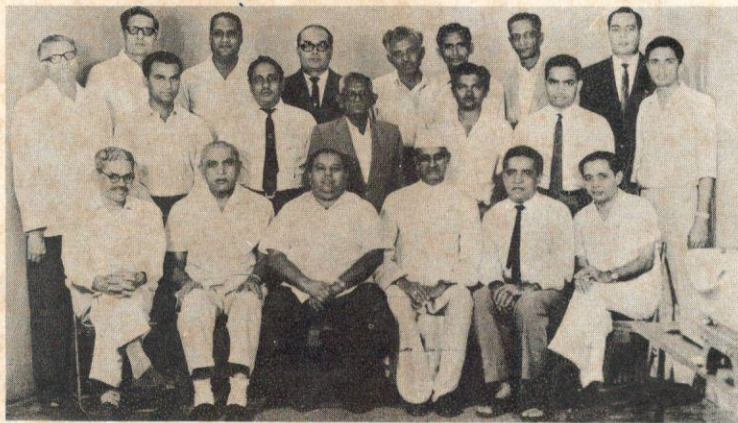
D A R - E S - S A L A A M

Sitting L to R. Surbalaben Parikh, Hemkunvarben Thakrar, Indiraben Singh, Dhirajben Chohan, Naliniben Patel, Shantaben Chavda, Jayalaxmiben Chande. Standing L to R. Chandrikaben Patel, Kantaben Majithia, Pramilaben Parikh, Revtiben Patel, Bhanuben Desai, Dharmisthaben Dekhtawala, Vanitaben Nathwani, Lailaben Virani, Hiraben Shah, Pushpaben Raithatha, Lataben Mehta.

MANAGING COMMITTEE OF SANATAN DHARMA SABHA DAR ES SALAAM.

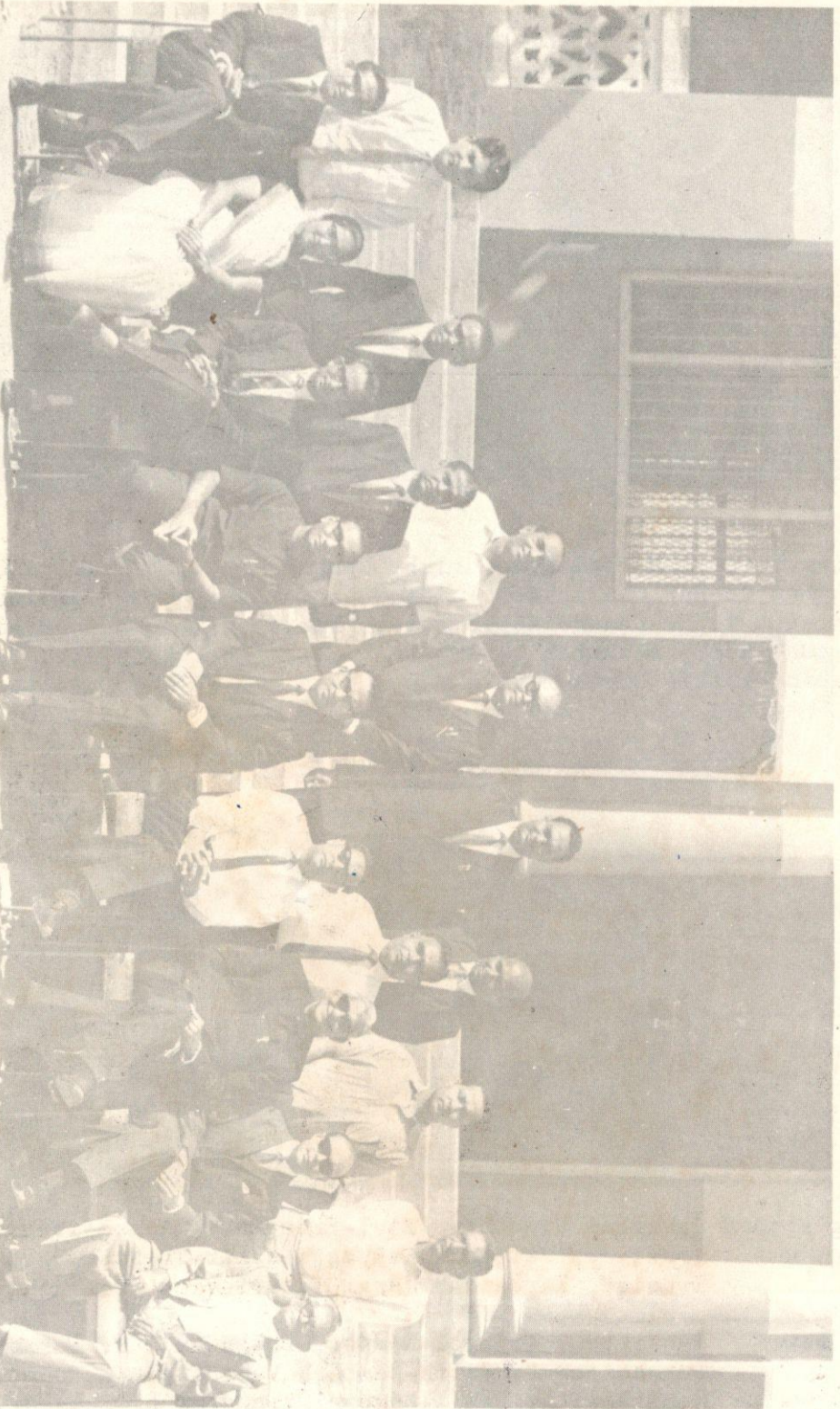

Sitting L to R Jashbhai Umedbhai Patel-President, Anandjibhai Kuverji Karsandas-Trustees, Jethalal Kalyanji Nakar-Trustee, Ramji Velji Chande-Trustee, Karsandas Jeram Pabari-Vice President, Ramji D. Thanki-Trustee

Middle row Rashikbhai M. Patel-Member, Bhagawanji T. Parmar-Member, Purshottam N. Kotak-Member, Vasantlal K. Popat-Treasurer, Kantibhai N. Patel-Member, Vinodrai L. Shanghavi-Member,

Last row Trikambhai R. Buch-member, Pravinbhai M. Vaishnav-Member, Shantilal M. Patel-Member, Tribhovan M. Dusara-Member, Lalji Ramanuj-Member, Manubhai M. Patel-Treasurer, Manibhai T. Patel-Hon. Secretary, Pragjibhai M. Parmar-Hon Jt. Secretary.

SHREE HINDU MANDAL MANAGING COMMITTEE WITH SUB-COMMITTEES - 1969

Sitting. L - R. Mr. T.M. Dekhtawala, Mrs. Vanitaben A. Nathwani, Mr. K.J. Dhruve,

Mr. N.G. Mehta, Mr. S.H. Rajani, Mr. P.M. Vaishnav, Mr. Maganlal L. Morjaria,

Mr. B.K. Tanna, Mr. P.N. Kotak.

Standing 1st line. Mr. Dinesh P. Vaishnav, Mr. H.M. Dekhtawala, Mr. M.L. Shah, Mr.

Mr. A.T. Nathwani, Dr. D.V. Dhupa, Mr. M.T. Patel.

Standing 2nd line. Mr. Shyam Joshi, Mr. T.M. Dunsara, Mr. P.M. Pumar, Mr. D.J. Pateli.

It is Far Yet so Near.

V. M. PATEL

P. O. Box 488 MOMBASA

Nivada
DIPLOMAT

WATERPROOF
SHOCKPROTECTED
ANTIMAGNETIC
17 JEWELS
GUARANTEE
SERVICE AFTER SALES
NIVADA IN 105 COUNTRIES

Sub-Agents for: Dar es Salaam:-

KOTADIA STORES P. O. Box 2073

AMIRALI MITHA JINNAH

STOP PRESS

LATE NANJI KALIDAS MEHTA

We have learnt with heavy heart and deep sorrow the sad demise of Raj Ratna Nanji Kalidas Mehta on Monday 25th August 1969 at Porbunder-India. He was a self made man. From chill penury he rose to the pinnacle of wealth. His pioneering spirit presented to the Nation and the community with many industrial and commercial enterprises. In his young age he made a vow to donate a certain percentage of his income in the charities and kept the vow upto the end. May his soul rest in eternal peace.

You rule over the creation as the sovereign lord, appearing dazzling (like the sun) at (our) sacrifice. We beg of you as your gift rain and immortality --The wandering (Maruts) move to and fro between heaven and earth.

Hearty Greetings to The Hindu Mandal

MULJIBHAI RATILAL PATADIA

GOLD & SILVER SMITH

All work done under Personal Supervision

P. O. Box 20485
ZANAKI STREET
DAR ES SALAAM

BABU BUILDING CONTRACTOR

All Sort of repair work undertaken Gardening Pipe fitting

Terrazzo & Roofing

P. O. Box 20371

Telephone 22943
DAR ES SALAAM

On that lustrous; well-hubbed chariot on thou hast mounted, Usha the daughter of heaven, come today to the aid of the man who offers hymns of praise (or oblation). Verily, when then shinest, thou lightest up the entire aerial region with thy rays. Thee, thus shining, O Usha, the Kanvas desirous of wealth, invoke with prayers.

We extend our warmest
good wishes to all our
Hindu Brothers on the happy
Celebrations of **Hindu Mandal**
GOLDEN JUBILEE

**G. ARJUN KUPERJI PATEL
& CO. LTD.**

*STRUCTURAL ENGINEERS, CONTRACTORS
& GENERAL MERCHANTS*

Mkwepu Street   DAR ES SALAAM   Phones 21563/22685
P. O. Box 397   Telegrams: ARYA

BRANCHES

ZANZIBAR
P. O. Box 108

MWANZA
P. O. Box 730

SELF HELP SCHEME

Built additional class room for Mary Ebrahim Mtoni School.
Work by Self Help Volunteers started on 23-12-1961. And
completed on 20-3-1962. Opening ceremony by Mr. R.M. Kawawa,
Vice President on 18-11-1962.
Photo shows Self help scheme volunteers with Mr. R.M. Kawawa.

HINDU MANDAL DISPENSARY & MATERNITY HOME STAFF 1969

ing L to R. Miss Aruna, Mrs. Kamla Jani, Mrs. Oshasia Mwashu, Mrs. S. Wilfred,
Dr. P.L. Patel (MB;BS;MD;D.G.O.), Mrs. H. Maeda, Mrs. W. Koshuma,
Miss Vasanti H. Vaja.
ing L to R Mrs. Kidawa, Mrs. Salima Juma, Mr. Juma Mushe, Mr. Ramzani Juma,
Mr. T.R. Buch, Mrs. Sakina Saidi, Mr. Mohamed Hassani Buwi,
Miss Eva Matari, Mr. Iddi Kassim.

Sitting L to R. Messrs. S.P. Sood-Hon. Librarian, N.G. Mehta-Hon. Treasurer, H.L. Modgil-Vice President, Gokaldas N. Ruparell-President, Pt. Manudevjee-Priest, K.P. Rawal-Hon. Secretary, M.M. Rattan-Asst. Secretary, Amritlal Naranji-Member.
Standing L to R. Messrs. Narandas L. Morjaria-Member, S.P. Sharma-Manager D.S. School, A.L. Sharma-Member Aryan Education Board, B.K. Sharma-Treasurer Education Board, D.I. Sood-Vice President Ed. Board, Ram Kishan-Member, B.R. Puri-Member Education Board.

LIST OF SHREE JAIN SANGH MANAGING COMMITTEE - 1969

Sitting L to R. Mr. Natwarlal Pranjivan Mehta, Mr. Prabhulal Jetshi Khona, Mr. Ratilal Hemraj Shah, Mr. Mansukhlal Lavji Shah, Mr. Jhaverilal Dipchand
Standing L to R Mr. Mahendra Hiralal Shah, Mr. Shantilal Chhaganlal Kothari, Mr. Shivrul Manekchand Mehta, Mr. Shantilal Sunderji Sanghavi.

Painted by Mr. K. Raithatha

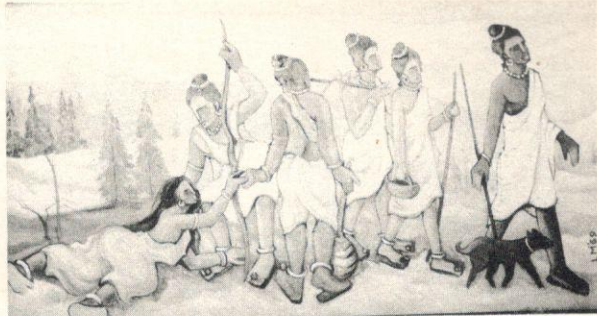
How intense was his sorrow and how deep was his depression when Arjuna saw his own people so eager to fight; Turmoils terrible did arise and conflicts unbearable did churn, no courage remained and strength all gone, frustrated he became. Lord Krishna in him did infuse vision clear and gusto divine, with the celestial song sublime and the Gita was born. Brahaman as Vishnu in Lord Krishna personified, began His mystery to unveil through the force of Life.

Painted By Mr. I.J. Dave

Blessed be my life with the dust of Thy feet More precious than gold. Be it the gem of my existence and glory of my Soul. Efforts all of mine are barren and futile without Thy touch, without Thy glance and without Thy grace.

Brahman as Vishnu in Rama personified His choicest blessings did give the boatman, the chief-tain of the tribe, while the Power of life and Devotion sublime together with nature calm stood witnessing the Mystery so pure unveiling its grandeur true.

Painted by Mr. L.M. Patel.

Onward they moved amidst the grandeur serene and sublime; The Eldest leading the rest, aft' braving the storms of life; The abode of Eternal Bless being set before their eyes. Draupadi departing first, Sahadev, Nakul, Bhim and Arjun joining soon. Power of life withdrawing first, remaining the Force Divine Not to tarry long, the work being done and Mission fulfilled; While the Force Physical stood amazed, and Vision clear with Loyalty and power over the animal World attuned with Truth.

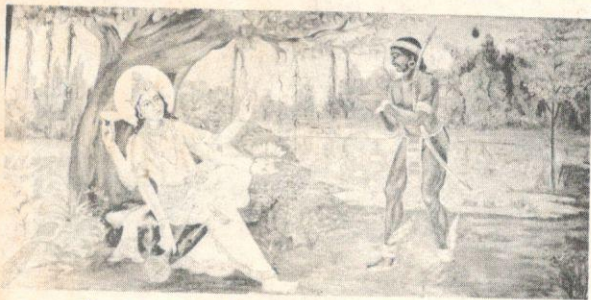

Painted by K. Raithatha

Banished be thou from my capital and villages. Leadest thou life of a forester for fourteen full years: Deniest thou all pleasures and joys of royal birth. Decried Kaikaiyi with Dasharath on her side.

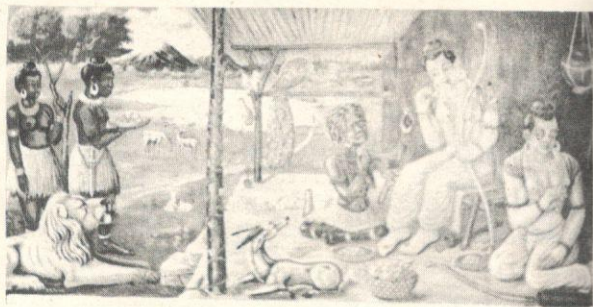
Principle Cosmic in Principle of Life as Rama personified; with Power of Life and Devotion true standing by obeyed. The verdict Instrumental Cause announced, Efficient Cause decreed, Thus the unfoldment of Mystery great and Mission Divine began.

HINDU VIEW OF LIFE IN PICTURE

Painted By Mr. B.N. Desai

The Fate of Yadavas being sealed;
 Pandavas and Kauravas their
 inevitable net;
 Lord Krishna, resting and pondering
 over years gone by;
 Blessed the hunter whose arrow shot
 Him through His
 Limbs.
 Brahaman as Vishnu in Lord Krishna
 Personified;
 Began its centripetal move folding
 Illusion great;
 Veiling the mysteries in the secret
 recesses of time;
 Task being done, Balance being
 regained and values
 reestablished

Painted By T.K. Tank

Elemental forces and all beings
 created;
 Their animosities forgotten, began
 to share the Joy,
 While Rama overwhelmed with divine
 love bestowed,
 tasted the berries sweet Shabari
 with affection
 gave.
 Brahaman in Vishnu as Rama
 personified
 guided with eyes the Devotion pure
 to bless himself,
 With the nector of love ozing from
 the Motherhood
 true,
 Ignoring the barriers human
 frailties made.

Painted by
 Mr. Nautam Joshi.

Painted By
 Mr. Anil Buch

Painted By
 Mr. Pratap Joshi

Painted By
 Mr. J.S. Munnolli

MANAGING COMMITTEE OF HINDU MANDAL - MOSHI - 1969

Mr. Jashbhai S. Patel, Mr. Gopal Ruda Nanji, Mr. Harekhchand Devchand Snan,
Mr. Naranbhai C. Patel, Mr. Harmanbhai S. Panchal, Mr. Amarsi Popat Solanki,
Mr. Velji Devram Mistry, Mr. Babu Hansraj Mistry, Mr. Shantilal Virji Saha,
Mr. Dinesh Pandya, Mr. Bhanji Karsandas Pattani, Mr. Shashikant Tribhovan J
Mr. Maganlal Jaychand Shah, Mr. Harilal N. Bhatt.

Mr. Kanti J. Dhruve
Hon. Assistant Secretary

Mr. Pravin M. Vaishnav
Hon. Assistant Secretary

ગુજરાતી વિભાગને પોતાની કૃતિયોથી સમૃદ્ધ કરનાર આપણાં લેખકો અને લેખિકાઓ જેઓના ફોટાઓ આ અંકમાં અન્યત્ર પ્રગટ નથી થયા તેઓને ચિત્ર પરીચય.

શ્રી ડાહ્યાભાઈ નાથુભાઈ પટલ
“જીવન ભાથુ”

શ્રીમતી વનિતાબેન નશ્વણી.
“સેવા અને સ્વાર્પણ”

અ. સો. ધર્મિકા નરગુકુમાર દેસાઈ
“સારા સુખની શોધમાં”

અ. સો. સુમનબેન નટવરલાલ મહેતા(બી.એ.)
“સંસ્કૃત ભાષાનું કાવ્ય સૌંદર્ય”

કે. હસુબેન વાડ
“રામાયણ અને મહાભારતના પાત્રો”

શ્રીમતી હંસાબેન. જી. પટલ
“કૃત્તેયી”

“નમન કરી લીધું!”
“રંગ ભરી દે!”

શ્રી પ્રવીણ કે. મહેશ્વરી

શ્રી ધ્રુવભાઈ ગોપાલદાસ
“ઐક્ય શાથી?”

સેવા અને સ્વાર્પણ

શ્રી વનિતાબેન નથવાણી

“સેવા” એ કહેવા કરતાં કરી ખતાવવાનો જ વિષય છે. સેવા ક્રકત એજ અક્ષરનો શબ્દ છે. “સેવા” શબ્દ ખોલવાને ખહુ જ સહેલો છે. પરંતુ અમલમાં ઉતારવો એટલો જ કઠીન છે. એની કઠીનતાનું વર્ણન કરતાં મહાકવિ શ્રી ભતુર્ડરિએ ખરાખર જ કહ્યું છે કે:

મૌના-મૂક: પ્રવચનપટુર્વાચક જલ્પકો વા,
ધૃષ્ટ: પાર્શ્વે વસતિ ચ, તદા દૂર તદ્ધાપ્રગલ્ભ,
ક્ષાન્ત્યા ભીર્યર્થિત ન સહતે, પ્રાયશો નાભિજ્ઞત:
સેવાધર્મ: પરમગલ્ભો, યોગિનો મધ્યગમ્ય.

એટલે કે સેવા ધર્મ ખહુજ કઠીન છે. યોગીઓ માટે પણ અગમ્ય છે. કારણ કે સેવા કરનાર જો મૌન રહે, તો તે મુગો લેખાય છે, જો ખોલવા ચાલવામાં ચતુર હોય, તો તે વાચાળ કહેવાય છે, જો તે પાસે રહે તો ધૃષ્ટ કહેવાય છે, દૂર રહે તો ખીંકણુ કહેવાય છે. ક્ષમાવૃતિ રાખે તો નામદ્ કહેવાય છે અને ન રાખે તો અવિવેકી કહેવાય છે.

છતાં પણ જેણે સેવા કરવાને નિશ્ચય જ કરી લીધો હોય, તેણે કંઈપણ ગણુકાર્યા વગર એના ધ્યેય ઉપર ચાલતા રહેવું જોઈએ.

“સેવા” શબ્દ ખોલવામાં જેટલો મીઠો અને મધુર છે, તેટલો જ સંતોષ આપનારો છે સેવાનું કોઈપણ કાર્ય કરતાં આપણા આત્માને ખૂબ જ સંતોષ થાય છે. આપણે કોઈ માટે કંઈ પણ કરીએ છીએ, ત્યારે આપણા મનમાં ખરેખર આનંદ થાય છે.

સેવાના ઘણા મકાર છે. સેવા ઘણી રીતે થઈ શકે છે. આપણા દૈનિક જીવનમાં પણ આપણને ડગલે ને પગલે આવી તકો મળતી જ રહે છે.

લોકહિતાર્થે કંઈ ને કંઈ પ્રવૃત્તિ કર્યા કરવી, નાનું, મોટું, અઘરું, સહેલું, કંઈ પણ કાર્ય કરવું - એજ સેવા છે. સેવા કરતાં શરમ કે સંકોચ અનુભવવા ન જોઈએ. સેવાની શરૂઆત આપણે આપણા ઘરમાંથી પણ કરી શકીએ છીએ, ખાદ્ય પાકોશમાં અને ત્યારખાદ અને એટલા મોટા વિસ્તારમાં આપણે કરી શકીએ છીએ. નાના મોટા તેમજ નાતજાતના ભેદભાવ ભુલી જઈને કાર્યમાંજ રત થઈ, સર્વશ્રેષ્ઠ આનંદ માણવો જોઈએ.

આપણી આબુખાબુ કોઈ દુ:ખી કે ગરીબ માણસો રહેતા હોય, તેને આપણી શક્તિ અનુસાર મદદ કરવી જોઈએ, તેમ જ જે લોકો મદદ કરી શકે તેમ હોય, તેને મદદ કરવા પ્રેરવા જોઈએ. આપણા ઘરમાં એવી ઘણી ચીજો હોય છે કે, જે આપણી જરૂરીયાત કરતાં વધારે હોય છે તેવી ચીજો - અનાજ, જીના કપડાઓ, દવાઓ અને જીના પુસ્તકો - આપણે એવા લોકોને આપવી જોઈએ. જે એમને માટે એક આશિર્વાદરૂપ ખની રહેશે.

ઘણીવાર હોસ્પિટલોમાં દર્દીને લોહીની જરૂર પડે છે, આપણું લોહી ઉપયોગમાં આવતું હોય તો તે પણ આપણે આપી શકીએ છીએ. દર્દીને ખરા હૃદયથી આશ્વાસન આપીએ એ પણ એક દવારૂપ ખની જાય છે. આ પણ એક પ્રકારની સેવાજ છે.

ઘણા નાનાં ખાળકોને પુરૂં પોષણુ નથી મળતું, પુરૂં શિક્ષણુ નથી મળતું. તો એવા ખાળકોને પણ આપણાથી ખનતી મદદ કરવી જોઈએ. આપણા કુટુંબમાં કોઈ નિ:સહાય વ્યક્તિને સહાયરૂપ થવું એ પણ એક સેવા જ છે.

જીવનંતુ અને પ્રાણી માત્ર ઉપર દયા રાખવી જોઈએ, આપણાથી કોઈ જાટી હિંસા ન થઈ જાય, એના ખ્યાલ રાખવો જોઈએ.

વકીલો, ડોક્ટરો, નર્સો, શિક્ષકો અને વિદ્વાનો સમાજની સૌથી સારી સેવા કરી શકે છે. એમના જ્ઞાન અને સાચી સમજશક્તિથી એ લોકો સમાજના સાચા સેવક બની શકે છે.

સેવાના માર્ગ ઉપર ચાલતાં ઘણીવાર સાંભળવું પણુ પડે છે. અપમાન પણુ સહન કરવા પડે છે. એ માર્ગ કાંટાળો તો છેજ, છતાંપણુ એ બધાને નમ્રતાપૂર્વક સામનો કરી, નિઃસ્વાર્થ સેવા કરવી જોઈએ. પૂજ્ય ગાંધીબાપુના શબ્દોમાં કહીએ તો,

“ન બોલે તેને બોલાવજો,
જે ન આવે તેને ઘેર જાજો,
જે રીસાય તેને રીઝવજો,
આ બધું તેમના ભલા માટે નહીં,
પણુ તમારા ભલા સાડ કરજો,
જગત લેણુદાર છે
આપણુ તેના કરજદાર છીએ.”

પૂજ્ય બાપુજીનો આ મંત્ર આપણે ક્યારે અપનાવી શકીએ? ક્યારે આપણે એ કોટીએ પહોંચી શકીએ? જ્યારે આપણામાંથી

અભિમાન (અહમ્) દૂર થાય, બધા માટે સમભાવ બને, ત્યારે જ આપણે એ કોટીએ પહોંચી શકીએ.

જેને કીર્તિની કે હોદ્દાની કોઈપણુ જાતની આશા ન હોય, જેને બીજાની ખાતર કંઈ કરી છૂટવાની તમન્ના કે ઇચ્છા થઈ આવતી હોય, તેને માટે ઉર્ધ્વ જીવન આથી બીજુ કયું હોઈ શકે? એ તો એના અંતરઆત્માના અવાજને સાંભળીને એનું કાર્ય પ્રેમથી કર્યેજ જાય છે. આત્માનો અલૌકિક આનંદ એજ એને માટે સર્વસ્વ છે.

નિઃસ્વાર્થ સેવા કર્યા બાદ, ઘણીવાર આપણા મનને એક અનોખી શાંતિ મળે છે, અને કંઈક કરી છૂટ્યાનો અનેરો આનંદ થાય છે. ગરીબ, દીનદુખીયા માટે, દેશ, જાતિ, ધર્મની ઉન્નતી અને વિકાસ તેમ જ વિશ્વ-શાંતિ માટે પ્રત્યેક વ્યક્તિએ સેવા મંત્ર અપનાવવાની જરૂર છે. પર સેવા, અને એ પણુ ત્યાગવૃત્તિથી, સ્વાર્પણથી, નમ્રતાથી તથા પ્રેમથી કરવાથી આપણને આત્મસંતોષ મળે છે.

પરમ કૃપાળુ પરમેશ્વર આપણને સહુને આ માર્ગ ઉપર ચાલવાની સંકેતપ્રકાશિત અને સામર્થ્ય અર્પો એવી પ્રભુ પાસે વિનમ્ર પ્રાર્થના સાથે અહીંજ વીરમીશ.

“જાગ યુવાન જાગ”

શ્રી પરશુ શુક્લ

આપણે જોઈએ છીએ કે આજના યુવાન અધઃપતનની ગતિમાં દિવસે ને દિવસે ધકેલાય રહ્યો છે. ખીજા વિશ્વયુદ્ધ પછી આખી દુનિયામાં એક નવો પવન ફુંકાઈ રહ્યો છે, એ પવન છે વાસનાનો. મનુષ્યમાં વાસનાના વહેણો જોરશોરથી ધમધમવા લાગ્યા છે. વાસનાના પ્રવાહમાં આપણો યુવાનવર્ગ પણ તણાતો જાય છે. જગતમાં જ્યાં જુઓ ત્યાં ખીલતસ સાહિત્ય વધતું જાય છે. આજના લેખકો પણ મજાની નાડ પારખી ગયા છે. તેઓ લોકરંજન માટે વાસનાને ઉશ્કેરે તેવું વધુને વધુ સાહિત્ય પીરસતાં જાય છે. અને આવું સાહિત્ય વાંચતાં આપણા યુવાન યુવતીઓને ગલગલિયાં થાય છે. તેઓની વાસના ઉશ્કેરાય છે. તેઓ અવનાતના પંથે ગખડી પડે છે.

આજના યુવાન પાસે ભુતકાળની કોઈ શારીરિક કે માનસિક મુડી નથી, વર્તમાન અંધકારમય છે અને ભવિષ્યનું કોઈ સુંદર, મુરેખ ચિત્ર નથી. એ ઉપરાંત આજના યુવક યુવતી પાસે ભાવનાનું ભાતું નથી, આદર્શ નથી, કોઈ બલવત્તર મહત્વાકાંક્ષા નથી. તેઓની પાસે છે પ્રેમની ઘેઘણ અને પ્રેમના ટાયલાં. આ પ્રેમ શુદ્ધ નથી, સાત્વિક નથી. આ પ્રેમમાં સ્વાર્પણ કે બલિદાનની ભાવના નથી. આ પ્રેમ પાછળ વાસનાના જાળાં બાજેલાં છે. વાસનાના જ્વેશમાં આવી જતાં, પ્રેમના નામે નિષ્ક્રમ જતાં કેટલાક યુવક યુવતી આપઘાતના પંથે પણ જાય છે. આ પ્રેમ, પ્રેમનો પુકાર કરતાં યુવાન માનસને ઘડવામાં આજના ચલચિત્રોનો ઓછો ફાળો નથી. ઘણાખરા ચલચિત્રોમાં તો ‘પ્રેમ’ જ મુખ્ય દ્રષ્ટિબિન્દુ હોય છે. આ ચિત્રોના નાયક નાયિકાને પડદા પર પ્રેમનાં ટાયલા કરતાં જોઈને આપણો યુવાનવર્ગ એમ સમજે છે કે પ્રેમ

એ કોઈ બજારૂ વસ્તુ છે ને તે બહુજ સહેલાઈથી મળી જાય છે. આવા યુવાનો ભીંત ભૂલે છે અને ખરબાદ થઈ જાય છે.

જ્યારે જગતમાં વૈજ્ઞાનિકો આજને આંખવા પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે, ચંદ્ર પર ઉતરાણ કરવા પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે સાહસિકો હિમાલાયના ઉન્નત શિખર પર પહોંચવા પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે ત્યારે આપણો યુવાન શું કરે છે? રસ્તાના ખુણાપર ઊભો રહી નિર્રથક વાતોમાં અને વિવાદમાં પોતાનો સમય વિતાવે છે, યા તો રસ્તાપર આવતી જતી બહેનોને સીટી વગાડી આકર્ષવા મથતો હોય. કેટલાક યુવાનો તો એથી આગળ વધીને રસ્તે ચાલી જતી બહેનોની છેડતી પણ કરી લે છે. આ બધા કૃત્યોની પાછળ તેમની હલકી મનોદશા જ કામ કરી રહી હોય છે. શું તેઓના જીવનનું મુખ્ય કર્તવ્ય આ જ છે?

આજના યુવાન યુવતી છેલ્લામાં છેલ્લી ફેશનનાં કપડા પહેરીને પોતાના શરીરને શોભાવે છે. યુવક ચપોચપ ઇટાલીઅન કે અમેરીકન કટવાળા પાટલુન પહેરીને માથે બિટલ્સ જેવા કે હિપ્પી જેવા વાળ રાખીને ફરતો હોય ત્યારે તે એમ સમજતો હોય કે મારો વટ પડે છે. હું આધુનિક છું. છેલ્લામાં છેલ્લી ફેશનનો નમૂનો છું. વધારામાં આજના યુવાનોને જીંથરા જેવા ફોરા વાળ રાખીને ફરવાનો બહુજ શોખ છે. તેમાંયે ખાસ કરીને ઇંગ્લેન્ડ રોટર્ન યુવક વાળમાં તેલ નહીંજ નાખે. તેલ નાખે તો તેઓ જંગલી લાગે. તેમના આધુનિકપણામાં એવ લાગે. આજની યુવતી પણ છેલ્લામાં છેલ્લી ફેશનની સાડી પહેરશે. કોઈ અંગાલી ઢપે તો કોઈ મહારાષ્ટ્રીયન ઢપે. કેટલીક પંજાબી પહેરવેશ

પહેરે છે. પણ તેઓ કદી વિચારે છે કે તેઓમાં પંખખી સ્ત્રી જેટલું ખમીર છે? તાકાત છે? તેમના શરીર પંખખી સ્ત્રીના શરીર જેવા બળવાન છે? આ સિવાય અનેક જાતની હેર સ્ટાઇલ કરી અત્યારના યુવકોને આકર્ષવા ઘણી યુવતીઓ બહાર પડે છે. તેઓના વસ્ત્રો પણ એવા હોય છે કે તેઓના શરીરને ઘણોખરો ભાગ પારદર્શક બની જાય છે. આ બધી ફેશન તેઓ ચલચિત્રોમાંથી લઈ આવે છે પણ ચલચિત્રોમાં આવતી કોઈ નાયિકાના ઉમદા ગુણો કે ઉચ્ચ ચારિત્ર્ય માટે તેઓ કદી વિચાર કરે છે? જીવનમાં સુખદુઃખ આવે તો કેવી રીતે જીવવું, સાસુ સસરા, દેરાણી જેઠાણી સાથે સુંદર વર્તાવ રાખી સુશીલ ગૃહિણી બનવાનો વિચાર આવે છે? અત્યારે તો જોઈએ છે સ્વતંત્ર ઘર અને સ્વતંત્ર વર. સંયુક્ત કુટુંબો હવે દિવસે દિવસે નામશેષ થતાં જાય છે.

આધુનિક યુવકોને આદર્શ પેલો અમેરીકન નાયક 'એલવીસ' છે. તેઓની સામે ચલચિત્રોના નાયક જ આવે છે. નથી તેમનાં શરીર વિકસિત કે નથી તેમનાં મન વિકસિત. માયકાંગલા શરીરે તેઓ સીનેસ્ટાર થવાના સ્વપ્નાં સેવે છે. શરીરને જરાપણ વાંકુ વાળવું નથી. કસરત કરવી નથી અને સ્વપ્ના સુંદર સેવવા તે કેમ બની શકે? આજે આપણી વ્યાયામશાળાઓ યુવકો વગર સુની પડી છે કારણ કે આપણા યુવાનોને શરીરને તસ્તી પડે તેવું કાંઈ નથી કરવું. સુંદર વસ્ત્રોથી શરીરને દીપાવવું છે પણ શરીરને કસાયેલું નથી બનાવવું. નબળા શરીરે તે ક્યાં જઈ અટકશે? આધુનિક યુવકોને પાયલોટ થવાના કે નેવીમાં જવાના સ્વપ્ના આવે છે પણ તે માટે શરીર બનાવવું નથી તો આ સ્વપ્ના સાકાર કેવી રીતે બને?

બાગ યુવાન બાગ. તું અત્યાર સુધી અજ્ઞાનની ઘોર નિંદ્રામાં પડ્યો છું. મૃગજળ પાછળ દોટ ન મૂકતાં જીવનને સાચો રાહ

અપનાવ. પહેલાં તો તારું શરીર સુદૃઢ અને તંદુરસ્ત બનાવ. મનને સ્વચ્છ અને નિર્મળ બનાવવા સાડું સાહિત્ય વાંચ. મહાન પુરૂષોના જીવન ચરિત્રો વાંચ. મનને ગલગલિયાં કરે તેવું સાહિત્ય ન વાંચતા મનને સમૃદ્ધ બનાવે તેવું શિષ્ટ સાહિત્ય વાંચ. વાસનાના ઝેરને પવિત્ર અને વિશુદ્ધ પ્રેમથી ધોઈ નાખ. જ્યારે તારા શરીર અને મન પવિત્ર થશે ત્યારે તારામાં કોઈ અનેરી શક્તિ આવશે. તું તારા આદર્શોને અને મહત્વાકાંક્ષાને આંખી જવામાં સફળ થઈશ. તારા આદર્શો ચલચિત્રોના નાયકો નહીં પણ રાષ્ટ્રીય નેતાઓ, વીરપુરૂષો, સંતો અને વિભૂતિના હોવા જોઈએ. તારે દશ સેવા માટે પ્રતિજ્ઞા લેવી જોઈએ. બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરવાનું છે. વીર બનવાનું છે. પશ્ચિમની સંસ્કૃતિનું અંધ અનુકરણ કરવાનું નથી.

યુવાનની સાથે યુવતીઓને પણ જાગૃત થવાનું છે. યુવતીઓએ છેલ્લામાં છેલ્લી ફેશન પછવાડે ન ભટકતાં શરીરને અને મનને તંદુરસ્ત બનાવી, સુંદર વિચારોથી સુસજ્જ બનાવવાનું છે. તારું શિયળ તારી અમૂલ્ય મુડી છે. તેને વેડફીશ નહીં. શરમ તારું આભૂષણ છે. તેને વેચીશ નહીં તારી સામે સાધ્વી સ્ત્રીઓના આદર્શો રાખજે. તારે વીરાંગના થઈને દેશને દુશ્મનોથી બચાવવાનો છે તારે આદર્શ ગૃહિણી અને આદર્શ માતા બનવાનું છે કારણ કે તારા પર ભાવી પેઢીનો આધાર છે.

ઉઠ, ઊભો થા યુવાન. વાસનાના જાળાને તોડીફોડી તેમાંથી બહાર નીકળ. પશ્ચિમની ફેશનમાં આંધળો ન થા. તારામાં વેગ છે, ઉત્સાહ છે, શક્તિને અદ્ભુત ઝરો છે તેને યોગ્ય માર્ગે વાળ. તારામાં તનમનાટ છે, આવેગ છે, કંઈક કરવાની તમન્ના છે તો તારા ભવિષ્યને ઉજવળ બનાવવા તારો શારીરિક ને માનસિક વિકાસ કર. તારા કુટુંબની, સમાજની અને દેશની સેવા કરી તારા જીવનને કૃતકૃત્ય કર.

સ્મૃતિ

લેખક : એલ. એમ. પટેલ, દારેસલામ

વર્ષો વીત્યાં
પાન ખરતાં ખરતાં
પીળાં પાન - શાં
ખાલી કુંકાતા પવનમાં
કલી - વીહોણા, અફળાતા
અહીં - તહીં એ ડાળખાં
સુકી સુકી ધરતી થકી
ઉડતી ધૂળ - ડમરી
સુની - સીમ વીંધતી
ફેર - ફેરડી ફેર જતી
સુના ખેતરમાં
ઘડીક શમી જતી
ક્યારેક
ત્યાંથી વિખુટી
પડી - ગએલ પીળી - પાંદડી
ઘડી ઘડી ફરકતી
ઉડી - જતી - પડતી
પછડાતી સપડાઇ ગઇ
ધરતીની ફાટ - મહીં
આજે
આટલા વર્ષો
સ્મૃતિની એ પાંદડી
ફરતી આવી પડી
સ્મરણુ - પ્રાંગણુ મહીં
સપડાઇ રહી - ધુજતી
જીવન અને સ્નેહની
તીરાડમાં
વીત્યાં વર્ષોને ધબકાવી રહી
વીસર્થા સ્મરણુ જગાવી રહી
વહી ગએલ યૌવનના
વિલુપ્ત સુર સુનાવી રહી

વાયુના ઝુલે, ઝુલતી - ઝુમતી
વસંતના વધામણા લેતી
કસુંબલ - પલાશ - કલિકા - શી
સ્નેહ - સ્મૃતિને ભીંજવી રહી
વિચારું છું, આજેય હશે
હતી તેવીજ શું
તું પ્રિયે!
વિશાળ ગગન - નીચે
નીલ - સમુદ્ર - તીરે
ભીની રેતીમાં
પગલી પાડતાં
પરોવી આંગળાં
એક ખીજના હાથમાં
ક્ષિતિજ - પારે વહી જતી
આપણુ - ને
સ્નેહ અને સમાધિમાં
હૃદય છીપલીમાં
સ્નેહનો જે રત્નહાર
અતૂટ હોતો વિસ્મૃતિ
તોડી વહી
આજ એક એક રત્ન એ
સ્મૃતિની રત્નાવલી થકી
જંઝાવાતો વહી વહી
જીવનના
સરી જતાં દિ-રાત
અમયની ઉડતી - ઉડતી
રેતીની ડમરી - મહીં
ક્યારેક જતી - શમી
સ્મૃતિના - સીમાડે .....ત્યારે
વિચારું છું આજેય તે
હશે ! યાદ આવતો હું
તને વર્ષો વીત્યે !

સિંહાવલોકન

લેખક : શ્રી શ્યામ જોષી, દારેસલામ

એક એવી કલ્પના છે કે સિંહ જ્યારે ફરતો હોય છે ત્યારે તે વારે વારે પાછળ પોતાના પગલાંને જુએ છે. પગલાં ખરાબર પડે છે કે નહીં તે જાણે જોતો ન હોય? પાછળ આવનારને એમ લાગવું જોઈએ કે આ રસ્તેથી સિંહ પસાર થયો છે. આમ કરવાનું કારણ એ છે કે જંગલમાં વસતા અન્ય પશુઓને એક બીજાને ભય હોય છે. તેઓ ખીતાં ખીતાં ચાલતાં હોવાથી તેમના પગલાં આછાં આછાં પડે છે. જ્યારે આ તો વનનો રાજા. તેને કોની ખીક હોય? તેથી તેના પગલાં ઠઠ અને સ્થિર પડે છે. એટલા માટે જ સિંહની પાછળ જોવાની તે દ્રષ્ટિને “સિંહાવલોકન” કહેવાય છે.

આ પ્રમાણે માનવીએ પણ પોતાના જીવનમાં સિંહાવલોકન કરવાની અતિશય આવશ્યકતા છે. અંગ્રેજીમાં એક કહેવત છે :

YOUTH IS A BLUNDER, MANHOOD IS A STRUGGLE AND OLD AGE A REGRET.

એટલે કે “યુવાની દીવાની છે, પ્રૌઢતા જીવન સંગ્રામ છે અને વૃદ્ધત્વ એ પ્રશ્નતાપ છે. યુવાની છે એ દિવાની છે તેથી સંભવ છે કે માનવી યુવાનીમાં અનેક ભૂલો કરે પણ તે ભૂલો પ્રૌઢાવસ્થામાં ન થવી જોઈએ અને માને કે કદાચ પ્રૌઢાવસ્થામાં તેની ભૂલો થાય તે પણ વૃદ્ધાવસ્થામાં તો ન જ થવી જોઈએ. માટે તેણે જીવનનું સતત સિંહાવલોકન કરવું જરૂરી છે.

એક સવાલ એ છે કે નાના અને નિર્દોષ બાળકના મોઢામાં દાંત નથી તેથી તે બાપુ લાગે છે અને એક વૃદ્ધના મોઢામાં પણ દાંત નથી (બનાવટી દાંત એ દાંત ન કહેવાય એ તો ચોકડું ગણાય) તો એ બંને બાપાં મોઢામાં ફેર શો છે? એના જવાબ એ છે કે એ નિર્દોષ અને નાનકડાં બાળકો મોઢામાંથી ભવિષ્યની સુંદર કારકીર્દિની ફેરમ આવે છે, ખુશ્ખુ આવે છે. જ્યારે વૃદ્ધના એ બાળકો મોઢામાંથી તેણે જીવનમાં કરેલાં અનેક કાળાંધોળાં કર્મોની વાસ આવે છે, બદબુ આવે છે, દુર્ગંધ આવે છે. તો પછી આપણે આપણું જીવન એવું જીવીએ કે બાલ્યાવસ્થામાં આપણા મોઢામાંથી નિકળતી સુવાસ વૃદ્ધાવસ્થા સુધી કાયમ રહે. અને દુનિયા આપણાં પગલાં પર ચાલવા પ્રેરાય. પ્રભુએ કૃપા કરી આપણને આ માનવરૂપી ચાદર આપી છે તેને આ દુનિયા છોડતી વખતે તેમાં એક પણ ડાઘ પડ્યા વિનાની જેવી હુતી તેવી જ સુંદર સ્વરૂપમાં તેને પાછી સોંપીએ તો જ જીવન જીવ્યાની સાર્થકતા ગણાય. અને એટલા માટે જ માનવીએ પોતાના જીવનમાં સિંહાવલોકન કરવાની અત્યંત જરૂર છે. એક કવિએ કહ્યું છે.

જબ આયે તું જગતમે જગ હસે તું રોય,
અયસી કરની કર ચલો કે તું હસે જગ રોય.

ઐક્ય શાથી ?

શ્રી ધીરભાઈ ગોપાલદાસ

રૌધાન્ટિક દ્રષ્ટિએ વિચારીએ તો જગતમાં વસતી સમગ્ર માનવજાત એકઠી મળી શકે એવી સંસ્થા યા મંડળ ઉભું કરે કે જેના મારફતે દરેક પ્રગળનનું દ્વિત અને કલ્યાણ થાય. સંસ્થાનો હેતુ દરેક માનવનો દરેક ક્ષેત્રમાં વિકાસ થાય એ હોય શકે. આ વિચાર જે અમલમાં આવે તો સુખશાંતિની શોધમાં ન નીકળવું પડે. સમાજમાં ઘણીની તે માન્યતા હોવા છતાં તે વિચાર તાત્કાલિક અમલી બને તે સહેલું નથી. કારણ યુરોપીઅનો, એશીઅનો અને આફ્રિકનોના સામાજિક રીત રિવાજો ભુલ છે. એકબીજા સાથે ઘણા ક્ષેત્રોમાં ભળી શકાતું નથી. હિંદુ, મુસ્લિમ અને ક્રિશ્ચીયનોએ પોતપોતાની અલગ સંસ્થાઓ - મંડળો ઉભાં કરેલ છે.

ઉપરના કારણે હિંદુ મંડળો આપણે ન છૂટકે ઉભાં કર્યાં છે. તેનો મુખ્ય હેતુ હિંદુ કામની પ્રગતિનો હોઈ શકે. પ્રગતિના ચીલામાં મોટી આડખીલી જે કોઈ હોય તો તે સંકુચિત ભાવના - જ્ઞાતિવાદ છે. આમ તો પરદેશમાં વસીને અહીંના ભારતીઓ રોટીવ્યવહારને અમલી બનાવીને એક પગલું આગળ ધપ્યા છે. સમય આવ્યે એટીવ્યવહાર પણ અહીંના હિંદુઓમાં અમલી સ્વરૂપ પકડશે. સમયના વહેણ સાથે તણાઈને અને મહાત્માજી જેવા મહાન પુરૂષોના પોકારને વિચાર શકિતથી સમજીને આંતરજ્ઞાતિય લગ્નના સિદ્ધાંતને અપનાવી જ્ઞાતિવાદને કુગાવવો પડશે તેમાં શંકા નથી. તેના છાંટા જગતના દરેક હિંદુ સમાજ ઉપર ઊડશે અને ઈચ્છનિય સામાજિક ક્રાંતિની જરૂર થશે.

અગાળથી પણ ઘણી વિચારવાન વ્યક્તિઓ જ્ઞાતિવાદને કેટલા હદે પોષી રહી છે તે તેમને પોતાને કદાચ ખ્યાલ નહિ હોય. હિંદુ મંડળ ઉપરાંત પાટીદાર સમાજ, કોલાણા સમાજ, બ્રહ્મસમાજ, મરાઠા મંડળ તેમજ અન્ય સંકુચિત ભાવનાને પોષતી સંસ્થાઓ નજરે પડશે. તે સંસ્થાઓ એકત્તવાદને અગાળપણે ઠોકરો મારે છે. જે સર્વે સંસ્થાઓ હિંદુ મંડળમાં ભળી જાય તો વિકાસના ધારેલે દૈયે પહોંચતાં ઘણીજ અનુકુળતા પડે. કંડો વહેંચાય જાય છે, કાર્યશકિત વહેંચાય જાય છે તેમજ સંકુચિત

ભાવના પોષાય છે. મહાન પુરૂષોની શીખને-કુગાવતા જઈએ છીએ.

પ્રદેશવાદ તેમજ પ્રાંતિયવાદને પોષતી સંસ્થાઓને પણ હવે આપણે છુટાછેડા આપવા પડશે. અહીં ઘણે ઠેકાણે હિંદુઓએ આવી અનેક સંસ્થાઓ ઉભી કરી છે. આ પણ જ્ઞાતિવાદના જેવોજ એક રોગ હાડમાં ઘર કરીને બેઠો છે. તેને પણ આપણે વહેલી તકે કુગાવી દેવાની જરૂર છે.

એક માનનિય વ્યક્ત પરદેશથી અહીં પધારેલ. તેમની સલાહ હતી કે જ્ઞાતિવાદ, પ્રાંતવાદ અને ભાષાવાદને ભુલાંને જ આપણે પ્રગતિ સાધી શકીશું. પણ જ્યારે તે જ માનનિય ભાઈએ તે અમુક જ્ઞાતિના હોઈ તેમની જ્ઞાતિસંસ્થાએ તેમના માનમાં યોજલ જ્ઞાતિભોજન સમારંભમાં આનંદ સાથે ભાગ લીધો ત્યારે નવાઈ ઉપજી. ખીજનું દિલ નહિ દુભાવવું જોઈએ તે દ્રષ્ટિએ જ્ઞાતિજનોના ઉમળકાને માન આપીને તેમણે ભાગ લીધો તે તો સમજી શકાય ; પણ તેમના પ્રાસંગિક પ્રવચનમાં તેમણે તે વસ્તુનો ઉલ્લેખ કરવો જોઈતો હતો કે તમારા ભાવને માન આપીને હું ભાગ લઈ રહ્યો છું. પણ મેં આજેજ સવારે જ્ઞાતિવાદ પ્રાંતવાદ અને ભાષાવાદ ભુલી જવાનો જે આદેશ આપ્યો હતો તેનોજ ભાષ જે જ્ઞાતિવાદ જે તેથી પણ વધુ ભુરો છે તેને હું અનિચ્છ્યએ અત્યારે માન આપી રહ્યો છું. આટલુંજ જો તેઓ બોલ્યા હોત તો તેજ જ્ઞાતિના ભાઈઓ નહિ પણ આ ગામ અને ખીજાં ગામોમાં વસતા ભાઈઓ જે સંકુચિત ભાવનાને પોષે છે તેમની પણ આંખો ખુલત. અને તે આજતમાં ચિંતન કરતા થાત. ઘણા સમાજ સુધારકો અહીં પ્રવચનો કરે છે પણ આ પ્રશ્નને તેઓ છેડતા નથી એ દુઃખની વાત છે. વિચારતાં લાગશે કે આ પ્રશ્ન પણ ભયંકર તો છેજ.

કોઈ કહેશે કે મર્યાદિત ક્ષેત્રમાં રહીને જ્ઞાતિ પુરતો વિકાસ જ્ઞાતિ સંસ્થા મારફતે જલ્દી સાધી શકાય છે. પણ તેમ કરવા જતાં આપણે ભાવિ પ્રગ્નમાં જ્ઞાતિવાદનાં મુળ ઊંડા નાખીએ છીએ, તે વીસરી જઈએ છીએ. મર્યાદિત ક્ષેત્રમાં રહીને પણ અમુક સંસ્થાઓ તો વિકાસને કરવાને બદલે પોતાની જ્ઞાતિનું અભિમાન પોષવા પૂરતીજ ખડી રહી હોય છે.

તોતિંગ મકાનો અંધારીનેજ સંતોષ અનુભવતી હોય છે. કાગળ ઉપર મોટા ઠરાવો અને મોટા અંધારણુ હોય છે. આટલા અંધ પૈસાનો જે એક સંસ્થા - હિન્દુ મંડળ મારફતે ઉપયોગ થાય તો ઘણું જ ધારેલુ કામ થઈ શકે. તોતિંગ મકાનોનો ઉપયોગ “Children of the soil” કરી શકે તે દ્રષ્ટિએ અંધાણું તે ઘણું જ આવકારવા યોગ્ય છે. કારણુ જે ભુમિમાંથી પેદા કરેલ છે તે ભુમીના આળકા માટે કંઈક કરી છુટવાની આપણી નૈતિક અને પ્રથમ ફરજ છે.

આપણને ખબર છે કે પ્રાચિન કાળમાં વર્ણવ્યવસ્થા ભારતમાં હતી. સમાજનો વ્યવહાર યોગ્ય રીતે જળવાય તે હેતુથી તે સમયના સંજોગોને અનુલક્ષીને એનો જન્મ થયેલો - તેમાં બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને શૂદ્ર એમ ચારજ ભાગ હતા. તે પણ જન્મ પ્રમાણે નહિ પણ કર્મ પ્રમાણે અમલમાં આવતા. બ્રાહ્મણના દીકરામાં બ્રાહ્મણુત્વ હોય અને લડાયક શક્તિ હોય તો તે તેને અનુકૂળ કામ કરતો અને ક્ષત્રિય ગણાતો. તેવીજ રીતે બીજા વર્ણનું હતું પણ કયા ગાળામાં આ જ્ઞાતિવાદની ઉત્પત્તિ થઈ, એજ નથી સમજતું - સ્વાર્થ સાધુઓએ સમાજના ઉપલા થરના લોકોએ - કહેવાતા બ્રાહ્મણોએ સમાજના બીજા થરને નીચે - કચડાએલો રાખવાની દ્રષ્ટિથી આ વસ્તુ ઉત્પન્ન કરી છે. ગમે તે કારણુથી તેનું અસ્તિત્વ થયું હોય પણ અત્યારે તો સાપ ગયા ને લીસાટા રહ્યા તેમ તેને આપણે વળગી રહ્યા છીએ. એટલુંજ નહિ પણ જન્મ પ્રમાણે તે હોય તે ભાવનાને પોષતા આવ્યા છીએ. જેકે હાલમાં ઘણોજ ફરક પડ્યો છે. મારા વડવાઓ પોતાની જાતને પાટીદાર તરીકે ઓળખાવતા હશે એટલે સમજવા છતાં તે સીકકાને શું મારે સાથે લઈને ફરવો? જન્મ વખતે મારા કપાળ ઉપર “પાટીદાર” નામનો કોઈ સીકકા હતો એવું સાંભળવામાં નથી આવ્યું તો પછી મારા દાદાના દાદા તે સુંકુચિત ભાવનાને પોષતા એટલે મારે વગર વિચાર્યો પોષવી? મારે માની લેવું કે મારા વડવાઓ દેવ હતા અને તેઓ જે કંઈ કરતા તે અમલમાં મુકવા જેવું હતું?

પૌરાણિક કથાઓમાં પણ વાંચીએ છીએ કે પ્રાચિન કાળમાં લોકો ગમે તે કન્યાને પરણી શકતા, અને જ્ઞાતિવાદ જેવું કંઈ ન હતું. તે બતાવે

છે કે પહેલાં તેવું કંઈ ન હતું બીજા પુરાણોમાં ઘણા એવા દાખલા છે.

અમુક કહેવાતી જ્ઞાતિના હોવાને કારણે મોટા ભાગના બીજા જ્ઞાતિ સાથે ખાવાપીવાનો વ્યવહાર રાખતા નથી અને વટલાઈ જાય છે એવી માન્યતા હજી ભારતમાં છે એવી વાત પરદેશીઓ જાણે છે ત્યારે આપણી મૂર્ખતા ઉપર તેઓ હસે છે - સારા નશીબે તે વસ્તુ પરદેશમાં નથી એટલું સારું છે. પટેલ શાહ વગેરે અટક તરીકે - Surname તરીકે હોય તે સમજી શકીએ - એ તો માણસની ઓળખ સારૂ પણ હોય શકે. પણ તે જ્ઞાતિનું સ્વરૂપ પકડે છે ત્યારે તો હદ આવી જાય છે. જે કે અટક પણ જે જ્ઞાતિસૂચક હોય તેનાથી દુર રહેવાય તો સારું. તે બદલીને બીજા અટક રાખી શકાય છે. દા.ત:- ડાહ્યાભાઈ નાગરિક.

સામાજિક ક્રાંતિ ઇચ્છનાર દરેક વ્યક્તિએ હવે જાગવાની જરૂર છે. અજ્ઞાણપણે પોષાતી સંકુચિત ભાવનાને હવે આપણે ઊખેડીને ફેંકી દેવી જોઈએ વિચાર શક્તિને જરા કસીને અમલમાં મૂકવાની જરૂર છે. જ્ઞાતિવાદને પોષતી કોઈ પણ સંસ્થામાં ભાગ નહિ લેવો જોઈએ. તેના સભ્યપદને તિલાંજલી આપી દેવી જોઈએ તેના યોગ્યતા ભોજન સમારંભોમાં ભાગ નહિ લેવો જોઈએ તેનો માન ભર્યો હોદ્દો છોડવો જોઈએ - તેના કાર્યક્રમોમાં પણ ભાગ નહિ લેવો જોઈએ - થનગનના નવલોહિયા યુવાનો પાસેથી તો સમાજ જરૂર આ વસ્તુની આશા રાખશે. આંતર જ્ઞાતિય લગ્નોનો પ્રચાર કરવો જોઈએ - તેવાં લગ્નોને ઉત્તેજન આપવું જોઈએ - અનુકૂળતાઓ કરી આપવી જોઈએ - ટીકાપાત્ર નહિ પણ તે આવકાર પાત્ર બનવું જોઈએ - તેવા સુધોરકો પ્રત્યે માનની દ્રષ્ટિએ જેવું જોઈએ - આચાર સાથે પ્રચારની ખાસ જરૂર છે. ઊંડા વિચારથી સમજશે કે સંકુચિત ભાવનાને પોષતી સંસ્થાઓથી હિતને બદલે અહિતજ વધુ થતું હોય છે કદાચ કોઈ ઠેકાણે હિતનું ત્રાજવું નમતું દેખાય તો પણ યોગ્ય સાધ્ય - હેતુ પ્રાપ્ત કરવા જતાં તેને માટે વપરાયેલું સાધન પણ યોગ્ય અને શુદ્ધ હોવું જોઈએ. વિચારકાના મત પ્રમાણે તે સાધન અયોગ્યજ છે માટેજ તેને ફગાવવાની જરૂર છે.

પૂજ્ય રવિન્દ્રનાથ ટાગોરે કહેલ છે કે “એકલો જાને એકલો જાનેરે, તારી સાથ કોઈ ના આવેતો એકલો જાનેરે”.

જવન ભાથું

ભિત્ર નીતિ

એક વખત મારા એક ભિત્ર માંદા પડ્યાં. બે પાંચ દિવસ થયાં છતાં તાવ ઉતરતો ન હતો. તેઓ તેનાં એક જાણીતાં દાકતર પાસે ગયાં. દાકતરે તપાસીને કહ્યું, “મેલેરીયા છે. ઇન્જેક્શન લેવા પડશે.” એ ભાઈએ દાકતરની સારવાર શરૂ કરી. અઠવાડિયું થયું પણ કંઈ ફેર ન પડ્યો. દાકતરનું ખીલ અઠવાડિયાનું શીલીંગ સીત્તેર ચૂકવ્યું. તાવ મટતો ન હતો એટલે તેઓ ગભરાયા. તેઓ મારી પાસે આવ્યા અને કહેવા લાગ્યાં કે આપણે કોઈ ખીલ દાકતર પાસે જઈએ. મને એક દાકતરનો અનુભવ હતો. તેઓની મેં સારવાર લીધી હતી. તેઓ સારા માણસ હતા. હું મારા ભિત્રને લઈને તેમની પાસે ગયો. મેં દાકતરને સમજાવ્યું કે આ ભાઈની આવક બહુ સાધારણ છે. તેમ છતાં તમે કહેશો તે પ્રમાણે દવા કરશો. દાકતરે એ ભાઈને સારી રીતે તપાસ્યાં. એ ભાઈ સરકારી નોકર હતા એટલે તેમને સરકારી હોસ્પિટલમાં એકસ રૂ કઠાવવા મોકલ્યાં.

એકસ રૂનો રીપોર્ટ આવ્યો એટલે દાકતરે એ ભાઈને સંપૂર્ણ આરામ કરવા જણાવ્યું. દાકતરે દરરોજ તેમને ઘરે જઈ ઇન્જેક્શન આપ્યાં એક માસ સુધી રોજ ઇન્જેક્શન આપ્યાં. પછી બે માસ સુધી એક દિવસને આંતરે ઇન્જેક્શનો આપ્યાં. તે સાથે ખીલ દવાઓ પણ લખી આપી. આમ ત્રણ માસની સારવાર થઈ. એ ભાઈ ક્ષયના રોગમાંથી તદ્દન મુક્ત થયા. સારવાર દરમિયાન એ ભાઈ

વારંવાર દાકતરને એમની ફી માટે પૂછતાં. દાકતર તેમને એકજ વાત કહેતાં. “તમે સારા થઈ જાવ. પછી ફીની વાત કરીશું.” એ ભાઈ તદ્દન સારા થઈ ગયાં એટલે મારી પાસે આવી કહેવા લાગ્યાં કે ચાલો, આપણે દાકતરનું ખીલનું પતાવીએ. મને એમણે દાકતરને ભલામણ કરવા કહ્યું કે તેઓ ખીલના બધાં પૈસા એક સાથે આપી શકશે નહિ એટલે હપ્તે ચૂકવશે. મેં એમને સાંત્વન આપ્યું કે ચિંતા ન કરો. દાકતર ભલા માણસ છે.

અમે દાકતર પાસે ગયાં અને વાત કરી. તેઓ બોલ્યાં, “કમ શું ઉતાવળ છે? તમે શિક્ષક છો. તમારા જેવાંજ શિક્ષકોના શિક્ષણના પ્રતાપે હું આજે આ સ્થિતિમાં છું.” છતાં પેલા ભાઈએ આગ્રહ કર્યો કે તમારી મહેનતના પૈસા તો મારે આપવા જોઈએ. દાકતર બોલ્યાં “ભલે તમારી ઈચ્છા ફી આપવાનીજ છે તો શીલીંગ સીત્તેર આપો” મારા ભિત્ર મોંમાં હાથ ઘાલી ગયાં દાકતરને કહેવા લાગ્યા, “ના, ના, દાકતર સાહેબ આવું ન હોય! તમારી જે ફી થતી હશે તે હું પૂરેપૂરી આપીશ.” દાકતર બોલ્યાં, “તમે તદ્દન સારા થઈ ગયાં એજ મારી તો ફી છે. ફીની ચિંતા ન કરશો” અમે દાકતરને આભાર માની રજા લીધી.

ક્યાં પેલાં ફક્ત ત્રણ ઇન્જેક્શનના શીલીંગ સીત્તેરવાળા દાકતર અને ક્યાં આ દાકતર. દુનિયાની બે બાબતુ તે આવું નામ!

(સત્ય ઘટના પરથી)

બે ભાઈઓ

મગનભાઈ પરદેશ કમાવા આવેલાં. દેશમાં છગનભાઈ ખેતી કરે અને આપની ચાકરી કરે. ખેતી સારી એટલે ખાધેપીધે સુખી. મગનભાઈ પૈસાદાર થવા કાંકાં મારે. પણ કુદરતની મહેરબાની નહિ. જે ધંધો કરે તેમાં કાવે નહિ. વખત વખતનું કામ કરે. જોત જોતામાં દશ વર્ષ થઈ ગયાં. દેશમાં આપા સાબ માંદા રહે. છોકરાને જોવાની ઇચ્છા કરે. છગનભાઈ વારંવાર લખે, “ભાઈ એક વાર આવી જવ. આપાને નિરાંત રહે. સગવડ ન હોય તો હું પૈસા મોકલું. પણ તમે આવો. તમને મગવાની અમારી સૌની ઇચ્છા છે.”

મગનભાઈએ નક્કી કરેલું. “દેશ જાઉં તો સારા એવા પૈસા લઈને જાઉં. ખાત્રી હાથે દેશ ન જવું.” પણ ક્યાં પૈસા હાથમાં આવે અને ક્યાં દેશમાં જાય, દેશ જવાનો કોઈ જોગ ન થાય.

સમય બદલાયો. પ્રભુની મહેર થઈ. ધંધો સારો જમ્યો. મગનભાઈને દુકાન મોકાની મળી. લાખેક શીલીંગ કમાઈ ગયાં. દેશ જવા વિચાર કરે પણ ધંધો સારો ચાલે તે કોને ભરોસે મુકે? પૈસા હાથમાં હતાં છતાં દેશ જવાનો મેગ ખાતો ન હતો. દરમ્યાન દેશથી એક મિત્ર આવી ચઢયાં. દેશના અખરઅંતર પૂછ્યાં. મિત્રે દેશની વાત કહેવા માંડી. “ભાઈ, દેશમાં તો લોકો બદલાઈ ગયાં છે. ભાઈ ભાઈનો વિશ્વાસ નહિ. તમારા છગનભાઈ તો લીલાલહેર કરે છે. નવી મીલકત લેતો જ જાય છે. તું હવે દેશ જઈ આવ. તારા હિસ્સાનું કાંઈ કર. આપા જીવતા મળશે. આપા ગયાં પછી છગનભાઈ હાથ નહિ મુકવા દે.”

મગનભાઈને થયું વાત સાચી છે. પૈસાની સગવડ છે. વિમાનમાં ક્યાં નથી જવાતું? થોડા દિવસ આમ કે તેમ. મગનભાઈ ઉપડયાં

દેશ. સીધા ગયાં સાસરામાં ત્યાંથી સાળાને સાથે લીધાં. અને પોતાના ગામ આવ્યા. છગનભાઈ તો ભાઈને જોઈ રાજી રાજી થઈ ગયાં. મગનભાઈને પણ આપાને મળતાં આનંદ થયો.

સાંજે બધાં ભેગાં ખેડાં મગનભાઈને મનમાં ચટપટી થતી હતી. હિસ્સાની વાત કરવી હતી. પણ વાત ઉપડવી શી રીતે. મનમાં અકળાયા કરે પણ ખોલી શકતાં ન હતાં. છગનભાઈએ કહેવા માંડ્યું “ભાઈ, બહું લાંબા વખતે આવ્યો. રોકાઈ જા થોડો વખત. પાછા ક્યારે આવાય? આપાના શરીરનો ભરોસો નહિ. આપણે આપણાં ભાગ પાડી લઈએ. આમ તો આપણે એક છીએ તે મટવાનાં નથી. પણ આપાના જીવને શાંતિ રહે કે છોકરાં ખુશીથી જુદા પડયાં” મગનભાઈ કહે “એ વાત સાચી.” છગનભાઈ કહે “જો આ ખેતીમાંથી મેં એક લાખ રૂપિયા બચાવ્યાં છે. થોડાં સોસાયટીમાં છે. થોડાં ખેંકમાં છે. ખીજ સત્તર વીઘા જમીન લીધી છે.” મગનભાઈને થયું કે ભાઈએ તો હૈયા છુટી વાત કરી લીધી હવે મારે પણ મારી કમાણી બતાવી દેવી જોઈએ “ભાઈ મારી પાસે પણ એક લાખ શીલીંગ ત્યાં પડયાં છે” છગનભાઈ ખોલ્યાં, “ભાઈ એ પૈસા તારી પાસે રહેવા દે. તારા પૈસા ભલે જ્યાં છે ત્યાં રહેતાં. આ પૈસામાંથી આપણે છોકરાંઓ માટે નવા ઘર બંધાવીશું. તારા હિસ્સા પ્રમાણે જમીન તારા નામે ચઢાવી દઈશ.” મગનભાઈ કહે, “પણ ભાઈ ભાભીને તો પુછો?” છગનભાઈ ખોલ્યાં “ભાભીને શું પુછવાનું? આ ઘરમાં પહેલો તું આવેલો કે તે.”

મગનભાઈને આનંદ થયો. પેલા મિત્ર ઉપર તિરસ્કાર આવ્યો. પોતા ઉપર પણ તિરસ્કાર આવ્યો કે મેં ભાઈ માટે ખોટો વિચાર કર્યો.

(સત્ય ઘટના ઉપરથી)

ભિન્ન આચાર

ચંદુકાકા નૌકરીમાંથી રીટાયર્ડ થયા એટલે દેશ જવાના હતા. ઘરનું રાચરચીલું વેચવા કાઢ્યું. એમની પાસે એક જીનું કબાટ હતું. એ કબાટ ભેવા એક ભાઈ આવ્યા. એ ભાઈને એ કબાટ ગમ્યું. કિંમત નક્કી કરી પૈસા આપી કબાટ લઈ જવાનું નક્કી થયું. ચંદુકાકાના એક મિત્ર તે જ દિવસે એસવા આવ્યા. તેમને ચંદુકાકાએ કબાટનો સોદો પત્યાની વાત કરી. મિત્ર કહે, “ચંદુભાઈ તમને હજી વધારે મળ્યા હોત.” ચંદુકાકા કહે: “અરે, આપણે ક્યાં આપી દીધું છે? હજી આપણા ઘરમાં જ પડ્યું છે ને? કોઈ વધારે આપશે તો તેને આપી દઈશું.”

બીજા દિવસે ચંદુકાકાએ પેલા ભાઈને કહેવડાવ્યું કે કબાટ અત્યારે અમે આપી શકીએ તેમ નથી. અમારી ચીજો ક્યાં મૂકીએ? અમારે જવાનું થાય તેના બેત્રણ દિવસ પહેલાં લઈ જાએ.” પેલા ભાઈને થયું, “ભલે, એમની સગવડ સચવાતી હોય તો આપણે એટલાં દિવસ મોડું લીધેલું એમ માનીશું.” ચંદુકાકાને એમ કે જે એ દરમ્યાન કોઈ વધારે કિંમત આપનાર મળી જાય તો તેને વેંચી દેવું. નહિંતર આ ઘરાક તો છે જ.

ચંદુકાકાને જવાના બે દિવસ બાકી હતા પણ કબાટ લેનાર કોઈ બીજો ઘરાક દેખાયો નહિ. પેલા ભાઈ કબાટ લેવા આવ્યા. પૈસા ચુકવી પેલા ભાઈ કબાટ ઉપડાવી ગયા.

પેલા ભાઈએ કબાટ ઘરમાં ગોઠવ્યું. અંદરના ખાના સાફસૂફ કરવા લાગ્યાં. પેલા ભાઈના આશ્ચર્ય વચ્ચે એક કપડાંની નાની પોટલી નીકળી. એમને થયું “આ શું હશે?” પોટલી છોડી તો અંદર સોનાના એરીંગ, વીંટી, ઘડીયાળ વિગેરે ચીજો. પેલા ભાઈ તો ગભરાયા. એ તો સીધા એના એક મિત્ર પાસે ગયા અને કહેવા લાગ્યા. “ભાઈ, આ કબાટ લાવ્યો તેમાંથી આ ચીજો નીકળી છે. તમે મારી સાથે ચાલો. આપણે એમની ચીજો આપી આવીએ. તમે સાક્ષી રહેજો”

બંને મિત્રો ચંદુકાકાને ઘરે આવ્યા. ચંદુકાકાને પેલી ચીજો આપી. ચંદુકાકા કહે, “જીએને ભાઈ, આ ધમાલમાં મગજ કામ કરતું નથી. ચાલો તમે સારા માણસ તે આપવા આવ્યા.” પેલા બંને મિત્રો રજા લઈ છુટા પડ્યા. મને મનમાં થયું કે કોઈ વધારે પૈસા આપી આ કબાટ લઈ ગયો હોત તો તે આ ચીજો પાછી આપી જાત ખરો કે?

(સત્ય ઘટના ઉપરથી)

જેવી રીતે સુંદર અને ખુશખુથી ભરેલાં ગુલાબના કુલોને પણ કાંટા હોય છે, તેવીજ રીતે જીવનનો માર્ગ ફક્ત કુલોથી જ ઇલાસેયો નથી હોતો—તેમાં કાંટા પણ હોય છે. પણ જે માનવી તેનું દીલ કઠણ રાખી હિંમતથી મુશ્કેલીઓનો સામનો કરે તો જીવનના માર્ગનો કાંટા વાળો ભાગ પણ તે પસાર કરી શકે છે.

ગુરુદેવને

જય હો! વિજય હો! ફરકે ધ્વજ પતાકા આપની,
ચૈતન્ય ગીરી હે નામધારી! જ્યોત આપ વિરાટની,
ધર્માનુશાસનો સર્વે ઝળકયાં આપના આ વિજય પ્રસ્થાનથી,
સિધાવો આપ અતિપ્રેમે કૈલાસધામે દેહવિલોપન કરી.-- ૧.

હે યશદાયક! અહોભાગી! પ્રસરો ચોદિશ કીર્તિ આપની
કૃત કૃતાર્થ થયા સર્વે, ધન્ય આપની કૃપા થકી,
વળ્યા સર્વે જ્યોતિ પંથે છોડી દિશા અંધકારની,
પાવન થયા તે સર્વે ગુણાનુરાગી આપના થઈ.— ૨

હે શુભદાયક! બની દિવ્ય જ્યોતના પુંજ અત્રે પધાર્યા,
જીવનધારી, દેહધારી, માનવી બની જીવનકાર્યો સંભાળ્યા,
પુનિતસ્પર્શે પાવન કર્યા, અમીદ્રષ્ટિથી નરનારને,
પિતાસમા અડીખમં ઊભી અપનાવ્યા પ્રેમે સૌને— ૩

યાત્રિકો અમે પંથ ભુલ્યાં, ધોર અજ્ઞાને ભુંડા,
વિષ અભિમાનના ડંસ્યા, ચડયા ધન ધોરને મીઠાં,
કિંતુ પલકે જ્યોત આપની ઝલકે ટાળવા ભાર મદના,
મહા યાત્રિ બની દોર્યા બતાવ્યા રાહની જ ધામના— ૪

અમે માનવી નગુણા ભુલી જતાં સુખમાં પડી,
જરાશો આંચકો આવ્યે સંભાળતાં હાંફળા બની,
ઉદાર ચિતે છતાં નભાવી દુર દેશ પણ વિસર્યા નહીં,
દર્શને દુઃખ ભાંગી, ફેરમ વેરી, 'લોપ થતાં આનંદ સિંચી.— ૫

હે દુઃખ વિદારક! આપના પ્રયાણે થશું અમે નમેરા,
ભુલાશે કયમ? યાદી આપની ચોપાસ સુગંધ વેરતી,
દેહથી ભલે જતા; હૃદયમાં બિરાજશે સમીપે અનેરા,
ધન્યોર્મિ વિલસી રહી પુષ્પ પરાગ આપની વેરતી.— ૬

હે જ્યદાયક, દીધેલા સદેહે સામિપ્યના કોલ જરૂર પાળને
શ્રદ્ધા અવિચલ અમારી રાખને, ન અમ-બાળકોને વિસારને
કરશે ના વંચિત આપની કૃપા થકી, ત્રિતિ કયમે કરી ના છોડને
ગતો સંસારની ઉંડી ખદખદે, ખતાવને પંથ, હાથ દઈ ઉગાર ને—૭

હે ગુરૂદેવ એવા તમે વિરાટ ને જ્યોતિ સમા ઝળકતાં
જય હો ! વિજય હો ! આપના ગુણગાનથી દિગદિગંતો ગુંજતા
સોહશે આપ કૈલાસધામે સ્કુલિંગ ખની તેજના અનોખા
વહેશે સ્તોત્ર એજસ'ને ભાવના ભર્યા વિશ્વ ઉબળતાં.— ૮

હે કલ્યાણકારી, પુરૂષ રૂપે સૃષ્ટિ સર્જ, મહાકાલ રૂપે કાલ જીત્યો,
રૂદ્ર રૂપે ઝેર વાળ્યા જગતના, હાર્યો પુષ્પ ધન્વા યોગના તેજથી,
નિલકંઠખની અમરત્વ આપ્યું, શંભો સદાશીવ કૈલાસવાસી,
તે શીવનું સાનિધ્ય પામી, નિર્વાણ પામી, શીવત્વ પામને.—૯

સિધાવો યોગીરાજ ! શીવપંથે ભાથું તવ ઐશ્વર્યનું લઈ,
હે લામદાઈ સ્વીકારને વંદન અમારા, આરબુ ખસ આટલી,
હે કૈલાસવાસી પ્રસરો યશ કીર્તિ ધ્વજ પતાકા વિશ્વમાં આપની,
ઉતારને આપની કૃપા માનવ પરે આશિર્વાદ રૂડા અર્પી.—૧૦

જય હો, વિજય હો જયહો ધ્વજ પતાકા ફરકો વિશ્વમાં,
જય હો, વિજય હો જય હો યશગાથા પ્રસરો વિશ્વમાં,
જય હો, વિજય હો જય હો વહો પ્રેરણા સ્તોત્રો મારા હૃદયમાં,
વંદન હને અમારા હે કૈલાસધામ યાગિક વંદન હને અમારા.—૧૧

સંસ્કૃત ભાષાનું કાવ્યસૌંદર્ય

અ. સો. સુમનરેન નટવરલાલ મહેતા

આજે ભારતમાં ખોલાતી લગભગ બધી જ ભાષાઓની જનની સંસ્કૃત છે. વેદ, ઉપનિષદ, ગીતા અને પુરાણ કાવ્યોની રચના જે મહાન ભાષામાં થઈ તે ભાષા આજે દિવસે દિવસે ભૂલાતી જાય છે તે છતાં ધર્મના આંશિક લેખનને કારણે આપણી હિન્દુ પ્રજા વેદ અને ગીતા જેવા ધર્મગ્રંથોના સંસર્ગમાં રહેલી છે પરંતુ સંસ્કૃત 'લલિત સાહિત્ય' કાળની ઉંડી ગતોમાં ફેંકાઈ ગયેલ છે. લલિત સાહિત્યનો રસ માણવા આપણી દ્રષ્ટિ શેક્સપીઅર, વડંબવથ, મિલ્ટન તેમજ બીજા આધુનિક પાશ્ચિમાત્ય કવિઓ તરફ ઢળે છે.

સંસ્કૃત ભાષા કાલિદાસ, ભારવિ, દન્ડિ, માઘ અને બાણુ જેવા મહાન કવિઓનિર્મિત સાહિત્ય મૌકિતકોનો ભંડાર છે. સંસ્કૃતની શબ્દશક્તિ વિષે કહેવાતું 'વજ્રદપિ કઠોરાગિ મૃદુનિ કુમ્ભમાદપિ,' એ વચન યથાર્થ છે. વજ્રથીએ કઠોર અને કુલથીએ કોમળ શબ્દ-ધ્વનિ નિર્માણ કરવાની શક્તિ એ ભાષામાં છે.

પ્રાચીન કાળમાં આજની માફક મુક્ત-છંદ કાવ્ય ન હતું. એ સમયમાં કાવ્યની સુંદરતા અલંકાર પ્રચુરતા, છંદબદ્ધતા, ભાષા લાલિત્ય અને અર્થગૌરવ ઉપર નિર્ભર રહેતી. ઉપર દર્શવેલ ચારેય કવિઓની વિશેષતાઓનીચેના શ્લોકમાં આવી જાય છે:

'ઉપમા કાલિદાસસ્ય - ભારવેરથંગૌવરમ્
દન્ડિનઃ પદલાલિત્ય - માઘે સન્તિ પ્રચો ગુણાઃ'

કવિકુલગુરુ કાલિદાસની રચનાઓ શ્રેષ્ઠ છે એક માત્ર કાલિદાસના કાવ્યનું જ વિવેચન કરવા બેસીએ તો અનેક પૃષ્ઠો લખાઈ જાય. 'મેઘદૂત' 'અભિજ્ઞાન શાકુંતલામ્' 'કુમાર સંભવમ્' અને 'રઘુવંશ' જેવી મહાન કૃતિઓનું સર્જન એ મહાન કવિએજ કર્યું છે. આ બધા જ કાવ્યો સુંદર છે. કાલિદાસ ઉપમા અલંકાર માટે પ્રસિદ્ધ હતા, 'મેઘદૂત' અલંકારપ્રચુર કાવ્ય છે. એમાં આવેલી ઉપમાઓનું આછું દર્શન આપું છું. શ્રાપને પરિણામે પોતાની

પત્નીથી વિયોગ પામેલ યક્ષ મેઘદ્રુરા એને પ્રેમ-સંદેશ પાઠવતાં કહે છે, 'હે ઘટાદાર મેઘ, દુર અલકાપુરીમાં રહેતી મારી પત્નીને મારો સંદેશ લઈ જતાં તારે માર્ગમાં નિર્વિન્ધ્યા નદી આવશે એના સ્ફટિકસમા જળમાં તારું શ્યામ પ્રતિબિંબ જ્યારે વરોવચ પડશે ત્યારે તારી શોભા મૌકિતકહારમાં ગૂંથાએલા નીલમણિસમાન હશે. ઉપમા અલંકારનું કેટલું સુંદર ઉદાહરણ છે. આ ઉદાહરણ તો એમના કાવ્યસાગરનું બિંદુ માત્ર જ છે. 'રઘુવંશ'માં મહાન રાજા રામના પૂર્વજોનું વર્ણન આવે છે. કવિએ આ કાવ્યમાં નીતિના શુષ્ક વચનો અત્યંત રસમય બનાવ્યા છે. આદર્શ પત્નીની નીતિ વિષે લખતાં કવિ કહે છે:

ગૃહિણી સચિવઃ સખી મિત્રઃ પ્રિય શિષ્યા-
- લલિતે કલાવિદ્યો

આદર્શ પત્ની પોતાના પતિની ઉત્તમ સલાહકાર, વિશ્વાસુ મિત્ર અને લલિત કલા-ઓમાં રસ લેનારી હોવી જોઈએ. રાજા અજની પત્ની ઇન્દુમતીનું ચિત્રણ કવિએ બહુ જ સરસ કર્યું છે.

કવિ બાણુ મહાન ગદ્યકાર હતા. એમની વર્ણનશૈલી અન્નેડ છે. 'કાદંબરી' નામક એમની રચનામાં આવેલા પંચાસરો અને શુક-વર્ણન અદ્વિતીય છે. મહાકવી દન્ડિનું 'ઉત્તર રામ ચરિત' શોકરસપૂર્ણ કાવ્ય છે. 'રાજનીતિ'ના પાઠ શીખવતું કવિ 'ભારવી'નું 'કિરાતાર્જુનીયમ' એના અર્થગૌરવ માટે મહા સુપ્રસિદ્ધ છે. તે ઉપરાંત યોધપ્રદ સુભાષિતોના રત્નોથી સંસ્કૃતરતનાકર ભરપૂર છે

ટુંકમાં જેમ વેદ, ઉપનિષદો અને ગીતામાં રહેલા જ્ઞાનને ઉત્તરોત્તર પ્રચાર થતો જાય છે તેવીજ રીતે આપણા પુરાગામી કવિઓના લલિત સાહિત્ય ભાણી દ્રષ્ટિપાત કરી એનું પુનરુજ્જીવન કરવું એ પણ આપણું કર્તવ્ય છે.

સાચા સુખની શોધમાં

અ.સૌ. ધર્મિષ્ઠા તરુણકુમાર દેખતાવાળા

સુખ એટલે સારા સંજોગો. સુખ એટલે સગવડ અને આશીર્વાદરૂપ પરિસ્થિતિ.

સુખ કેવી રીતે પ્રાપ્ત થાય? લોકો એમ માને છે કે સંસારના વિષયો સુખ આપે છે પણ એ ધારણા વાસ્તવિક રીતે ખોટી છે. વિષયો ક્ષણિક સુખ આપે છે. પણ છેવટે તો દુઃખજ રહે છે. સાંસારિક સુખ દરાજને ખંજવાળવા જેવું છે. દરાજને જેટલો વખત ખંજવાળીએ તેટલો વખત ક્ષણિક શાંતિ લાગે પરંતુ તેથી દર્દ ઓછું થવાનું નથી. દર્દ તો નખના ઝેરથી વધવાનું.

આનંદ કે સુખ જગતના પદાર્થોમાં નથી. એ તો માત્ર ભાસ જ છે. ગીતામાં પણ કહ્યું છે કે ક્ષણભંગુર, સુખરહિત આ જગતને અથવા મનુષ્ય શરીરને પ્રાપ્ત કરીને તું મારું ભજન કરીશ તો સાચા સુખને મેળવીશ.

જડ વસ્તુમાંથી મળતું સુખ આરંભમાં આપણને અમૃત જેવું લાગે પણ પાછળથી એ વિષ જેવું લાગે છે. જે સુખ વિષયો અને ઇન્દ્રીયોના સંયોગથી થાય છે તે ભોગ-કાળમાં ભલે અમૃત જેવું લાગે પણ પરિણામમાં તે વિષ સમાન થઈ રહે છે તેથી આ સુખ રાજસ ગણાય. તાત્પર્ય એ કે ઇન્દ્રીય સુખ ભોગવવાનો નશો દરેક વ્યક્તિને ચઢેલો હોય છે. તે એક એક ઇન્દ્રીય સુખ ભોગવવાનો પ્રયત્ન કરે છે. પરંતુ તેને સુખ પ્રાપ્ત થતું નથી કારણ કે ઇન્દ્રીયો વાસનારૂપી દારીથી વિષયોમાં ખંધાયેલી છે. ઇન્દ્રીયોને વિષયો સાથેના એ ખંધનોમાંથી છોડવાનો પ્રયત્ન કરે તો જ વ્યક્તિ સુખ મેળવી શકે. સુખી થવાનો માર્ગ એ છે કે સાંસારિક વિષયો સાથે બહુ પ્રેમ કરવાનું છોડીને સંયમ તથા સદાચારને વળગી રહીને ભક્તિ કરવી. આવી રીતે જે ભક્તિ કરવામાં

આવે તેમજ જે કાર્ય કરવાની તત્પરતા થાય તેમાં આનંદ આવશે અને તેનાથી સુખ પ્રાપ્ત થશે.

સુખ ધન પ્રાપ્તિથી મળે છે એ વાસ્તવમાં ખોટું છે. પુષ્કળ ધન હોવા છતાં અને દરેક પ્રકારની ઇચ્છાઓ પૂરી થતી હોવા છતાં તે સુખથી માઈલોના અંતરે દૂર છે. કારણ કે એ વધુને વધુ મેળવવાની ઇચ્છા ધરાવતો થઈ ગયેલ હોઈ સંતોષ મેળવી શકતો નથી. સંતોષ મેળવવાના પ્રયત્નોમાં મળતી નિરાશાને લીધે તેના હૃદયનાં ઉંડાણમાં દુઃખનાં ઝરણાં સ્ફૂરિત થવાના. સાચો આનંદ પ્રભુને સાન્નિધ્યમાં રાખી કાર્ય કરશે ત્યારે જ મળશે.

સુખ એ આંતરિક સંતોષની તે અવસ્થાનું નામ છે, જેને બધા આનંદ અથવા શાંતિ કહે છે. તેમાં તૃષ્ણા નામ માત્ર નહેતી નથી. તૃષ્ણા એવી ખરાબ વસ્તુ છે કે એક વાતની ઇચ્છા પૂર્ણ થતાં તે જ વાતની ઇચ્છા ફરીથી મોટા સ્વરૂપમાં પ્રગટ થવાની. તૃષ્ણાનું પેટ સમુદ્ર જેવું છે. એ કદીયે ભરાતું નથી. તેની પકડમાં માનવી જીવનભર પડ્યા રહે છે. અને અંતમાં તેઓ માનસિક અથવા શારીરિક રોગના ભોગ બની કષ્ટ સહન કરે છે. તૃષ્ણા છોડવાથી મનુષ્ય વૈકુંઠનો અનુભવ કરે છે. અને બધા જ સુખો તેની સામે હાથ જોડીને ઊભા રહે છે.

સ્વર્ગ અને નર્ક આપણા મનમાં જ છે. આપણે મનના કાબુમાં આવી જઈ ઇચ્છાઓમાં લીન થઈ જઈએ તો આપણું મન નર્ક બની જશે. આપણે મનને કાબુમાં લાવી તેને ઇચ્છાઓથી દૂર કરી નાખીએ તો આપણું મન સ્વર્ગ બની જશે. ચંચળ મન અંધ, અવિવેકી, અજ્ઞાની અને હિંમેશા દુઃખી હોય છે જ્યારે સંયમિત મન સમજદાર, વિવેકી, જ્ઞાની અને સુખી હોય છે.

મનને કાષ્ટમાં લાવી ઈશ્વરની સત્તાને હૃદયમાં અનુભવ કરવાથી સાચું સુખ પ્રાપ્ત થયેલું જણાશે. મન ન બગડે તેની ખાસ કાળજી લેવી જોઈએ. મનને માણી સાથે સરખાવેલ છે. માણી બગડતા એટલે કે ખરાબ થતાં એની કોઈ કિંમત રહેતી નથી. તેમ મન બગડવાથી જીવન અધોગતિએ પહોંચવાનું. મન ઉપર અંકુશ રાખવો તેને વિવેકરૂપી લાકડીથી રોજ મારતા રહેવું. મન માને ત્યારે વિવેકરૂપી લાકડી વડે મારતા રહેવાથી એને એ જરૂર વશ થઈ સુખ આપશે. મનુષ્યનું મન પાણીની જેમ નીચાણુ તરફ જાય છે. જળની જેમ અધોગામી છે. એટલે કે નીચે જવાના સ્વભાવનું છે. મનનો સ્વભાવ એવો છે કે તે ઉંચે ચઢવાને બદલે નીચે જાય છે. મનને ઉંચે ચઢવાનું એકજ સાધન છે અને ઈશ્વર સ્મરણ. પાણી યંત્રનો સંગ થવાથી ઉંચે ચઢે છે તેમ મન મંત્રનો સંગ થવાથી ઉંચે ચઢશે. મન શબ્દને ઉંચેથી જોઈએ તો "નમ" થશે. મન, નમ અને નામથી જરૂર સુધરવાનું અને સાચા સુખની પ્રાપ્તિ કરવાનું.

▲ સાચું સુખ સ્વાર્થ છોડવાથી પણ મળે છે. વસ્તુને છોડવાનો પ્રયત્ન કરીયે ત્યારે પહેલાં તો દુઃખ થશે. કારણ જે વસ્તુ છોડવી છે તે અત્યંત પ્રિય છે. પરંતુ છોડ્યા પછી સુખ મળે છે. જેમ સ્વાર્થ છોડતી વખતે ઘણુંજ દુઃખ થાય પરંતુ તે છોડતાં જ મનને શાંતિ મળે છે. વળી સ્વાર્થને છોડવાથી અને તે હૃદયમાંથી કાઢી નાખવાથી વિશ્વપ્રેમ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. તેટલું જ નહિ પરંતુ દૈવી જીવ સાથેનો સંબંધ પણ જોડાય છે. આથી એક અનેરો આનંદ ઉદભવશે.

જે વસ્તુ હિંમેશ માટે રહેવાની નથી તે વસ્તુ પાછળ પડવાથી સુખ મળી શકવાનું નથી. જે વસ્તુ સ્થાયી છે તેની પાછળ જવાથી સુખ અને શાશ્વત સુખ આનંદ મળી શકે છે. ક્ષણભંગુર વસ્તુઓ પાછળની ઈચ્છાઓને લોપ થતાં પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર થશે. મન પણ વશ થશે. સાચા સુખની ઝાંખી થશે. પરમાત્મા સાથે સંબંધ થતાં જીવને ખુબજ આનંદ પ્રાપ્ત થશે. પરંતુ જીવાત્મા કેવો છે?

ખુબજ કપટી અને અજ્ઞાની. તે સુખ અને આનંદ શોધવા બહાર ફર્યા કરે છે. તેને એ ખ્યાલ રહેતો નથી કે બાહ્ય સુખ વધુ સમય ટકી શકતું નથી. જીવ બહાર ભટકી ઠોકરો ખાતો ખાતો છેવટે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી મનુ સમીપ પહોંચવાની કક્ષાએ આવી જશે. અને જે સુખની ઝાંખના કરી રહેત તે મળશે.

મનુષ્ય માત્ર સુખની શોધમાં ફર્યા કરે છે. અને અહીં તહીં ફાંફાં મારે છે. પણ સાચું સુખ તેને કયાંય મળતું નથી. રણમાં દુસ્થી દેખાતું પાણી જેમ માગ પાણીને આભાસ છે. તેમ મનુષ્ય દુનિયાના સુખ સગવડોમાં સુખ માની લે છે. પરંતુ તે સાચું સુખ હોતું નથી. એ તો ક્ષણિક સુખને આભાસ છે. જીવ જે શાંત પ્રાપ્ત કરવાના ફાંફાં મારે છે તે મળતી નથી. અને તેથી મન અશાંત બને છે. તો સાચું સુખ સંયમથી, સદાચરથી, મનની શુષ્કિથી, સારા સંસ્કારથી તેમજ પ્રભુની દ્રઢ ભક્તિથી જ મળવાનું છે.

આ સંસારમાં દરેક વ્યક્તિ કોઈ તનથી કોઈ ધનથી, કોઈ મનથી, કોઈ અસંતોષથી, કોઈ ઈર્ષાથી, કોઈ અનીતિથી અને કોઈ તૃષ્ણાથી દુઃખી છે. જગતમાં એવી વ્યક્તિ ભાગ્યે જ મળશે કે જે ઉપર બતાવેલ બાબતોમાંથી કોઈ એક બાબતથી દુઃખી ન હોય. એટલે દુઃખ તો દરેક વ્યક્તિના જીવનમાં તાણાવાણાની માફક વીંટાયેલું જ છે. ભગવાન ખુદે પણ કહ્યું છે કે જગતમાં દુઃખ તો છે જ. તેનું મૂળ કારણ તૃષ્ણા છે. પણ દુઃખને સુખમાં ફેરવવાની યાવી મનુષ્યના હાથમાં આવી જાય તો દુઃખને સુખમાં ફેરવી શકાય, ભગવાન ખુદે તેના અષ્ટાંગ માર્ગ બતાવ્યા છે.

- (૧) સમ્યગ દ્રષ્ટિ (૨) સમ્યક વિચાર
- (૩) સમ્યક વચન (૪) સમ્યક કર્મ
- (૫) સમ્યક આજીવિકા (૬) સમ્યક મયત્ન
- (૭) સમ્યક સ્મૃતિ અને (૮) સમાધિ

ઉપરોક્ત આઠ માર્ગને ધ્યાનમાં લઈ તેનો પુણું રીતે વિચાર કરી વર્તનમાં મુકવાથી જરૂર સાચા સુખની પ્રાપ્તિ થશે.

‘ટાનઝાનીયામાં એકતા જાળવવાની યુવકોની જવાબદારી’

ભૂતકાળમાં ટાનઝાનિયન યુવકો ગેરવ્યવસ્થા, જોડુકમી અને ગુલામીનાં ભોગ બનેલા હતા, પરંતુ અત્યારે આઝાદ ટાનઝાનિયામાં યુવકોની જવાબદારીઓ દિનપ્રતિદિન વધતી જાય છે. યુવકોએ રાષ્ટ્રની શાંતિ અને સલામતી સહિતની ખોટાની જવાબદારીઓ તેમના શિરે લેવાનું શીખવું જ જોઈએ. દરેક યુવક રાષ્ટ્રનો ભાવિ સૈનિક છે અને તેણે ગૌરવપૂર્વક સ્વાતંત્ર્ય, રાષ્ટ્રીય શાંતિ, એકતા, સ્થિરતા અને પ્રગતિનું રક્ષણ કરવાનું છે. તેમણે રાષ્ટ્રની આઝાદી અને એકતા જાળવી રાખવા માટે મરી ફીટવાનું છે. દેશની ભવિષ્યની પ્રબળી સુખાકારી અને સલામતી માટે તેમણે સંપુર્ણ ભાગ લેવો જ રહ્યો. જે નવો પડકાર તેમની સામે આવે તેને તેમણે હસતા મુખે ઝીલી લેવો જોઈએ. બાજ જેવી નજરવાળા શોષણખોરોને તે તેમણે તિલાંજલિ જ આપવી રહી કારણ કે તેઓ (શોષણખોરો) કવળ સ્વાર્થી નફા મેળવવાની ખરાબ વૃત્તિ રાખતા હોય છે.

ટાનઝાનિયાના પ્રમુખ ડોક્ટર જુલીયસ ન્યરેરેએ રાષ્ટ્રના વિકાસ માટે ૧૯૬૯થી ૧૯૭૪ સુધીની જે બીજી પંચવર્ષીય યોજના રજૂ કરી તેનો મુખ્ય ધ્યેય છે, ટાનઝાનિયન લોકોના જીવન-ધોરણમાં ફેરફાર લાવવો તથા ઔદ્યોગિક, આર્થિક, વ્યાપારિક અને ખેતીવાડી ક્ષેત્રોમાં વિકાસ લાવવો. આ યોજનાનાં ધ્યેયો ટાનઝાનિયન યુવકોએ જ પાર પાડવાનાં છે. રાષ્ટ્રની સમૃદ્ધિમાં મહત્વનો ફાળો આપનાર રાષ્ટ્રનાં

યુવકોજ રહે છે અને તેથી તેઓએ રાષ્ટ્રીય ઘડતરમાં સખત પરિશ્રમ ચાલુ રાખવો જોઈએ. હરામની દાનત રાખતી તેમને જરાય પાલવે તેમ નથી. ટાનઝાનિયા અત્યારે એવી દશામાં છે કે જેથી ગત વાતનો શોચ કરવાથી તેનો કદી ઉખાર થાય જ નહિ. આ જમાનો જ કર્મયુગનો છે અને તેથી માથે હાથ દઈ નિરાશામાં ઊંઘ્યા કરવું એ યુવકોને જરાય પાલવે એમ નથી અને તેથી સખત પરિશ્રમ કરી તેમણે તેમની રોજી રાખવાની રહે છે. આમાં યુવકોએ વિદેશી તત્વોની દખલગીરીને જરા પણ નમતું આપવાનું નથી. જ્યાં લોકોનાં સુખી જીવન માટે તમામ પ્રયાસો હાથ ધરવામાં આવે છે ત્યાં યુવકોએ તેનો અપણો લાભ ન લેતાં રાષ્ટ્રીય શાંતિ, નીતિ અને એકતા ઘડવી જોઈએ. કોઈ પણ બાબતમાં સફળતા મેળવવા તેમણે તેનાં ખાસ જરૂરી અંગો - જેવાં કે પરિશ્રમ, પ્રામાણિકતા એને ખરી દાનત લક્ષમાં રાખવા જોઈએ.

અત્યારે ટાનઝાનિયાએ ગુલામીનાં બંધનો તોડી સ્વરાજ્ય હાંસલ કર્યું છે, પરંતુ હજી રાષ્ટ્રની પ્રબળ પ્રગતિ સાધવાની ઘણી બાકી રહે છે. યુવકોએ માનવ હકકોના પરસ્પર ગૌરવથી સંપ અને એકતા સ્થાપવાના છે, નહિ કે બળથી. આજનાં યુવકો જ આવતી કાલના નેતાઓ છે અને આ બાબત ધ્યાનમાં રાખીને તેમણે રાષ્ટ્ર માટે તેમની કાયા ઘસી નાખવાની છે. પરમ કૃપાળુ ઈશ્વર આમાં યુવકોને સદાય સાથ આપે એ જ અંતરની અલ્પચર્ચના.

લેખક:

પ્રવિણચંદ્ર રૂડાભાઈ ગોહીસ, (ઉંમર: ૨૨ વર્સ)

પી. એ. બોક્સ નં. ૧૨૬૮,

દારેસલામ.

(ટાનઝાનિયા)

મુવર્ણ જ્યતિ અંગે યોજાેલ સાહિત્ય સર્જન હરિકાંઠમાં ગુજરાતી વિભાગમાં
ખીજી ધનામ મેળવનાર કૃત

“દ્વીતિય પંચ વર્ષીય યોજના”

આપણે દેશ ઠાનઝાનિયા પ્રબલસતાક સામાજિક દેશ છે. એના જનપદની ઉન્નતિને અનુલક્ષીને આપણા પ્રમુખ શ્રી ન્યેરેરેએ “દ્વીતિય પંચ વર્ષીય યોજના”ની જયઘોષણા ખુધવાર તા. ૨૮મી મે, ૧૯૬૬ના કરી.

ઠાનઝાનિયા દેશ આજે ક્રાંતિકારી બન્યો છે. પ્રગતિના પ્રતિબજો આજે જ્નેરશોરથી ચાલી રહ્યા છે. આર્થિક સ્વતંત્રતા મેળવવાની અને સ્વાશ્રયી બનવાની પ્રબલ્યે આજે જુએશ ઉપાડી છે. અને જ્યાં સુધી એકએક ઠાનઝાનિયન દરેક રીતે ઉન્નત ન થાય ત્યાં સુધી આપણે દેશ સાચા અર્થમાં હજી સામાજિક દ્રષ્ટિએ સ્વતંત્ર નથી બન્યો તેવી ઉન્નત સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરવા “અરૂશા ડેકલેરેશન”નો ઠંઠેરો ખીટાવી. આપણે શપથ લીધા છે. આવી ઉન્નત, આર્થિક સ્વતંત્રતા હાંસલ કરવામાં આ “દ્વીતિય પંચ વર્ષીય યોજના” આપણને કઈ રીતે પ્રગતિ સાધવામાં સહાયક બનશે તેનું ત્રિહંગાવલોકન કરીએ.

આ યોજનાનો અમલ કેવી રીતે કરવો અને જવાબદારીઓ કેવી રીતે વહેંચવી તેની વિચારણા આર્થિક અને પ્રગતિસાધક પ્રધાનો કરશે.

મુખ્ય પ્રગતિ ખેતીવાડી ક્ષેત્રે કરવાની છે. તે ધ્યાનમાં લેતાં આમોદ્ધાર કરવામાં આવશે. ગામડાંઓની પ્રબલ્યે ચાય, તમાકુ, ચોખા, ઘઉં, કાજુ, તેલીબીઆં, ફળ તથા શાકપાન, કૃષિ અને ઠોર ઉછેર, માછલી, કેકેા તથા ટોપરાનું ઉત્પાદન વધારવા પ્રોત્સાહન ને પ્રેરણા, સહાય અને સહાનુભુતિ આપવામાં આવશે. વેચાણની મુશ્કેલીઓ ધ્યાનમાં લેતાં સાઈસલ, દોરી, પાયરેથ્રમ તથા તમાકુના ઉત્પાદનમાં ખાસ વધારો કરવામાં નહિ આવે.

હુન્નરઉદ્યોગની દ્રષ્ટિએ ઠાંગામાં રાસાયણિક ખાતર બનાવવાનું કારખાનું, રટીલના પતરાં બનાવવાનું કારખાનું, સાઈસલ પરપનું કારખાનું નાખવામાં આવશે. અરૂશામાં ઠાયર બનાવવાનું કારખાનું નાખવામાં આવશે દારેસલામમાં સીમેન્ટના કારખાનાનું વિસ્તરણ કરવામાં આવશે.

વાહનવહેવાર સુધારવા માટે ઠાનઝામ રોડ ઉપર મોઠો ખર્ચ કરવામાં આવશે. કદિપણ ન થએલ એવો જંગી ખર્ચ ઠાનઝામ રેલવે બાંધવા માટે કરવામાં આવશે. ઉત્તર વિભાગમાં કીલીમંજરો આંતરરાષ્ટ્રીય એરપોર્ટ બાંધવામાં આવશે.

કેળવણીની પ્રગતિ ધ્યાનમાં લેતાં ૧૯૮૦ સુધીમાં જોઈતા પ્રમાણમાં શિક્ષકો અને ઉચ્ચ અધિકારીઓ સેકન્ડરી સ્કુલો તથા યુનીવરસીટી-માંથી મેળવવામાં આવશે. તે પછી માથમિક અને માધ્યમિક શાળાઓનું વિસ્તરણ કરવામાં આવશે.

સ્વાસ્થ્યની પ્રગતિ કરવા માટે પ્રથમ મેડીકલ અધિકારીઓ કેળવવામાં આવશે અને ત્યારબાદ ગામડે ગામડે સ્વાસ્થ્યનાં કેન્દ્રો તથા હોસ્પીટલો ખોલવામાં આવશે.

પરદેશી ચલણની આપણા દેશને ખુબ જરૂર છે તેથી ટુરીઝમને ઉદ્યોગ વધારવામાં આવશે.

અંતમાં આપણે પ્રમુખ શ્રી ન્યેરેરેના વેદ વાક્યોથી વિરામ કરશું. એમણે કહ્યું છે:-

“પ્રગતિ જે પ્રબળી થાય તોજ સ્વતંત્રતા આવે છે. પરંતુ પ્રગતિ પ્રબળી ન થાય. પ્રગતિ તો પ્રબળ કરે. ખહારના માણસ આપણું બલે ખાંધી જાય પણ એવી રીતે એ ખારના માણસથી આપણામાં એક જાતની ખુમારી અને સ્વાશ્રયી ખનવાની ભાવના નથી આવતી. મનુષ્ય જે કાર્ય કરે તેથી એની પ્રગતિ થાય. પોતે નિષ્ક્રિયો હો એનાથી એની પ્રગતિ સધાય. પોતે શું કરી રહ્યો છે તેની એને સવિશેષ

સમજણ પડે અને તેનું એને ભાન થાય, પોતાની આવડત, જ્ઞાન અને શક્તિ વધારે અને સમાજમાં દરેક સાથે ખલેખલા મિલાવીને પોતાનો યથાયોગ્ય ફાળો આપે. એથી એની પ્રગતિ થાય... આ દ્રષ્ટિએ જોતાં દરેક મનુષ્યની પ્રગતિ પોતાથીજ સાધી શકાય. તેવીજ રીતે પ્રબળી પ્રગતિ પણ પ્રબળથીજ સાધી શકાય.”

— શીલા જી. ઠક્કર

હે જ્યોતિમય દેવ પૃથ્વી! એવા વિજ્ઞાન નેત્રા સાથે અમારું સંધાન કર કે જે અમને સરળ ભાષામાં ઉપદેશ કરે અને અમે જે ખોવાયલું સમજીએ છીએ તે અમારી સામે જ છે એવું ખતાવે. (ઋગ્વેદ ૬, ૫૪, ૧)

હે અમત્યં ઉષા દેવી! રમણીય રથમાંથી ઊતરીને સહભાવનાઓને જાગૃત કરતા સર્વત્ર પ્રકાશિત ખગ્ની જાઓ. અતિશય તેજથી ઉદ્દીપિત છતાં નિયમન કરવા માટે સુલભ એવા તમારા રથના અશ્વો સુવર્ણતુલ્ય કાન્તિયુક્ત તમને અમારી તરફ લઈ આવે. (ઋગ્વેદ ૩, ૬૧, ૨)

પંચ વર્ષીય યોજના

અનેક હકૂમતોની ગુલામીના બંધનો તોડી ટાંનઝાનીઆ રાષ્ટ્રએ આંતરીક સ્વરાજ્ય હાંસલ કર્યું. પરંતુ સંસ્થાનવાદી શાસનના વર્ષોમાં નહિ સધાયેલ પ્રગતિ જે હાંસલ કરી શકીએ તો જ સંપૂર્ણ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ ગણાય.

દેશના લાખો ગરીબના જીવનમાં ફેરફાર તથા તેમની જરૂરિયાતોને ઘરમાંજ પૂરી પાડવા વિકાસ યોજનાની બાંહેધરી જરૂરી છે. આપણી ખીજી પંચ વર્ષીય યોજનાના ધ્યેયમાં નોકરીની તકો, કેળવણી, માનવશક્તિ, ખેતીવાડી, સામાજિક સમતા અને સ્વાવાલંબન આર્થિક તથા સામાજિક પરિવર્તનના પ્રશ્નો ઉકેલવાના છે.

ઉચ્ચ જીવન ધોરણ હાંસલ કરવા લોકોને બોલો ઉપાડવો રહુયો, જેનો ખરો અર્થ પગભર થવાનો છે. પહેલી દક્ષામાં ખેતીવાડીની શ્રેણીને વિકસવા બેર દેવામાં આવ્યું છે. ખેડૂતોને અદ્યતન ખેતીઓબંધી માહિતીગાર કરી તેમનું કામ બમણું પાર પડવામાં આવશે ઉપરાંત આમ્યવિસ્તારની તંદુરસ્તીને જ્યાલમાં રાખી આમ્યવાસીઓને દવાદાઝ મહેલાઈથી મળે તે માટે ગામડે ગામડે તંદુરસ્તી કેન્દ્રો સ્થાપવાની યોજના અમલી થઈ છે.

આજના નવબાળ ભવિષ્યમાં નવયુવાનીને પંથે વળે તે માટે કેળવણી ક્ષેત્ર પર પણ બેર દાખવવામાં આવ્યું છે શાળાઓમાં પ્રાથમિકથી જ ખેતીવાડી, વેપારી ઉદ્યોગો તથા ત્રહવિજ્ઞાનનો અભ્યાસ આપવો જેથી વિદ્યાર્થીઓના નાનપણમાંજ મગજ ખીલે. આ સાથે કોલેજમાં ડોક્ટરી લાઈનને પણ વેગ અપાયેલ છે. નોકરીની તકો કેળવણી અને માનવશક્તિ સાથે જનસહકારથી સફળતા પૂર્વક કાર્ય કરી શકાય

તેની ઉપર મુખ્ય ભાગ કેળવણીના અર્થમાં થયેલ છે. શાળા છોડતા નવયુવાનોને યોગ્ય નોકરીઓ મેળવવામાં નડતી મુશ્કેલીઓ તેમજ તેમણે પ્રાપ્ત કરેલા ટેકનીકલ જ્ઞાન પર ખાસ ધ્યાન આપાયેલ છે. ઉપરાંત માનવીની માનવશક્તિ વધુ પ્રમાણમાં ખીલે તે માટે વાચનાલયો ઠેર ઠેર બાંધવાની વૃત્તિ છે.

યોજિત યોજનામાં વધુ મીલો બંધાય અને ઘર વપરાશનું ઉત્પાદન દેશમાં જ થાય તે માટે મોટા ઘડતરો ઘડાયા છે. કાપડમીલ, મોટરના ટાયરો, ખેટરીઓ, ખીસ્કીટ, ઘી દૂધ વગેરે ચીજોનું બધું તેમજ સાઈં ઉત્પાદન કરવા અનેક જાતની સંભાળ લેવાશે. અન્ય ખીજી ચીજો માટે મશીનરીની માંગ પણ પૂરી કરવામાં આવશે આલિશાન ઇમારતો, પાકકાસ્તાઓ તથા અદ્યાહાર ગૃહની માંગણીને વશ થવા તથા વીજળીશક્તિની વધતી જતી માંગણીને પૂરી પાડવા વીજળીશક્તિ ઉત્પાદન કેન્દ્ર સ્થાપવા હાથ લાંબાએલ છે.

આ બધી યોજના માટે માનવશક્તિ વિદેશી સહાયથી પુરી પાડવામાં આવશે. અલબત્ત નાણાંબીડ માટે બહારી સહાયને આવકારવામાં આવશે, પરંતુ તેની ઉપર વિકાસનો આધાર રાખવામાં આવશે નહિ. વિદેશી સહાય સ્વાશ્રયથી પગભર થવા પર નિવેદન જરૂર બહાર પડશે

પંચવર્ષીય યોજનાને સફળ બનાવવા દરેક માનવી કોઈ પણ અર્થમાં, ફૂલ નહિ પણ ફૂલની પાંખડી જેટલો પણ જે ભાગ આપે તો વિકાસની ગતિ નિરાળી બની શકશે.

કિરમત ક્યાંથી !

લેખક : પ્રવિણ વૈશ્ણવ

વૈશાખના વાયરા કુંકાતા હતા. સૂર્યદેવ પોતાનો પ્રભાવ વહેલી સવારના બતાવવાનું કરતા હતા. માણસો ત્રાહી ત્રાહી પોકારતા હતા એવા એક દિવસનું પરોઢ હતું, ચાર વાગ્યાનો સુમાર હતો. એક ડેલીની સાંકળ ખખડી ઉઠી, સલીમ.....સલીમુ..... સલીમની હાકલો પડી. દિવસના ઓફિસનું કામ અને મોડી રાત સુધી સંસ્થાઓનું કામ કરી થાકીને સુતો હોવાથી સલીમને નિંદર ખરાખર ચડી ગઈ હતી.

પડછંદ અને સુદ્રઢ કાયાવાળા સલીમને સમાજસેવાની ધગશ નાનપણથી જ હતી. ત્રિધાર્થી અને યુવકસંઘો સ્થાપી, ચર્ચા મંડળો યોજી ઉગતી પ્રબલને શિસ્તબદ્ધ અને પ્રબળકીય હકકોનું રક્ષણ કરવા અને કટીબદ્ધ થવા પ્રેરણા આપતો સલીમ યુવકવર્ગને માનીતો અને લાડીલો નેતા હતો. સલીમે માંડ એક વીશી પુરી કરી હશે ત્યાં તો વષોંથી કચડાતી પ્રબલને આજસ મરડી કમર કસી અને શાહીવાહ સામે લાલ જંડી બતાવી. પ્રબલના બુલંદ અવાજે શાહીવાહી મહેલાતોની દિવાલો ધુબવી દીધી. પ્રબલની ઇન્કી-લાખની ઘોષણાથી શાહીવાહ ભડકી ઉઠ્યો. પ્રબલના પ્રદોષના આંધી શાહીવાહની આંખમાં ખટકવા લાગી. શાહીવાહનું પાશવી બળ જનતાની તાકાતને કચડી નાખવા તત્પર થયું અને પ્રબલ ઉપર બુલમનો કોરડો વીંબવો શરૂ થયો. આખાલવૃદ્ધ બધાની ધરપકડ શરૂ થઈ. હડતાળ અને સરઘસો ઉપર પ્રતિબંધો મુકાયા. લાઠીમારમાં એક યુવકને થયેલ ગંભીર ઇબ્બના સમાચારથી સલીમ ખળભળી ઉઠ્યો. સલીમે પોતાની હોસ્ટેલના રૂમની બહાર નજર કરી. સામેના ડુંગરમાંથી ઘસી આવતી નદીના પાણી બાણે કે રૂધીરની ધારા હાથ તેમ લાગ્યું. તેના કાન અને

આંખ તપી ગયાં. રૂમની દિવાલ પર ટીંગાડેલ ચિત્ર તરફ અનાયાસે નજર પડી, એ ચિત્ર એક યુવકનું હતું, તેના ઉગામેલા એક માંસલ હાથમાં ઘણું હતો અને નીચે પડેલ એરણુ ઉપર સાંકળ પડી હતી - ચિત્ર નીચે લખેલ હતું "ઉઠાવ ઘણું ઓ ભુબ, ઘડી દેને ઘાટ." સલીમ એક નજરે તે ચિત્રને બેઈ રહ્યો. તેને એરણુ ઉપર ઘણુનો ઘા પડતો સંભળાણો, સાંકળની કડીયો તુટતી અને ઉછળતી દેખાણી. થોડી વાર પહેલાં પડેલ વરસાદના છાંટાથી ભીની થયેલ ધરતીની ફેરમ, પવનની એક લેરખી સાથે આવી અને રૂમમાં પ્રસરી ગઈ. સલીમ ધીમેથી ગણગણી ઉઠ્યો "વંદે મા ભોમકા". ખીજે દિવસે સલીમે કોલેજ છોડી. શહેરના રાષ્ટ્રિય લડતના મોરચાની કચેરીએ જઈ પહોંચ્યો. વિદ્યાર્થી અને યુવક પ્રવૃત્તિથી તે બધામાં બાણીતો હતો. સાથીઓને મળતાં લાગણી ઉભરાઈ ગઈ, બધાને કામમાં ભેમ આવ્યું. બધા એકઠા મળ્યા અને લડતના મંડાણને વેગ આપવા યોજના શરૂ કરી. અધિરત શ્રમ અને દેશહાઝની ભાવના સાથે સ્વાતંત્ર પ્રાપ્તિના શપથ લીધા. સેવાસદનો સ્થપાયાં. સેવક, સેવિકા દળો ઉભા કર્યાં.

સલીમે રાષ્ટ્રિય ગીતો અને પ્રવચનોથી ગલીએ ગલીમાં રાષ્ટ્ર ભાવના પેદા કરી, તેમ કરવા જતાં કેટલીય વાર તેને પોલીસના પંબ-માંથી છટકી જંગલમાં વસવું પડતું. વહેલી સવારે ભોંયપત્રિકા લખતો, મજૂર લત્તામાં ફરીને તેમને તેઓના હકકોનું ભાન કરાવતો, નીચલા થરના નર-નારીયો સાથે ખેસી તેમના દુઃખ દૂર કરવા પ્રયત્ન કરતો ગરીબ કુટુંબોમાં કપડાં અને અનાજ પહોંચાડતો. વખત મળ્યે ગામડાઓમાં જઈને પ્રવચનો આપતો. રાષ્ટ્રગીતોથી લોકોને ઠંઠાળતો.

દેશભરમાં સ્વતંત્રતાના રણશીંગા કુંકાતા હતા. જેલો સ્વયંસેવકોથી ઉભરાઈ ગઈ. શાહી સરકાર સમાધાન કરવા મંત્રણાઓ કરવા લાગી હતી. પ્રબલ હાથમાં હાથ મીલાવી શાહીવાદની ઘોરને ઉંડી અને ઉંડી જોઈતી હતી. શાહીવાદના પાયા હુચમચવા લાગ્યા હતા. અંતે શાહીવાદને નમતું આપવું પડ્યું. શાહીવાદના કુરચા ઉડ્યા અને એક દિવસ.....

સોનેરી કીરણોના પ્રકાશ સાથેજ સ્વતંત્રતાની નાખતો ગાજી ઉઠી, પ્રબળી ગુલામીની જંજીરો તૂટી ગઈ. માર્ગો ઉપર નાચ - ગાન શરૂ થયાં. માનવ મહેરામણુ રંગબેરંગી વસ્ત્રો પહેરી આનંદ મનાવતો ઉમટતો હતો. મંદીરો, મસ્જીદો અને દેવળોમાં માર્થના યોજાણી હતી. ક્વાચતો અને સ્મરણસો યોજાયાં હતાં. તોપો ગજી ઉઠી. સ્વતંત્રતાના નીશાન સમેા ઝંડો ગગને લહેરાયો.

પરંતુ સલીમના દીવમાં જેલો આનંદ હતો તેટલીજ ઉદાસીનતાનો સુર હતો. સ્વતંત્રતાના તહેવારો પુરા થયા કે તુરંતજ રાષ્ટ્રીય મોરચાનો કચેરીમાં બધા સાથીઓને એકઠા કર્યા. સાથીઓને થયું કે સ્વતંત્રતાના યુધ્ધના એક સેનાની લરીકે આઝાદ સરકારમાં સારા હોદ્દાની માગણી કરવા સાથે માંગવા બધાને એકઠા કર્યા હશે. પરંતુ વાત કંઈ ખીલજી હતી. સાથીઓ આતુરતા પુર્વક સલીમના શબ્દોની રાહ જોઈ રહ્યા હતા. સલીમે ગંભીર રીતે શાંતીનો ભંગ કરતાં કહ્યું, "વડાદા સાથીઓ, આજે સ્વતંત્રતાની લડતનો એક તબક્કો પુરો થયો છે, આજે તમને ખીલ તબક્કાની વ્યુહરચના કરવા જોલાવ્યા છે. આપણી રાજકીય લડત પુરી થઈ છે હવે આપણી લડત સામાજિક ક્રાન્તિ તરફની હશે. જ્યાં સુધી આપણા લાખો ભાઈઓ અને બહેનોને પુરતું ખાવાનું ન મળે શરીર ઠાંકવા

વસ્ત્ર ન મળે, અજ્ઞાનતાનો રોગ નાખત ન થાય ત્યાં સુધી દેશનો યુવાન જંપી ન શકે. રાજકારણ દેશના નેતાઓ સંભાળશે. આપણે તો સમાજકારણ અને દલીલ અને ગરીબના ઉધ્ધાર માટે કટીબદ્ધ થવું પડશે. તમારો સાથ હશે તોજ આ યજ્ઞ શરૂ કરી શકાશે. આ યજ્ઞમાં જોડાવાનું હું તમને આહવાહન દઉં છું." બધાએ એકી અવાજે "કબુલ છે," "કબુલ છે" કરી સલીમના પડકારને ઝીલી લીધો, અને સામાજિક ક્રાન્તિના મંડાણ થયાં, વ્યુહ રચના થઈ, રાષ્ટ્રીય સેવાદળ ઉભું કરવામાં આવ્યું. તેમાં વિદ્યાર્થીઓ, યુવક યુવતીઓ, મજદુરો, ખેડુતો અને કારીગરો તેમજ કર્મચારીઓએ કદમ મીલાવ્યા. સ્વાશ્રય સેવા અને સમાજવાહના મંડાણ થયાં. સેવાશ્રમો સ્થપાયાં. પગપાળા યાત્રાઓ શરૂ થઈ. સેવકો ગામડાં ધુમવા લાગ્યા. રાષ્ટ્રધડતર માટે ચર્ચાસભાઓ અને રાષ્ટ્ર સંરક્ષણ માટે તાલીમ કેન્દ્રો ઉભા કરાયાં. શાહીવાદી ચાલથી સજાગ રહેવા લોકોને સમજાવતો અને કપરા કાળે હિમ્મતથી રાષ્ટ્રનું રક્ષણ કરવાના પ્રસ્ને ઉપર વારંવાર પોતાના સાથીઓ સાથે ચર્ચા કરતો. સલીમ દેશ અને સમાજસેવાની ધૂનમાં રાત દિવસ મસ્ત રહેતો. સેવાની પાછળ તેણે લેખ લીધો હતો. એક દિવસ અથાગ પરિશ્રમથી રાત્રે ખુબ ઉંઘ ચડી ગઈ હતી. સાથીઓની હાકલ અને સજાગપણની ટેવથી સલીમ જાગી ઉઠ્યો. પડોશી શાહીવાદી રાજ્યના સૈનિકોની એક ટુકડીએ બાજુના સરહદી ગામ ઉપર ગોળીબાર કર્યાના ખબર જાણ્યા અને તે સાંભળતાં તેણે સેવાદળની છાવણી તરફ દોટ મુકી. સાથીઓને સાબદા કર્યા. ખંભે અંદુક નાખતો તે ચાલી નીકળ્યો. સેવાદળની ટુકડીએ પણ અંદુકો ઉપાડી અને સલીમની પાછળ ચાલી નીકળી. સરહદ ક્રકત બે માઈલ ઉપર જ હતી. પ્રથમ ગોળી સલીમે છોડી અને શાહીવાદને પડકાર ફેંક્યો. થોડીવાર ગંભીર ઝપાઝપી

ચાલી. દુશ્મનો નાસવા લાગ્યા. ભાગતા એક શાહીવાદી સૈનિકની ગોળીએ સલીમની છાતીને વિંધી નાખી. સલીમ ગંભીર રીતે ઝખમાયો, પડતાં પડતાં પણ ભાગતા દુશ્મનને નીશાન બનાવી વિંધી નાખ્યો. સલીમની છાતીમાંથી રૂધીર વહ્યે જતું હતું. સાથીઓએ તેને તુરત દવાખાને ખસેડ્યો.

ગામમાં ખબર પડતાં હજારો નર નારીઓ દવાખાને પહોંચી ગયા. સલીમની આયુષ્ય માટે પ્રાર્થના શરૂ થઈ. દવાખાનાની અંદર શસ્ત્રક્રિયા શરૂ થઈ ગઈ હતી. ડોક્ટરો અને નર્સોની ઢોડા-ઢોડી વધતી જતી હતી. નીકટના સાથીઓ દવાખાનાની પરસાળમાં ગંભીર વદને ઉભા હતા. શસ્ત્રક્રિયા પુરી થઈ પણ સલીમની સ્થિતિ વણસતી જતી હતી. સલીમ પોતાના આત્મબળથી શુભમાં હતો. ઉભેલા સાથીઓ તરફ તેણે હાથ લંબાવ્યો અને બધા નજીક આવ્યા. અને તેણે શરૂ કર્યું. "દારતો, જન્મ અને મૃત્યુ એ તો જીવનના બે પાસાં છે. સાચું જીવન માણસના પૈસા કે જહોજલાલીમાં નથી. મૃત્યુની ગાથા પણ

માનવીની સેવાભાવના, માનવતા અને દેશપ્રેમ ઉપરથીજ લખાય છે. મને મૃત્યુનો ભય નથી. હું તો આજે આનંદમાં છું કારણ કે સ્વદેશની સેવા કરતાં કરતાં મૃત્યુને ભેટું છું. મારા આત્માને પરમ સંતોષ છે કારણ કે ધર્મ બળવતાં મૃત્યુને વરૂં છું." આટલું બોલી તે જરા થંભ્યો અને લાંબો શ્વાસ લીધો અને ધીમેથી બોલ્યો. "આવતી કાલની પેઢી માટે આજે આપણી શહાદતની જરૂર છે, મિત્રો એવું કિસ્મત ક્યાંથી કે સેવા કરતાં કરતાં કાયા ઢળે! વંદે માતરમ" અને સલીમે છેલ્લો શ્વાસ લીધો. સાથીઓએ મસ્તકો નમાવ્યા, બહાર ઉમટેલા માનવ મહેરામણને સલીમની શહાદતના ખબર આપાયા. આંસુભીની આંખોસહ સૌની ગરહન એ મહાન શહીદને વંદવા નમી પડી. સૂર્યાસ્ત સમયની લાલ ચાહર ક્ષીતીજ ઉપર પથરાઈ ગઈ હતી.

મંદીરો, મસ્જિદો અને દેવળોમાં એ શહીદના આત્માની શાંતિ માટે પ્રાર્થનાઓ થઈ. એ તો સૌનો હતો.

એક શહીદે વિદાય લીધી.

હે દુશ્મનોને ભસ્મ કરનાર પ્રજાવાન દેવતાઓ મિત્ર, વરૂણ અને અર્થમાં! તમે સૌ ભાગ્યના દેવતાઓ છો. હે આદિત્યો, જે કંઈ પણ દુષ્ટતા સાથે સંકળાયલું હોય તે ક્યારેય અમારી નિકટ ન આવે. (ऋગ્વેદ ૮, ૮૩, ૫)

રામાયણનું એક મહત્વનું પાત્ર

‘કૈકેયી’

લેખિકા: હંસાબહેન જ. પટેલ

ભારતની દેવી કૈકેયી શ્રી રામચંદ્રજીના માતાજી અને રાજા દશરથના રાણી તરીકે જાણીતા છે. શ્રી રામચંદ્રજી જેવા સદ્ગુણોના ભંડારરૂપ પુત્રનું જન્મ દુઃખમય કરનાર રાણી કૈકેયી માટે સ્ત્રી પુરૂષોનાં મનમાં સાધારણ રીતે એક પ્રકારની ધૃણાવૃત્તિ તથા તિરસ્કારની વૃત્તિ થઈ છે. તેથી કૈકેયીના ગુણો તરફ બધાંએ દુર્લક્ષ સેવ્યું છે કૈકેયી ભલે દેવી ન હોય, પરંતુ એક સ્ત્રી તો જરૂર હતી. માનવી હંમેશાં દોષને પાત્ર હોય છે. તેવીજ રીતે કૈકેયીના સ્વાભાવમાં પણ દુર્બળતાને લીધે કળને પ્રવેશ થાય છે.

તે કારણને લીધેજ આજે લોકો મહા-રાણી કૈકેયીને નિંદે છે કે તેમણેજ શ્રી રામ-ચંદ્રજીને વનવાસ અપાવ્યો તથા શ્રી ભરતને ગાદી અપાવી, આ વસ્તુ એક પક્ષીય હોઈને બરાબર નથી. રામચંદ્ર તો અવતારી પુરૂષ હતા. અને તેઓ જે કાર્ય કરવા માટે આવ્યા હતા, તેમાં તેમને માતા કૈકેયી સિવાય ખીજા કોઈને સાથ મળી શકે તેમ ન હતો, તેમણે પોતાએજ માતા કૈકેયીને નિમિત્ત રૂપ બનાવ્યાં હતાં.

જ્યારે શ્રીરામ ત્રણ વર્ષના હતા, ત્યારે એક વખત રામે માતા કૈકેયીની પાછળ આવીને તેમની આંખો આડા હાથ દર્દી દીધા, તે વખતે માતા કૈકેયીએ કહ્યું, કે જે હોય તે આંખો પરથી હાથ ઉઠાવી લે. રામ કંઈ બોલ્યા. પણ નહિ, તેમજ હાથ પણ ઉઠાવ્યા નહીં. માતા કૈકેયીએ ફરીથી કહ્યું કે જે હોય તે હાથ ઉઠાવી મારી આગળ આવે એટલે તે જે

માંગશે તે હું તેને આપીશ. એટલે રામે તુર તજ કહ્યું કે માતા સોગન ખાઓ. માતાએ સોગન ખાધા. તુરતજ રામે હાથ ઉઠાવી લીધા. માતા કૈકેયી સામે આવીને ઉભા. હસીને તે વખતે માતાએ કહ્યું જે જોઈએ તે માંગી લ્યો. પોતાના કાર્ય માટે માતાને નિમિત્ત બનાવવા માટે રામે માગણી કરી કૈકેયી વિચારમાં પડી ગયા ‘જે માગ્યું તે ન આપું તો મને રામના સોગન છે. જો ન આપું તો રામનું મૃત્યુ થાય.’ માતાએ વિચાર્યું હતું કે ત્રણ વર્ષના રામ બહુ બહુ તો ખાવાનું, રમકડાં કે કપડાં માગશે. આમ રામના કહ્યા પ્રમાણેના સોગન લીધા. ત્યારે રામે તે વખત પણ પુરતો વિચાર કરી જોયો કે પોતાને માટે હવે યોગ્ય પાત્ર મલી ગયું છે. તેમણે કહ્યું કે માતાજી જ્યારે મને પિતાજી યોગ્ય ઉંમર થતાં રાજ્યાભિષેક કરીને રાજ ગાદી આપે ત્યારે તમારે મને ચૌદ વર્ષ વનમાં જવાનું અને ભરતને રાજ ગાદી આપવાનું વચન મારા પિતાજી પાસેથી માગી લેવાનું.

આવા આકરા વેણ સાંભળીને માતા કૈકેયી તો હેબતાર્દજ ગયા, ખીજે કશોજ ઉપાય ન હતો, આકરા સોગંદ ખાધા હતા. આવી રીતે રામને વનવાસ અને ભરતને રાજ-ગાદી આપવામાં માતા કૈકેયીની જરા પણ કસુર ન હતી. નાનપણમાં રામને આપેલા બે વચન વિપરિત હતાં. વસિષ્ઠ ગુરૂ જેવા ત્રિકાળ-દર્શી રાજ્યપુરોહિતે મુહૂર્ત જોયું. તે પણ ખોટું નીકળ્યું. તેમાં ગુરૂ વસિષ્ઠની જરા પણ કસુર ન હતી, તેમણે સ્પષ્ટ કહેલું કે હે રાજના

તમારું નામ અને જશ યાદ કરવાની ઈચ્છા પૂરી થઈ બધ છે પરંતુ જે તમારા મનને સંકલ્પ છે તે તમારો અનુગામી છે. તમારી પાછળ છે.

વાલ્મીકી રામાયણ વાંચનાર બહુતા હશે કે મહારાજ દશરથ નાની રાણી કૈકેયીને સ્વયંવરથી લાવેલા કૈકેયીમાં અસાધારણ બુદ્ધિમતા, ચતુરાઈ, નિહરતા, આદિ અનેક ગુણો હતા તેથી તેના પિતાએ ઉત્તમ શિક્ષણ આપવામાં જરાય કચાશ રાખી ન હતી. ઘરના કામકાજમાં તે ઘણી પ્રવીણ હતી. તેનામાં પ્રેમ અને કાર્ય કુશળતા હોવાથી તેણે મહારાજ દશરથના હૃદય ઉપર પોતાનું સામ્રાજ્ય જમાવ્યું હતું. દશરથ રાજા પોતાની મોટી બન્ને રાણીઓ - કૌશલ્યા, અને સુમિત્રા - કરતાં કૈકેયી તરફ વધુ ભાવ રાખતા હતા.

એક વખત દેવતાઓ અને રાક્ષસો વચ્ચે ભારે સંગ્રામ થયો. તે વખતે દેવતાઓએ રાજા દશરથની મદદ માંગી મહારાજા મોટી સેના લઈને દેવતાઓની મદદમાં પહોંચ્યા, કૈકેયી ઘણીય વાર પતિની સાથે પ્રસંગોપાત હુલ્લા કરવા તથા શિકાર ખેલવા માટે જતાં હતાં. પતિને યુધ્ધમાં જતાં જોઈને રાણી કૈકેયી પણ જવા તૈયાર થયાં. અને તે ઘોર સંગ્રામને પોતાની આંખે જોવાને સ્વાભાવિક ઈચ્છા વ્યક્ત કરી. રાજા દશરથ પણ તેની ઈચ્છાને માન આપીને પોતાની સાથે યુધ્ધમાં લઈ ગયા. રાક્ષસો સાથે રાજાએ ઘણું યુધ્ધ આરંભ્યું, ત્યારે રાક્ષસોએ માયા રચી જેથી રાજાને ઊંઘ આવી ગઈ. આ પ્રસંગની અસર એ થઈ કે શત્રુઓએ રાજાના સારથીને મારી નાખ્યો, સારથીના મરી જવાથી ઘોડાઓ તોફાન કરવા લાગ્યા. અને રથને આડો અવળો ખેંચી જવા લાગ્યા આ દશા જોઈને વીરાંગના કૈકેયીએ તરતજ ઘોડાની લગામ પોતાના હાથમાં લઈ લીધી

અને એવી હોશિયારીથી સારથીનું કામ કર્યું કે તે વખતે રાજાને ખબર પણ ન પડી એટલુંજ નહિ, પણ કૈકેયીએ ખાણીથી અનેક વીર રાક્ષસોને મારી નાખ્યા.

એક વખત રાજા દશરથ અને શંખ-રાસુર વચ્ચે યુધ્ધ ચાલી રહ્યું હતું. ત્યારે રાજાના રથની એક ધરી તૂટી ગઈ તેને લીધે રથનું એક તરફનું પૈડું નીકળી જવા લાગ્યું. અને રથ નીચે નમવા લાગ્યો. રાણી કૈકેયીએ આ જોયું અને તેણે સમયસુચકતા વાપરીને પોતાની આંગળી તે જગ્યાએ નાખી દીધી. ધરી એમની એમ રહી ગઈ. જો રાણી કૈકેયીએ પોતાનું બુદ્ધિ ચાતુર્ય વાપર્યું ન હોત તો રાજાના રથનું પૈડું પડી ગયું હોત. ને દશરથ રાજા હારી ગયા હોત. આ યુધ્ધમાં રાજાને વિજયી બનાવનાર રાણી કૈકેયીજ હતી. ખુશી થઈને રાજાએ રાણીને જે વરદાન માંગવાનાં કહ્યાં. રાણીએ કહેલું કે મને જરૂર પડશે ત્યારે માગીશ.

રાજા દશરથની ત્રણે રાણીઓએ પુત્ર-તનેને જન્મ આપ્યા રાણી કૌશલ્યાએ રામને, રાણી સુમિત્રાએ લક્ષ્મણને તથા શત્રુઘ્નને અને રાણી કૈકેયીએ ભરતને. રાજા દશરથ જ્યારે વૃધ્ધ થયાં ત્યારે કુલગુરૂ વસિષ્ઠને યોગાવ્યા અને શુભ મુહુર્ત જોવડાવવાની રામના રાજ્ય-ભિષેકની તઈયારીઓ કરવામાં આવી. કૈકેયીને મનમાં કળીરૂપ ખરાબ વિચારોનું ઘમસાણ મચવા લાગ્યું. રામ જ્યારે માતા કૈકેયીને મા કહીને પોઠારતાં હતાં ત્યારે માતા કૈકેયીને ભરત કરતાં પણ અધિક પ્યાર રામ ઉપર આવતો હતો. છતાં એક અભાગણી માતા તરીકેનું પાત્ર કૈકેયીને બનવુંજ પડ્યું હતું. અને પોતાના બાળકનાં કર્તવ્યના પંથમાં આડા પડવું પડ્યું અને રાજા દશરથે આપેલાં જે વચનો દાસી મંથરાના કહેવાથી માંગી લીધા. શ્રી રામચંદ્રજીને

ચૌદવર્ષનો વનવાસ તથા શ્રી ભરતને રાજ્ય ગાદી રાણી કૈકેયીને હયા પણુ ન આવી. રાજા હશરથ તો આવાં વચનો સાંભળીને મૂંઝત થઈ ગયાં. રામચંદ્રજી જેવા પુત્રના બિયોગથી રાજા હશરથનું મૃત્યુ થયું. તે પછી કળીરૂપી ખરાબ વિચારો કૈકેયીના મનમાંથી ચાલ્યા જાય છે. તેના અંત-કરણમાં પશ્ચાતાપ અગ્નિ ઉત્પન્ન થાય છે. રાજા મહારાણી હોવા છતાં પણુ તે પોતાને અત્યંત દુઃખી માનવા લાગી હતી. બધાં થોડીવારમાં શાંત થઈ ગયાં. કૈકેયીએ રામને એકાંતમાં આંસુ ભર્યાં નેત્રે હાથ નેડીને કહ્યું. હે રામ! સાધુઓ ઘણાજ ક્ષમાશીલતાવાળા હોય છે. તમે તો સાધુઓના પણુ સાધુ છો. કહો! મારો અપરાધ? મારાં કૃત્યોને માટે હવે તમે જરા પણુ ઝાટું લગાડશો નહિ. કૈકેયીના ચારિત્રદ્વારા એજ વસ્તુ સાંખીત થાય છે કે મનુષ્યોનાં બધાં પાપ અજ્ઞાનતાને લીધેજ ઉપજેલાં હોય છે. જ્ઞાન વગર કદી અજ્ઞાનનો નાશ થતો નથી. અજ્ઞાનતાને વશ થઈને મંથરા જેવી નોકરાણીની સલાહને વશ થશો નહીં. કદી ખરાબ કામો પણુ કરશો નહિ. ઘરમાં દિયર, જેઠ માથે અગર તો સાસુ, નણુંદ સાથે ઝગડા

કરીને જુદા રહેવાની વૃત્તિને પોષશો નહી. કોઈ અનુચિત કૃત્ય કરશો નહિ. ભૂલેચુકે પણુ થયેલ ખરાબ કર્મ માટેના પ્રશ્ચાતાપથી હૃદયને આકુળ વ્પાકુળ કરી ક્ષમાના સાગર ભગવાન શ્રી પરમાત્મા પાસે ખરા અંત : કરણથી ક્ષમા માગજો.

વનવાસ સ્વીકાર્યા પછી શ્રી રામ જ્યારે માતા કૈકેયીના આશિર્વાદ માગે છે. ત્યારે માતા તેને કહે છે "રામ! તું જાણે છે ન કે તારા પિતાને તારા પર વધુ પડતો પ્રેમ છે" ત્યારે રામ જવાબ આપે છે કે "માતાજી હું ખરાબર જાણું છું. મારા પિતાજી સૂર્યવંશના મહારથી છે. કર્તવ્યની વેદી પર સર્વ કંઈ હોમી દેવું એતો રઘુકુળનું જીવન સૂત્ર છે. હરિશ્ચંદ્ર, શિબિ, અને દિલીપ જેવા જેના પૂર્વજો હોય તેના વંશજને પુત્રમોહ કર્તવ્યભ્રષ્ટ કેમ કરી શકે? પિતાએ વિશ્વામિત્ર ઋષિને ચરણે અમ બાંધવ જોડીને ધરી દીધી હતી. હજુતો ગઈ કાલનીજ વાત છે. અને માતૃશ્રી! આપ જેવાં પ્રેરણા પાત્ર આગળ મારા પિતાજી મોહની લાગણીને વશ થાય તે હું કેમ સાંખી શકું?"

દિવ્ય નદીઓનો જે કુમાર સમયસર આવી જઈને અમારો પ્રિય હોતા બનીને ખીલ દેવો સાથે આ પૃથ્વી પર વિરાજ્યો છે એવા અગ્નિદેવને, સાક્ષાત, શક્તિના પુત્રને અમે અમારી આ અત્યંત સામર્થ્યશાળી અને નવીન પ્રાર્થના તથા વાદ્યમયસ્તુતિ સમર્પણ કરીએ છીએ (ઋગ્વેદ ૧ ૧૪૩, ૧)

વાણી, વિચાર, વર્તન એ ત્રણનું એકય, એજ ઈશ્વર એકતાનું પ્રતિક છે ઉપરોક્ત અનુકરણ એજ માનવની સાચી માનવતા છે.

મહાભારત અને રામાયણના પાત્રો

લેખિકા: કુ. હરુ વ. લાડ

મહાભારત અને રામાયણની કથા તેો આપણે સહુએ સાંભળી અથવા વાંચી હશે. માત્ર સાંભળવાથી કે વાંચવાથી માનવી જ્ઞાની બની નથી જતો. વાંચન અને શ્રવણથી શું વળવાનું છે. આમ તેો મેં પણ મહાભારત અને રામાયણ વિષે વાંચ્યું છે. પણ એમાંનું તથ્ય હું બરાબર સમજી શકી નથી. હંમેશાં મનમાં એમજ થાય કે કોઈ સમજાવે તેો એમાંથી ઘણું ઘણું જાણવા મળે, ને જીવનને સારી રીતે સમજી શકાય. આમ વિચાર કરતાં કરતાં દાદીમા યાદ આવ્યા ને થયું કે ચાલ આજે રાત્રે દાદીમા પાસેથી મહાભારત, રામાયણની વાતો સાંભળીએ. દાદીમાને વાતો કરતાં સરસ આવડે. અમે બધાં ટોળે બેસી ગયાં. દાદીમાએ આધુનિક રીત પ્રમાણે મહાભારતની વાર્તા શરૂ કરી.

દાદીમા - મહાભારતનો અર્થ શું છે તે જાણો છો? મહાભારત એ વેદ છે. જા ના અર્થ થાય જ્ઞાન. રત એટલે રમવું. જ્ઞાન અને ભક્તિમાં રમવાની કળા જે ગ્રંથમાં બતાવી છે તે ભારત જ્ઞાનમાં જીવ જ્યારે રમણ કરવા જાય છે ત્યારે કૌરવો - એટલે કે આસુરી તત્વો વિધન કરે છે. ધર્મક્ષેત્રે, કુરૂક્ષેત્રે એટલે આ શરીર જ ક્ષેત્ર છે. ધર્મ અધર્મ યુદ્ધ તેમાં ચાલ્યાજ કરે છે. મહાભારત દરેકના મનમાં ને ઘરમાં ભજવાય છે સદ્વૃત્તિઓ અને અસદ્વૃત્તિઓનું યુદ્ધ એ મહાભારત. જે માનવી એ જીવન મહાભારત પ્રતિ નજર રાખીને જીવે તેો ઘણું સાફ ને ઉચ્ચ જીવન જીવી શકે. આપણા આ જીવન મહાભારતમાંય કુરૂક્ષેત્ર છે. પાંડવો અને કૌરવો છે, ભિષ્મપિતામહ ને દ્રોણ જેવા ગુરૂઓય છે, ભીમ, અર્જુન, સહદેવ, નકુળ, યુધિષ્ઠીર, દ્રૌપદી, ધૃતરાષ્ટ્ર, દશરથ

આમ બધાજ છે. આશ્ચર્યપૂર્વક રમા વચ્ચે જ યોદ્ધા: દાદીમા, શું આપણા જીવન મહાભારતમાંય કુરૂક્ષેત્રે પાંડવો, કૌરવો, ભીમ, અર્જુન, દ્રૌપદી, ધૃતરાષ્ટ્ર વગેરે છે? એ તેો બહુ નવાઈ જેવું અમને વિસ્તારપૂર્વક સમજાવે.

દાદીમા: હા સાંભળો જીવ એ ધૃતરાષ્ટ્રનું સ્વરૂપ છે. દુ:ખ:રૂપ કૌરવો અનેકવાર ધર્મને મારવા જાય છે. યુધિષ્ઠીર અને દુર્યોધન રોજ લડે છે દુર્યોધન અધર્મ આજે પણ આપણને તંગ કરે છે. પ્રભુ ભજન માટે સવારે ડાકારજી જગાડે છે. ત્યારે ધર્મ રાજા કહે છે: ઉઠ, ને સત્કર્મ કર, પણ દુર્યોધન કહે છે: મીઠી ઉઠ આવે છે, વહેલા ઉઠવાની શી જરૂર છે? તું હજી આરામ કર, શું બગડી જવાનું છે. ધર્મ અને અધર્મ આ પ્રામણે અનાદી કાળથી લડે છે. દુષ્ટ વિચારરૂપી દુર્યોધન મનુષ્યને ઉઠવા દેતો નથી. નિંદ્રા અને નિંદા ઉપર જે વિજય મેળવે છે તે ભક્તિ કરી શકે છે. દુર્યોધન એ અધર્મ છે યુધિષ્ઠીર ધર્મનું સ્વરૂપ છે. ધર્મ, ધર્મરાજાની જેમ મનુષ્યને પ્રભુ પાસે લઈ જાય છે અને અધર્મ (દુર્યોધન) મનુષ્યને સંસાર તરફ લઈ જાય છે અને તેનો વિનાશ કરે ધર્મ ઈશ્વરને શરણે જાય તેો ધર્મને વિજય થાય આવું જ ધમસાણુ આપણા મગજમાં ચાલ્યા કરે છે.

દાદીમા :- દ્રૌપદી એ કોણ છે? દ્રૌપદી એ દયાનું સ્વરૂપ છે. દ્રૌપદી સાથે જીવ ન પાંચે ત્યાં સુધી કૃષ્ણ રૂપીકેશ છે એ જોડી આ શરીરમાં બેડી છે. ઈન્દ્રીયોરૂપી ઘોડાઓના રથ પ્રભુને સોંપીએ તેો કલ્યાણ થાય છે. ઈન્દ્રીયોના સ્વામી શ્રી કૃષ્ણ છે. યુધિષ્ઠીર એ ધર્મ છે, ભીમ એ બળ છે. સહદેવ - નકુળ બુધ્ધિજ્ઞાન છે. આ ચાર ગુણોવાળો જીવ અર્જુન

છે. આ ગુણો ક્યારે શોભે છે. જ્યારે દ્રોપદી-દયા તેની પત્ની બને છે ત્યારે. જીવ દયા દ્રોપદી સાથે લગ્ન કરે છે ત્યારે દ્રોપદી ક્યારે મળે. ધર્મને મોટો માને ત્યારે. પરમાત્મા સારથી તોજ થાય. તેના જ થાય કે જે ધર્મને મોટો માને છે. આજે લોકો ધર્મને મોટો નથી માનતા. ધનને મોટું માને છે. આમ થતાં સંયમ અને સદ્ગત્યાર જીવનમાં રહ્યા જ નથી. માનવ જીવનમાં ધન મુખ્ય નથી, ધર્મ જ મુખ્ય છે. ભીષ્મ એટલે ભયંકર. ભયંકર કોણ? મન એ ભયંકર છે. ભીષ્મ એટલે મન અર્જુન એ જીવાત્મા છે. મન આવેશમાં આવે ત્યારે સંકલ્પ વિકલ્પ કરે છે. મન સંકલ્પ રૂપી બાણ મારે એટલે જીવ-અર્જુન ઘાયલ થાય છે ત્યારે તેને મૂર્છા આવે છે. ઇશ્વર જ્યારે મનને મારવા જાય છે ત્યારે મન શાંત થાય છે. આ જીવ પરમાત્માને શરણે જાય ત્યારે પરમાત્મા આ મનને શાંત કરે છે. મન સંકલ્પ વિકલ્પ ન કરે તો તે મન આત્મસ્વરૂપમાં મળી જાય છે ત્યારે જીવને શાંતી મળે છે. દશરથ-દશરથ એટલે દશ ઇન્દ્રીયોરૂપી ઘોડાઓને કાળુમાં રાખી જેનો રથ રામજી તરફ જાય છે, પ્રભુ તરફ જાય છે. તે દશરથ આવા દશરથ ને ત્યાં ભગવાન પુત્ર રૂપે આવે છે. દશ સુખ રાવણને ત્યાં વિષયોને હાઉપરાંત ભોગવે તેને ત્યાં ભગવાન કાળ રૂપે આવે છે. દશરથ એ જીવાત્મા છે. આ દશ ઇન્દ્રીયોને જીતી જે જીતેન્દ્રીય બને છે, તે દશરથ.

કથા પૂરી થતાં દાદીમાએ કહ્યું, સાંભળો, આ માનવીનો દેહ શું કુરૂક્ષેત્ર નથી! એ દેહઘડતરમાં પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રીયો, પાંચ પાંડવો જેવી છે. એ દેહમાં અનેક આસુરી તત્ત્વો છે. એ સહુ કૌરવ જેવા છે. માનવીનું મન ને તેના ડગમગતા વિચારો પેલા મહાભારતમાં આવતા ગુરૂઓ જેવા છે. વળી આ દેહમાં વ્યાપેલું પેલું ચન્દ્ર ચન્દ્ર આપણા આ ભૌતિક દેહમાં પણ પેલા મહાભારતની જેમ રાજસ-તામસ

તત્ત્વો વચ્ચે ઘર્ષણ ચાલતું નથી? દુર્ગુણ, સદ્ગુણ વચ્ચે જંગ જતમતો નથી! આપણા આ જીવન સંગ્રામમાં પણ કોઈવાર માનવીની દશ પેલા વિષાદ પૂર્ણ અન્નુ જેવી થાય છે. કોઈવાર તો જ્ઞાની ને સમગ્ર માનવી પણ પેલા યુધિષ્ઠીરની જેમ ગોથું ખાઈ જાય છે, ને એમ થાય છે ત્યારે તેના પર દુઃખના ડુંગર તૂટી પડે છે, અકળામણના આલ ઢળી પડે છે. અવગણનાની આગ વરસી પડે છે. સત્યા સત્યની પણ તેને સમજ પડતી નથી. એ કાળે મકકમ મનના માનવીને પણ ગભરામણ થાય છે. તેનું મન કોઈપણ સમાધાન કરવા માટે સમર્થ રહેતું નથી. અતે તે કોઈ ગુપ્ત વ્યાપક શક્તિનું શરણ શોધે છે. ચિત્તની તમામ શક્તિઓને તે પર કેન્દ્રીત કરે છે, પરિણામે તેનામાં રહેલું ચેતન્ય તત્ત્વ -શ્રી કૃષ્ણ તત્ત્વ તેનું રક્ષણ કરે છે. અટવઈ ગયેલ રાહ પર તેને માર્ગદર્શન મળે છે. તેના અંતરમાંથી અવનવા અવાજ ઉઠે છે, એ અવાજને વશ થઈને તે કર્મ કરે છે જેમાંથી તેને સમાધાન મળે છે. જે સમાધાનમાંથી સુખ મળે છે ને માનવી તે સુખમાં રાચી જીવતરને ધન્ય કરી શકે છે.

શું, માનવી મહાભારત વાંચી સાંભળીને આટલુંય ન વિચારી શકે? વાચન શ્રવણ કરતાંય વાતના ચિંતન-મનનનું બળ અત્યંત વેગવાળું છે. જો માનવી એ દ્વારા ચત્કિચિંત પણ જીવ અનુભવ કરે તો જીવન મહાભારતનું સઘળુંય રહસ્ય સમજી શકે છે ને જીવનને આદર્શ ને ઉચ્ચમય બનાવી શકે છે વાર્તા પુરી થયે દાદીમાના આવા ઉચ્ચ વિચારો ને આદર્શ જીવન માટે મને ઘણું જ માન થયું. શું આપણે પણ આવું ઉચ્ચ જીવન ન જીવી શકીએ? પ્રયત્ન કરીએ તો જરૂર એવું આદર્શ જીવન જીવી શકીએ. એવા વિચારો કરતાં નિદ્રાદેવીને આધીન થઈ. પ્રભુ સર્વને આવી સમગ્રણ શક્તિ પ્રાપ્ત થાઓ એવી અંતરની પ્રાર્થના કરૂ છું.

“પ્રભુ! તારી અકળ લીલા”

શ્રી નૌતમ જીવી.

અરે પ્રભુ! આ તારી કેવી અકળ લીલા! તું ક્યારે શું કરીશ તેનો ભેદ કોણ પામી શક્યું છે? “તે આ શું કર્યું?” ૩૨ વર્ષની યુવાન વયે તે મારા આ અડીખમ પુત્રને છીનવી લીધી! તેને જરાપણ દયા ન આપી! ગમે તેવો ગાંડો ઘેલો કે તામસી પ્રકૃતિનો હતો તો પણ એ મારો મોટો પુત્ર હતો. ખીજું તો કંઈ નહિ પણ તેની જીવાન-જોષ સ્ત્રીનું કોણ? આ ગભરૂ બાળાને ૨૫ વર્ષની વયમાં વિધવાનો ખિતાખ આપી દીધો! એની ઊર્મિએને કચડી નાખી. હવે એનો સહારો કોણ? એક પુત્રી હતી તે પણ તે આ પહેલાં જ છીનવી લીધી! હાય રે નસીબ!

ઘરમાં રોકકળ ચાલી રહી, શખને જેમ અને તેમ જલદી દફનાવવા લઈ જવા તૈયારીઓ ચાલવા માંડી. એક તરફ વહુનું સૌજાગ્ય ચિન્હ હંમેશને માટે ભુંસી નાખવાની ક્રિયાઓ ચાલવા લાગી જ્યારે ખીજી તરફ જે આજ સુધા વહાલો અને આખત-જન હતો તેને જેમ અને તેમ જલદી ઘરમાંથી કેમ કાઢી જવાય તેની ક્રિયાઓ ચાલવા માંડી કોણ કાનું! કોણ ભાઈ! કોણ બેન! કોણ માતા! કોણ પિતા! પ્રભુની લીલા સંકેલાઈ ગઈ. સંબંધ અને લેણદેવી પુરી થઈ. જે માસ યાદ થોડી થોડી તાજ રહેશે અને ત્યાર બાદ બધું દુઃખ ભુલાતું જશે.

આમ ને આમ એક વરસ જેટલો સમય ચાલ્યો ગયો. કુટુંબીજનો પોતપોતાના કામ પર ગામ પર-ગામ ગુજરાન ચલાવતા હતા ત્યાં ચાલ્યા ગયા અને ગામડાંના આ નાના ઘરમાં રહી ગયા ફક્ત વૃદ્ધ ડોસા, વૃદ્ધ ડોસી, તેમનો વચેટ પુત્ર અને વિધવા વહુ. વચેટ ત્રીસ વર્ષના દીકરાને ડોસા ડોસીની આકરી કરવા તથા દોરદાંખરની વ્યવસ્થા માટે ઘેર જ રાખવામાં આવ્યો. દીકરાનું શરીર પણ ખારસું લટ અને ઉંચાઈ પણ સાડા પાંચ હાથ પુરી. ગામમાં એકજ શેરીમાં ઘર છે. અને ઘરમાં બધાં જોરડા અને કુટુંબીજનો આ અને ઘર વચ્ચે દોડાદોડી કર્યે રાખે અને આડું અવળું જે કામ ચડ્યું તે કર્યે રાખે.

ડોસા ડોસી આંખે ઝાંખુ દેખે એટલે દીકરો તેને જોઈતી વસ્તુ પુરી પાડે અને આખો દિવસ ખાટલામાં પડ્યા રહી આરામ કરવાનું જણાવે. ડેલી જેવા રૂમમાં તેમનો ખાટલો ચોવીસે કલાક પાથર્યો રહે અને ડોસા તેમાં સૂઈ રહે. ક્યારેક વળી ગાયોને નીરણ નાખે, આમ કાવે તે કામ ક્યારેક ક્યારેક કરતા રહે. ડોસીમા જીના મકાનમાં તેમને કાવે તે ઢાંકાદૂબો કર્યે રાખે બાકી તો છુદ્ધ થયા એટલે તેમને ઘરના ખીજા કોઈ પણ કામમાં ડખલ ન કરવાની સૂચના અપાઈ ગઈ હતી એટલે જે ટકટક કે બક-બક કરવા જાય તો જે ને બદલે ચાર સાંભળે તેમ હતું અને આમ કારભાર બધો વચેટ દીકરા તથા વિધવા વહુ એટલે કે દિયર ભોજાઈના હાથમાં હતો.

જે યુવાન હૈયાં અને તેમાં પણ એકાંત હોય, ડોસા તો આંખે પૂરું દેખે નહિ અને આ યુવાન હૈયાંઓની લાગણીઓનો ઉશ્કરાટ શમે નહિ ત્યાં શું થાય? ધીમે ધીમે ખી ખી, ખાં ખાં, કટાક્ષો, મગ્ગક મશ્કરી એક ખીજા સામે અને આગળ ચાલનાં થોડી છુટછાટ અને અડપલાં ચાલુ થયાં ટાપલાં ટાપલી અને શારીરિક છુટછાટ પણ વધવા માંડી અને ચેનચાળાએ લાજ મર્યાદા મુકવા માંડી. ડોસા ડોસીને એમ કે વહુ નવા ઘરમાં રસોઈ કરે છે. તેને શું ખખર કે રસોડાની સાથોસાથ અનેકવિધ રમતો રમાઈ રહી હશે! પછી તો એક ખીજાની તૃણાઓ પણ છીપાવા માંડી. અને યુવાનોને યુવાનીની તૃણા છીપાવવા પૂરક સાધન મળી ગયું. ખિલતસ ચેનચાળા-માંથી શારીરિક ભુખ ઉઘડી અને સંતોષાવા લાગી.

કોણ પૂછનાર હતું? કોણ જોનાર હતું? પણ કામાંધ ભોકાને ખ્યાલ પણ ક્યાંથી હોય કે તેમની આ છુપી પાપલીલાના પણ કોઈ સાક્ષીને ઈશ્વર મોકલી આપે છે. જોનારાએ નજરોનજર જોયું, પણ જોયું ન જોયું ફરી આંખ આડા કાન કરી લીધા અને વાતને પેટમાં ગળી ગયો. કેમકે સલાહ આપવા જતાં “આવ બલા પકડ ગલા” જેવું હતું. નકામું અપમાનીત થવા જેવું હતું. ખેર, એકખીજાના દિલ

શારીરિક ભુખને ખોરાક મળતાં સંતોષાવા લાગ્યાં. વિધવાની ઊર્મિઓનું શમન થવા માંડ્યું, તે ફરી નવોદાની માફક ખીલવા માંડી. શરીર પર લાલીનો રંગ આવવા લાગ્યો અને આનંદમાં રહેવા લાગી. વિધવાપણનું દુઃખ ભુલાવા માંડ્યું. જુવાનજ્વેદ કુંવારા દિયરને પણ ખોરાક મળી જવા માંડ્યો. તેને પણ એકલવાયું કે સૂનુંસૂનું લાગતું અંધ થઈ ગયું. નવા ઘરમાં બંનેના અનંગરાગ અને વિલાસરંગ માઝા મૂકવા માંડ્યાં. તેના ચેતચાળાઓનું વર્ણન કરવું આ સ્થળે યોગ્ય ન લાગતાં તેમાં ઊંડે ઉતરતો નથી. રાત્રે તો વિધવા વલુને સાસુ પાસે સુવાનું ફરમાન હતું પણ તે રાત્રે (૧૦) દશ વાગ્યે બધું કામ આટોપી લીધા બાદ જવાનું હતું એટલે તેમાં પણ કંઈ અસ્વાસ્થ્ય જેવું ન હતું. વિલાસરંગની મઝા માણવા બધા દરબાજા બંને માટે ખુલ્લા હતાં પણ આમ કેટલો વખત ચાલે? આખરે એક દિવસ પાપનો ઘડો ફુટી ગયો. વિધવા વલુએ દિયરને જાહેરાત કરી કે તેના ઉદરમાં એક ખીજ આકાર લઈ રહ્યું છે અને વાત ફુટી જવાનો ડર છે. આ જાહેરાતે દિયરને પણ વિચાર કરતો કરી દીધો. ઘરગથ્થુ બને તેટલા ઉપાયો બંને કરી ચૂક્યા પણ અફસોસ. કંઈ અસર થઈ નહિ. નાનાશા ગામડામાં ઘરગથ્થુ સિવાય ખીજા તો કંઈ ઉપાયો રહ્યા નહિ. જુના જમાનાના માણસો પાસેથી સાંભળેલા બધા ઉપાયો અજમાવી જોયા, દવાખાને જઈને ગર્ભપાત કરાવવા જતાં તો વાત વાયુ વેગે પ્રસરી જાય તેમ હતી અને ફીટકારની વર્ષાની ઝડીઓ વરસે તેમ હતું. બંને મુંઝાણા પણ ઉપાય મળ્યો નહિ, છતાં પણ વિધવા વલુને દિયરનું આશ્વાસન મળતું રહ્યું અને તોળાઈ રહેલ ભય છતાં પણ બંને પોતાની શારીરિક ઇચ્છાઓ હરરોજ સંતોષતા રહ્યા. એક માસ, બે માસ, ત્રણ માસ ચાર માસ થવા આવ્યા. વિધવાનું શરીર સારું, સુડાળ અને મજબુત બાંધાનું હોઈ પોતાના પહેરવેશની રીતભાતથી તે પોતાનું પાપ અત્યાર સુધી તો છુપાવી શકી અને આજુબાજુના માણસોને પણ પહેલાં તો કંઈ શક ન થયો પણ ચાર ચાર માસ પછી આજુબાજુનાં પાડોશીઓનાં અને શેરીના ઝોરાઓમાં ધુસપુસ અને કુથલી ચાલુ થઈ અને વાતો વહેવા માંડી કે ફલાણા ભાઈની વલુ હમણાં હમણાં તો અરાબર જમતી જાય છે, શરીર પણ સારું થતું

જાય છે. દાળમાં કંઈ કાળું તો નથી ને! વાત તો બે કે સત્ય હતી અને જુદી વેગળી હતી કેમકે વિધવાનું શરીર ખરેખર સારું થયેલ અને ખીજી પણ ઉઠેલ કેમકે ચિંતા તો કાઈ હતી નહિ. વિધવા જીવનનું દુઃખ પણ ભૂખ સંતોષાતાં સાકતું નહિ તો પછી શા માટે શરીરની કાંતિ ના ખીજે! પણ હવે એક મોટી ચિંતા ઘર કરી ગઈ કે આખરું શું જીવજીવ મંચન પછી વચેટ પુત્રે પિતાને પ્રત્યક્ષ્યો કે “ઘણાં સમયથી આપ આવ્યા નથી તો જરૂર આંટો મારી જાઓ.” ત્રણચાર પત્ર લખ્યા બાદ પિતાએ મોટા પુત્રને મોકલ્યો. મોટા પુત્ર ગામમાં આવતાં નાના ભાઈએ ખબર નહિ શું અરટમ પરટમ સમગ્રવી દીધું કે બધો દોષ વિધવા પર આવી પડ્યો, ભાભી હોવા છતાં પણ ગાળોનો વરસાદ વરસ્યો. ન કહેવાય અને ન સાંભળી શકાય તેવા કટાક્ષો કરવામાં આવ્યા જાણે કેમ આ પાપની એ એકલી જ જવાબદાર હોય!

ચાલો! આપણે કાઈની ખાનગી ખાબતમાં ઊંડે ઉતરશું નહિ મોટાભાઈએ પણ ઘણાં ઉપાયો શોધ્યા પણ એકેય ન મળ્યો ત્યારે ગુસ્સાનો માર્યો વિધવાને માર મારવા લાગ્યો. લાતોની ઝડીઓ વર્ષા, દુઃખની મારી વિધવા ઘરમાંથી ભાગી છૂટી, આ જ ગામથી સાત આઠ માઈલ પર તેની નજીકની મારી રહેતી તે પણ આઘેડ ઉંમરની વિધવા જ હતી ત્યાં જવાનો મનસુખો કરી તે ગામની વાટ પકડી અને તે પણ રહતી રહતી અને પહેરેલ ત્રણ લુગડે જ હવે તેને પોતાના કરેલા પાપનો ખતાવો થવા લાગ્યો પણ કામાંધ વ્યકિતઓને પાછળથી જ રહિતી મળે છે તે શું કામની? કાચ તૂટયા પછી તેના અસંજ રૂપમાં કયાંથી આવી શકે! આખરે એકલા અટુલા નિરાધાર અને અસહાય હાંવતમાં તે મારીના ગામની મજલ પળપાળી કાપવા લાગી. ઘણી વખત જઈ આવેલ એટલે રહતો તો જાણીતો હતો પણ જુવાનજ્વેદ સ્વાંતે વેરાત સીમમાંથી એકલું પસાર થવું એ કેટલું મુશ્કેલ હોઈ શકે તેનો અચાલ અંપ જ કરી શકે. અર્ધે રસ્તે પહોંચી હશે ત્યાં તો સામેથી ચાર પાંચ ગરાસિયાઓને આવતા જોયા. તેને તો કંઈ શકા પણ ન આવી છતાં પણ સલામતી પ્રેરતું તે રહતો મૂકી જરા દૂર ખેતરમાં ચાલવા લાગી.

એકલી અટુલી નિરાધાર અને અસહાય યુવાન અબળાને જોઈ ગરાસિયાઓની ઘાઠ ડળકી. તેમની આંખોમાં હવસ અને કામ વાસનાનો સંચાર થયો અને વાસનાનો અગ્નિ પ્રજ્વલિત થતાં તેઓએ અંદરોઅંદર મસલત કરી લીધી અને બદ્ધાનતની નેમથી તેઓ પણ ખેતરમાં ફંટાયા. વિધવા તેઓનો તાગ પામી ગઈ અને હટું તેટલા બળથી મુઠીઓ વાળી દોડી, પણ કયાં મજબુત બાંધાના લકા જેવા ગામડિયા અને કયાં એક નિઃસહાય અબળા, તેઓએ તેને પકડી નીચે પાડી અને તેની લાજ હુંટવા પેરવી કરી, અબળાએ ગળું ફાટી જાય તેવી છેલ્લી ચીસ નાખી 'બચાવો' અને તેનું મોઢું દાખી દેવામાં આવ્યું પણ નિરાધારના આધારે મહેર કરી. થોડે દૂર વાડીમાં કાસ ચલાવતા ખેડૂતે માનવની હૃદયદ્રાવક ચીસ સાંભળી અને પોતાના પુત્ર તથા સાથીઓને લઈ કાસ ચલાવવો પડતો મુકી ચીસની દિશામાં દોડ્યો, થોડે દુર તેણે ત્રણ ચાર માણસોને ઝપાઝપી કરતા જોયા. તેણે રાડ પાડી 'ખખરદાર કોણુ નિર્દોશ માણસને સતાવે છે?' અવાજ સાંભળી ગરાસિયાઓ અમકયા અને આખરને ડુબતી બચાવવા અસહાય નારીને ત્યાં જ પડતી મૂકી ઉત્તરી દિશામાં મુઠીઓ વાળી દોડી જઈ અદૃશ્ય થઈ ગયા. ખેડૂત પોતાના સાથીઓ સાથે આવી પહોંચ્યો, બાઈએ ઝડપથી પોતાના અસ્તવ્યસ્ત કપડાં સંક્રામી તે બેબાકળી અને હેબતાઈ ગયેલા જોર-જોરથી રૂદનનાં ડૂસકાં ભરી રહી હતી તેના મોઢામાંથી અવાજ પણ નીકળી શકતો ન હતો એટલે વાત તો કયાંથી કરી શકે? મોઢે ડરના માર્યા ફીણ પણ આવી ગયા હતા. ખેડૂતે તેને ખૂબ રડવા દીધી. હૈયું હલકું થઈ જતાં તેણે બાઈને ખૂબ આશ્વાસન આપ્યું અને ડરવાનું કોઈ કારણ નથી તેમ જણાવ્યું. અને તેને વાડીએ લઈ ગયો અને તેને હાથ મોઢું ઘોઈ પાણી પી લેવા જણાવ્યું. પાણી પી શાંત થયા બાદ બાઈને એકલા સફર કરવાનું કારણ પુછ્યું. બાઈએ સત્ય હકીકત ન જણાવતાં, જણાવ્યું કે તે તેની માસીને ત્યાં જઈ રહી છે. જવું ખાસ જરૂરનું હતું અને સથવારો કે ગાહું મળ્યું નહીં એટલે ના છુટકે તેને એકલા સફર કરવી પડી. ખેડૂતે તેના તરફ ખુબ જ સહાનુભુતી દર્શાવી અને પોતે તેને છેક તેના ગામ સુધી પહોંચાડી આવ્યો. ઘેર પહોંચી માસીને તેણે પોતાની સંપૂર્ણ વીતકકથા

સંભળાવી પણ વાત સાંભળ્યા બાદ માસીએ પણ તેને બકારો આપ્યો અને સાફ સાફ જણાવી દીધું કે તે તેને પોતાની સાથે રાખી શકે તેમ નથી. આખરે દયા આવતાં ખીજે દિવસે તેને સાથે લઈ ફરી તેના સાસરાને ઘેર મુકી ગઈ. મોટાભાઈએ તેને પણ ખૂબ કડવા વેણ કહ્યા પણ તે નીચી મુંડીએ સાંભળી કડવા વેણ સહન કરી જણાવી દીધું કે 'એની જવાબદારી તમારી છે, મારી નહીં'

આખરે ઘણા ઉપાયો શોધ્યા બાદ જ્યારે કોઈ ઉપાય ન મળ્યો ત્યારે મોટો ભાઈ તેને લઈ મોટા શહેરમાં પોતાની સાથે લાવ્યો. મોટા શહેરમાં શું થઈ રહ્યું છે તેની કોને ખબર પડવાની હતી? સમય થતાં તેને હોસ્પિટલમાં દાખલ કરી બાળકનો પ્રસવ પણ થઈ ગયો. બાળકને કોઈ હોસ્પિટલમાં પણ સોંપાઈ ગયું અને ત્યાર બાદ વહુને ફરી દેશમાં મોકલી આપી જણાવી દીધું કે તેણે રહેવું હોય તો તેની માસીને ત્યાં જઈ રહે કે ખાડામાં પડે. પણ આ ઘરમાં હવે તે નહીં રહી શકે. ના છુટકે ફરી તેને માસીનો આશરો લેવો પડ્યો. હવે આખરેના કોઈ સવાલ ન હોતાં માસીએ પણ તેને પોતાની સાથે કમને પણ રાખી.

થોડા દિવસ તેને રહેવા દીધા બાદ એક દિવસ તેને લઈ તે બાબુના મોટા શહેરમાં ગઈ અને ઓળખીતા અને લાગવગવાળા માણસોની મદદથી તેને એક સદગૃહસ્થ ડોક્ટરની હોસ્પિટલમાં ખુબ ખુબ કરગરી દર્દીઓની રસોયણ તરીકે ગોઠવી દીધી. દવાખાનુ નાનું હતું અને દર્દીઓ દરરોજના લગભગ ૧૫ થી ૨૦ હોઈ તેને કામકાજનું એટલું દબાણ રહેતું નહીં અને આમ આખરે ભગવાને તેની મામે જોયું અને તેના પર દયા કરી રોટલાપાણીની સગવડ કરી આપી 'દરેકના નસીબમાં શેર બાજરી તો લખી જ છે' એ કહેવત સાબિત કરી બતાવી તેના દુઃખી દિવસો દૂર કર્યા. ભગવાને તેને કોઈના દબાણ નીચે ન રાખતાં તેને સ્વતંત્ર રોટલા કમાવાની શક્તિ આપી તેના દુઃખ દૂર કરી ખૂબ જ કૃપા કરી. ખરેખર તેનાં દુઃખ દૂર કર્યાં એ પ્રભુ! તારી અકળ લીલાનો ભેદ કોણ પામી શકે તેમ છે. તું જગતના અમો બધા પામર મનુષ્ય પર અભિદ્રષ્ટિ રાખ એવી યાચના કરીએ છીએ. અસ્તુ.

❀ नमन करी लीधु! ❀

(गजध)

- इठी यादी अहार गुलशनथी,
 [पिळांये आगमन करी लीधु! — १
- असंती अहारे — पुष्पने ओष्टे,
 आभरी युंअन करी लीधु! — २
- ज्ञानि लरीती यमनने यहेरे,
 पुलपुले कइए कवन करी लीधु! — ३
- अस्तां प्रक्षना हरेक परो परो,
 धरतीतुं कइन करी लीधु! — ४
- गुलापी गुल पांदीये रडी आभरे,
 आकतुं प्याइं शरन करी लीधु! — ५
- गुदीस्तांनां प्यारा परिन्दाये,
 ऋतु पुरतुं उदुयन करी लीधु! — ६
- समयनी साथ — संगथी थधने,
 सहुये समयने नमन करी लीधु! — ७

प्रवीणु डे. महेता - दारेसलाम

● रंग लरी हे! ●

रंग लरी हे, सु-रंग लरी हे,
 भारी एवन उपाये, सु-रंग लरी हे,
 प्रभु, तुं रंग लरी हे.

कदि सुअने टाणे, मानव मोळ गहाणे,
 भारे दुःअने टाणे, मन दुःअ न जणे.
 अेवां सुअ-दुःअमां सरणेो उमंग लरी हे,
 प्रभु, तुं रंग लरी हे.

कदि आंधी आवे, संग तुझन लावे,
 अेनी रक्षा मांहे, पग धुए ना जवे,
 अेवां तुझन मांहे, तुं आनंद लरी हे,
 प्रभु, तुं रंग लरी हे.

आ जगने द्वारे, कदि हारतुं भारे,
 अेक त्हारे सहारे, भारे एवतुं न्यारे,
 अेवा हार-एत मांडी, तारे सुसंग लरी हे,
 प्रभु, तुं रंग लरी हे.

कदि कटक मांहे, अेवा आलतुं राहे,
 कदि पुष्प - पथारे, मन गहालवा याहे,
 अेवां कुल - कटकनो तुं संगम करी हे,
 प्रभु, तुं रंग लरी हे.

-प्रवीणु डे. महेता - दारेसलाम

“સંચિત, ક્રિયામાણ અને પ્રારબ્ધ કર્મ”

લેખક: શ્રી કાન્તીલાલ ન. પટેલ

આ ધરતી ઉપર આપણો - મનુષ્યનો જન્મ જે દેશ, કાળ, કુટુંબમાં કે જાતિમાં થયો છે તે કોઈપણ આકસ્મિક નથી, પરંતુ તે બધું જ દરેકના પૂર્વ જન્મો કે ગત જન્મોનાં વાવેલાં કર્મ રૂપી ખીનું આ જન્મમાં - ચાલુ વર્તમાન કાળમાં ફળ રૂપી, સ્થિતિ, સંયોગ અને વાતાવરણ પ્રાપ્ત થયેલ છે.

આ દુનિયામાં કોઈને ગરીબ કે પૈસાદાર, કોઈને અપંગ કે સશક્ત, રોગી કે તંદુરસ્ત, કોઈને સુખી કે દુઃખી, કોઈને લોભી કે સંતોષી, કોઈને કોઠી કે શાંત, કોઈને યુદ્ધીવાળો કે મૂર્ખ, વિગેરે વિગેરે ભિન્ન ભિન્ન પ્રકારના અને અનેક જાતના સ્વભાવવાળા મનુષ્યોને બનાવી શું જર્ગનનયંતા રમત રમી રહ્યા છે? કે શું તે અન્યાય કરી રહ્યા છે? ના - તેવું નથી. તે બધું જ કર્મના નિયમ પ્રમાણે “વાવો તેવું લાણું અને કરો તેવું પામો” એટલે ભૂતકાળના કર્મોનું ફળ છે.

આ મનુષ્ય જન્મ કેટકેટલાંય કષ્ટો અને યાતનાઓ વેઠ્યા પછી જ મળ્યો છે. ખનીજ, વનસ્પતિ, પશુપ્રાણી વગેરે ચેનીઓમાંથી કરોડો વરસો બાદ પસાર થઈને વિકાસક્રમના નિયમ પ્રમાણે દરેકનો વિકાસ થતાં થતાં છેવટે આપણે મનુષ્ય જન્મ રૂપી રત્ન પામ્યા છીએ. આ મનુષ્ય જીવનનો જે ધ્યેય છે - જે હેતુ છે, તેને જે સમજે છે તે જાણે છે કે આપણે જે પરમ ચેતન - બ્રહ્માંડમાંથી છૂટા પડ્યા છીએ તે બ્રહ્માંડને પામવાનું છે. વિકાસ તો દરેકનો થાય છે પણ તે વિકાસ ધીમી કે ઝડપી ગતિએ કરવો તે દરેકના હાથની વાત છે. તે માટે અમુક કુદરતી નિયમો જેવા કે કર્મનો નિયમ, પુનઃ જન્મનો નિયમ, વિકાસ ક્રમનો નિયમ, વિશ્વ

બંધુવનો નિયમ, ક્રાણુબંધનો નિયમ વગેરે નિયમોના અભ્યાસની જરૂર છે.

આમાંથી આપણે કર્મના નિયમના મહા-સાગરમાંથી બંદુ રૂપી કર્મના ફક્ત ત્રણ પ્રકારો સમજવા પ્રયત્ન કરીશું, તે છે સંચિત, ક્રિયામાણ અને પ્રારબ્ધ કર્મ.

સીધી સાદી ભાષામાં સમજવા માટે નીચેનો દાખલો અનુકુળ થઈ પડશે. એક પાર્થી શિકાર કરે છે, તેની પાસે ભાથામાં તીર છે, હાથમાં તીર છે અને એક તીર ધનુષ્યમાંથી નિશાન ઉપર છોડી દીધું છે. જે ભાથામાં તીર છે તેને સંચિત કર્મ સાથે સરખાવો એટલે કે ભાથામાં ભેગાં કરેલ તીર, જે હાથમાં તીર છે તેને ક્રિયામાણ કર્મ એટલે કે વર્તમાન કાળમાં કરવાના કર્મ ગણો અને જે તીર છુટી ગયું છે તેને પ્રારબ્ધ કર્મ એટલે કે ભોગવવાને તૈયાર થઈ ગયેલા છે, જેનું અમુક પરિણામ અચૂક આવવાનું જ છે.

હવે પાર્થીએ જે તીર છોડી દીધું છે તે તેનું કાર્ય કર્યા વગર રહેશે જ નહિ. છુટી ગયેલા તીર માટે તો પાર્થીને ગમે તેવો પસ્તાવો થાય પણ તે પાર્થીને નિઃસહાય છે. પરંતુ જે તીર તેના હાથમાં છે તેના કાર્ય માટે તે સ્વતંત્ર છે. એટલે કે ક્રિયામાણ કર્મ - ચાલુ વર્તમાન કાળમાં કરવાના કર્મ માટે સહુ સ્વતંત્ર છે. પાર્થી જે તેના હાથમાંનું તીર છોડે તો તેણે ક્રિયામાણ કર્મ કર્યું કહેવાય અને તેને સાઈ કે માડું ફળ નજીકના ભવિષ્યમાં ચોકકસ આવે છે. આમ જે હવે તે પાર્થીને જ્ઞાન થાય - સમજ આવે કે આ વસ્તુ જોડી છે તો તેના ભાથામાંના તીર અને હાથમાં

રાજેલ તીરનો ભાંગી ભુકો કરી તેનો નાશ કરી શકે છે.

ઉપરના દાખલા ઉપરથી હવે આપણે મનુષ્ય જીવન ઉપર આવીએ. આ જીવનનો હેતુ શો છે? જે વિચાર કરીએ તો આ જીવન પામીને આપણે ચાર કાર્યોની સિદ્ધિ અર્થે પુરૂષાર્થ કરવાનો છે, તે છે ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ.

હવે જુઓ, વસ્તેના જે બે કાર્યો છે તે છે અર્થ અને કામ. મનુષ્યને પોતાના પ્રારબ્ધ પ્રમાણે એટલે કે ગત જન્મોના જેવાં કર્મ હશે તે પ્રમાણે તેની પ્રાપ્તી થશે. ગમે તેટલા ધમપછાડા કરીએ, ગમે તેટલો પુરૂષાર્થ કરીએ તો પણ તમને કૃણ પ્રારબ્ધ પ્રમાણે જ મળશે. આ સમજવા એક સાપ અને ઉંદરને દાખલો લઈએ. એક કરંડીયામાં સાપ પુરાયેલો છે, ઉંદરને લાલચ થઈ કે લાવ અંદર સુંદર મઝાનું ખાવાનું હશે. તો કરંડીયાને કાપી ખાઉં. આમ પોતે પુરૂષાર્થ કરે છે ને મહામહેનતે કુદકો મારી કરંડીયા ઉપર ચડીને દાંત વડે કાંચું પાડે છે ને કરંડીયામાં દાખલ થાય છે. હવે કરંડીયામાં પુરાયેલો સાપ જે ભૂખ્યો છે તે પુરૂષાર્થ ન કરતો હોવા છતાં ઉંદરને ગળી બચ છે ઉંદરે ઝોરાક માટે પુરૂષાર્થ કર્યો પણ. સાપનો ઝોરાક બની ગયો.

કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે અર્થ અને કામ તો દરેક મનુષ્યને પોતાનાં પ્રારબ્ધ પ્રમાણે જ મળે છે. આપણે આ જીવનની ખોટી લાલસાઓ, ધન અને નાશવંત વસ્તુઓ પાછળ જ વેડફી નાખીએ છીએ. સવારથી સાંજ સુધી આપણે આપણા મન તેમજ શરીરને તેની પાછળ ઘસી નાખીએ છીએ છતાં જે નિર્માણ થયું છે તે જ મળવાનું છે. આપણે જે પુરૂષાર્થ ખાસ કરવાનો છે તે પહેલાં અને છેલ્લાં કાર્યો - એટલે કે ધર્મ અને મોક્ષ માટે કરવાનો છે.

જેના માટે પુરૂષાર્થ કરવાનો જરૂરી છે તે એક બાબત સુકીને જરૂરી નથી તેવાં કાર્યો માટે પુરૂષાર્થ કરવામાં મશગુલ થયા છીએ. ને જીવન મરણના ચક્રાવામાં ફસાતા જ જઈએ છીએ. જે ધ્યેયને પરમ પદને પામવાનું છે તેને પહોંચી જવા કંઈ પ્રયત્ન કરતા નથી.

આપણે ઘણાને કહેતા સાંભળીએ છીએ કે મેં આમ કર્યું તેથી આમ થયું. હું જે ન હોત તો આ કામ ન થઈ શકત. જે ક તે યોલનાર વ્યક્તિના આત્મસંતોષ ખાતર તે બરાબર છે. પરંતુ જ્યારે 'હું' 'આ' 'મેં કર્યું' કે 'હું કરું છું' એવું યોદ્ધીએ છીએ ત્યારે આપણામાં કર્મનો વધારો ને વધારો થતો બચ છે. અનેક જન્મોથી ભેગા થયેલાં કર્મોના સમુદ્ધમાં અમુક કર્મો પાકવા લાગે છે. જ્યારે જીવ એક શરીર છોડીને ખીજા શરીરમાં પ્રવેશ કરવા ગતીમાન થાય છે ત્યારે કર્મ દેવતાઓ, એ પાકેલા કર્મોને પ્રારબ્ધ કર્મો બનાવીને તે જીવને તે પ્રારબ્ધ કર્મો ભોગવવા માટે યોગ્ય શરીરમાં પ્રવેશ કરાવે છે. આમ નવા શરીરમાં પ્રવેશ કરેલ જીવને પોતાના પ્રારબ્ધ કર્મો ભોગવવા જ પડે છે. જેમ પાર્શ્વીએ છોડેલું તીર વેગ પુરો થતાં અટકી જશે તેમ પ્રારબ્ધ કર્મોના વેગ પુરો થતાં તે ધૂરી જશે. તેથી આપણે જે સ્થિતિમાં, પરિસ્થિતિમાં મુકાયા હોઈએ તેમાં સંતોષ માની સહનશીલતા ખીલવવા પ્રયત્નો કરવા જોઈએ.

હવે ક્રિયામાણ કર્મની વાત કરીએ. ક્રિયામાણ એટલે ચાલુ કર્મો. જે કર્મો આપણે કરીએ છીએ તેમાંથી અમુક કર્મનું કૃણ આપણને ચાલુ જ કાળમાં મળે છે. અમુક કાર્યનું કૃણ સ્થૂળ દ્રષ્ટિએ જ્ઞેતાં મળતું જ નથી. વાસ્તવિક રીતે તો તેનું કૃણ ભવિષ્યમાં મળવા માટે જે સંચિત કર્મો હોય છે તેમાં વધારો કરે છે. હવે આપણે બધા જનમ્યા ત્યારથી મરતાં સુધી મન, વચન અને કાયાથી બાણે અબાણે અનેક

કર્મો કરીએ છીએ. તેમાંથી અમુક સંચિત થાય છે - ભેગાં થાય છે. તે સંચિત થયેલાં કર્મોમાંથી અમુક કર્મો વડે ભવિષ્યના જન્મ માટે પ્રારબ્ધ ઉભું કરીએ છીએ. આમ જેવું ક્રિયામાણુ કરે તેવું જ ભવિષ્ય ઘડાય. કર્મો કરવા આપણે અમુક અંશે સ્વતંત્ર છીએ. જ્ઞાન અને નિર્દોષ ખાળક જે કર્મો કરે છે, તે બધાં જ રાગદ્વેષથી પર અને કૃણ પ્રાપ્તિની આશા વિના કરે છે. તેથી તેઓ તે કર્મોથી લેખાતા નથી ને તેથી તેઓના સંચિત કર્મોમાં ઉમેરો થતો નથી. આમ જ્યારે પાર્થીને સાચી સમજ આવી અથવા તો જ્ઞાન થયું ત્યારે તે તેના ભાયામાંનાં તીર ભાંગી નાખીને અથવા તેનો ઉપયોગ નહિ કરીને નવું ક્રિયામાણુ કર્મ ઉભું નથી કરતો. પરિણામે સંચિત કર્મમાં ઉમેરો નથી કરતો.

અગ્નિ જેમ સુકાં, લીલાં અનેક જાતના લાકડાં, કચરો ભેગાં થયેલાં હોય તેને બાળીને ભસ્મ કરી નાંખે છે તેમ આપણા અનાદિ કાળથી ભેગા થયેલા કર્મોને ખપાવવા માટે, ઓછાં કરવા કે બાળી નાખવા માટે આપણામાં જ્ઞાનરૂપી અગ્નિ પ્રગટાવવાની જરૂર છે. પાર્થીને જ્ઞાન થયું અને ભાયામાંના તીરોનો ભાંગીને ભૂકો કરી નાખ્યો. સામાન્ય માન્યતા છે કે સંત, સાધુ કે જ્ઞાનિ થઈએ તો પણ ભગવાન તેમાંના ઘણા ખરા સાધુ પુરૂષોને દુઃખી દુઃખી કરી નાખે છે. ઘણા સંતો બહુ જ દુઃખી હોય છે ત્યારે ઘણાં પાપીઓ બહુ જ સુખી માલમ પડે છે. ઘણાને પ્રશ્ન થાય કે સંત થવું સાડું કે પાપી થવું સાડું? તેનો ખુલાસો એ છે કે સંચિત કર્મોનો નાશ કરવો જરૂરી છે.

આ જન્મમાં જો જ્ઞાન થાય તો તરત જ કર્મના દેવતાઓ તેવા જ્ઞાની કે સંત પુરૂષને,

ભેગા થયેલાં ખરાબ સંચિત કર્મોને જલદીથી ભસ્મસાત કરવા આ જન્મમાં જ તેવી તક આપે છે.

આમ આપણે જોયું કે પ્રારબ્ધ કર્મમાંથી છુટી શકાતું નથી તેથી આ જન્મમાં જેવી સ્થિતિ, જેવા સંભોગો કે વાતાવરણમાં આપણે મુકાયા હોઈએ, તે આ શરીરથી સુખે દુઃખે ભોગવવાની વૃત્તિ ખીલવી તે શાંતિથી ભોગવવા માટે આપણે સહન શક્તિ ખીલવવી જરૂરી છે.

તે જ પ્રમાણે આ જન્મમાં ક્રિયામાણુ કર્મો કરવા આપણે સ્વતંત્ર છીએ. કોઈ આપણને રોકી શકે તેમ નથી. આપણે જેવું ધારીએ તેવું ભવિષ્ય ઘડી શકીએ છીએ માટે કૃણની આશા વિના નિસ્વાર્થપણે સત્ કર્મો કરવા પ્રયત્ન કરવો જરૂરી છે.

એવી જ રીતે સંચિત કર્મોનો ઢગલો ઝાછો કરવા ને જન્મ મરણના ચક્રાવામાંથી છુટવા માટે જ્ઞાન, તત્ત્વજ્ઞાન કે આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાના માર્ગો શોધીને સંચિત કર્મો બાળી નાખવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

સહુને આ દુનિયામાંથી નાશવંત વસ્તુ-ઓને છોડીને તો અંતે જવાનું જ છે. તો જન્મ-મરણના બંધનમાંથી છુટવા માટે દરેકનું વર્તમાન જીવન ધાર્મિક, નીતિમય, સેવામય અને પર-હિતાર્થે પોતાના તન, મન અને ધનનો નિઃસ્વાર્થ-પણે ઉપયોગ કરી પોતાના ક્રિયામાણુ કર્મો દ્વારા સંચિત કર્મોનો જથ્થાનો ઘોળો હળવો કરવા પ્રેરાય અને ભાવિમાં ઉચ્ચ જીવન પામીને પોતાનો વિકાસ આગળ અને આગળ ધપાવે અને અંતે સાશ્વત સુખ પ્રાપ્ત કરે તેવી માર્ગના સાથે વિરમું છું.

સ.....ર.....ર.....ર એ નાવડી

શ્રી કાન્તીભાઈ ન. પટેલ

હેયા હો, હેયા હેયા..... આ.....આ..... (આલાપ)
હલેસાં મારતી, નાની મારી નાવડી
ડાલંતી દૂર દૂર જાય.....
સ.....ર.....ર.....ર..... એ નાવડી

હેયા હો.....
સંધ્યા સમે પેલો, સુરજ સોહંતો,
રંગોળી પૂરતો એ જા...ય.....
રંગોળી પૂરતો ને સાગરમાં ડૂબતો
તોય મારી નાવડી એ જાય.....
ડાલંતી દૂર દૂર જાય..... સ...ર...ર...ર

હેયા હો.....
રૂપેરી વાદળીમાં, ચમકે ચાંદ્રીચે
તારલિયા ટમ ટમ થાય.....
તારલિયા સાથ પેલી ચમકે વિજલડી
તોય મારી નાવડી એ જાય.....
ડાલંતી દૂર દૂર જાય..... સ..ર..ર

હેયા હો.....

(લ.ઓ.વિ. શિશુકુંજમાં સમુદ નૃત્ય તરીકે ૧૯૬૧માં સફળતાપૂર્વક રજુ થયેલ)

“મનડું દોડી જાય”

શ્રી કાન્તીભાઈ ન. પટેલ

મારું મનડું દોડી જાય.....
વનમાં મનડું દોડી.....જાય.....
મારું.....

વૃંદાવનમાં આંખા ડાળે,
કોયલ ગીતો ગાય, મધુરાં કોયલ ગીતો ગાય.....
ગીતચુંજનની સાથે મીઠો, મીઠો વાયુ વાય.....
વનમાં.....

કાનુડાની બંસીમાંથી
મીઠો નાદ સુણાય, મધુરો મીઠો નાદ સુણાય.....
છલ્લંગ મારી વાછલડાં ને હરણાં દોડી જાય.....
વનમાં.....

બંસીનાદે ગોપ ગોપીને,
ગાયો છેલી થાય, વનમાં ગાયો છેલી થાય.....
ભાન ભૂલીને નાનાં મોટાં, દોડી દોડી જાય.....
વનમાં.....

(લ.ઓ.વિ. શિશુકુંજમાં અભિનય ગીત તરીકે ૧૯૬૨માં સફળતાપૂર્વક રજુ થયેલ)

આજનાં બાળકોની આવતી કાલ

અિન્દુભાગી જીવજીવલલ દવે

ઝિગીને હલા યતાં આફ્રિકા દેશમાં હજી દરેક દિશાને વિકાસ તેની પ્રાથમિક દશામાં છે ત્યારે બાળકોળવણી વિષે પાયાના વિચારો કરવાનું આવશ્યક બને છે.

આજે આપણે ચંદ્રયુગમાં જીવી રહ્યા છીએ. આદમીના પગ ધરતી ઉપરજ છે પણ તેના હાથ આભમંડળની અટારીએ અડવા લાગ્યા છે. માનવ મહામાનવ બની રહ્યો છે. ગઈ કાલની ક્વેળ કલ્પનાઓ આજે વાસ્તવિકતા બની રહી છે. પૃથ્વીની વાતો વામણી લાગવા માંડી છે અને શુક્રના તારા પર જીવન હોવાની સંભાવના દેખાવાથી લોકોનું ચિત્ત આંચકા અનુભવી રહ્યું છે. ખુદ્દિના ચમત્કારે અને હાથની સર્જનશક્તિએ આ યુગમાં માનવીની જીવનદ્રષ્ટિ ધરમૂળથી ફેરવી નાખી છે. બધા ભૌતિકવાદ તરફ સમૂળગા ઘસડાઈ રહ્યા છીએ. સામાજિક જીવનનો માલોમરતઓ આજે તો રેફરીજરેટરનું મોટું કદ, મોટરકારનું મોડલ, બંગલાની બાંધણી રેડિયોગ્રામની આધુનિકતા, ઘરચાકરની સંખ્યા અને વસ્ત્રોના પરચરંગીપણાથી મપાઈ રહ્યો છે. પરિણામે સ્થૂળ અને સુંવાળા જીવનસુખ પ્રત્યેની આસક્તિ વધી રહી છે.

પરંતુ બહારથી દેખાતા આ સુંવાળા જીવનવ્યવહારની નીચે એક સુંવાળો સાપ પણ ઉછરી રહ્યો છે. એ છે બાળમાનસની વિકૃતિ. આ સાપની નાગચુડ એક દિવસ આવતીકાલની દુનિયાને ભરડો લઈ લેશે. આજ ભલે આપણી વડીલોની હોય આવતીકાલ તો બાળકોની જ છે. એટલે આવતીકાલને ઉજળી કરવી હોય તો બાળકને જ અધિકપણે વિચાર કરવો પડશે.

બિચાડું બાળક.... એની આસપાસ ચારે બાજુથી એવા ઘોડાપૂર છુટયા છે કે તેનું બાળમાનસ સાડું રહેવાને બદલે વિકૃત જ થાય, સુવાસિત રહેવાને બદલે સડી બય. બાળક ઘરમાં રહે તો ઘર વહાલનું ધામ મટીને વર્ણુસંકર વહેણાનું ખાખોચિયું બની ગયું છે. તેનાં ઘડતરની જવાબદારીનો કાંટાળો તાજ માતપિતાએ શિક્ષકને શિરે પહેરાવી દીધો છે. બાળક નિશાળે બય તો નિશાળ સરસ્વતી મંદિર મટીને શિક્ષકબંગની તાલીમશાળા અને સ્વચ્છંદવિકાસની વાટિકા બની ગઈ છે. બાળક શિક્ષક પાસે બય તો શિક્ષક તેના અધિકારીઓ અને માખાપથી ડરતો કિંકર્તવ્યમૂઠ ભીરુસાથી બની ગયો છે. બાળક જો શરીરમાં રમવા બય તો ત્યાં શું ભટ્ટીવાર હોય? બાગબગીચા કે ક્રીડાંગણો નથી એટલે પછી “ઠા....ટી” અને “હેન્ડઅપ” કે પછી એમેઝોન ક્રીંગ અથવા ટારઝન-ટારઝનની રમતોમાં તે બિચાડું સામેલ થાય છે. ઘરમાં રહે તો સાત્વિક વાતાવરણને પોષે તેવું સંગીત કે ભજન સાંભળવાને બદલે રેડિયોમાં “મારખો રોક”નું નૂતન ગીતગોવિંદ સંભળાય. સિનેમા જોવા બય તો રીંગો અને જે ગોની પિસ્તોલની ઘડાબડી કે ઘોડાના ડાખલા દેખાય. પીપરમેન્ટ કે ચ્યુઇંગમ લેવા બય તો તેમાં કાઉબોય ક્રીંગ રોય રોજર્સ કે ગરમાગરમ જલેખી જેવા પાશ્ચાત્ય સંગીતના તારકો એલવીસ પ્રેસલીના રંગીન ચિત્રો દેખાય. ઈતરવાચન કરવા બય તો ભયાનક કથાઓ-Horror-comics-ની સીરીઝ હાથમાં આવે.

આમ આજનું બાળક જ્યાં જ્યાં પગ મૂકે છે ત્યાં ત્યાં તેના કુમળાં અને કોરી પાટી જેવા બાળમાનસને વિકૃત કરનારા તત્વો તાંડવ કરતા હોય છે. આ પરિસ્થિતિ કેવળ અહીંજ નહિ પણ યુરોપી

ફલ્યુની જેમ સાર્વત્રિક ચેપી બની ગઈ છે. મને ભય છે કે જો આ બધું અસરકારક રીતે ચાલુ રહેશે તો આ ઉછરતી પેઢીના હાથે ભવિષ્યમાં આદિવાસીની સંસ્કૃતિ - **Stone age Barbarism** - સરબરશે. આનાં પગરણુ તો આજથી જ મંડાઈ ગયા છે. જગતના સહુથી ધનાઢય દેશ અમેરિકાનું સાન્ડ્રાન્સીસ્કો, કે જ્યાં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંઘની વિશ્વ-શાંતિ માટે પ્રથમ ઘોષણા થઈ તે જ ગામમાં હમણાં એક નવો પંથ સ્થપાયો છે. “પી, પી, બસ પી લે, કલકી કૌન બને?” એવી ‘કવિ ઉમ્મર ખયામની ફિલસૂફીને મળતી આ પંથની વિચારધારા છે. તેને ‘બિટનિક ફિલોસોફી’ પણ કહે છે. મોટાભાગના કૂમળા છોકરા છોકરીઓ તેમાં ઘડાઈ ગયા છે. તેઓ જુના અને કાળા પોષાકો પહેરે છે, લાંબા વાળ રાખે છે, હલકો દાડૂ પીએ છે, નાચે છે, રંગરાગ ઊડાડે છે. હોટેલો તેમનાં પ્રવૃત્તિકેન્દ્રો છે સડકો ઉપર હાલતા ચાલતા લડતા ઝઘડતા હોય છે અને આપઘાત કરવો તેમને માટે આસાન ગણાય છે. બીજી બાબુ જોઈએ તો યુરોપમાં મીની સ્કર્ટની ફેશનદ્વારા અલ્પદ્રષ્ટિ-**Mini vision**-ની વિચારધારા ફેલાતી જાય છે, તેમાંયે વળી હમણાં નવો જીવાળ આવ્યો છે “**See-through** પારદર્શકપોષાક”ની નવી ફેશનનો. આમ જીવન પ્રત્યેની દ્રષ્ટિ હળવી અને ટૂંકજીવી બની રહી છે. આ છે આજની પરિસ્થિતિ, જે એક નગ્ન સત્ય બની ગઈ છે.

જગતના વિચારકો જ જગતને દોરે છે. પરંતુ દુઃખ સાથે નોંધવું પડે છે કે બાળકેળવણીની બાબતમાં તેઓ ઠીક હદે ઉદાસ રહ્યા છે. હવે તો આભ ફાટ્યું છે. તેનાથી કેટલાક માબાપ ચિંતાતુર જરૂર બન્યા છે. પણ કેટલાક તો આવી પરિસ્થિતિથી હારી પણ ગયા છે. એક જ દ્રષ્ટાંત આપું. થોડા

વખત પહેલાં ઇંગ્લેડમાં પિતા, માતા અને બે પુત્રીઓના શબ મળી આવ્યાં. માતાનાં ખિસ્સામાંથી એક પત્ર મળી આવ્યો જેમાં લખ્યું હતું કે જગતમાં આજે જે બની રહ્યું છે, માણસોનાં અને ખાસ કરીને બાળકોના દિમાગ વિકૃત થઈ રહ્યા છે ત્યારે અમારી પુત્રીઓ એની ભોગ બને એમ અમે જરાપણ ઇચ્છતા ન હતા. હવે જગતનું એક પણ અનિષ્ટ તત્ત્વ અમારાં બાળકોને આંખી નહિ શકે.

થાકેલી અને વણસેલી પરિસ્થિતિની આ પરાકાષ્ટા છે. તે માતપિતા તરફ આપણને કરૂણા થાય છે પણ આપણને શી ચેતવણી આપે છે? રોમ ભડકે બળતું હતું અને તેનો રોમનસમ્રાટ નીરો જંતર વગાડતો રહ્યો. આજે ઘરઆંગણે બાળકોની દુનિયામાં આગ લાગી છે ત્યારે ઘણા માબાપ પોતાની જ ધુન (**whim**)નું જંતર વગાડવામાં મશગુલ છે. રોમને ભડકે બળતું જોઈ સંત પીટરે લાચાર બની રોમમાંથી હીજરત કરેલી. તેવે વખતે ઇશુએ તેને કહેલું કે “કવો વેડીસ?” તું કયાં જાય છે? પીટર પાછા ફર્યા અને પોતાની ફરજ બજાવતા બજાવતા બલિ બન્યા. આજના માબાપને કેાણુ પુછશે કે તમે કયાં જઈ રહ્યા છો? ભગવાન પોતે તો ભ્રમમાં પડ્યો નથીને ?

આજની પરિસ્થિતિ માતપિતાને અને બાળકેળવણીકારોને પડકારરૂપ છે. આવતીકાલની પેઢી એમ દોષ ન દે કે અમારા પૂવજોએ અમને યોગ્ય અને સાચું માર્ગદર્શન નહોતું આપ્યું. બાળકો પ્રત્યે ઉદાસ રહેવાનું કલંક ન લાગે એટલા ખાતર પણ આજના વડીલોએ કંઈક સક્રિય વિચારવું જોઈએ.

પો. બોક્સ ૬૩૭

દારેસલામ

આજની વાત

હિન્દુ કોમને એક ધાર્મિક અને સામાજિક એકમમાં સંમીલીત કરવાની યોજના

શ્રી શશીકાંત હ. રાજણી
પ્રમુખ શ્રી હિન્દુ મંડળ, દારેસલામ

૧: હાલની પરિસ્થિતિ:-

છેલ્લા થોડાક દસકાઓમાં દારેસલામમાં ઘણી હિન્દુ સંસ્થાઓ અસ્તિત્વમાં આવી છે અને હિન્દુ મંડળને સામાન્ય રીતે આખી હિન્દુ કોમનું પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતી ધાર્મિક અને સામાજિક સંસ્થા તરીકે માન્ય રાખવા છતાં પણ ખીલ સાંપ્રદાયિક, મર્યાદિત અને અમુક સ્થાપિત હકો ધરાવતી સંસ્થાઓ અલગતાની ભૂમીએ કાર્ય કરે છે અને તેને લઈ પોતાની અને માનવજાતિની સેવાની દ્રષ્ટિએ ખીન મહત્વની દેખાય છે કેમકે હિન્દુ કોમનું શક્તિબળ, સાધન અને પ્રયત્નો આ રીતે વહેંચાયેલા છે. હકીકતમાં કમનસીબે આ પરિસ્થિતિ કોમના ભાઈઓના સંકુચિત અને સાંપ્રદાયિક દ્રષ્ટિબિન્દુના કારણે ઉભી થઈ છે. આ દ્રષ્ટિબિન્દુ, વ્યાજખી ન હોવા છતાં ભુતકાળમાં સમજી શકાય તેવું હતું પણ અત્યારના સમયમાં તે હિન્દુ એકતા અને મંડળના એક જરૂરી ઉદાર અને ધર્મપ્રચારક કાર્યમાં ગંભીર આડખીલી રૂપ છે.

આમ છતાં પણ હિન્દુ મંડળે પોતાનો મર્યાદિત માનવશક્તિબળ અને સાધનો છતાં ઉપયોગી સામાજિક સેવામાં પોતાનો મહત્વપૂર્ણ ફાળો આપ્યો છે, ને દવાખાનામાં રોજના લગભગ ૧૦૦ દરદીઓએ અને પ્રસ્તુતગૃહમાં સરેરાસ ૧ દરદીએ બહુજ નજીવી ક્ષીથી અગર લાયક કિસ્સાઓમાં મફત લાભ મેળવ્યો છે. ઘણાખરા દરદીઓ ખીલ કોમોના અને ખાસ

કરી આક્રીકનો હોય છે. હિન્દુ મંડળ સ્થપાયું ત્યારથી મંડળે રંગ, જ્ઞાતિ અગર પંથના ધોરણે ભેદભાવને પ્રોત્સાહન ખીલકુલ આપ્યું નથી.

પણ આટલું બસ નથી. હિન્દુધર્મના ઉપદેશના મુજબ ઉચ્ચ આદર્શો હોવાથી જો કોમના માનવશક્તિબળ, સાધનો અને પ્રયત્નોનું સંમીલન કરવામાં આવે તે એકતાદ્વારા ઘણું સિદ્ધ થઈ શકે તેમ છે.

ઉપર જણાવેલ હિન્દુ સંસ્થાઓ મુખ્યત્વે કરી ચાર વિભાગમાં વહેંચી શકાય:-

- (૧) જ્ઞાતિ આધારિત
- (૨) ધાર્મિક માન્યતાઓ ઉપર આધારિત.
- (૩) જ્ઞાતિ અને ધાર્મિક માન્યતાઓ ઉપર આધારિત
- (૪) સમગ્ર હિન્દુ કોમને આધારિત છતાં અમુક ખાસ રસ ધરાવતી.

૨ મુદ્દો:-

અત્યારની ઝડપથી બદલાતી પરિસ્થિતિમાં અને ખાસ કરી આજની ઉગતી પ્રજાના વિશાળ દ્રષ્ટિબિન્દુને જોતાં, હિન્દુ કોમ ઉદાર અને સામાજિક પ્રવૃત્તિઓમાં તથા ટાન્ઝાનીયાના વિકાસમાં વધુ મહત્વનો ફાળો આપી શકે એ માટે મર્યાદિત હકકો દ્વારા વિસંવાદિત ઉત્પન્ન કરનાર ભાગલાઓ અને તે દ્વારા માનવશક્તિબળ અને સાધનોનો દુરુપયોગ થાય એ રીતે આટલી બધી હિન્દુ સંસ્થાઓના અલગ અસ્તિત્વના વાજખીપણા અંગે ગંભીર અને તાકીદ વિચારણા કરવાનો સમય પાકી ગયો છે. આ

સુદાની અંદર એ પણ પ્રશ્ન સમાયેલો છે કે જ્ઞાતિ અને ધર્મના વાડાઓ રચિત કૃત્રિમ અવરોધો તોડી શક્ય તોજ અંધુભાવનો ફેલાવો થઈ શકે અને એક બીજા સાથે હુળીમળી શકાય તથા આંતરજ્ઞાતિય લગ્નો થોજ શકાય.

એ તો દુઃખદ અને બાણીતી હકીકત છે કે ઘણીખરી વિભાગીય હિન્દુ સંસ્થાઓની પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લઈ રહેલ કાર્યકરોના પ્રમાણમાં હિન્દુમંડળની પ્રવૃત્તિમાં સક્રિય ભાગ લેનાર હિન્દુઓની સંખ્યા ઘણી આછી છે. થોડાએક ગણ્યાગાંઠ્યા સભ્યોના પ્રયત્ન અને સ્વાપર્ણથી મંડળનું દવાખાનું, સ્મશાન અને બીજી સેવા પ્રવૃત્તિઓ મુશ્કેલીઓ છતાં ચાલુ રહી શકી છે. આ થોડાએક સ્વયંસેવકો પાસેથી સેવા લઈ શકાય તેની પણ મર્યાદાઓ છે. મંડળની દરેક પ્રવૃત્તિઓમાં સુધારો કરવા અને તેને વિકસીત બનાવવા તેમના મનમાં ઘણી યોજનાઓ છે પણ બીજાઓ વિભાગીય પ્રવૃત્તિઓની અંદરજ સ્વયાંપર્યા રહેવાથી, પીઠબળના અભાવે આ યોજનાઓ ફક્ત કાગળ ઉપર જ રહે છે.

આશાજનક દિશા એ છે કે ઉપરના જુથોમાંથી થોડાએક સંસ્થાઓ તાજેતરમાં ખીનકોમવાદી, ખીનસાંપ્રદાયિક અને ખીનબીજીય-વાદવાળી બની છે. આ ઉત્ક્રાન્તિ મસંશનીય અને યોગ્ય દિશાની છે. બધી સંસ્થાઓ માટે આ બંધનનું નિરાકરણ સરળ નથી કેમકે તેમાંની ઘણી સંસ્થાઓ તેમની ધાર્મિક માન્યતાઓ અને લગ્ન, લગ્નવિરોધ અને વંશવારસાને લગતી સામાજિક રીતીઓના કારણે આ હદે જઈ શકે તેમ નથી. ધાર્મિક માન્યતાઓ માટે રાષ્ટ્રના બંધારણમાં અને યુનાઇટેડ નેશન્સની માનવ હકકો માટેની વિશ્વવ્યાપી બહેરાતમાં રક્ષણ અપાયેલ છે અને સામાજિક રીતીઓ માટે ટાન્ઝાનીયાના કાયદામાં માન અપાયેલ છે. આમ છતાં પણ આમાં ઉત્ક્રાન્તિને સ્થાન છે કેમકે હિન્દુ મંડળ, કે જે બંધનનું પ્રતિનિધિ-

ત્વ ધરાવે છે અને બધી જ્ઞાતીઓ અને ધાર્મિક વાડાઓ જેમાં આવી જાય છે, તે આ બંધન પ્રશ્નોનું રક્ષણ કરી શકે તેમ છે. વિશિષ્ટ સામાજિક રીતીઓ અને ધાર્મિક માન્યતાઓના બંધનના હેઠળ આ હિન્દુ સંસ્થાઓ અગલ વ્યક્તિત્વ ધરાવે એ જરૂરી નથી. એથી સુદો એ છે કે હિન્દુ કોમને એક સામાજિક અને ધાર્મિક એકમમાં કેવી રીતે અને કયા ધેરણે લાવી શકાય કે જેથી જુદાઈની ભાવનાવાળી ધાર્મિક માન્યતાઓ અને સામાજિક રીતીઓને દ્રષ્ટિમાં રાખી એક સર્વમાન્ય પદ્ધતિ અપનાવી શકાય. આવી પદ્ધતિ શોધી કાઢી તેને વ્યવહારમાં મુકવી એ અહેલી વાત નથી કેમકે ઘણા ગુંચવાડાભર્યા સુદાઓ ગણતરીમાં લેવા પડશે અને છતાં પણ અંતે થોડો અસંતોષ તો રહેવાનો જ છે. આ માટે ત્યાગ અને સ્વાપર્ણ બંધાઓ તરફથી જરૂરી છે.

૩: એકીકરણ માટે વાજબીપાણું:-

એકીકરણની વિચારણા તદ્દન નવી નથી. કોમના નેતાઓએ ભૂતકાળમાં આ પ્રશ્ન વિચાર્યો અને ચર્ચ્યો પણ છે છતાં એ અંગેના ઉત્સાહના અભાવના કારણે મૂર્ત પરિણામ લાવી શકાયું નથી. એ ખરેખર વિરોધાભાસક લાગશે કે આંતરજ્ઞાતિય ને આંતરબીજીય એકતાને સહયોગમાં માનનાર પ્રથમ કોમવાદી સંસ્થા તરીકે હિન્દુ મંડળ એ માન્યતાને વ્યવહારમાં મૂકી પોતાની બંધનને સુધારવાના પ્રયત્નમાં પછાત રહી છે.

આથી વધુ સારી સમજણ અને મજબુત અંધુભાવ હિન્દુઓમાં બંધન થાય અને તેમનું માનવશક્તિબળ, સાધનો અને પ્રયત્નો દ્વારા મજબુત જુથ થાય એ એકીકરણ માટેનું વાજબી કારણ છે.

૪: યોજનાઓ

એકીકરણની યોજનાઓને બે જુદી જુદી સહયોગી યોજનામાં વહેંચવામાં આવી છે, ને

તેને યોજના A ને યોજના B તરીકે બતાવી છે. B યોજનામાં એકીકરણ ત્રણ કટકે મુકવામાં આવેલ છે જ્યારે A યોજના ખરેખર તે B યોજનાના ત્રીજા ભાગ ઉપર સીધી લઈ જાય છે. આ યોજનાઓને માન્ય રાખનાર સંસ્થાઓને કોઈ પણ એક યોજના માટે છુટ આપવામાં આવે.

આ બંને યોજનાની વિશાળ રૂપરેખા નીચે મુજબ છે.

યોજના A

જે સંસ્થાઓનું સભ્યપદ, સાધનો અગર પ્રવૃત્તિઓ મર્યાદિત છે, જે સંસ્થાઓ લગભગ મૃતપાય અવસ્થામાં છે અને જે પહેલા ભાગના ચોથા વિભાગની અંદર આવેલી સંસ્થાઓ છે તેમને આ યોજના વધુ બંધબેસતી થશે એમ મનાય છે. આ યોજનામાં એટલી જ આશા રાખવામાં આવે છે કે આવી બધી સંસ્થાઓ આ યોજનાને મંજૂર રાખ્યા બાદ તુરત અગર તે જેમ અને તેમ જલ્દી અલગ સંસ્થાઓ તરીકે બંધ થશે અને પોતાની લેણદેણ મંડળને સોંપી આપશે. આવા પગલા ભર્યા પહેલાં, આ માટેની જરૂરી કાયદેસર, બંધારણીય અને વહીવટી વીધિ કરવામાં આવશે એમ આશા રખાય છે.

આવી સંસ્થાઓ દ્વારા અગાઉ ચાલતી પ્રવૃત્તિઓ સંભોગે અનુસાર હિન્દુ મંડળ ચલાવશે અને આ હેતુ માટે મંડળની કાર્યવાહી સમિતિ આવી સંસ્થાના ભૂતપૂર્વ સભ્યો અને બીજાઓની સપ્રમાણ પેટાસમિતિઓ બનાવી તેમને સત્તા અને ફરજો બબલવવાનું કહેશે અને આ માટે તે ભૂતપૂર્વ સંસ્થાના નેતાઓની સાથે ચર્ચાવિચારણા કર્યા બાદ ઘટતું કરશે.

યોજના B

આ યોજનામાં ત્રણ તબક્કે ધીમું એકીકરણ મુકવામાં આવ્યું છે કે જેમાં અરસ-

પરસની કબુલાતથી સ્થાપેલ રીતિથી શરૂઆત કરી એકતા તરફ લઈ જનાર રીતી બતાવવામાં આવી છે. એનો હેતુ એ છે કે યોજનાને મુર્તસ્વરૂપ આપતાં મળેલા અનુભવના પ્રકાશ મુજબ ફેરફારને માટે સ્થાન રહી શકે. પહેલા તબક્કો:-

આ તબક્કામાં એવી અરસપરસની કબુલાતથી યોજના શરૂ કરવામાં આવશે કે જ્યાં વ્યક્તિગત સંસ્થાઓ કાર્ય કાર્ય ચાલુ રાખશે પણ તેમની સત્તા મર્યાદિત બનશે અને બાકીની સત્તા હિન્દુ મંડળ પોતાના હાથમાં લઈ મંડળના પ્રતિનિધિઓ અને આવી સંસ્થાના સભ્યોની બનેલી મધ્યસ્થ સમિતિદ્વારા વહીવટ કરશે.

આ તબક્કાના થોડાએક મુખ્ય લક્ષણો નીચે મુજબ છે.

૧. આ યોજનામાં ભાગ લેનાર વ્યક્તિગત સંસ્થાઓ હિન્દુ મંડળને સમગ્ર હિન્દુ જ્ઞાતિઓ, પેટા જ્ઞાતિઓ અને ધાર્મિક સંસ્થાઓનું પ્રતિનિધિત્વ ધરાવનાર હિન્દુ કોમની એકજ સાર્વભોમ સંસ્થા તરીકે માન્ય રાખશે.

૨. આ વ્યક્તિગત સંસ્થાઓ ફક્ત પોતાની ધાર્મિક અને કોમી કે જે સમગ્ર હિન્દુ કોમને અગર જનતાને હાગુ ન પડતી હોય તેવી જ પ્રવૃત્તિ ચાલુ રાખી શકશે.

૩. આ વ્યક્તિગત સંસ્થાઓ હુમ્મેશાં પોતાનું માનવશક્તિબળ અને સાધનો હિન્દુ મંડળના ઉપયોગમાં આવી શકે તેવા પ્રયત્ન કરશે.

૪. હિન્દુ મંડળની કાર્યવાહી સમિતિની દોરવણી અને માર્ગદર્શન નીચે એક મધ્યસ્થ કમિટી સ્થપાશે કે જેમાં હિન્દુ મંડળના પ્રમુખ તથા મહામંત્રી પોતાના હોદ્દાની રૂએ પ્રમુખ તથા મંત્રી તરીકે અને ભાગ લેનાર સંસ્થાઓના પ્રમુખો હશે અને તેમનું કાર્ય-

અ: આ તખ્તકાને અમલી બનાવવા અને બાકીના બે તખ્તકાને અમલી બનાવવા સવિસ્તરણીય સુચનો ઘડી કાઢી તે મુજબ કામ કરશે અને

બ: નીચે જણાવ્યા મુજબ સામાન્ય કલ્યાણ ફંડનો વહીવટ કરશે.

પ: હિન્દુ મંડળના નામે એક સામાન્ય કલ્યાણ ફંડ ઉભું કરવામાં આવશે અને તેમાં મધ્યસ્થ સમિતિની ભલામણ મુજબ હિન્દુ મંડળની કાર્યવાહી સમિતિ વ્યક્તિગત સંસ્થાનો પ્રાથમિક અને વાર્ષિક નાણાકીય હિસ્સો પ્રમાણસર નક્કી કરશે. મધ્યસ્થ સમિતિ આ ફંડ અગર તેના અમુક ભાગને કઈ સલામતીઓમાં રોકવો અને કયા ધાર્મિક અગર ધર્માદાના હેતુઓમાં આ ફંડ અગર તેમાંથી થતી આવકને વાપરવી તે અંગે નિયમો તખ્તકો ઘડશે.

બીજો તખ્તકો

આ માટેની અમલી તારીખ મધ્યસ્થ સમિતિ નક્કી કરશે:

૧: મધ્યસ્થ સમિતિએ ઘડી કાઢેલ, હિન્દુ મંડળની કાર્યવાહી સમિતિએ માન્ય અને હિન્દુ કોમની સામાન્ય સભાએ મંડળના અત્યારના બંધારણના નિયમો મુજબ, જુદા જુદા ધાર્મિક પંથોની અલગતાને અને વ્યક્તિગત સંસ્થાઓ અને જ્ઞાતિઓની સામાજિક રીતીઓને લક્ષમાં રાખી મંજુર રાખેલ સંમીલીત જુથ તરીકે હિન્દુ મંડળના નવા બંધારણને મૂર્તસ્વરૂપ અપાશે.

૨: હિન્દુ મંડળની છત્રછાયા નીચે વ્યક્તિગત સંસ્થાઓની પ્રવૃત્તિઓનું એકીકરણ કરવામાં આવશે.

૩: વ્યક્તિગત સંસ્થાઓ તરફથી તેમના બંધારણ અનુસાર હિન્દુ મંડળને લેણદેણની સોંપણી કરવામાં આવશે.

૪: મધ્યસ્થ કમીટીને વિષેરી નાખી તેમનું કાર્ય હિન્દુ મંડળની કાર્યવાહી સમિતિ સંભાળી લેશે.

ત્રીજો તખ્તકો

અમલી તારીખ હિન્દુ મંડળની નુતન બંધારણીય કાર્યવાહી અગર અમલીસમિતિ નક્કી કરશે.

આ તખ્તકાનું મુખ્ય લક્ષણ એ છે કે હિન્દુ મંડળની કાર્યવાહી અગર અમલી સમિતિ

એક કાર્યદક્ષ સામિતિને ચુટી કાઢશે કે જે હિન્દુ કોમનું એકીકરણ ફક્ત બંધારણમાળ નહિ પણ હકીકત તરીકે કરી શકે અને આ દ્રષ્ટિબિન્દુથી જરૂરી પગારદાર મંત્રીઓની નિમણૂક કરશે.

૨: કોમના સભ્યો વચ્ચે એકતા અને સત્ય સમજણના ફેલાવા માટે અને જ્ઞાતિવાદને તોડવા પ્રયત્ન કરશે.

૩: હિન્દુ ધર્મના આદેશના પ્રચાર માટે પ્રયત્નો કરી બધા હિન્દુ ધાર્મિક પંથોને માન્ય એવા ધાર્મિક ક્રિયાકાંડો અને ઉત્સવો ઉજવશે.

૪: મંડળની સામાજિક અને પરોપકારી પ્રવૃત્તિઓને મજબૂત બનાવવા, સુધારવા અને વિસ્તારવા પ્રયત્ન કરશે કે જેથી તેનો વધુમાં વધુ લાભ પ્રજાને અને ટાન્ઝાનીયા સરકારને મળી શકે.

૫: અત્યારના જુનાં હિન્દુ કાયદાને સ્થાને કોમના સભ્યોને માટે નૂતન સુધારણીય કાયદાને સ્થાપિત કરવા પ્રયત્ન કરશે.

ત્રીજો ભાગ - પ્રકીર્ણ

૧: આ યોજનાઓને સફળતા મળે તે માટે તેનો વધુમાં વધુ પ્રચાર થાય તે જરૂરી છે કે જેથી કોમના ભાઈઓને અને જેઓના સહકારને મદદની અપેક્ષા રખાય છે તેઓને તેનું મહત્વ સમજાય વધુમાં અનુભવી વકીલો અને લાગતી વળગતી સત્તાઓના સહકારથી આ સૂચનોને વિસ્તાર પુર્વક મુકવાની જરૂર પણ છે.

૨: હિન્દુ કોમના ભાઈઓને હૃદયપટ્ટો થાય એ આ યોજનાનો હેતુ છે. આ એક ભગીરથ કાર્ય છે અને સતત પ્રચાર અને નક્કર પ્રયત્નો દ્વારા જ પાર પાડી શકાય તેમ છે.

૩: આ યોજનામાંથી અગર તેના નિરૂપણ માટે ઉભા થતા વિખવાદોને લવાદી માટે મુકવામાં આવે તેમ સુચન કરવામાં આવે છે અને દરેક પક્ષ એક લવાદ નીમે. લવાદો એકતાપૂર્વકનો ચુકાદો ન આપી શકે તો તેઓ એક મધ્યસ્થી નીમશે કે જેનો ચુકાદો બંને પક્ષોએ માન્ય રાખવો પડશે.

૪: આ યોજનાઓ માટે ભરમાં રહેતા હિન્દુ ઓને પણ ભલામણ કરવામાં આવે છે.

SHREE HINDU MANDAL DAR ES SALAAM GOLDEN JUBILEE FESTIVAL 1969
GYMNASTIC FEATS AND ATHLETIC SPORTS AND GAMES

W I N N E R S

<u>UNDER 10 YEARS OF AGE</u>	<u>FIRST</u>	<u>SECOND</u>
Obstacle Race	Jayprakash D.	Prafulchandra B.
Musical Chair	Bharat M.	Mukesh V.
110 Yards Running	Nayan G.	Paresh J.
220 Yards Running	Jayprakash D.	Prafulchandra B.
 <u>OVER 10-UNDER 12 YEARS OF AGE</u>		
Obstacle Race	Vijay P.	Dinesh P.
Musical Chair	Rajesh Kakkad	Jayant P. Divecha
110 Yards Running	Ashok N.	Bharat M. Diwecha
220 Yards Running	Ashok N.	Vijay P.
 <u>OVER 12-UNDER 14 YEARS OF AGE</u>		
110 Yards Running	Bhasker K. Patel	Hitesh Shah
220 Yards Running	Bhasker K. Patel	Hitesh Shah
Long Jump	Hitesh Shah	Bharat Kotak
Volley Ball Throw	Hitesh Shah	Dilip P.
Shot Put	Hitesh Shah	Bharat Kotak
 <u>OVER 14-UNDER 16 YEARS OF AGE</u>		
110 Yards Running	Jitendra Makwana	Pravin Chohan
220 Yards Running	Pravin Chohan	Jitendra Makwana
Long Jump	Dilip Hemchand	Jitendra Makwana
Volley Ball Throw	Harshvadan Joshi	Jitendra Makwana
Shot Put	Dilip Hemchand	Hasmukh Sidpara
 <u>OVER 16 YEARS OF AGE</u>		
110 Yards Running	Hiralal Diwecha	Mahendra Solanki
220 Yards Running	Mahendra Solanki	Hiralal Divecha
Long Jump	Pravin Modessa	Hiralal Divecha
Javelin Throw	Pravin Modessa	Suryakant Solanki
Shot Put	Hiralal Divecha	Suryakant Solanki
SLOW CYCLING GROUP "A"	Harshvadan Joshi	Pravin Chohan
SLOW CYCLING GROUP "B"	Hitendra B.	Vijay P.
Suryakant Solanki (Captain)		
Harjiwan Kanji		
Pravin Modessa		
Prakash Modessa		
Mahendra Solanki		
Kaushik Buddhdeo		
Hiralal B. Diwecha		

PRAGJI M. PARMAR

CONVENOR

GYMNASTIC FEATS AND ATHLETIC
SPORTS AND GAMES.

RESULTS OF THE GOLDEN JUBILEE BABY HEALTH SHOW HELD ON 24-8-1969

Group A

- 1 Master Rajesh Sharma
P.O. Box 2538, DSM.
- 2 Master Dharmesh Naterverlal Tanna
P.O. Box 1218, DSM.
- 3 Master Rajesh Masson,
P.O. Box 452, DSM.

Group B

- 1 Miss Rehma Mwambana,
P.O. Box 9143, DSM.
- 2 Parsha K. Jethwa
P.O. Box 564, DSM.
- 3 Mmanda Said s/o Said
Mkuguni St. No. 43
- 4 Jayesh H. Shukla,
P.O. Box 1307, DSM.

Group C

1. Master John Joseph Nyoni
P.O. Box 2592, DSM.
2. Master Jayesh P. Bhatt
P.O. Box 9123, DSM.
3. Fatihiya s/o Yahya
Kipata - 73.

Group D

- 1 Lilac Therese Mkony
P.O. Box 82, DSM.
- 2 Pankaj R. Patel
P.O. Box 20442, DSM.
- 3 Dipti Pravin Raichura
P.O. Box 2851, DSM.
- 4 Tunu Omari Rashidi

REPORT OF THE GOLDEN JUBILEE DEBATE

Under the auspices of Hindu Mandal a debate on "Nation Building Through Self-help is better than National Building through Foreign Aid and Grant" was organised on 16-8-1969 at 5.00 p.m. at D.A.Girls' Primary School hall.

Invitation for contest was given to all secondary schools of Dar-es-Salaam. Ten Secondary Schools have participated in this debate and had made this occasion successful. Mr. R.R. Bannerji, the teacher of H.H. Aga Khan Boys' Secondary School was the Chairman and Mr. J.D. Dave the teacher of Azania Secondary School and Mr. M.R. Pillai, the teacher of Jangwani Girls' Secondary School were the adjudicators. Mr. Dinesh Vaishnav was the time keeper.

Out of twenty contestants three have been awarded first, second and third prizes respectively. The first prize was given to Mr. Rajkrishnan Puri of St. Joseph Convent School. The second and third prizes were given to Miss Matilda of Shaaban Robert Secondary School and Mr. Thapisco of Azania Secondary School respectively.

Moreover all the contestants were given ice buckets by one of our Dar es salaam Social workers. The debate was a grand success. Prizes were distributed by Mr. S.H. Rajani, the President of Hindu Mandal.

P.D. Shukla,
Organiser.

REPORT OF THE ORGANISER - LITERARY COMPETITION

As a part of Golden Jubilee Celebration of Shree Hindu Mandal, the Literary Competition was organised in which a very good response from various writers of Kiswahili, English and Gujarati was received.

The subjects chosen for such entries were either on Arusha Declaration or Present Five Years Development Plan or Ujama Villages or on Nation Building.

The following persons were appointed to judge these entries:

- (1) Mr. C. Mgwattu ... For Kiswahili Entries
 (2) Mr. I.J. Dave & Mr. J.G. Shukla ... For English & Gujarati Entries

The Judges selected three best entries each from Kiswahili, English and Gujarati and their particulars are appended below:-

KISWAHILI

<u>AWARD</u>	<u>NAMES</u>	<u>SUBJECTS</u>
1st Prize	Paul Y. Mlaguzi c/o Mawenzi Sec. School P.O. Box 478 Moshi.	Vijiji Vya Ujamaa
2nd Prize	Raya N. Rashid c/o D.A.Girls' Sec. School P.O. Box 20330 DSM.	Jinsi Nitakaoye Kiunda Cha Ujamaa.
3rd Prize	Bw. Stephen J. Saidi c/o Enaboishu Sec. School P.O. Box 3120 Arusha.	Kupanga Ni Kuchagua

ENGLISH

1st Prize	Shahida Naran c/o Azania Sec. School P.O. Box 9074 DSM.	Socialism
2nd Prize	Hilal Rashid c/o Aga Khan Boys' Sec. Sch. P.O. Box 20576 DSM.	On Nation Building
3rd Prize	Taruna Mehta c/o D.A.Girls' Sec. School P.O. Box 20330 DSM.	Arusha Declaration

GUJARATI

1st Prize	Pravinchandra R. Gohil P.O. Box 1168 DSM.	The Responsibility Of The Youth To Maintain Unity In Tanzania
2nd Prize	Sheela G. Thakrar c/o D.A.Girls' Sec. School P.O. Box 20330 DSM.	2nd Five Year Plan
3rd Prize	Dhirajlal R. Gohil P.O. Box 20560 DSM.	Five Years Plan.

Finally I thank all the Judges for the trouble they have taken in scrutinizing the entries at the expense of their valuable time.

K.N. Patel
Organiser
Literary Competition.

First Prize Wining Entry in the Kiswahili Section Of The Hindu Mandal Golden Jubilee Literary Competition - By Mr. Paul Y. Mlaguzi.

VIJIKI VYA UJAMAA

Ujamaa ni hali, njia na tabia ya kuishi pamoja kwafuruha na ushirikiano kama watu wa familia au nasaba moja. Kazi, michezo na sherehe kufanywa pamoja kwa Umoja bila ya kujali hii ni kazi, mchezo au sherehe ya nani. Watu wote hujumuika pamoja bila ubaguzi. Ujamaa hasa unathamini mtu na mtu wala si hali ya mtu, hivi ili ujamaa kamili unawili ni lazima kusiwe na ubaguzi wa hali yoyote. Ushirika na upendano ndilo shina la ujamaa.

Hivyo basi katika kijiji cha ujamaa ni lazima kuwe na upendano kati ya mtu na mtu, familia na familia na familia, na kikundi na kikundi. Iwapo upendano utakuwepo ushirikiano utafuata bila taabu yoyote. Ushirika uhitajikanao ni wa kila aina na ambao utaleta faida kwa kijiji kizima. Kazi ni shina mojawapo lililo muhimu katika kijiji cha ujamaa kwani kutokana na kazi maendeleo ya kijiji hupatikana. Hapa Tanzania kwa hivi sasa kazi kubwa ifanywayo kwa ushirika katika vijiji vyetu vya ujamaa ni kilimo. Hii ni kwa sababu vijiji vyetu vingi huwa sehemu za mashamba, hivyo kilimo ndio tawi kubwa la shina hili, kazi. Sababu nyingine iliyo ya maana zaidi ni kwamba kilimo ni uti wa mgongo wa nchi hii kwani mazao ya chakula na ya uchumi yanasaidia sana kwa chakula na kusitawisha nchi yetu. Hivyo kilimo ni lazima kitiliwe mkazo sana katika vijiji vyetu vya ujamaa. Baada ya kijiji kuwa na mazao ya kuweza kukitosheleza kwa chakula mambo mengine ya ushirika yatafuata bila kipingamizi kwani mtu akishiba ni rahisi zaidi kwake kuweza kushirikiana na wenzake na kufanya kazi kwa bidii.

Kuishi pamoja katika kijiji cha ujamaa kuna faida nyingi. Katika kijiji kuna watu wenye ujuzi wa aina mbalimbali; kuna mafundi wa sanaa, wafinyanzi, wachongaji, wahunzi, watu wajuao kusoma na kuandika wengineo wengi. Hivyo watu hawa wote wakikusanyika pamoja huweza kuwasaidia wengine kutokana na ujuzi wao. Wakina mama hawatakuwa na shida kwenda mbali kutafuta vyungu, hivyo hivyo wale wajuao kusoma na kuandika wataweza kusaidia wale wasiojua. Kwa njia hii maadui ujinga maskini na maradhi tutaweza kuwapiga vita kwa urahisi.

Serikali pia inaweza kutoa msaada kwa urahisi kwa watu waishio pamoja.

Shime na Ujamaa Vijijini.

Second Prize Wining Entry In Kiswahili Section Of Hindu Mandal Golden Jubilee Literary Competition By Mr. Raya N. Rashid.

JINSI NITAKAOYO KIUNDA KIJIKI CHA UJAMAA

Kwa hakika, wanafunzi wengi, Tanzania, hawapendi sana kujiunga na maisha ya shambani. Kwa sababu wakisha kumaliza masemo yao, wanataka kufanya kazi za ukarani tu au husema mimi nitakuwa daktari au kazi zote ambazo hazitoi jasho la kuharibu shati lake jeupe alilooaa. Kwa ndi mmoja kwa mia tu, ndio wanaojiunga kuwa mabwana shamba. Na mfaka wakati huu sijasikia msichana yeyote amejiunga kuwa Bibi shamba, kwa leo wasichana wa baadae watakao jifunza ubibi shamba, mimi nitakuwa mmoja wao kuwaunga mkono.

Nitakapomaliza shule, sitaki kazi, isipokuwa kuwa Bibi shamba. Nitakapomaliza kafunzo yangu nitachagua mahali ambapo nitaweza tukianzisha kijiji hicho. Kwa kuwa ni mimi tu ambaye niliyesomo, nitajitahidi kuwashawishi wenzangu kiasi wanne hivi. Ili waweze kuni saidia (kwani tano mmoja haulei mwana). Nikisha kuwapata, Kwanza hutakusanyika mmoja ili tufanye mipango, jinsi hukakavyo weza kukianzisha kijiji hicho cha ujamaa. Tukisha jauliana tayari, tutafunga safari ya kwenda vijijini.

Tulipofika kijijini, tuliwikutawenyeji wenye roho nzuri, kwa kuweza kutukaribisha wageni wao. Lakini ubaya wa wenyeji hao, hawakuweza kushirikiana kulima pamoja na kufanya kazi bega kwa bega. Kwa hakika, huweza kuwa badilisha binaadamu tabia zao, sikazi ya urahisi. Lakini alipiga moyo konde, hatukuvunjika mono.

Tuliweza kupata nyumba ya kulala ambayo, ilikuwa si nzuri, lakini ya kusifiri hali. Kwa mara ya kwanza, tuliweza kuwavuta kiasi ya watu mi na tano. Kwa hiyo, tulianza kuoanza kutengeneza mahali pa kuishi, enye afya njema. Uliweza kushirikiana nao, kwenda misituni kutafuta mti ya kujengea nyumba, ya kila mmoja wetu. Kwa muda wa mwezi, tuliweza kumaliza nyumba nzuri yenye afya. Na kila siku tulijitahidi sana kuwashawishi wenyeji ili waweze kujiunpa katika kijiji cha ujamaa.

Mmoja baada ya mmoja, walifurahi kujiunganasi, kwa sababu walivufiwa na usitawi wa kijiji hicho. Baada ya kumaliza ujenzi, ndipo tulipofikiria jinsi ya kuanzisha mashamba na ufugaji bora.

Niliwaita waalimu wenzangu ili Kushauriane. Nikawaambia robo ya watu, wawe wakulima robo nyingine wawe wafugaji kuku na robo wewe wafugaji wanyama, kwa mfano mbuzi, ngombe n.k. Na walio salia tutashirikiana kujenga malazi ya mifugo hiyo. Haya, kazi moto mmoja rukofanya mkutano. Tukapanga mipango, ikaelekea vizuri. Asubuhi yake tukaamkia kazi. Tulilijenga banda zuri sana, la kufugia kuku. Halafu tukalizingushia wavu mkubwa, tukafanya kama uwa wa kuwawezesha kutembea huko na huko. Tuliwigawanyo pande kadhaa, upande mmoja wa vifaranga, wa kuku wadogo, na wakina baba na mama. Na tukatengeneza mahali ambapo wanakwenda tutaejia. Na vile vile tulitengeneza ngome ya n'gombe na mbuzi. Na wale tulio wachagua kulimo, wakaanza kufanya kazi. Tulimaliza kazi hizi kwa muda mfupi.

Baadae nilimtuma mwenzangu na watuasi wake, waende kutakuta mifugo ya kununua. Tulinunua vifaranga ishirini, ngombe sita na mbuzi sita. Baada ya miezi sita tu, jinsi walivyo sitawi vizuri. Mazao yamezaliane mpaka chini, muhogo huuwezi kuubeba. Nakwambia, wananchi hao walikuwa wenye furaha kubwa, kila wakati walikuwa wanafushukuru.

Tulipoona sasa tunaweza kuviuza, kukajenga ghala kubwa tunapeweza kuvihifadhi. Tukapata faida kubwa ambayo haina kifano, Tuliweza baadae kununa magavi, ili tupate kupeleka mazao yetu mjini. Tulinunua vyombo vya kulimia. Tukawafundisha wenyeji jinsi ya kuyaendesha. Kwa hakika wenyeji hawa, walijua kila kazi baada ya mwaka.

Tuliwafundisha akina baba nakina mama jinsi ya ulizi mwema wa watoto wao. Tuliweza kujijengea hospitali ndogo. Na tulieka siku maalumu ya wazazi kuwaleta watoto wao kupimwa. Tulipoona tunaendelea kwa mafanikio mema, tuliagizia waalimu waye kuwafundisha elimu. Kwa juhudi yetu tuliweza kujenga shule. Ilikuwa asubuhi watoto kuja kusoma, mchana wa kinababa na jioni wakina mama.

Kwa juhudi zetu zote, tuliweza kuwaondoa maadui wetu, maradhi, ujinga na umasikini.

Tulikuwa hatuna shida yeyote ilitukabili, baada ya kijiji chetu cha ujamaa kusitawi. Wananchi walikuwa wenye furaha. Kwani raha ya kitu huijui mpaka ameitaabikia. Kwani mtu kwanza hupita kwenye harara ya dhiki na baadae akpata furaha na mafanikio mema.

Tulikendesha kijiji kwa furaha na amani!

First Prize Wining Entry In The English Section Of The Golden Jubilee Of Hindu Mandal Literary Competition. By Shahida Naran

SOCIALISM

Self reliance should be the motto of every faithful citizen, for this young underdeveloped country, aiming to make socialism the main policy of Tanzania, a country of which every citizen should be proud and revel in its aim, to make Tanzania a socialist country, for socialism will remove all traces of colonial capitalism.

Optimistic approach should be taken to every problem which arises and is bound to arise in this immature country, which has to overcome many difficulties, to develop this newly born nation of Tanzania.

Can a true citizen of Tanzania live luxeriously while his fellow citizens are suffering miserably from poverty and ignorance? Surely if such class divisions will continue to exist then socialism can never be achieved, for every citizen has a right to the necessary requirements of life, so a moderate standard of living should be established

In every heart should be the desire to re-establish the traditional way of life, which has been destroyed by colonial rule, and which can in fact be re-established with many improvements.

Arusha declaration is again aiming at socialism, for socialism is the only remedy to the problems of Tanzania our beloved country.

Love, respect and trust should be there among all citizens, for all citizens of Tanzania are like a big family with the President as its head, and it is with these feelings, that we should struggle to bring prosperity to our country, for if Tanzania prospers then only can the citizens prosper, and its prosperity should be shared by all citizens through whose efforts it has been achieved.

Integration among the citizens regardless of race is very essential, for by being united only can we solve our problems and achieve greatness, as Tanzania is destined for greatness, for a new light came to Tanzania on the day it got its independence.

Socialism was practised long before colonial rule, which destroyed the traditional way of life where socialism was practised.

Miraculous work has been done and still can be done in Tanzania, if citizens co-operate and follow the policy of socialism which is being encouraged by having Ujamaa villages, where traditional village life is to be practised, so that the people of the whole village work together and thus create brothering feelings among them.

2nd Prize Winning Entry In The English Section Of the Golden Jubilee Literary Competition. By Hilal Rashid

ON NATION BUILDING

Everywhere in the world today, Nation looks upon their youth for National Development. In this aspect Tanzania is no exception. Having discovered the importance of the youth Tanzania has set to prepare him/her for that noble task.

Immediately after independence, Tanzania established a National Service, compulsory for all youths for a period of two years. Unlike other National Services in the world which, essentially, are military in nature, ours is more concerned with nation building. With the launching of the Arusha Declaration early in 1967, the National Service has changed immensely to become "The School of Revolutionary Thought" where the mentality of the youth is "sand-papered" to eradicate the evil colonial hang-overs. The youth is then taught and made to understand the policies of his/her nation, its targets and their achievement. He is made aware of his responsibilities and duties to his nation and fellow citizens. He is taught to love, respect and defend his nation to his utmost ability. In this way, the youth is made to discard foreign decadent culture, and instead, to value his/her own national culture.

The youth emerges from the National Service a dedicated patriot and a true socialist. He then embarks on the hard task of nation-building. What then is the duty of the youth in Tanzania?

Our country is as much in need of such youths as it does of development. For we know that a Revolutionary Youth is a means to that end. It would therefore be a grave unpardonable sin on the part of the youth to deliberately evade National Service. By so doing he/she has betrayed his/her nation, and indeed deserves severe penalty.

On the other hand every youth should join the National Service willingly, and afterwards practice what he/she has learned. There is a growing tendency among some youths to maintain "Completion of their National Service" as having fulfilled their national obligations. This is quite wrong. The two years service is just a preparatory course for yet a harder task - that of nation-building.

To be as active as ever, the youth, in addition to his normal work, should join the Tanu Youth League; where-in he will be in touch with his/her national policies. He should join the Red Cross or any other humanitarian organization, to help ease social problems of fellow Tanzanians. In short, the life of the Tanzanian Youth should be so "Tanzanianized" such that he is never mistaken for anyone else but a Tanzanian.

3rd Prize Winning Entry In The English Section Of The Golden Jubilee Literary Competition. By Taruna Mehta.

THE ARUSHA DECLARATION

A group of youths walked hundreds of miles to Dar es Salaam receiving the cheers of villages and townpeople on their way. They walked in support of the just published Arusha-Declaration and as they walked on their way they carried a message to the people. It meant a better way of life, a life free of exploitation and with a recognition of their labours.

The Arusha Declaration was presented to the public on 5th February 1967. by President Julius K. Nyerere. It is a document put together by the President and shows a path to be followed by the people and Government of Tanzania. A path which has already been accepted by all Tanzanians.

Before independence the British Colonialist Government, while in Tanganyika brought into the country tendencies which suited their well-being and took no account of the masses whose labours they were reaping. They brought in different classes of people and trained people to work for them instead of the country. They brought into the people idea that manual work and workers were a lowering of dignity. They tried to disunite the people so that their rule could be easier and encouraged a group of people to get rich at the expense of a large mass of workers. These tendencies carried on in the days after the Independences was achieved. To correct these attitudes of the people a change was required and the Arusha Declaration was written.

The Arusha Declaration puts down the mistakes and wrong attitudes of the past and gives ways of mending them. It is based on the dignity of labour and equality of man. During colonial days people were only interested in WHITE COLLAR JOBS which means everybody wanted to be a Doctor, lawyers, engineers, Beristors and so on ... but they had never said they wants to be Farmers, carpenters, shoemakers etc Why? because of their dignity and were ashamed of these type of jobs but they never knew that these jobs were the best ones, take for example Farming (Kulima) which we now say as Self-Reliance which brought up Tanzania the best ever green country and still thousands of people work for Self-reliance, also there are many people who work as Contractors and builds the European Style or say fashionable buildings which we might have not seen during that time. I would really say for educated people it is difficult to get a job as we find most of them are found educated with degrees and they also thought that without education there was no place in the world and so they educated themselves and never paid any interest on Self-Reliance and the is why now many of them are found restless.

Salutation to that Being the Cause of world,
Salutation to that consciousness the support of all worlds.
Salutation to that one Truth without second, which gives liberation,
Salutation to that eternal Brahman who pervades all regions.
(Mahanirvanatantra)

FOR YOUR REQUIREMENTS OF:—

HOUSEHOLD FURNITURE
IN MODERN DESIGN WITH FORMAICA

"BANCO" BEDS,
FOLDINGS
DOUBLE DECKERS
BABY COTS
PUSH CHAIRS.

"RELAXAS" MATTRESSES,
INNER SPRINGS
FOAM MATTRESSES
FOAM PILLOWS
FEATHER PILLOWS

AVOLON TYPE SOFA SATEE & STUDIO
COUCH &
STEEL WINDOWS

& DOORS, ALUMINIUM WINDOWS & DOORS, STEEL LOUVRES &
VENTANA LOUVRES, VENETIAN BLINDS, BOLTS, NUTS & WASHERS

ALWAYS VISIT:

V. B. PATEL & CO LIMITED

SHOP: NKRUMAH STREET

TELEPHONE: 21615, 23709

NEAR "CHOX"

DAR ES SALAAM

P. O. BOX 2120,

Lead us O Lord from death to immortality

POPAT BROTHERS

(FORMERLY OF MPANDA & TABORA)

P. O. BOX 2556

DAR ES SALAAM

Congratulations to **SHREE HINDU MANDAL**

on this happy Golden Jubilee Festival

Associated Firms :-

POPAT PROVISION STORE
OCEAN ROAD
DAR ES SALAAM

POPAT PETROL STATION
PHONE 22824 OFFICE
22861 HOUSE
DAR ES SAAM

TANZAM TRADING CORPORATION LTD

DIRECT IMPORTERS & EXPORTERS

ASIA STREET

TELEPHONE

OFFICE 24298

HOUSE 23016

DAR ES SALAAM

O God the Source of all motion and energies the store of nectar is laid away
yonder wherein Thou dwellest. Confer on us a portion there from so that we
may gain life.

PUNJAB PROVISION MART

DEALERS IN :-
GROCERIES, PROVISIONS WINES & SPIRITS
GOLDEN JUBILEE GREETINGS TO

SHREE HINDU MANDAL

P. O. Box 896

Telephone 21958

UHURU STREET

DAR ES SALAAM

Let us unveil with the knowledge true, the mystry Golden, and behold the
the Truth veiled under its fold.

GARMENT MANUFACTURERS LTD

MANUFACTURERS OF

QUALITY SHIRTS AND HOSIERY

CONGRATULATIONS TO **SHREE HINDU MANDAL**

ON THIS HAPPY GOLDEN JUBILEE FESTIVAL

P.O. Box 2358

DAR ES SALAAM

TELEPHONE 63043

WILLY BADI Pius IN ACTION ALONE

Even a small earring is a great income if it is made with
out giving pain to others, without going to a wicked
man's house and without abandoning the path of good.

Hearty greetings to SHREE HINDU MANDAL

M. P. AUTO SPARES

DIRECT IMPORTERS
GENERAL MERCHANTS & COMMISSION AGENTS

Dealers: in-
All Types of Motor Spares & Accessories

RAVAT BUILDING
8 JAMHURI STREET
P. O. Box 2902
DAR ES SALAAM

ASHUJI MAMMEDI

Warmest greetings to Shree Hindu Mandal

EASTERN TRANSPORT SERVICE

Clearing, Forwarding & Transporting Agents

Bankers:-
The National Bank of Commerce
MOROGORO ROAD BRANCH

P. O. Box 2740
Telephone 23210

GHOSE STREET
DAR ES SALAAM

JUBILEE STORES.

Dealers in:-
PROVISIONS, WINES, SPIRITS.
Always available :- Fresh Coffee

our hearty congratulations to Shree HINDU MANDAL on the occasion of its Golden Jubilee.

INDEPENDENCE AVENUE

P. O. Box 615

Telephone 20628

DAR ES SALAAM.

P. S. KARADIA & CO.

VISIT FOR

CURTAINS AND CUSHIONS

MATRESSES AND MOSQUITO NETS

Hearty congratulations to SHREE HINDU MANDAL.

P. O. Box 407

Telephone 21029

DAR ES SALAAM

Tanzania Plastic Industries Ltd.

THUNDER BOOT FOR RAIN

BEACH SANDALS

POLYESTER SHIRT BUTTONS.

Telephone 20623

In the forefront of the Development in Tanzania Comes Tanzania Plastic Industries Limited we are growing with the progress of the Country by Constant research and development, new product applications, new product applications, new production techniques, and by greatly increasing the output Buy Tanzanian

Support the quality products that we manufacture, and we shall continue to give you bigger range and value for your money. This way we can all play our parts in being more and more Self-reliant so remember.

Be Self-Reliant Buy Tanzania.

CABLES:-
"TANPLAS"

P. O. BOX 2976

TELEPHONE OFFICE 63323
HOUSE 20640

DA R E S S A L A A M

Oh Thou Eternal Witness of the Universe, We meditate on the one Truth and silently we adore Thee and offer Thee our salutation. We take refuge in that one being the basis of everything, self supporting and supreme, a vessel in the sea of life.

PABARI SUNDRIES STORES LTD.

Importers & Commission Agents

Dealers in:-

*Sundries, Cutlery, Hosiery, Glassware, Footware
& Fancy Goods*

Bankers:

The National Bank of Commerce,
City Drive •

Agents for:-

BORA SHOES
GOSSAGE SHIRTS

Cable: ATUL

P. O. Box 2290

Telephone 23996

D A R - E S - S A L A M.

Our congratulations and best wishes to
SHREE HINDU MANDAL on the
occasion of the Golden Jubilee.

Associated Firm:-

**SHINYANGA SERVICE STORES
SHINYANGA**

P. O. Box 581

DAR ES SALAAM

Phone 23895

Printed by: Africa Printers, D